

Sekretariat Skupštine SRS
dokumentacija

30 / 327

СКУПШТИНА СФРЈ
SKUPŠTINA SFRJ
СОБРАНИЕ НА СФРЈ

SKUPŠČINA SFRJ
KUVENDI I RSFJ
A JSZSZK KÉPVISELŐHÁZA

САВЕЗНО ВИЈЕЋЕ
SAVEZNO VIJEĆE
СОЈУЗЕН СОБОР
ZVEZNI ZBOR
САВЕЗНО БЕЋЕ
DHOMA FEDERATIVE
SZÖVETSÉGI TANÁCS

6. СЈЕДНИЦА
6. SJEDNICA
6. СЕДНИЦА
6. SEJA
SEANCA E 6
6. ÜLÉS

16. и 17. НОВЕМБРА 1982.
16. i 17. NOVEMBRA 1982.
16. i 17. STUDENOG 1982.
16 и 17 НОЕМВРИ 1982
16 e 17 NĚNTOR 1982
1982. NOVEMBER 16 es 17

СТЕНОГРАФСКЕ
БИЉЕШКЕ

STENOGRAFSKE
BILJEŠKE

СТЕНОГРАФСКИ
БЕЛЕШКИ

STENOGRAFSKI
ZAPISKI

СТЕНОГРАФСКЕ
БЕЛЕШКЕ

SHĚNIMET
STENOGRAFIKE

GYORSÍRÓI
JEGYZETEK

ГОДИНА XLI
GODINA XLI
LETO XLI
VITI XLI
XLI. ÉVFOLYAM

БЕОГРАД, 1982.
BEOGRAD, 1982
БЕЛГРАД, 1982
BELGRÁD, 1982.

СВЕЦКА 6.
SVESKA 6.
SVEZAK 6.
6. ZVEZEK
FLETORJA 6
6. FÜZET

UREĐIVAČKI ODBOR:

Dragutin Harmadi, predsednik

Janez Čamernik

Aslan Fazlija

Sašo Ivanovski

Milan Lukić

dr Branislav Ostojić

Jože Pacek

Đorđe Radojev

Bojan Selić

dr Miladin Stevanović

Mira Šestanović

Vukosava Vučković

Metodi Zvrčinov

Izdaje: Služba za informativno-dokumentalističke poslove Skupštine SFRJ

Odgovorni urednik Branislav Ilić

Beograd, Trg Marksa i Engelsa 13 – Tel. 339–651

Štampa: TANJUG – OOUR Grafička delatnost, Beograd, Obilićev venac 2

ŠESTA SEDNICA SAVEZNOG VEĆA

(Održana 16. i 17. novembra 1982. godine, početak u 10 časova i 7 minuta)

PREDSEDAVA

PREDSEDNIK SAVEZNOG VEĆA DR ANTON VRATUŠA

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA (SR Slovenija):

Drugarice i drugovi delegati, otvaram 6. sednicu Saveznog veća Skupštine SFRJ.

Pozivam vas da minutom ćutanja odamo počast drugu Pašku Romcu, članu Saveta Federacije, istaknutom revolucionaru i narodnom heroju, koji je niz godina kao narodni poslanik učestvovao u radu Skupštine i time dao značajan doprinos razvoju našeg samoupravnog socijalističkog sistema, pogotovo skupštinskog sistema.

(Minutom ćutanja delegati Saveznog veća odaju poštu drugu Pašku Romcu)

Slava drugu Pašku Romcu! (Slava mu)

Delegati Života Panić, Ela Ulrih—Atena, Redžo Terzić, Dušan Pekić, Božidar Gorjan, Miha Briški, Musli Dragaj, Mirče Hamparezovski, Hisen Ramadani i Nevenka Novaković izvestili su me da su sprečeni da prisustvuju ovoj sednici Veća.

Konstatujem da postoji kvorum potreban za rad Veća.

Uz akt o sazivu ove sednice dostavljeni su vam zapisnici 4. i 5. sednice Veća.

Da li se ko javlja za reč u vezi sa zapisnicima?

Pošto nema primedaba, zapisnici će biti overeni, u tekstovima koji su vam dostavljeni.

Treba da utvrdimo dnevni red današnje sednice.

Predlog dnevnog reda dostavljen vam je uz akt o sazivu sednice.

Dozvolite da vas, s tim u vezi, obavestim o zahtevu Saveznog izvršnog veća da se po skraćenom postupku razmotri i usvoji Predlog za donošenje zakona o izmenama i dopunama Zakona

o parničnom postupku, s Predlogom zakona. Želim da vas podsetim da je Savezno veće, na 43. sednici ranijeg delegatskog saziva, 1. aprila ove godine, odlučilo da se ovaj zakonski akt done-se po skraćenom postupku. Znači, odluka o primeni skraćenog postupka za donošenje ovog Zakona već je doneta, pa o tome danas nema potrebe ponovo odlučivati.

Odbor za budžet Federacije predložio je da se dnevni red sednice dopuni Informacijom o stanju na izradi i donošenju budžeta Federacije za 1983. godinu i osnovnim smernicama za njegovu izradu i o rebalansu budžeta Federacije za 1982. godinu.

Da li ko želi reč u vezi s ovim predlogom za dopunu predloženog dnevnog reda? (Niko)

Da li Veće prihvata predlog Odbora za budžet Federacije za dopunu dnevnog reda? (Prihvata)

Predlažem da na ovoj sednici Saveznog veća ne razmatramo Nacrt rezolucije o društveno-ekonomskom razvoju u 1983. godini. Naime, potpredsednik Saveznog izvršnog veća drug Zvone Dragan je u svom ekspozeu na sednici Veća republika i pokrajina (10. novembra 1982.) izneo da će Savezno izvršno veće predložiti izmene postojećeg Nacrta rezolucije u svetlu određenih okolnosti koje traže takve izmene. Ne bi, dakle, bilo celishodno razmatrati tekst koji vam je ranije dostavljen, a koji, očigledno, u nekim svojim delovima više nije aktuelan.

Isti je stav zauzeo i Odbor za društveno-ekonomske odnose na svojoj sednici 10. novembra, zaključivši da Veću predloži da se na našoj današnjoj sednici ovaj Nacrt ne razmatra. Kako će se u Saveznom veću razmatrati izmenjeni Nacrt rezo-

lucije, koji će podneti Savezno izvršno veće, dogovorimo se naknadno, kada izmene Nacrta budu dostavljene Veću.

Da li Veće prihvata ovaj predlog i obrazloženje? (*Da*)

Da li se ko javlja za reč u vezi s predloženim dnevnim redom? (*Niko*)

Pošto se niko ne javlja za reč, konstatujem da je Veće usvojilo sledeći dnevni red:

1. Analiza o funkcionisanju jedinstvenog jugoslovenskog tržišta;

2. Predlog zaključaka Saveznog veća Skupštine SFRJ o iseljavanju Srba i Crnogoraca s Kosova;

3. Predlog zakona o Memorijalnom centru „Josip Broz Tito”;

4. Predlog zakona o računanju vremena;

5. Predlog za donošenje zakona o izmenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, s Predlogom zakona;

6. Predlog odluke o ostvarivanju Programa statističkih istraživanja od interesa za celu zemlju za period od 1983. do 1985. godine;

7. Predlog odluke o obrazovanju Komisije za kontrolu Službe državne bezbednosti;

8. Izveštaj o radu Saveznog suda u 1981. godini;

9. Izveštaj o radu Saveznog sekretarijata za pravosuđe i organizaciju savezne uprave u 1981. godini;

10. Izveštaj o sprovođenju Društvenog dogovora o organizovanju vaspitanja i obrazovanja građana SFRJ na privremenom radu i boravku u inostranstvu u 1981. godini;

11. Izveštaj o Drugom specijalnom zasjedanju Generalne skupštine Organizacije ujedinjenih nacija o razoružanju;

12. Izveštaj o ostvarivanju društvene zaštite samoupravnih prava radnih ljudi i društvene svojine kroz funkciju saveznog društvenog pravobranioca samoupravljanja u 1981. godini;

13. Izveštaj o nekim zapažanjima Komisije Skupštine SFRJ za praćenje sprovođenja Zakona o udruženom radu u ostvarivanju Zakona o udruženom radu za protekle dve godine (od aprila 1980. do aprila 1982. godine);

14. Informacija o osnivanju i poslovanju ugovornih organizacija udruženog rada;

15. Predlog zakona o ratifikaciji Ugovora između Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i Kraljevine Holandije o izbegavanju dvostrukog oporezivanja u odnosu na poreze na dohodak i imovinu s Protokolom;

16. Predlog zakona o ratifikaciji Sporazuma između Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i Čehoslovačke Socijalističke Republike o izbegavanju dvostrukog oporezivanja dohotka i imovine, s Protokolom;

17. Predlog zakona o ratifikaciji Sporazuma između Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i Republike Italije o zajedničkoj protivgradnoj odbrani;

18. Informacija o konvencijama i preporukama usvojenim na 66. i 67. zasjedanju Generalne konferencije Međunarodne organizacije rada;

19. Informacija o stanju na izradi i donošenju budžeta Federacije za 1983. godinu i osnovnim smernicama za njegovu izradu i o rebalansu budžeta Federacije za 1982. godinu;

20. Izveštaj o radu Titovog fonda za stipendiranje mladih radnika i radničke dece Jugoslavije u 1981. godini;

21. Predlog Skupštine Socijalističke Republike Srbije za odlaganje primene Zakona o osnovnim pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja;

22. Predlog Saveznog suda o mogućoj izmeni i dopuni člana 180. Zakona o obligacionim odnosima;

23. Predlog Odbora Saveznog veća za pravosuđe za izmenu zaključka Saveznog veća sa sednice 22. aprila 1982. godine o trajanju javne diskusije o Nacrtu zakona o sudovima udruženog rada;

24. Rešenje Ustavnog suda Jugoslavije o pokretanju postupka za ocenjivanje ustavnosti odredaba člana 347. stav 4. Zakona o službi oružanim snagama i člana 67. stav 6. Pravilnika o naknadi putnih i drugih troškova u Jugoslovenskoj narodnoj armiji;

25. Predlog za izbor predsednika i članova Komisije za praćenje primene poslovnika u Skupštini SFRJ;

26. Predlog za izbor predsednika i članova Komisije Saveznog veća Skupštine SFRJ za izradu Zakona o Službi društvenog knjigovodstva;

27. Predlog za razrešenje i za imenovanje članova i zamenika članova Komisije za izbor i

opoziv delegata u Savezno veće Skupštine SFRJ;

28. Predlog za razrešenje i izbor pojedinih članova:

a) Komisije za informisanje Skupštine SFRJ;
b) Komisije Skupštine SFRJ za utvrđivanje istovetnosti tekstova na jezicima naroda Jugoslavije, i

c) Odbora Saveznog veća za spoljnu politiku;
29. Predlog za izbor sudije porotnika Saveznog suda.

Da li Veće prihvata predlog dnevnog reda?
(Da)

U vezi s delegatskim pitanjima postavljenim na sednicama 29. septembra i 14. oktobra, obaveštavam da je Savezno izvršno veće pripremio odgovor na delegatsko pitanje druga Bore Temenugova, postavljeno 29. septembra, koje se odnosilo na neizvršavanje ugovora Termoelektrane „Kosovo” i Željezare „Skopje” o redovnoj isporuci ugovorenih količina električne energije.

Drug Temenugov je pitao:

Koje će mere Savezno izvršno veće preduzeti da bi se ovaj ugovor dosledno sprovodio?

Da li je Savezno izvršno veće dostavilo pisane ugovore, koji bi bili objavljeni u „Informativnom biltenu Skupštine SFRJ”?

U vezi s delegatskim pitanjima koja su na sednici Veća 14. oktobra postavili delegati Rado Roter, Stevo Stanivuković i Milan Rajačić, obavešten sam da je Savezno izvršno veće dostavilo odgovore u pisanoj formi. Obavešten sam, takođe, da je Savezno izvršno veće pripremio odgovor na dopunsko pitanje koje je na sednici 14. oktobra postavio delegat Dušan Pekić.

Drug Pekić je sprečen da prisustvuje današnjoj sednici Veća, pa je zamolio Savezno izvršno veće da mu da pisani odgovor na njegovo dopunsko pitanje.

Predlažem Veću da sada, pre podne, saslušamo odgovor predstavnika Saveznog izvršnog veća na delegatsko pitanje Bore Temenugova i da delegati Stanivuković i Rajačić, ako to žele, postavie dopunska pitanja. Posle toga, delegati koji to žele, mogu postaviti delegatska pitanja Saveznom izvršnom veću ili funkcionerima koji rukovode savezanim organima uprave i savezanim organizacijama.

Odgovore na eventualna dopunska pitanja i na danas postavljena delegatska pitanja saslušali bismo sutra, kada budu iscrpene sve tačke dnevnog reda.

Da li se Veće slaže s takvim postupkom?
(Slaže se)

Delegat Rado Roter uputio je pismo u vezi s pisanim odgovorom koji je dalo Savezno izvršno veće. Pismo glasi:

„Zahvaljujem na dostavljenom odgovoru na moje delegatsko pitanje koje sam postavio na 5. sednici saveznog veća, a koje se odnosi na pitanja materijalnog bilansa za osnovne životne proizvode. Odgovor je, s formalnog aspekta, korektan i u tom smislu zadovoljava.

Na osnovu sadržine odgovora postavljaju se, međutim, nova pitanja, koja su od interesa naročito prilikom utvrđivanja buduće ekonomske politike. Na primer:

Prvo, pri srazmerno dobrom rodu pšenice i kukuruza, nije shvatljiva razlika između otkupljenih količina i proizvedenih količina. Da li je razlog za to u neodgovarajućoj otkupnoj politici, u suviše malim otkupnim sredstvima za te namene, koja se formiraju na osnovu kreditno-monetarne politike, odnosno politike primarne emisije?

Drugo, u dnevnoj štampi u poslednje vreme bilo je više vesti o tome da sredstva predviđena za otkup osnovnih prehrambenih proizvoda nisu bila namenski korišćena. Želeli bismo tačan odgovor na to pitanje, naročito s aspekta njegovog uticaja na neizvršavanje, odnosno izigravanje kreditno-monetarne politike, odnosno politike primarne emisije.

Treće, materijalni bilans osnovnih životnih proizvoda potreban je prilikom utvrđivanja politike robnih rezervi u Jugoslaviji, u politici obezbeđivanja snabdevenosti tržišta ovim proizvodima.

I četvrto, sva navedena pitanja konačno utiču i na platni bilans Federacije.”

„Zbog značaja pitanja — zaključuje delegat Rado Roter — smatranf da se odgovorima na ta dodatna pitanja ne bi postigao cilj, pa stoga, na osnovu člana 333. Poslovnika Saveznog veća, predlažem da se ona, kao posebna tačka, stave na dnevni red prve naredne sednice Saveznog veća, s tim da Savezno izvršno veće pripremi odgovara-

juću informaciju”.

Da li predstavnik Saveznog izvršnog veća želi reč u vezi s tim? (*Ne želi*)

Da li Veće prihvata predlog delegata Rade Roter? (*Prihvata*)

Pošto će na našoj narednoj sednici — kao što ste mogli zaključiti na osnovu ovoga što je do sada bilo rečeno — osnovna pažnja biti posvećena Nacrtu rezolucije o izvršavanju u 1983. godini srednjoročnog plana 1981—1985, to će biti dobra prilika da se detaljno razmotri i odgovor na pitanja koja je postavio delegat Rado Roter, odnosno ova problematika.

Sada molim predstavnika Saveznog izvršnog veća da odgovori na delegatsko pitanje druga Bore Temenugova.

Reč ima drug Rade Pavlović, član Saveznog izvršnog veća i predsednik Saveznog komiteta za energetiku i industriju.

RADE PAVLOVIĆ, član SIV-a i predsednik Saveznog komiteta za energetiku i industriju:

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi delegati, na sjednici Saveznog vijeća Skupštine SFRJ, održanoj 15.7.1982. godine, delegat Boro Temenugov postavio je Saveznom izvršnom vijeću sljedeće pitanje:

Kakav će angažman preuzeti Savezno izvršno veće za rešavanje isporuke električne energije Željezari „Skopje”, a u okviru elektroenergetskog bilansa zemlje? Ako treba, mogu da obrazložim ovo pitanje. Naime, reč je o tome da stanje nerada u Željezari „Skopje” povlači nerad i drugih preduzeća u cijeloj Jugoslaviji.

Na istoj sjednici dao sam usmeni odgovor, kojim delegat Temenugov kasnije nije bio zadovoljan, jer podaci o isporučenoj električnoj energiji iz RHK „Kosovo” Željezari „Skopje” „nisu bili provjereni”.

S tim u vezi, drug Temenugov je 11. oktobra 1982. godine ponovo postavio pitanje:

„Prvo, hoću da mi Savezno izvršno veće da ispravan odgovor na delegatsko pitanje koje sam postavio na sednici Saveznog veća održanoj 16. jula 1982. godine, a ne proizvoljan;

drugo, šta će Savezno izvršno veće preduzeti da bi se sprovodio ugovor između Elektrane „Kosovo” i Željezare „Skopje”?”

Odgovor na prvo pitanje:

RHK „Kosovo” i Željezara „Skopje” sklopili su 30.5.1966. godine ugovor o zajedničkom finansiranju izgradnje termoelektrane „Kosovo 4” od 200 MgW, otvaranju i eksploataciji rudnika Belačevac, Grabovac i izgradnji dalekovoda 220 KW „Obilić—Skopje”, transformacijom 220/110 kW u Skopju i o isporuci električne energije iz bloka IV Termoelektrane „Kosovo” za period od 20 godina.

Godine 1974. nastupio je spor između ugovornih strana, u prvom redu zbog cijena električne energije, po kome do danas nadležni sudovi nisu donijeli rješenje.

Nezavisno od spora, ugovorne strane su u Zajednici jugoslovenske elektroprivrede obrazovale arbitražu, koja je marta 1979. godine predložila rješavanje spornih problema. Obe ugovorne strane uložile su prigovor arbitražnoj komisiji, no, i pored toga, one do danas vrše obračun električne energije prema prijedlogu arbitraže.

U elektroenergetskom bilansu za 1982. godinu elektroprivreda Makedonije je, pozivajući se na ugovor, bilansirala isporuku električne energije iz Termoelektrane „Kosovo” Željezari u Skopju u iznosu od 1,104 milijarde kW-sati. Elektroprivreda Kosova planirala je isporuku Željezari „Skopje” od 819 miliona kW-sati. Pored uložених napora ugovornih strana i Zajednice jugoslovenske elektroprivrede, problem ovih razlika nije razriješen ni do danas.

Prema elektroenergetskom bilansu Elektrostopanstva Makedonije, za prvih devet mjeseci ove godine iz Termoelektrane „Kosovo” je trebalo isporučiti 840 miliona kW-sati. Prema elektroenergetskom bilansu elektroprivrede Kosova, trebalo je isporučiti 587 miliona kW-sati.

Za prvih devet mjeseci iz Termoelektrane „Kosovo” isporučeno je 594,2 miliona kW-sati, što, u odnosu na bilans Elektrostopanstva Makedonije, iznosi 70,7, a u odnosu na bilans elektroprivrede Kosova — 101,2%. Ovakav nivo isporuka ostvaren je uz smanjen bilans planirane proizvodnje Termoelektrane „Kosovo”, koja je, po pravilu,

svake godine relativno manja od prosečnog plana proizvodnje ostalih termoelektrana u zemlji.

Radi uspešnog izvršavanja međusobno utvrđenih ugovornih obaveza, neophodno je da Termoelektrana „Kosovo” i Željezara „Skopje” razriješe nastale nesuglasice u skladu s pozitivnim zakonskim propisima.

Odgovor na drugo pitanje:

Savezno izvršno vijeće nije nadležno da arbitrira u sporovima oko realizacije ugovora između organizacija udruženog rada, koje su one slobodnom voljom zaključile.

U odgovoru koji je dat na sjednici ovog Vijeća održanoj 16. srpnja 1982. godine rečeno je da ugovorne strane (Termoelektrana „Kosovo” i Željezara „Skopje”) treba da razriješe nastale nesuglasice oko realizacije ugovora i da stvore uvjete za trajnu i sigurnu isporuku energije, imajući u vidu da je riječ o obligacionom odnosu, čije izvršenje treba da se osigurava raspoloživim sredstvima, kao i što je slučaj i sa drugim ugovorima između privrednih subjekata. I pored toga, Vijeće će nastojati da preko svojih organa i Zajednica jugoslovenske elektroprivrede utiče na navedene organizacije da što uspješnije razriješe ovaj problem.

Da ne bi zbog ovih, a i drugih razloga, kao što su zakašnjenje u izgradnji nekih elektrana i izrazito loše hidrološke prilike, dolazilo do vrlo teških posljedica u pojedinim područjima, a posebno u Socijalističkoj Republici Makedoniji, Savezno izvršno vijeće je donijelo Uredbu o posebnim uvjetima isporuke elektroenergije, kojom se zavodi redukcija I i II stupnja u cijeloj zemlji, što osigurava da se do kraja nastupajućeg zimskog perioda izbjegnu teže posljedice u snabdjevanju električnom energijom u pojedinim područjima zemlje.

S obzirom da su se ovi uvjeti stekli, Savezno izvršno vijeće je donijelo odluku o ispunjenju uvjeta za ograničavanje isporuka elektroenergije II stupnja.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li delegat Boro Temenugov želi da postavi dopunsko pitanje?

БОРО ТЕМЕНУГОВ /CP Македонија/:

Друже председниче, другарице и другови делегати, не могу да будем потпуно задовољан одговором који сам добио од Савезног извршног већа.

Већ десет година постоји спор у судовима САП Косова у Приштини и до данас ни један није покренуо решавање проблема цене електричне енергије. Арбитража је одлуку донела — што ви добро знате — да плаћамо 11,6% већу цену него што плаћају други потрошачи. Када сам то питање поставио на седници Већа, имао сам у виду чињеницу да 11.000 радника не раде, или раде са 30% капацитета.

Сматрам да Савезно извршно веће може да утиче на то да овај проблем буде скинут са дневног реда.

Пре доласка делегације Скупштине, на челу са председником Скупштине, ми смо од среде до суботе, три дана, стајали до 12,30 због другова из Термоелектране „Косово”; стајали смо док авион није слетео, а када је авион слетео добили смо минимално, 30 мегавата, а потребно нам је 150 мегавата. Ако смо негде инвестирали, да нешто изградимо, треба и да репродукујемо тај круг. Сматрам да ово Веће, да ова држава морају то да спроведу. Ако је неко крив што се не плаћа одређена цена, ми ћемо се договорити. Другови из Термоелектране „Косово” треба да размотре свој рад и да кажу да ли ми радимо или не радимо. Ми се овде „препуцавамо” преко Скупштине, а нико неће да седне и да размотри ствар са друге стране, да видимо зашто не можемо да остваримо своје производе, зашто 250.000 радника у Југославији не ради.

Друга тачка предложеног дневног реда, која ће се на данашњој седници разматрати као прва, јесте анализа о функционисању јединственог југословенског тржишта. Тада ћу се вратити на ово питање. Савезно извршно веће нека схвати ово тако да нисам задовољан одговором.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li delegat Stanivuković želi da postavi dopunsko pitanje? (Ne želi)

Da li delegat Milan Rajačić želi da postavi dopunsko pitanje?

Ima reč delegat Milan Rajačić.

МИЛАН РАЈАЧИЋ /CP Србија/:

Захваљујем, друже председниче, немам допунско питање, одговор прихватам. Само бих хтео да се прецизира последњи став о том одговору, у смислу рока у коме би се направила информација. Савезно извршно веће се слаже да су настале абнормалне појаве у малограничном промету и да их треба анализирати са више фактора у земљи — с Привредном комором и другима. Савезно извршно веће ће у том правцу „направити једну анализу и доставити је делегатима”.

Предложио бих да тај рок буде крај године.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li ko od delegata želi da postavi delegatsko pitanje Saveznom izvršnom veću ili funkcionerima koji rukovode savezним organima uprave i savezним organizacijama?

Delegat Rado Roter želi da postavi delegatsko pitanje.

RADO ROTER (SR Slovenija):

Druže predsedniče, drugarice i drugovi delegati, zapravo, imam dva delegatska pitanja: prvo pitanje povezujem s upozorenjem koje sam dao na sednici 14. oktobra ove godine, koje se odnosi na problematiku računara u Jugoslaviji. Naime, rekao sam da postoji nezakonita situacija između odluke SIV-a iz avgusta ove godine, i interventnog zakona o neproizvodnim i neprivrednim investicijama, koji smo doneli u julu ove godine.

U vezi s tim, čini mi se da nismo ništa uradili. Nismo dobili ni odgovor, niti se situacija izmenila. Situacija je dosta kritična. Zbog toga, pozivajući se na odgovarajuće članove Poslovnika Savez-

nog veća (čl. 12. i 270), postavljam pitanje i dajem neke predloge.

Prvo, hoću da kažem da to nije samo problem Socijalističke Republike Slovenije, odnosno udruženog rada u Socijalističkoj Republici Sloveniji. Reč je o jugoslovenskom udruženom radu, o devedeset korisnika računarske opreme, o milion i 600 hiljada radnih ljudi u tim organizacijama udruženog rada. Vrednosno, to predstavlja 29 miliona dolara. Ponavljam: nastala situacija je protivzakonita, a ima i elemenata protivustavnosti. Zaključak SIV-a, odnosno odluka Saveznog izvršnog veća iz avgusta ove godine uvodi retroaktivnu zabranu zamene računara.

Odlukom Saveznog izvršnog veća marta ove godine određena je politika zakupa i zamene računara. Ta politika je bila u julu i ozakonjena interventnim Zakonom o zabrani korišćenja dela društvenih sredstava za neprivredne i neproizvodne investicije, a ukinuta odlukom, odnosno zaključkom Saveznog izvršnog veća od avgusta 1982. godine, s retroaktivnom važnošću.

Pitanje koje postavljam je:

Da li je Savezno izvršno veće svesno nastale situacije?

Dajem predlog da se ukinе odluka iz avgusta ove godine. Naime, time bi se rešila situacija za 1982. godinu.

U najavljenom Zakonu za 1983. godinu o ograničavanju neproizvodnih i neprivrednih investicija, taj problem treba definitivno rešiti. To treba imati u vidu kad budu ti zakoni u proceduri u ovom Veću.

Svesni situacije u vezi sa sprovođenjem stabilizacije politike, ipak upozoravamo da takvih nezakonitih, čak protivustavnih akcija, ne bi smelo biti. Takvom politikom gubimo međunarodni ugled, zbog važećih međunarodnih ugovora. Na osnovu odluke SIV-a iz marta ove godine, dosad je zaključeno između 70 i 80 međunarodnih ugovora. Ne bismo smeli pristajati na takvu politiku i zbog potreba udruženog rada, gde se radi na starim računarima. Uz plaćanje 29 miliona dolara, gubimo mogućnost modernizacije. Jer, novi računari imaju tri do pet puta veći kapacitet, a nabavljeni su bili za istu sumu. Znači, mi bismo tri do pet puta uveli veće kapacitete, a isto tako bismo

inostranstvu platili 29 miliona dolara. Plaćamo, dakle, 29 miliona za „staro gvožđe” — kao što kažu radnici u udruženom radu — umesto da instaliramo nove kapacitete.

Podršku anulaciji takve odluke daje i Privredna komora Jugoslavije, Udruženje korisnika računara Jugoslavije. Ako se Savezno izvršno veće odlučilo za takvu neprihvatljivu odluku samo na osnovu pisma EI Niš i organizacije udruženog rada Iskra, u kome je u dva navrata tvrđeno da su oni sposobni da kompletno zamene uvoz računarske opreme — to nije prihvatljivo u odnosu na korisnike računara, koji uopšte nisu konsultovani. To mogu drugovi koji sede u delegatskim klupama reći. Domaća proizvodnja računara, i pored toga što je tek započela, u mnogo čemu je zavisna od uvoza bitnog repromaterijala za proizvodnju računara; ona bi u početku bila sigurno skuplja u odnosu na sumu koja se za računare instalirane u Jugoslaviji daje sada, a to je 29 miliona dolara.

Treba reći da se u zemlji ne proizvode veliki računari. A povodom ovog pitanja i mojih predloga, reč je o velikim računarima, a ne o malim; drugo, ta njihova proizvodnja je pod znakom pitanja zbog nemogućnosti uvoza repromaterijala. To govorim zbog toga što mislim da će za politiku u 1983. godini biti to i te kako značajno.

Da sumiram pitanje koje postavljam SIV-u:

Kako je moglo doći do takve situacije, protivzakonite, čak i protivustavne?

Predlažem da se ukine odluka SIV-a iz avgusta ove godine. Ponavljam da treba voditi računa o pripremanju interventnog zakona za 1983. godinu, gde jedan član govori i o zakupu i zameni računara.

Drugo pitanje postavljam po zaduženju Skupštine SR Slovenije, Veća udruženog rada. Delegati iz privrednog reona Maribora postavili su delegatsko pitanje — šta će se pokrenuti povodom ova dva poslednja interventna zakona koji se odnose na štednju energije, pre svega naftinih derivata. Pitanje se odnosi na deo gde su data rešenja za privatne prevoznike kamionima, odnosno vlasnike velikih građevinskih strojeva.

Naime, po rešenjima koja su data u tom Zakonu, oni mogu, na osnovu odobrenih količina goriva, 100 ili 300 litara mesečno, da rade od 5 do 10 dana, pa se postavlja pitanje njihove aktivnosti

u toku čitavog meseca i u toku čitave godine. To vezujem za opredeljenje u našoj ekonomskoj politici. Mi smo rekli da ćemo malu privredu i zanatstvu proizvodnju razvijati u smislu komplementarnosti s našim društvenim privređivanjem. Međutim, ovakva situacija postavlja dva pitanja: ili smo se odlučili da menjamo osnovni kurs u politici prema maloj privredi, odnosno zanatstvu, ili treba naći odgovarajuća rešenja?

To je drugo pitanje.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Delegat Jolanda Slokar želi da postavi delegatsko pitanje.

JOLANDA SLOKAR (SR Slovenija):

Druže predsedniče, drugarice i drugovi delegati, Saveznom izvršnom veću postavljam pitanje: Kako će se i kada rešiti zamena računarske opreme koja je već ugovorena i koja se već nalazi na skladištima pod carinskom kontrolom, kao i ona koja je pripremljena za isporuku na osnovu već potvrđenog uvoznog zaključka?

Delegatsko pitanje postavljam kao delegat iz OUR-a koji je pogođen ovakvom politikom SIV-a u odnosu na računare. Zaključak SIV-a od 21. X je u potpunoj suprotnosti s očekivanjima više od 120 radnih organizacija iz čitave Jugoslavije koje su pozdravile odluku SIV-a od 8. IV da se izvrši zamena zastarele opreme, koja se u svetu više ne upotrebljava, za novu, i tako omogući racionalno korišćenje deviznih sredstava za zakup i unapređivanje poslovno-informacionih sistema, u interesu boljeg planiranja i veće poslovnosti radnih organizacija, što je sve u našim uslovima potrebno, pre svega, radi izvoza.

Zaključak SIV-a je neprihvatljiv za radne organizacije, i potpuno neoperativan. Naime, domaći proizvođači, objektivno, nisu u stanju da u doglednom roku proizvedu i isporuče ekvivalentnu opremu, a ne sme se zanemariti ni činjenica da je prelazak na novi računarski sistem teška trauma,

koja traži mnogo vremena i troškova za programiranje aplikacija i predimenzioniranje sistema. Uvoz opreme je, po vežećim propisima, nemoguć ili gotovo nemoguć.

Zaključak, zbog toga, implicitno sugeriše radnim organizacijama da će još dugo plaćati zakup za staru opremu i trpeti privrednu štetu. To mogu ilustrovati živim primerom radne organizacije „Meblo” iz Nove Gorice. Ova radna organizacija je sproveda čitav postupak zamene. Deo nove opreme, otprilike polovina, kupljen je, a ostali deo opreme, koji brzo tehnološki zastareva, zakupljen je. Zakupljeni deo opreme zatečen je, u vreme promene propisa, na carini, gde se i danas nalazi.

Zbog toga novu potrebnu opremu ne možemo upotrebljavati, iako smo imali velike troškove u vezi s pripremom za zamenu računara. Tri hiljade radnika kolektiva „Meblo”, koji dva puta više izvozi na konvertibilno tržište nego što uvozi i koji upotrebljava računar prvenstveno za planiranje i vođenje proizvodnje, s razočaranjem postavljaju pitanje: kako je moguće da, uz napore za stabilizaciju donosimo takve nesmotrene zaključke, koji radne organizacije direktno upućuju na neracionalno trošenje deviza, umesto da im, kroz zamenu opreme, koja ne traži nova devizna sredstva, omogućimo neophodnu modernizaciju proizvodnog procesa. Čiji je to interes da oprema, već treći mesec, leži u skladištu, umesto da doprinosi povećanoj produktivnosti rada?

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Ima reč delegat Blaže Delovski.

БЛАЖЕ ДЕЛОВСКИ /СР Македонија/:

Другарки и другари, Социјалистичка Република Македонија е позната по производството на ситнолисните ориентални сорти на тутун — Прилеп, Јака, Отле и други, најценети по својот квалитет и доста барани на домашниот и странскиот пазар.

Повеќ од три децении ситнолисните ориентални сорти учествуваат со околу 70% во ву-

пниот извоз на тутун од Социјалистичка Федеративна Република Југославија, а до пред десетина години и со 100%. Во овој момент дестимулативно влијае и го отежнува остварувањето на планот за извоз на тутун и цигари од Социјалистичка Република Македонија системот и практиката на извозните стимулации на фондот за тутун во Белград. Овој проблем континуирано е присутен по 1975 година и е главна причина за нестабилното производство на суров тутун, особено на ситнолисните ориентални сорти. Основен и единствен критериум за правото како што изгледа е височината на негативните разлики меѓу фондовската цена и остварената извозна цена пресметана во динари по официјалниот курс за секој поединачен извозен производ. На тој начин, функцијата на извозните стимулации се трансформира во лош систем на компензација на домашните цени и трошоците на работењето.

За извозот на тутун и цигари се даваат редовни и посебни извозни стимулации, као и дополнителни стимулации преку Интересната заједница на Југославија, кои се неопходни поради диспаритетот на домашните и извозните цени.

Сите овие средства се сливаат во фондот за тутун, а тој од истите им исплатува на извозниците суми во височина на негативната разлика помеѓу фондовската цена и остварената извозна цена за секој производ.

Прва негативна последица од ова е неутрализација на општествено-економската политика за различно регионално стимулирање на извозот, зашто преку фондот дури и редовните и посебните извозни олеснувања се изедначуваат, на пример за Соединетите Американски Држави и Унгарија. Очигледно, фондот го пренасочува извозот кон региони на кои општеството не им дава приоритет на штета на извозот во приоритетните региони и земји.

За досегашниот остварен извоз не се добиени никакви извозни стимулации поради што е намален доходот во основните организации на здружен труд, а во фондот за тутун лежат имобилизирани цира 820 милиони динари.

Од друга страна, за вкупниот извоз во 1982 година се добива многу различна сума на име

извозни стимулации по системот на фондот за тутун во споредба со критериумите од самоуправната спогодба на Интересната заедница на Југославија за економски односи со странство за поттикнување на извозот.

Според системот на фондот, тутунското стопанство на Македонија ќе добие за 356 милиони динари помалку извозни стимулации. Прво прашање: за 1972 година Сојузниот извршен совет ја има донесено Одлуката за дополнение на Одлуката за мерките за поттикнување на унапредување на економските односи со странство, со која преку Интересната заедница на Југославија за економски односи со странство донесе дополнителна извозна стимулација за тутун и цигари што изнесува 21,68 динари по реализиран долар. Таа до денес не се исплатува и се бара да се дели по трошковниот систем на фондот, односно спротивно на Одлуката. Зашто не се применува оваа одлука и што мисли Сојузниот извршен совет да преземе за спроведување на оваа одлука за да се обезбеди непречен извоз на тутунот?

Второ прашање: Сојузниот извршен совет до 1975 година непосредно ги пропишуваше откупните цени на суровиот тутун, не само по сорти туку и по класи. Од таа година на барање од фондот за тутун и асистенција на Сојузниот завод за цени, Сојузниот извршен совет го пропишува само статистичкиот просек на цените на тутунот. Познато е дека Сојузниот извршен совет ги пропишува цените на пченицата, оризот, памукот, месото итн. и по класи. Ваквата практика оди на штета на ситнолисниите ориентални сорти тутун што се произведуваат во Социјалистичка Република Македонија затоа што се создадени големи диспаритети меѓу светските цени и домашните откупни цени. Прашање: Дали е можно Сојузниот извршен совет за 1983 година да ја пропише цената по сорти на тутун? Ако не може, кои се причините за тоа. Во овој случај, како ќе се компензира разликата меѓу домашната откупна цена и светската цена кај ситнолисниите сорти на тутун?

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Delegatsko pitanje želi da postavi i delegat Marjan Rožič.

MARJAN ROŽIČ (SR Slovenija):

Druže predsedniče, drugarice i drugovi delegati, u više navrata i na više mesta pokrenuto je pitanje tačnosti podataka o zaduženosti naše zemlje prema inostranstvu. Ovaj problem je aktuelizovan, pre svega, našim intenzivnim naporima za stalan i povećan izvoz, naročito na konvertibilno područje, naporima za otplaćivanje dugova na konvertibilno područje i svim drugim naporima za stabilizaciju. Istovremeno, nepotpune su informacije koje bi u ovu oblast mogle da unesu više svetla i svojom jasnoćom i objektivnošću da utiču na povećanu mobilizaciju za uključivanje naše privrede u međunarodnu podelu rada. I u pojedinim zvaničnim dokumentima, koje dobijamo mi, delegati, navedeni su različiti podaci, što vodi različitim ocenama, pa i to dovodi do smetnji za povećanu izvoznu aktivnost.

Zamolio bih, ako mogu, da dobijem od Saveznog izvršnog veća odgovor na sledeće pitanje: Kolika je ukupna zaduženost naše zemlje po svim osnovama, i to svih subjekata koji su uzimali kredite, s predlogom zaduženja po nosiocima. Da li su sredstva kredita korišćena za namene zbog kojih su uzimana, ili ne? Kakvi su ekonomski efekti ulaganja iz tih kredita u odnosu na planirane ciljeve (tamo gde je to moguće reći)? Da li korisnici kredita redovno vraćaju kredite, koji korisnici to ne čine i kakva je njihova ekonomska sposobnost da u narednim godinama svoje obaveze redovno ispunjavaju?

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Ima reč delegat Batrić Jovanović.

БАТРИЋ ЈОВАНОВИЋ /СР Црна Гора/:

Друже предсједниче, другарице и другови, поставио бих три питања из сфере заштите друштвене имовине у контексту борбе за економску стабилизацију.

Прво питање:

Прије нешто више од 20 година, послје чувеног Титовог говора у Сплиту, било је упућено писмо ЦК СКЈ партијском чланству, у коме се инсистирало на борби против негативних појава у нашем друштву.

Године 1972. опет је било упућено чланству Савеза комуниста Југославије писмо сличне садржине. Убрзо затим основане су, на Титову иницијативу, комисије за испитивање поријекла имовине. Послије неколико година те комисије су престале с радом. Речено је да се „правилном политиком опорезивања” може обезбиједити да нико не стиче незаконито имовину, а уколико, пак, има таквих случајева, тиме треба да се баве редовни судови.

На последњем Конгресу Синдиката Србије изнијет је фрапантан податак — да у нашој земљи има седам-осам хиљада милијардера.

Постављам питање Савезном извршном вијећу:

Да ли је овај податак о броју милијардера тачан, да ли се и шта ради на одузимању незаконито стечене имовине, како се оцјењује појава прекомјерног, а посебно незаконитог богаћења у нас, да ли постојећи прописи омогућавају ефикасну борбу против незаконитог богаћења и, најзад, да ли постоји уставни основ за доношење закона о конфискацији незаконито стечене имовине, који би био акциони основ за одлучну борбу друштва против незаконитог богаћења?

Друго питање:

Према резултатима прошлогодишњег пописа станова и зграда, у Југославији је 31. марта 1981. године било 331.833 викендице, тј. куће и стана за одмор. Испада да око 5,5% становништва посједује викендицу.

Према подацима Сталне конференције градова Југославије, око 38% станова у градским на-

сељима, од укупно око 2,800.000 колико их има, спадају у категорију некомфорних, око 90.000 градских породица живи у баракама и другим чатрљама, а око 460.000 градских породица има подстанарски статус.

Велики број викендица направљен је средствима власника, али процјењује се да је знатан број или претежан број власника викендица користио и банкарске кредите. Према важећим прописима, банке не смију кредитирати изградњу и куповину викендица, односно кућа и станова за одмор, па су сви кредити за изградњу тих објеката коришћени под фирмом „градње стана”. Наравно, стамбени кредити су са малим каматама и са дугим роковима отплате. Уз то, инфлација у стамбеној сфери, као што сви знамо, је више него два пута изнад просјечне инфлације у земљи. У таквој ситуацији јасно је да су се многи власници викендица, који су користили банкарске кредите, незаконито обогатили.

Постављам питање Савезном извршном вијећу:

Да ли постоји уставни, односно законски основ да се уговори о кредитима добијени под напред наведеним условима за изградњу викендица, као незаконити, пониште, односно да се ти кредити претворе у потрошачке, с одговарајућим роковима отплате и одговарајућим каматним стопама, односно — шта ће се предузети да се онемогући оваква злоупотреба у коришћењу друштвених средстава?

Треће питање:

У нашем рату за економску стабилизацију морамо предузимати и оне кораке на линији штедње који имају превасходно морално-психолошки значај, а мање економски. У том контексту постављам питање Савезном извршном вијећу, односно одговарајућим органима у Федерацији:

Шта ће се предузети на федералном нивоу како би се укинули сви видови извјесних привилегија и нерационалног трошења средстава, а при томе имам у виду:

а/ предају брионских хотела угоститељству;
б/ забрану коришћења специјалних авиона за путовања у земљи на правцима гдје постоје редовне авионске линије и свође-

ње коришћења авиона за путовања у иностранство само на случајеве када то захтијева интерес безбједности највиших представника земље; и
в/ прелазак у Федерацији на коришћење малолитражних возила, што је потпредседник СИБ-а друг Борисав Сребрић, објавио на телевизији као готову ствар, а то многа јавна гласила даље преузела, мада се овдје, као што видимо, и даље користе високолитражна возила марке „Дитроен“, „Ауди“ и „Опел“.

Још једно питање:

Да ли постоји уставни основ да се донесе савезни закон о забрани коришћења у друштвеном сектору у цијелој земљи високолитражних возила, сем за потребе државног протокола /за иностране делегације/ и уз само неколико одговарајућих изузетака у федералном врху и са по којим изузетком у врховима република и покрајина? Хвала.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Има рећ делегат Штеfica Баhtiјаревић.

ŠTEFICA BAHTIJAREVIĆ (SR Hrvatska):

Друже предсједниче, другариче и другови делегати, моје питање ће доиста бити кратко, иако, постављајући га, нисам сасвим сигурна коме га упућујем:

Сociјалистички морал — шта је то?

Имамо ли на то питање, осим неких теоријских поставки, праве одговоре и организирано поступање у друштвеној пракси изградње социјализма? Јесмо ли, осим административних мјера, контроле, казнене политике и слично, осим идејне афирмације пожељних вриједносних оријентација људи, осигурали и друге претпоставке за развој социјалистичког морала? Које су, како их остварујемо?

Питања не образлажем јер су последице довољно јасне, а постављам их зато што се ова делегатска Скупштина, у име самоуправљања, у име развоја социјализма и humanог друштва, мора suo-

чити с питањем морала, а можда и са расправом о њему.

Одговор се може дати и на наредној сједници Вјећа, јер мислим да се на ово питање не може укратко и брзо одговорити.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Да ли још ко од делегата жели да постави питање?

Има рећ делегат Stevo Stanivuković.

STEVO STANIVUKOVIĆ (SR Hrvatska):

Друже предсједниче, другариче и другови, постављам питање:

Којим се је процјенама руководило Савезно извршно вјеће и да ли у suglasности с асоцијацијама удруженог рада агрокомплекса, у вези с одлуком о производно-продајним цијенама пољопривредних производа рода 1983. године?

Ријеч је о вишегодишњем и поновном диспаритету унутар пољопривреде у корист ратарства, посебно житарика, на штету стоћарства, гдје су предвиђене цијене ниже од садашњих. У исто вријеме, постоји диспаритет на штету месне индустрије, гдје се повећавају губици који су узроковани, јасно, и неустављеним доходовним односима ратарство стоћарство, али и овим диспаритетима. То се одражава и у мањој понуди меса и млијека.

Друго допунско питање:

Да ли се мисли либарализирати цијене меса и млијека, или барем неких артикала, у складу са студијом о дугорочном развоју пољопривреде, која је израђена на бази Polaznih основа дугорочног програма економске стабилизације?

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Да ли још ко од делегата жели да постави питање?

Има рећ делегат Mustafa Šabić.

МУСТАФА ШАБИЋ /*СР Босна и Херцеговина*/:

Друже предсједниче, поставио бих једно питање Савезном извршном вијећу у вези с коришћењем права радних људи на одмор у току рада, што је утврђено Законом о удруженом раду и другим позитивним прописима о радним односима.

Нема никакве сумње да је то право радника велика тековина. Међутим, приликом остваривања тог права, у читавом низу институција — као што су банке, поште, органи друштвено-политичких организација, комуналне службе, а у новије вријеме све више и трговина, приликом остваривања тог права долази и до прекида процеса рада. Због тога грађани који долазе да завршавају своје послове бивају присиљени да чекају, често на једном шалтеру, а понекад и на два, јер организацијом рада тих установа није предвиђено да се остваривањем права радника на одмор у току рада не прекида услуживање радника.

Пошто су у питању јавне службе које су окренуте грађанима, лично мислим да такво остваривање овог права није прихватљиво јер, између осталог, отежава положај грађана, остваривањем њихових права и изазива политичко незадовољство.

Питам Савезно извршно вијеће на којим основама се то стање може превладати /разумије се, ако Савезно извршно вијеће прихвата моје критике и примједбе на такво остваривање права одмора у току рада/.

Друго, да ли у вези с тим евентуално треба предложити измјене и допуне прописа у смислу спецификације одредаба о начину коришћења овог права у поменутиим институцијама?

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li smo iscrpili pitanja? (Da)

Као што смо раније одлучили, одговоре представника Савезног извршног већа на данас постављана питања саслушаћемо на крају седнице. Рећ је о питањима на која се већ данас може одговорити.

Рећ има друг Рад Павловић.

РАДЕ ПАВЛОВИЋ, члан СИБ-а и председник Савезног комитета за енергетику и индустрију:

Молио бих да одговор на питање о увозу рачунара од мултинационалне компаније ИБМ, оставимо за следећу сједницу. У том смислу бих предложио да Савезно извршно вијеће да исцрпну информацију о чему је ријеч, с обзиром да је више пута расправљало о том проблему. Данас не бисмо могли дати прави одговор на то питање.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Mislim da se to može prihvatiti, a što se tiče ostalih pitanja, na njih će biti odgovoreno na kraju sednice.

Има рећ друг Мijat Ђукović.

МИЈАТ ЂУКОВИЋ, потпредседник СИБ-а:

Треба да утврдимо на која питања можемо данас одговорити. Међутим, нису сва питања таква да се на сва може данас одговорити.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Na redu je *prva* tačka dnevnog reda:

Analiza o funkcionisanju jedinstvenog jugoslovenskog tržišta

Mislim da nismo još toliko umorni da ne bismo mogli barem da počnemo. Nastojaćemo, kad završimo s ovom tačkom dnevnog reda, da imamo kraći odmor.

Delegatima su dostavljeni: Analiza o funkcionisanju jedinstvenog jugoslovenskog tržišta, Izveštaj organa tržišne inspekcije o primenjivanju propisa u oblasti prometa robe, cena i kvaliteta u 1981. godini, a isto tako i Informacija o krivičnom i privredno-kaznenom gonjenju zbog narušavanja jedinstva jugoslovenskog tržišta, aneks uz Analizu, pismo Ustavnog suda Jugoslavije od

8.IX 1982. godine, koje se odnosi na pojave ograničavanja slobodnog prometa proizvoda i usluga i izveštaji Odbora za društveno-ekonomske odnose, Odbora za pravosuđe i Zakonodavno-pravne komisije.

Predstavnici Saveznog izvršnog veća su: Luka Reljić, član Saveznog izvršnog veća i savezni sekretar za tržište i opšte privredne poslove i Ištvan Berdal, zamenik saveznog sekretara za tržište i opšte privredne poslove.

Izvestioci radnih tela Veća su: Odbora za društveno-ekonomske odnose delegat dr Dragutin Sokal, Odbora za pravosuđe delegat Stojan Tanjević i Zakonodavno-pravne komisije delegat Bogdanka Mamuzić.

Otvaram pretres o Analizi i pratećim materijalima i izveštajima radnih tela Veća.

Reč ima delegat Rado Roter.

RADO ROTER (SR Slovenija):

Druže predsedniče, drugarice i drugovi delegati, kao član Odbora za društveno-ekonomske odnose, imao sam priliku da čitam predložene zaključke povodom ove tačke dnevnog reda, Analize o funkcionisanju jedinstvenog jugoslovenskog tržišta i dozvolite da iznesem neke kritičke primedbe. Izgleda da se zadovoljavamo i Analizom (mislim na osnov predloženih zaključaka) i predlogom mera, koje je, u posebnom aneksu uz ovu Analizu, predložilo Savezno izvršno veće.

Mi u našem tekstu zaključaka veoma lakonski podržavamo predložene, odnosno već preduzete mere. Nismo pri tom svesni da smo vodili raspravu i da donosimo, odnosno da treba da donesemo zaključke na osnovu materijala koji razrađuje problematiku, pre svega sa stanovišta posledica delovanja pojedinih sistemskih rešenja, znači, zatečene situacije i stanja, što je zapravo i bio razlog da ovu tačku uvrstimo u dnevni red.

Treba podržati tezu o nužnosti stvaranja jedinstvenih uslova poslovanja u decentralizovanom sistemu donošenja odluka kao što je naš samoupravni sistem. O tome bi trebalo povesti debatu u delegatskoj Skupštini, na osnovu naših obave-

za i nadležnosti za kreiranje i funkcionisanje društveno-političkog i društveno-ekonomskog sistema.

Zbog toga se ne bi mogla prihvatiti pretpostavka da su sva rešenja u važećim sistemskim zakonima optimalna u odnosu na data ustavna opredeljenja. Zanimaruje se, naime, mogućnost da su pojedine odredbe u tim zakonima i rezultat kompromisnih rešenja, nastalih iz različitih objektivnih u subjektivnih razloga u procesu njihovog nastajanja i u ovoj Skupštini. Takav pristup i onemogućava da se — umesto da se konstatuje posledično stanje — kaže kakve bi trebalo biti promene već donesenih sistemskih zakona.

U aneksu SIV-a uz Analizu, to se vidi iz proporcija već donetih odnosno predviđenih administrativnih rešenja, koja su većinom u odnosu na predviđena i potrebna sistemski rešenja, odnosno promene sistemskih rešenja čije se donošenje predviđa do kraja ove godine, odnosno u čitavoj 1983. godini, a možda i duže.

Nismo izvršili analizu svih problema funkcionisanja jedinstvenog jugoslovenskog tržišta s tog aspekta. Zatim, još nešto ne smemo zaboraviti prilikom zaključivanja o ovoj tački dnevnog reda: Ne bismo smeli svu krivicu prebacivati na sistemski rešenja. Činjenica je i to da posle dve godine sprovođenja srednjoročnog plana još nisu doneti svi dogovori iz III dela srednjoročnog plana, a već doneti dogovori se ne realizuju. Recimo, dogovor o agroindustrijskom kompleksu, o merama za opskrbu jedinstvenog jugoslovenskog tržišta proizvodima od posebnog značaja za potrošnju radnih ljudi i građana, zatim, dogovor o organizovanom otkupu tržišnih viškova kukuruza roda 1981. godine (što će biti problem i u 1982. godini u odnosu na pšenicu, kukuruz i još neke proizvode).

Ne sprovodi se Dogovor o sprovođenju politike cena itd. Predviđene promene i dopune sistemskih zakona, sa zaoštavanjem sankcija za kršitelje, nisu rešenja. Treba oceniti kako što više operacionalizovati propise i pri tom imati u vidu da sve anomalnosti u funkcionisanju jedinstvenog jugoslovenskog tržišta ne zavise samo od dograđenosti i potpunosti propisa, već, pre svega, od društveno-ekonomskih mera i uslova.

To je okvir koji bi trebalo da posluži kao os-

nov za zaključke o ovoj tački dnevnog reda.

Predlažem da u njih u tom smislu ugradimo te osnovne dileme, da konkretizujemo zadatke prema nadležnostima, znači, u odnosu na Savezno izvršno veće, na Skupštinu, na ovo Veće, na savezne organe uprave itd, kako bismo, na kraju krajeva, znali da se opredelimo ko je za šta odgovoran.

Drugo, povodom toga, na sednicama radnih tela sam upozoravao da je u 1981. godini bio organizovan sastanak predsednika komisija za društveni nadzor koje postoje u svim republikama i pokrajinama, i to baš povodom funkcionisanja, odnosno nefunkcionisanja jedinstvenog jugoslovenskog tržišta, ili, kao što je tada rekao potpredsednik Saveznog izvršnog veća Zvone Dragan, koji je bio uvodničar na tom sastanku, „nejedinstvenog jugoslovenskog tržišta”.

Rezultati te rasprave bili su veoma konkretni, veoma prihvatljivi, pozitivni. Mene je čudilo da taj materijal nije izazvao odgovarajuću pažnju i u Skupštini SFRJ.

Dozvolite da ponudim, kao predlog za razmišljanje, i rešenje da se i u Skupštini SFRJ formira komisija za društveni nadzor. Mislim da bi ona imala mnogo posla; pogotovo sam tog mišljenja sada, pošto sam danas čuo neka delegatska pitanja.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Reč ima delegat Bogdana Levakov—Glumac.

БОГДАНА ЛЕВАКОВ — ГЛУМАЦ /САП Војбогудина/:

Друже председниче, другарице и другови делегати, Анализа о функционисању јединственог југословенског тржишта, анекс уз Анализу, као и Полазне основе дугорочног програма економске стабилизације и антиинфлациони програм који смо добили, представљају солидну основу за утврђивање политике у овој области и предузимање мера.

Имајући у виду да је јединствено функционисање југословенског тржишта битан предуслов развоја производних снага земље, равноправности радних људи и организација удруженог рада и њиховог доходовног повезивања на основу де-

ловања економских законитости уз друштвено усмеравање развоја, поставља се питање шта су узроци поремећаја до којих је дошло у процесу репродукције, размене и расподеле и у функционисању јединственог југословенског тржишта. Њих треба јасно сагледати, да би се предузеле мере за њихово отклањање на дугорочној и краткорочној основи.

Основни узроци су јачање парцијалних интереса и аутархичност развоја, који су били омогућени неадекватним деловањем тржишних законитости. Последица је неусклађена привредна структура. Дошло је до запостављања производње сировина и знатно бржег развоја крупних привредних и других капацитета на сировинама из увоза, чије су цене, по инструментима система, биле знатно ниже од стварних. Ови капацитети се не користе ефикасно, а уз то се и не активирају домаћи ресурси. У основи, дошло је до значајног запостављања рационалног и економичног пословања, а излаз се тражио у повећању цена условљавањем продаје девизним покрићем, орочавањем средстава, ограничавањем продаје на одређена подручја, што се у суштини сводило на кидање репродукционих веза и стварање неповољних услова за повећање обима производње и нарушавање функционисања југословенског тржишта. Последица су пренапрегнути робно-новчани односи, јер је номинална тражња премашила раст робних фондова из домаће производње и увоза. Несклад који проистиче из високог раста тражње имао је за последицу бржи раст цена, што је неповољно деловало на мотивисаност радних организација на извоз, смањено приливање девиза за отплату дугова и увоз сировина. У крајњој линији, то је утицало на платно-билансне тешкоће, а самим тим, и на недовољан увоз сировина за домаће потребе и смањено производње.

У циљу предузимања конкретних мера за промену стања на југословенском тржишту, залажем се за мере и правце дугорочног и краткорочног карактера, које уз предузете мере треба да обезбеде отклањање узрока појава нарушавања јединства, бољу организованост тржишта, већу усклађеност робних и новчаних токова и понуде и тражње.

Треба дати предност дугорочним мерама у области производње, ради јачања економских законитости тржишта, ради обезбеђења развоја усклађеније привредне структуре. Краткорочне мере треба да обезбеде остваривање дугорочних мера.

Залажем се за укидање девизног условљавања промета робе у земљи и сматрам да је неопходно створити услове за удруживање рада и средстава и јачање репродукционих веза, које треба да обезбеде већу повезаност ООУР-а на југословенском тржишту, повећање производње робе за извоз и задовољење основних животних потреба на домаћем тржишту.

Имајући у виду значај политике извоза за развој у 1983. години, мишљења сам да селективно треба да се израде подстицајне мере за извоз да би се ООУР-има обезбедили приближно исти услови привређивања као и на домаћем тржишту. Тиме би се створила економска мотивисаност за повећање извоза.

Ради обезбеђења домаћег тржишта прехранбеним производима, потребно је учинити значајан заокрет у третману пољопривреде као производне делатности, а не као делатности која треба да обезбеди снабдевање. Неусклађеност цена између појединих производа у пољопривреди неповољно се одражава на структуру сетве и пољопривредну производњу у целини.

С обзиром да је у протеклом периоду економска мотивисаност за повећање пољопривредне производње била недовољна, предузимане су мере за снабдевање тржишта, у које су укључени и поједини пољопривредно-прехранбени производи. Како откупне цене пољопривредних производа у време откупа нису биле реалне због осетног повећања трошкова производње од њиховог доношења, у време откупа усвајани су програми откупа појединих производа и предузимане су друге мере.

Из изнетог се да закључити да су предузимане мере сводиле на обезбеђење потрошње, док је подстицање производње занемарено, као и да предузимане мере нису економски мотивисале произвођача на већу производњу.

Искуства из претходног периода јасно ука-

зују да административним мерама није обезбеђивано повећање производње, као и да је пољопривредна производња брже и стабилније повећана када су у њу инвестирана значајна средства, када се водила дугорочнија политика цена и када су одржавани паритети цена између појединих производа у пољопривреди.

Према одредбама Друштвеног договора о остваривању развоја агроиндустријског комплекса, утврђеног за године 1981. и 1985, произвођачко-продајне заштите цене пољопривредних производа требало је да се утврде до 15. септембра текуће, за наредну годину. С обзиром да се ове цене нису утврдиле до 15. септембра, обавеза СИБ-а је да се у сарадњи с извршним већима република и покрајина то одреди до краја септембра. Оба рока су прошла и произвођачко-продајне цене су утврђене тек крајем октобра.

Залажем се за благовремено утврђивање цена, јер то може имати врло великог значаја за структуру пољопривредне производње и снабдевености тржишта.

Аутархичност развоја и јачање парцијалних интереса најбоље су се одразили на развијање домаће технологије и научноистраживачког рада. У досадашњој пракси, без недовољног договарања, увезен је велики број паралелних технологија, а уз то су се ускраћивале информације и скривала знања о развоју и резултатима примене нових и усавршених технологија, проблемима примене и коришћења на југословенском тржишту.

Негативне последице овакве праксе имале су за последицу запостављање развоја домаће технологије и научних сазнања, задужења за превелики увоз знања и опреме и велику зависност земље од увоза знања и опреме, као и велику зависност од увоза резервних делова и репроматеријала, тамо где су то условљавале те технологије.

Мора се напоменути да је у пољопривреди учињено изузетно много на развоју научноистраживачког рада и технологије, али се они недовољно примењују у свим деловима земље где је то могуће искористити.

С обзиром на то, неопходан је бржи развој

домаће технологије и научних сазнања, при чему треба обезбедити селективан увоз технологије уз друштвену и стручну оцену приликом одређења за њихов увоз. Технологија која се увози треба да одговара производно-техничким условима примене, друштвено-економским условима наше земље, потребама народне одбране, захтевима стандардизације, захтевима очувања и заштите и унапређења човекове средине итд.

Ове технологије морају се заснивати на домаћим сировинама и што мањем увозу.

Мишљења смо да ће се на самоуправној основи одлучног спровођења политике економске стабилизације, створити услови за ефикасније деловање јединственог југословенског тржишта. Ради стварања услова за потпуније деловање тржишних законитости, неопходне су измене и допуне системских закона и њихових инструмената и средњорочних планова и политике развоја у 1983. и наредним годинама.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Reč ima drug Luka Reljić, savezni sekretar za tržište i opšte privredne poslove.

LUKA RELJIĆ, član SIV-a i savezni sekretar za tržište i opšte privredne poslove:

Druže presjedniče, drugarice i drugovi delegati, u Analizi o funkcionisanju jedinstvenog jugoslovenskog tržišta i aneksu uz ovu Analizu ukazano je na brojne probleme u ovoj oblasti, zatim, na mjere koje su preduzete i one koje se namjeravaju preduzeti u cilju uspješnijeg funkcionisanja jedinstvenog jugoslovenskog tržišta. Značajan doprinos u sagledavanju problematike iz ove oblasti, s prijedlogom mjera i pravca aktivnosti, dala je rasprava u skupštinskim odborima i u Zakonodavno-pravnoj komisiji ovog Vijeća.

No, i pored toga, ukazao bih na sljedeće:

U pogoršanoj ekonomskoj situaciji u zemlji, čije su karakteristike opadanje proizvodnje (povećanje nesklada između ponude i potražnje, posebno zbog smanjenih mogućnosti uvoza), što dovodi

do pojava nestašice u snabdjevanju privrede i stanovništva, snažno su ispoljene tendencije da se administrativno regulišu odnosi, pored već uvedenog administrativnog reguliranja odnosa u oblasti cijena i oblasti snabdjevanja. Takvi zahtjevi najčešće su podstaknuti opravdanim zahtjevima građana i odgovarajućih društveno-političkih struktura da se iznađu rješenja za nestašice pojedinih proizvoda, da se otklone redovi u trgovinama i špekulacije prilikom prometa robe koja nedostaje. Građani s pravom traže sigurnost u snabdjevanju robom od vitalnog značaja za stanovništvo, kao što su: brašno, ulje, šećer, meso, mlijeko, lijekovi, deterdženti, ogrev i neki drugi neophodni proizvodi.

Postoji određena spremnost da se toleriše nestašica one robe za čije je obezbjeđenje neophodno obezbijediti i veća devizna sredstva, kao što su: derivati nafte, kafa, južno voće i druga roba iz uvoza. Vjerujem da ćete se složiti da mi moramo, i možemo, i u postojećim ekonomskim uslovima zadovoljavajuće rješavati snabdjevenost tržišta navedenim prioritetnim proizvodima. Ovo tim prije što smo imali dobru poljoprivrednu proizvodnju. Uslov je da se iz osnova promijeni odnos u rješavanju problema snabdjevanja stanovništva, od osnovnih organizacija udruženog rada koje rade na tom zadatku, do opština, gradova, socijalističkih republika i autonomnih pokrajina, do organa Federacije.

Nakon rasprave koja je obavljena u skupštinskim vijećima o problematici snabdjevanja u julu ove jeseni, Savezno izvršno vijeće je preduzelo niz dodatnih mjera, koje treba da omoguće poboljšanje snabdjevenosti brašnom, uljem, šećerom, lijekovima, zatim, određenim proizvodima za proizvodnju stočne hrane i pamukom. U saradnji s nadležnim organima socijalističkih republika i autonomnih pokrajina, pripremljeni su materijalni bilansi, s prijedlogom mjera za regulisanje snabdjevanja stanovništva robom od posebnog interesa za 1983. godinu. Danas Savezno izvršno vijeće razmatra ove mjere, a naročito one kojima se reguliše obezbjeđivanje deviza za uvoz neophodne robe. Međusobne obaveze i zadatke za ravnomjerno snabdjevanje jedinstvenog jugoslovenskog tržišta trebalo bi donijeti najkasnije do kraja ove

godine.

Sušтина predloženih mjera je, prvo, da se na bazi prethodno zaključenih samoupravnih sporazuma o snabdjevanju jedinstvenog jugoslovenskog tržišta u Interesnoj zajednici Jugoslavije, uz učešće samoupravnih interesnih zajednica republika i autonomnih pokrajina za ekonomske odnose s inostranstvom, te zainteresovane privrede, omogućiti pravovremeno obezbjeđivanje deviza za nabavku uvoznog reproduccionog materijala za proizvodnju proizvoda, kao što su: lijekovi, deterdženti, gnojiva i slično. Orijentacija je da organizacije udruženog rada iz ove oblasti znatno više raspolažu devizama ostvarenim po osnovu izvoza vlastite proizvodnje. Uslov je da ove organizacije udruženog rada izvršavaju obaveze po Samoupravnom sporazumu o snabdjevanju domaćeg tržišta i da u tim uslovima imaju slobodan izvoz svojih proizvoda. Ove mjere su stimulatивne za proizvođače. Njima bi se, umjesto postojećeg načina obezbjeđivanja deviza za ove namjene, koji se zasniva na „trebovanju deviza” od samoupravnih interesnih zajednica za ekonomske odnose s inostranstvom, gdje je još uvijek prilikom odlučivanja dominantna uloga organa društveno-političkih organizacija (o usmjeravanju deviza), organizacije udruženog rada dovele u aktivnu poziciju i kada je u pitanju sticanje i raspolaganje devizama.

Računica pokazuje da bi proizvođači lijekova, deterdženata i gnojiva, ako bi raspolagali sa 80% deviznih sredstava ostvarenih po osnovu vlastitog izvoza, mogli obezbijediti dovoljno deviza za uvoz neophodnih proizvoda za proizvodnju, za snabdjevanje domaćeg tržišta i povećanje proizvodnje za izvoz.

Ove mjere zahtijevaju i izmjene nekih postojećih zakonskih i drugih rješenja u oblasti sticanja i raspolaganja devizama, kao i odgovarajuće samoupravne sporazume i dogovore o mjerilima za jedinstveno regulisanje ovih pitanja u zemlji.

Savezno izvršno vijeće će imati maksimalno aktivan odnos prilikom pripremanja i donošenja ovih mjera. S obzirom da se očekuju brojni problemi prilikom usaglašavanja i donošenja ovih mjera, Savezno izvršno vijeće će o tome redovno obavještavati Skupštinu.

Drugo, za otklanjanje disproporcija između ponude i tražnje, u izmjenama i dopunama Nacrta rezolucije i drugih dokumenata za sljedeću godinu predložiće se dodatne mjere za obuzdavanje visoke tražnje rigoroznim mjerama za smanjenje investicione, lične, opšte i zajedničke potrošnje. Od efikasnosti mjera u navedenim oblastima presudno ovisi uspjeh ekonomske politike na planu obuzdavanja visoke inflacije. Tu postoje brojni otpori i nedovoljno efikasan instrumentarij za svođenje svih vidova potrošnje u realno raspoloživa sredstva.

Treće, nužne su dodatne mjere i aktivnosti radi povećanja proizvodnje, prije svega, one koja je namijenjena izvozu, zatim, proizvodnje energije, osnovnih metala, bazne kemije i hrane, tj. proizvodnje koja se zasniva na domaćim resursima.

Samo racionalnijim poslovanjem, štednjom i povećanjem proizvodnje mogu se na dugoročnoj osnovi uspješno otklanjati disproporcije u strukturi privrede i jačati konkurentna sposobnost jugoslovenske privrede u izvozu i njeno znatno šire uključivanje u međunarodnu ekonomsku razmenu.

Visok porast izvoza je uslov za uspješnije reguliranje tokova reprodukcije, snabdjevanje stanovništva, otplatu inostranih dugova i dinamiziranje proizvodnje i, na toj osnovi, stvaranje materijalnih preduslova za rješavanje drugih strateških ciljeva u društveno-ekonomskom razvoju zemlje, kao što su životni standard, zapošljavanje i slično.

O mjerama iz navedene oblasti svakako će biti više rasprave prilikom razmatranja izmjena i dopuna Nacrta rezolucije.

Četvrto, za funkcionisanje tokova reprodukcije u cjelini i u širem smislu jedinstvenog jugoslovenskog tržišta, od velikog su značaja način, instrumenti i mjere ekonomske politike, kao i uspješnost u obezbjeđivanju potreba zemlje u snabdjevanju proizvodima od zajedničkog interesa za funkcionisanje privrede (nafta, derivati nafte i ugalj za koksovanje), kao i zadovoljavanje potreba stanovništva u zemlji.

Uz vama već poznate probleme, moram da ukažem da se situacija u ovoj oblasti pogoršava. Sada imamo situaciju, na određen način, racioni-

ranog snabdjevanja i ograničavanja potrošnje i opšte zahtjeve od korisnika ovih derivata da se na nivou Federacije obezbijede zadovoljavajuće količine nafte i naftinih derivata. Opći je zahtjev da svaki korisnik dobije povoljniji tretman nego što smo ga utvrdili odgovarajućim zakonskim rješenjima u smislu smanjenja potrošnje i Uredbom o racionisanju potrošnje putem bonova.

Dužan sam da vas obavijestim da već sada ima organizovanih zahtjeva za potrošnju naftinih derivata (10% iznad nivoa potrošnje kada nismo imali nikakvih problema niti nestašica). To je i razumljivo, jer se prešlo na linearne mjere i došlo je do brojnih problema u regulisanju u ovoj oblasti. O tome će Savezno izvršno vijeće podnijeti detaljnu informaciju Skupštini, prije nego što se odluči na izmjene i dopune Uredbe, odnosno odgovarajućih zakonskih rješenja za sljedeću godinu u ovoj oblasti.

Kasnimo s rješenjima o načinu i instrumentima za obezbjeđenje deviza za nabavku nafte i naftinih derivata i uglja za koksovanje za sljedeću godinu. To može radikalno pogoršati stanje u snabdjevanju ovim proizvodima i time bitno pogoršati ekonomsko stanje zemlje u cjelini.

Peto, nužna je veća sinhronizacija mjera ekonomske politike. Na primjer, bez poboljšanja stanja u snabdjevanju derivatima nafte i otklanjanja nestašice neophodne robe na tržištu, nerealni su planovi za povećanje deviznog priliva od turizma, ili, pak, orijentacija na povećanje deviznog priliva u određenim oblastima proizvodnje. Isto tako, u uslovima nestašice, snažno će i dalje jačati pritisak na individualni uvoz robe od strane građana u smislu zadovoljenja njihovih potreba.

Šesto, za uspješno funkcionisanje jedinstvenog jugoslovenskog tržišta, od izuzetnog je značaja jačanje robnih rezervi na svim nivoima, a posebno republičkih, pokrajinskih i saveznih rezervi. Vama je poznato da je već duži niz godina otvoren problem financiranja rezervi. Pripremljen je u Saveznom izvršnom vijeću dogovor o financiranju rezervi. Ima izrazito teških problema u smislu traženja rješenja oko obezbjeđenja neophodnih sredstava za sigurnost u financiranju rezervi. Od kolikog

su značaja zadovoljavajuće rezerve, mislim da na jbolje potvrđuje i ovogodišnja situacija da smo tokove reprodukcije, pa i odgovarajuću snabdjevenost stanovništva, najvećim dijelom uspjeli da zadržimo na, koliko—toliko, podnošljivom nivou u pojedinim sektorima zahvaljujući intervencijama, u prvom redu iz saveznih robnih rezervi.

Smatramo da bi ovo pitanje moralo biti uspješno razriješeno prije kraja ove godine, kako bi se mogle uspješno programirati rezerve za sljedeću godinu.

Pokrenuta je inicijativa za preispitivanje postojećeg statusa saveznih robnih rezervi u smislu jačanja njihove uloge u regulisanju odnosa na tržištu, o čemu postoje odgovarajući prijedlozi.

Sedmo, za utvrđivanje stanja na tržištu od izuzetnog je značaja aktivnost inspeksijskih organa. I ubuduće ćemo o radu ovih organa redovno obavještavati Skupštinu. Ono što bi htio ovom prilikom istaći je sljedeće: efikasnost u preduzimanju mjera od strane navedenih organa na uočavanju i otklanjanju pojava kao što su zatvaranje tržišta, uslovljavanje isporuka robe, nepridržavanje politike cijena, isporuka robe ispod nivoa dozvoljenog kvaliteta i na toj osnovi narušavanje funkcije jedinstvenog jugoslovenskog tržišta i neopravdano sticanje dohotka, presudno zavise od ukupne atmosfere koja je stvorena u društvu na planu otklanjanja ovih pojava. Moramo biti svjesni činjenice da uz postojanje opšte političke podrške na ovom planu u mnogim sredinama ispoljen je oportunizam kad je riječ o preduzimanju mjera, prisutna je atmosfera iščekivanja i tolerantnog odnosa prema tzv. društveno korisnim malverzacijama. Ima čak i pojava legaliziranja ovakvog ponašanja, tobože u cilju rješavanja problema, što se naročito odnosi na sve otvorenije aktivnosti vezivanja isporuke robe za robu, zatim, prećutnog prihvatanja nezakonitog povećanja cijena i sl. Takvo ponašanje slabi efikasnost društva na sređivanju stanja u ekonomskim kretanjima u zemlji, jača nezadovoljstvo radnih ljudi i građana i sputava društvenu akciju na rješavanju veoma složenih problema u privrednom i društvenom razvoju zemlje.

Savezno izvršno vijeće će predlagati mjere

za prevazilaženje ovakvog stanja, ali je nužna dobro vođena i koordinirana društvena akcija, koja bi pokrenula sve subjektivne snage društva na prevazilaženju ovih pojava.

PREDSEDNIK DR ANTUN VRATUŠA:

Dajem reč drugu Bori Petkovskom, delegatu iz Socijalističke Republike Makedonije.

ДР БОРО ПЕТКОВСКИ /СР Македонија/:

Друже председниче, другарице и другови делегати, када разматрамо функционисање јединственог југословенског тржишта, обично тежиште претежно стављамо на кретање робе, услуга и новца, а мање се бавимо питањима међусобне условљености и зависности материјалне производње те робе на јединственом југословенском привредном простору.

Као што видимо, данас је и наша расправа тако почела да тече. Као да заборављамо чињеницу да су поремећаји у сфери кретања робе, услуга и новца само израз већ присутних проблема у њиховој производњи. У првом реду, ту, у материјалној производњи, налази се основни пункт на коме су настале и настају битне пукотине у југословенском јединственом привредном простору.

Поремећаји у кретању робе, услуга и новца добили су и добијају моторну снагу на бази насталих проблема у производњи, у оквиру јединствене привредне целине Југославије. У вези с тим, одмах да кажем и то да се у неким срединама појам јединственог југословенског тржишта употребљавао и, на жалост, још употребљава више као поштапалица, а не као суштинско питање нашег развоја и опстанка. А када је поремећено кретање робе, услуга и новца на јединственом југословенском тржишту добило своју самосталност, односно логику свога самокретања, оно је објективно почело да репродукује све оне појаве и тенденције које су само делимично обрађене у Анализи коју смо добили од Савезног извршног већа.

Имајући у виду ову, често недовољно ак-

центирану чињеницу, желим да скренем пажњу на неке битне друштвене аспекте функционисања јединственог југословенског тржишта.

Озбиљнији поремећаји на јединственом југословенском тржишту дубоко се одражавају и на одговарајући начин угрожавају развој нашег базичног продукционог односа. Све оно што прати и оптерећује развој базичног продукционог односа, кочница је развоја односа на јединственом југословенском тржишту. То су неодвојиви чиниоци јединства укупног југословенског — и друштвено-економског, и политичког простора, и нашег друштвеног стања уопште.

Када је реч о материјалној производњи и поремећајима у њој, поменимо стање фактичке неповезаности великих система у нашој земљи, који представљају озбиљну окосницу јединствености југословенског привредног простора, а затим, одсуства стварног развојног програма наше земље, неусаглашености развојног програма виталних области — енергије, сировина, хране, итд.

Поремећаји, односно недоследно остваривање уставног концепта јединственог југословенског тржишта дубоко задиру у негативном смислу и у процес сталне трансформације друштвене својине. Друштвена пракса, не само последњих већ и уназад више година, недвосмислено указује на чињеницу да у овим процесима постоје озбиљни проблеми које не можемо искључити из комплекса остваривања уставних садржаја и наших идејних одређења о карактеру друштвене својине у Југославији.

Контрареволуционарни напади на друштвену својину, с којима се срећемо, део својих корена имају и у поремећеним односима на јединственом југословенском тржишту. Садашње тешкоће у функционисању јединственог југословенског тржишта и тешки економски проблеми, према томе, свом својом дубином показују колико су народи и народности, социјалистичке републике и аутономне покрајине, радничка класа и радни људи наше земље, судбински упућени једни на друге, односно на остваривање уставног концепта јединственог југословенског тржишта, односно у којој мери свако затварање свака парцијализација интереса, може озбиљно да угрози наш развитак и наше јединство. Еко-

номска и друга стања, која сада имамо, недвосмислено показују да се кроз функционисање јединственог југословенског тржишта, у суштини, одражавају и сви битни односи у нашем друштву.

Кључни проблеми на јединственом југословенском тржишту настали су и настају, у првом реду, као израз спорог превазилажења етатистичког односа у укупним односима друштвене репродукције. Ми то морамо озбиљно нагласити.

Борис Кидрич је на VI конгресу Комунистичке партије Југославије, односно СКЈ, 1952. године, значи, пре пуних 30 година, у вези с овим проблемима изнео једну врло значајну мисао, коју заиста треба имати у виду. Дајем себи слободу да је овде цитирам:

„Убеђен сам да ћемо изградњом новог привредног система у материјалном погледу подсећи корене разним локализмима. Шта је, наиме, материјална база свих тих локализама? Ја мислим да материјална база тих локализама, који могу штетно да делују и у шовинистичком смислу речи, постоји управо у бирократском управљању вишком рада од стране државног апарата.

На темељу таквог административног управљања настаје баш цапање са вишком рада између републичких и савезних институција. Републичке државно-капиталистичке тенденције показале су се у датим условима, разуме се, штетније пошто оне разарају једну целовиту концепцију југословенске економије”.

На све ово у садашњим условима треба додати чињеницу да су остварени скромни резултати на плану удруживања рада и средстава на нашем ширем југословенском привредном подручју. За потврду овог стања презентирају неколико података.

По завршним рачунима у 1980. години, заједнички доходак у укупном приходу учествовао је само са 9,26%, а више од 2/3 укупне производње робе и услуга, организације удруженог рада реализују у оквиру територије своје сопствене републике и покрајине.

Или, неколико података који се односе на удруживање рада и средстава у целини на југословенском привредном подручју. Од 1976. до 1980. године основне организације удруженог рада на територији социјалистичких република и

аутономних покрајина удруживале су се у радне организације на другим територијама, значи другим републикама, са оваквим интензитетом.

У Босни и Херцеговини у 1976. години процент ових основних организација удруженог рада удружених у радне организације износио је 2,2 а у 1980. години тај процент опада на 9,9; у Црној Гори у 1976. години 1,6, у 1980. години 1,0; у Хрватској у 1976. години 2,0, у 1980. години 1,7; у Македонији овај процент опада од 1,6 на 1,3; у Словенији од 2,0, има благо повећање на 2,1; у Србији од 2,1 на 1,4, а на територији Србије без аутономних покрајина, овај процент опада од 6,9 на 3,9%.

На Косову је 1976. године 0,6 а 1980. године 0,4 а Војводина, од 1,0, има благо повећање на 1,1%.

Истих оваквих тенденција /не бих наводио проценте/ има и приликом удруживања основних организација удруженог рада из других република и радних организација датих република и покрајина.

У нашој друштвеној, па и политичкој пракси сусрећу се оцене да овакав интензитет удруживања рада и средстава преко територија социјалистичких република и аутономних покрајина произлази, наводно, из самог друштвеног бића основних организација удруженог рада и њихове наводне тежње да се затварају у своје уске локалне просторе. Значи да негативни трендови удруживања и средстава рада и средстава на самоуправним основама произлазе из саме суштине основног идејног и уставног опредељења, односно од основне друштвене позиције основне организације и радника удружених у њој. То није тачно. Тачно је, међутим, да основне организације удруженог рада и радници удружени у њима нису стављени у друштвену и економску позицију да одлучују о целини дохотка у укупним односима друштвене репродукције.

Приликом разматрања овог аспекта јединственог југословенског тржишта, не смемо изгубити из вида и чињеницу да је у протеклим годинама стварана и створена економска пракса, чак и одређени садржај друштвене свести, да у области материјалне производње социјалистичке републике, аутономне покрајине, па и општине

настоје да се заокруже у максималну самозадовољну целину, коју различитим средствима штите од конкуренције наводно комплементарних привреда других република и покрајина. Све то води парцијализацији, разбијању јединственог југословенског тржишта, кретање рада, знања, робе, услуга, новца и, наравно, и свих и других фактора производње. И овде морамо тражити неке битне класне садржине.

Мислим да је борба за функционисање јединственог југословенског тржишта на начелима Устава по својој суштини класна борба, чији је смер управљен на развој базичног продукционог односа и обезбеђивање јединственог развоја социјалистичког самоуправљања у нашој земљи. Сва ова стања, њихове противречности и тенденције испољавања нису настали случајно. Све је имало своју логику. На пример, досадашња економска политика обезбеђивала је привредни раст у условима релативно заостале привреде. У томе се, између осталог, и крије разлог за притиске на локално затварање унутар општина, република и покрајина, све у циљу заштите носилаца екстензивног привређивања, али има и других још дубљих узрока и проблема.

Добро је, међутим, што све више продире друштвено сазнање да су основни импулси екстензивне и затворене привреде и тржишта у републикама, покрајинама и општинама, исцрпљени и што мере које предузимамо претварају ова друштвена сазнања у конкретну праксу економске стабилизације.

Основе наше будуће економске политике, по мом дубоком убеђењу, а оне су начелно разрађене у Полазним основама дугорочног програма економске стабилизације, морају да конкретно разраде следеће базно питање: за динамични проток, односно комбиновање друштвених средстава на читавом привредном простору Југославије нужне су конкретне и адекватне системске мере. Морамо се што пре ослободити неких садржаја и мера друштвено-економског система које су деловале и које још увек делују против логики рационалне интеграције, односно неостваривања уставног концепта јединственог југословенског тржишта.

Из свега овога не смемо искључити читав комплекс поремећаја јединственог југословенског

тржишта који се односи на ушлитање страног фактора, трансфера технологије посредством мултинационалних компанија без икакве везе са стратегијом нашег технолошког развоја. Прихватам оцене дате у Анализи.

Желим да изразим посебно задовољство најављеним мерама Савезног извршног већа које ће бити предузете у 1983. години у вези с унапређивањем функционисања јединственог југословенског тржишта. Реч је о мерама које су набројане у анексу, који смо ових дана примили. Овим мерама заиста ћемо учинити корак даље у отклањању не само последица, већ и кључних узрока који те последице условљавају.

Овакав прилаз какав најављује Савезно извршно веће је битан и по томе што изгледа да презаилазимо оно стање када смо у вези с проблемима функционисања јединственог југословенског тржишта говорили да је само понашање криво што се недоговорено спроводи у живот, иначе, наводно, у друштвено-економском систему нема проблема. По овој логици изгледа да је довољно да променимо понашање, па ће све бити у реду. На жалост, лично мислим да то није тако.

Савезно извршно веће најављује нови друштвени квалитет, по мом мишљењу, тако да се морамо озбиљно позабавити, што је суштина анекса, садашњим системским решењима, јер нека од тих решења фактички доприносе разбијању јединства југословенског привредног подручја. Мисао ми је у томе што и наш друштвено-економски систем у том погледу није чистунац. Реч је о неколико закона — о Закону о основама система друштвеног планирања и о друштвеном плану Југославије, Закону о основама система цена и друштвеној контроли цена, Закону о промету робе и услуга с иностранством, Закону о девизном пословању и кредитним односима с иностранством, Закону о основама кредитног и банкарског система и Закону о опорезивању производа, услуга и промета. Вероватно се са другом Ротером у неким стварима, када је реч о системским решењима, не слажем, али зато их и набрајам /мислим на законе/.

И на крају, Савезно извршно веће најављује да ће до краја првог квартала 1983. године интензивно пратити и предузимати мере у

циљу отклањања узрока прекидања репродукционих токова, како би се убрзао процес удруживања рада и средстава. И ово треба свестрано да поздравимо и подржимо.

Савезно извршно веће, исто тако, најављује да ће у првом полутођу 1983. године извршити анализу односа у примарној расподели и анализа паритета цена на југословенском тржишту, као и цена производа на домаћем тржишту у односу на светске цене, ради отклањања присутних диспропорција и њиховог дејства на функционисање јединственог југословенског тржишта.

Предлажем да се овај врло значајан посао убрза и да се скрате рокови у односу на токове које СИБ предлаже — да се не чека да прође пола 1983. године, већ да се то уради првих месеци наредне године; да се не чекају сви закони, већ да сукцесивно ти системски закони излазе пред Савезно веће.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Na spisku imam još šest govornika, a to je barem još jedan sat rada.

Mislim da bi bilo suviše dugo da čekamo pauzu. Predlažem zato 15 minuta pauze.

(Sednica Veća je prekinuta u 12 časova)

POSLE PAUZE

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Nastavljamo rad.

Reč ima delegat Sonja Krašovec, iz SR Slovenije.

SONJA KRAŠOVEC (SR Slovenija):

Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši delegati! V svoji razpravi na temo Analiza delovanja enotnosti jugoslovanskoga tržišča bi želela usmeriti pozornost predvsem na področje urejanja družbenoekonomskih odnosov, s posebnim poudarkom na izvozno-uvoznih tokovih. Dejstvo je, da

proces združevanja dela in sredstev ne teče tako, kot je zapisano v zakonu o združenem delu in drugih sistemskih zakonih, med drugim tudi zato, ker živimo in delamo v izjemnih, lahko bi rekli nenormalnih pogojih gospodarjenja, ko so pretrgane mnoge reprodukcijske verige in ko proizvajalec surovin in proizvajalec končnega proizvoda nista v enako-pravnem položaju tako glede zagotavljanja surovin kot tudi glede pridobivanja in razporejanja dohodka. Neurejeni reprodukcijski ciklusi in nedorečena devizna politika Jugoslavije v zadnjih letih so pripeljali odnose na jugoslovanskem tržišču do kritične situacije, kar se je v končni fazi pokazalo tudi kot pomanjkanje nekaterih najpomembnejših proizvodov na jugoslovanskem tržišču. V zvezi s tem bi želela opozoriti na težave in resnost situacije, v kateri so se znašle proizvodne delovne organizacije pri izvajanju vrste ukrepov na področju ekonomskih odnosov s tujino. O tem, da zaradi politike izvoza za vsako ceno proizvode izvažamo ne glede na komparativne prednosti enega ali drugega izdelka, na drugi strani pa enak proizvod nekdo drug, ki sicer s proizvodnjo tega proizvoda nima nič skupnega, ima pa devizna sredstva, uvaža, o teh tako imenovanih kompenzacijskih poslih je naša javnost tudi že bila seznanjena. Kakšne anomalije, predvsem pa gospodarsko škodo, prinašajo nekatere od teh kompenzacij, ne bi govorila. Želela pa bi le s primerom, ki zadeva poslovanje naše delovne organizacije, osvetliti, kako neurejene in nedodelane so sistemske rešitve prav na področju ekonomskih odnosov s tujino, kako togi in neelastični smo pri oblikovanju devizne politike in njenem izvajanju v praksi. Ne bi želela, da bi ta primer, ki je predmet moje razprave, izzvenel kot najhujši jugoslovanski problem. Želela pa bi opozoriti na to, da prav z neurejenimi sistemskimi rešitvami povzročamo zmedo in motnje na tržišču in da mnogokrat težko pridobljene devize na prelahak način zapravljamo. Delovna organizacija AERO kot proizvajalec pisarniškega pribora in materiala v jugoslovanskem prostoru je že dlje časa poznana. V svojem razvoju smo se usmerili se v proizvodnjo zelo zahtevnega repromateriala z računalniško tehniko in v proizvodnjo samokopirnih papirjev. Prav ti proizvodi so osnova za proizvodnjo najbolj

razširenih in najpomembnejših obrazcev, brez katerih si sodobnega načina poslovanja in informatike ne moremo več predstavljati. To so obrazci za plačilni promet, carinski, loterijski in železniški obrazci itd. Prav zaradi nujnosti izvoza smo velik del proizvodnje, za katere smo, mimo grede povedano, edini proizvajalec na jugoslovenskem tržišču, bili prisiljeni v izvoz, kar je povzročilo pomanjkanje teh proizvodov na jugoslovenskem tržišču. To pomanjkanje je postalo že tako akutno, da se nahajamo tik pred tem, da bo zastal ves plačilni promet. Za primer naj samo povem, da zaradi pomanjkanja tako imenovanih obrazcev 743 zastaja ves prenos deviznih sredstev oziroma priliv preko bank na komitente. Za ilustracijo naj povem, da gre prek Združene ljubljanske banke v Sloveniji dnevno preko 15 milijonov dolarjev priliva. Kaj tak zastoj deviznega priliva v današnjem času pomeni, ko vsak dan spremljamo tekoče prilive in ko je od tega dejansko odvisna možnost uvoza in s tem tudi proizvodnje, mislim, da ni potrebno posebej razlagati. Na drugi strani pa so bile istočasno v jugoslovenskem prostoru uvožene določene količine teh samokopirnih papirjev kot končnih proizvodov. Izračunali smo, da bi z devizami, ki so bile porabljene za uvoz teh gotovih proizvodov, lahko proizvedli v naši delovni organizaciji več kot trikrat toliko tega tako potrebnega proizvoda. Zato predlagamo, da se pri oblikovanju devizne politike za leto 1983 zagotovi, da s sistemskimi rešitvami preprečimo uvoz vseh tistih gotovih proizvodov, ki jih je možno proizvesti v Jugoslaviji z znatno manj deviznega vložka in v enaki ali ustrezni kvaliteti. S tem dosežemo dvojni učinek: prvič, da z istim obsegom deviznih sredstev dosežemo večji obseg oziroma znatno večjo ponudbo blaga na tržišču, in drugič, da se izkoristijo razpoložljive proizvodne, tako strojne kot delovne zmogljivosti. Za dosego teh ciljev je v politiki za leto 1983 potrebno opredeliti sicer izvoz kot absolutno prioriteto, vendar ne izvoz za vsako ceno, ampak selektivni izvoz vseh tistih, predvsem končnih proizvodov, ki imajo komparativne prednosti. Po drugi strani, pa morajo kompenzacijski posli postati samo dopolnitev v izvozni politiki in ne obratno.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Reč ima delegat Dragutin Sokal.

ДРАГУТИН СОКАЛ, известилац Одбора за друштвено-економске односе:

Друже председниче, другарице и другови делегати, Одбор нашег Вијећа за друштвено-економске односе расправљао је о проблемима јединственог југословенског тржишта на основу Анализе и анекса Савезног извршног вијећа о већ предузетим и планираним мјерама за отклањање свих аномалија у функционисању јединственог југословенског тржишта.

Подносена Анализа обухвата цјелокупну проблематику функционисања јединственог југословенског тржишта, али су различита мишљења о томе у којој мјери она представља заиста довољну основу за расправу, с обзиром да се ова Анализа бави више констатацијама садашњег стања, без улажења у откривање субјективних и објективних узрока и оцјена у којој мјери су они утицали на нарушавање јединственог југословенског тржишта, као и у којој мјери су реализовани ставови и закључци X и XI конгреса СКЈ, 15. седнице ЦК СКЈ и III конгреса самоуправљача.

У расправи о овој теми делегати су истакли да садашње стање јединственог југословенског тржишта карактеришу појаве његовог грубог нарушавања, парцелисања и затварања. Ово стање дезинтегрисаности је супротно интересима радничке класе и свих радних људи Југославије. Оно наноси штету друштвено-економском развоју земље, проузрокује многе негативне посљедице, не само на економском већ и на политичком плану и директно подрива јединство наше земље. Оно ствара простор за дјеловање с позиција национализма, партикуларизма и групносовјинских понашања. До учесталог нарушавања јединства југословенског тржишта дошло је нарочито у области промета робе. Веома је честа појава условљавање испорука робе, нарочито коњунктурне, претходним уплатама орочавањем

средстава, плаћањем амбалаже, признавањем посебних трошкова паковања, услуга, трошкова лагровања, чувања робе, испоруке по специјалним наруџбинама, куповином друге робе која није коњунктурна, превозом домаћим и властитим превозним средствима итд. Не ретко се овакво условљавање санкционише квази самоуправним споразумима који, у ствари, представљају изигривање прописа о промету робе на јединственом југословенском тржишту, односно директно монополисање и парцелисање овог тржишта.

У овој области присутне су и појаве физичке интеграције организација удруженог рада из сфере производње и промета у оквиру општина, што такође доводи до монопола. У последње вријеме све више долази до несташице неке робе. Често је узрок томе и условљавање и задржавање робе ради повећања цијена. Овакво понашање узело је великог маха, али се, на жалост, учинило мало у његовом сузбијању. Посљедњих година дошло је до сталног пада међурејубличког промета робе, а да не постоје исцрпније анализе узрока ових појава.

Затварање банкарског капитала у границе република и покрајина, па чак и општина је такође једна од присутних појава која негативно утиче на функционисање јединственог југословенског тржишта. Очито је да су на кретање капитала утицале више политичке одлуке и банкарски апарат, а мање произвођачи и економска логика.

Посљедњих година дошло је такође до успореног процеса удруживања рада и средстава међу ОУР-има република и покрајина, нарочито на реалацији развијени—неразвијени, што тече веома споро и не у оном обиму како би требало и како се очекује. Исто је и с доходовним повезивањем основних организација удруженог рада из сфере производње и промета.

Делегати овог Одбора су посебно нагласили проблем неуједначености услова привређивања, неусклађености понуде и тражње, као и диспари-

тета цијена на домаћем тржишту, као и наших цијена и свјетских, што је, такође, узрок нарушавања јединственог југословенског тржишта.

Појаве нарушавања овог тржишта присутне су и у сфери кредитно-монетарне политике, и у сфери запошљавања, кретања радне снаге, образовања, у оптималном коришћењу научно-техничких достигнућа, у производњи електроенергије. Нарушавање јединственог југословенског тржишта прате многобројна кршења постојећих законских прописа и непоштовање међусобно склопљених самоуправних споразума. Откривање прекршитеља и њихово адекватно кажњавање није било ефикасно, без обзира што се ове радње често врло тешко откривају.

Посебно забрињава констатација јавног тужилаштва да озбиљније нарушавање тржишта више чине одлуке и мјере друштвено-политичких заједница него што то чине основне организације удруженог рада и њихови одговорни људи. Када се говори о законској регулативи из ове области, треба указати на низ недоречености, празнина и одсуства санкција у многим законима који регулишу функционисање јединственог југословенског тржишта.

Предложени анекс садржи мјере краткорочног и дугорочног карактера, чија је динамика пренапрегнута, али ипак прихватљива с обзиром на нужност енергичнијег и трајнијег утицаја на мијењање стања на јединственом југословенском тржишту, те је неопходно у том смислу и његова допуна с више прецизности и одлучности.

Неопходно је одмах приступити анализи постојећих законских прописа, посебно девизног пословања, закона о цијенама, плану итд. и извршити допуне и измјене тамо гдје је то потребно и тако дати подстицај бржем јачању јединственог југословенског тржишта.

У овој сложеној ситуацији нужно је поновно указати на неопходност крајње одговорности свих фактора који посредно или непосредно утичу на правилно функционисање јединственог југословенског тржишта, и то од оних у основним

организацијама удруженог рада, до оних у друштвено-политичким заједницама и друштвено-политичким организацијама, од општине, покрајине, републике до Федерације.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Ima reč delegat Žarko Kolenda.

ЖАРКО КОЛЕНДА /СР Босна и Херцеговина/:

Друже председниче, другарице и другови делегати, мислим да се слажемо у оцјени да је добро што се ово питање нашло на дневном реду Савезног вијећа, али не ради тога да бисмо добили одговор да ли постоји затварање југословенског тржишта и нарушавање његовог јединства, већ више ради тога да се укаже на неке суштинске проблеме који увјетују таква понашања. Тема је, нема спора, веома актуелна.

У последње вријеме, на свим нивоима и такоређи у свим приликама, расправља се о тим питањима. Ја морам да кажем да се нисам посебно спремао за ову дискусију. Више сам испровоциран неким запажањима са данашње сједнице и хтио сам, немојте ми замјерити, да импровизовано изнесем неколико својих мишљења.

Прије свега, мислим да се овом темом бавимо исувише уопштено, а тако радећи, нисам увјерен да ћемо ући у праву суштину проблема, а то значи да ћемо доћи до праве дијагнозе и, разумије се, на основу тога понудити праве мјере.

Ја бих се zaloжио да о том проблему говоримо колико је могуће селективније. Да бисмо се, међутим, тако понашали, да бисмо такву расправу могли водити, потребно је да прије тога имамо једну егзактнију анализу, која би указала на којим подручјима робе долази до ових затварања. Није разлика у понашању између појединих ретија и подручја — мада и тога има, али то није суштинско питање — већ на подручју неких врста робе. Према томе, ми морамо добити одговор шта је узрок. Ово понашање је посљедица једног узрока који је деценијама присутан у политици нашег развоја, али не у документима које смо

зацртавали као развојну политику, већ у остваривању те политике, које је страшно одступало од зацртаних циљева. Гдје су та понашања? Тамо гдје је дошло до очитог несклада између понуде и потражње, тамо гдје смо дошли до тога да постоји дефицитарност робе. Ријеч је о енергији, сировинама, храни, репроматеријалу итд. То је суштина питања.

Ми смо се деценијама понашали тако да преферирамо развој оних грана и оних дјелатности које су се базирале на увозној супстанци. Док смо имали неограничено право задуживања, узимања девиза, уопште се није постављало питање ове робе, јер је та роба увожена под повољнијим цијенама, како је тада доказивано. Разумије се, тако је закржљао развој базног сектора и сада, када смо дошли у такву ситуацију да платни биланс земље постаје лимитирајући фактор развоја, дошли смо до сазнања да је огроман несклад на штету овог сектора. Поставља се питање како даље да се развија. Нормално, то се не може пребродити преко ноћи. Потребни су средства и вријеме.

Изнио бих неколико примјера. Сиво сирово жељезо. Док је оно могло да се увози под повољним цијенама, развијене су овакве теорије: коме пада напамет да диже електропећи, да гомила огромне лагере сивог сировог жељеза? То је права економска лудост. Сада са свих страна долазе повици да је потребно сиво сирово жељезо, кога нема. Производња се може повећати само заједничким напорима, али не вербално, већ материјално.

Немојте ми замјерити што ћу изнијети једну констатацију — можда у овој нашој тешкој ситуацији није лоше што смо дошли до сазнања да смо у неким подручјима робе дошли у то стање. Ми смо, на примјер, прије неки дан у Босни и Херцеговини расправљали о проблему снабдјевања пшеницом. Нормално, тражимо рјешења да са регионима који су произвођачи тог артикала идемо у сарадњу.

Али, исто тако, дошли смо до сазнања да преко 200.000 хектара у тој истој Републици има необрађеног земљишта, а да постоје претпоставке да произведемо пшеницу. И, ако су увјети из Војводине неприхватљиви, онда, створимо

увјете да сами произведемо, са бољим економским основама.

Данас смо овдје у расправи чули, на примјер, једну осуду — да нема смисла да се условљава удруживање средстава, итд. Истина, има прегоњења, јер се иде даље. Ево, било је ријечи о амбалажи, итд. Ја, на примјер, морам да кажем да мислим да то не би требало генерално осуђивати. То је увјет да се удружимо на самоуправној основи, да развијемо сопствену производњу, да операционализујемо супстанце по којима гасимо. Ми, на примјер, сад у Југославију увозимо преко два милиона тона жељезне руде, а имамо изванредан квалитет жељезне руде, до 65 процената ферума. По релативно повољним условима и релативно малим средствима можемо доћи до те производње, али мислим да не треба бити недопустиво да заједнички удружимо средства и да то развијемо и ослободимо се тога увоза. Друга је ствар кад морамо увозити оно за што нема никаквих увјета у Југославији, да то остваримо, на примјер, нема одређених сировина и репроматеријала, итд.

Према томе, ја то удруживање не бих генерално осуђивао, већ бих му дао један други квалитет — да покушамо да и у нашим документима, у зацртаној политици, одредимо оквире у којима треба подстицати таква удруживања, да бисмо што прије дошли до сопствене производње и што мање били овисни о иностраном тржишту.

Мислим да је лоша једна друга ствар — да преферираним кредитима, и то снажно преферираним кредитима, и у смислу каматне стопе, и у смислу великих средстава, омогућавамо лагровање оне робе које нема на тржишту. Ни једна рационална економија у свијету тако се не понаша него обратно — кредитно-монетарном политиком подстиче да се што прије изиђе с том робом на тржиште. То је далеко тежи проблем него проблем да ли ћемо ми заједнички удружити средства да развијемо сопствену производњу.

Има и неких питања — немојте ми замјерити што ћу их изнијети — гдје имамо озбиљних политичких и других проблема због несташице одређених артикала, а у суштини, није у питању несташица — кафе или детерџента. Све анализе гово-

ре да, количински, у Југославији никада нисмо више продавали него сада. Ми смо прошле године у Југославији легалним путем продали преко 80.000 тона кафе. Никада до сада то нисмо учинили, а имали смо то што смо имали. Зашто? Одговор је врло једноставан — проблем је настао онога часа кад смо се договорили, односно кад смо престали да на нивоу Југославије купујемо кафе /разумије се, у већим количинама, онда кад су најповољнији увјети цијена на свјетском тржишту/ и да је дистрибуирамо по читавом југословенском подручју, у исто вријеме, и континуирано. Међутим, кад смо рекли да свака република треба да набавља, онда смо се понашали на сљедећи начин: једном набави Босна и Херцеговина, не набави, претпоставимо Словенија; затим, купи Словенија а не купе Војводина или Хрватска итд. И перманентно смо подријавали психозу несташице. Онда су грађани пошли да стварају резерве, да праве магацине итд. Слична је ситуација код детерџента. У Југославији се производи близу 800.000 тона шећера. Зар је могуће да у јануару месецу нема шећера? Може се десити да шећера нема у септембру, пред жетву репе, али у јануару — то је апсурд.

Према томе, потребне су сасвим конкретне мјере да се на том подручју интервенише. Осим тога, јасно је да добра половина од укупних количина шећера иде у алкохол. Потребне су, дакле, конкретне мјере, инспекцијске и друге, пореске политике, које ће бити против тога. Да не долази до неоснованог богаћења преко оваквих и сличних шпекулација.

За стабилизацију тржишта и цијена мислим да је веома добро — у документима се то налази — јачање свих ових облика материјалних резерви, тржишних материјалних резерви, и оних преко којих се може интервенисати. Предложио бих да се посебно у овим документима заложимо за бржу, али самоуправну концентрацију средстава, за ефикасније завршавање капиталних објеката који значе јачање базног сектора привреде и стварање услова за мању овисност о увозу.

Мислим да се те двије слабости у развоју тржишта налазе у једном дијалектичком односу подржавања, али и узајамног одбијања. О томе не бих шире говорио. Хтио сам само да нагласим

да развој јединственог тржишта неће напредовати све док не развијемо нове односе, док не преовладамо хаотично тржиште, у коме се купци и продавци у издвојености траже, стварајући често свако за себе околности које, независно од економских принципа, одговарају овој или оној страни.

У мањем степену већ више година, а посљедње године све више ово тржиште нарушавају многе појаве слабљења понуде, по асортиману и квалитету, појаве повремених, а и сталних несташица робе, које се све више шире и воде ка монополском располагању многим врстама робе; појаве отказивања уговора о продаји робе, одлађањима продаје задржавањем робе у магацинима, условљавањем продаје разним вантржишним захтјевима, појаве трампе, појаве ограничавања продаје од стране продаваца путем продаје „испод тезге“, усмјеравањем неке робе шпекулативно-продајним тзв. црним тржиштима, која се већ паралелно формирају у понуди многе робе; појаве рационализације потрошње преко бонова, што се такође спонтано шири итд., развијајући психозу све веће потражње.

Такво стање на тржишту неких битних производних фактора и најужније робе широке потрошње условило је велико опадање хоризонталне и вертикалне покретљивости многих врста робе, водећи све више парцелисању и затварању локалних регионалних тржишта, дезинтеграцији југословенског тржишта. Степен деформације у смислу затварања и парцелисања тржишта, као и дезинтеграције није у материјалу довољно проучен. Ту има неких неспоразума, нарочито кад је ријеч о узроцима. Постоје тезе како је ту главни узрок субјективни фактор и његова настојања, а не види се да је сам субјективни фактор опредељен одређеним материјалним друштвеним односима и неташицом поједине робе. Такво стање на тржишту негативно се одражава на стабилност и континуитет производње, која се у многим организацијама веома често прекида, за краћи или дужи период, условљавајући нижу искоришћеност капацитета, опадање продуктивности рада и економичности пословања, пораст губитака, који већ више година прогресивно расту, а и на сигурност произ-

водних колектива, јер то не остаје без одраза на читав њихов живот.

Мислим да је ово прекидање у континуитету производње најозбиљнији проблем којим би требало у наредном периоду да се још озбиљније позабавимо, и то у оном смислу у коме је говорено — да односе узајамног снабдијевања треба провјерити непосредно и конкретно кроз репродукционе цјелине, обезбјеђујући тако услове да се оствари и стабилност производње и њен континуитет без застоја.

Озбиљне су посљедице и на снабдијевање грађана основним животним потребама, као што су месо, јестиво уље, бутер, млијеко, средства за одржавање хигијене, дјечја храна, лијекови. Да не говоримо о кафи, тој старој нашој навици, бензину и другим артиклима. Све то има негативне економске и политичке посљедице, које, морам рећи, у новије вријеме све више нарастају, како се те оскудице заоштравају. Ипак, највеће су негативне посљедице на друштвени и материјални развој, на стандард становништва, на развој јединства радничке класе и радних људи и њихово политичко расположење. Затварање тржишта тако угрожава и заједништво наших народа и народности, као и јединство радничке класе, економски развој земље и сваке поједине републике, развој система удруженог рада на доходовним односима и цјелокупног система друштвено-економских односа земље.

Сви ти проблеми на тржишту озбиљно упозоравају, а нарочито у погледу могућности да се прошире и узму још шире размјере, с недопледним посљедицама. Стога је неопходно да сви друштвени субјекти који утичу на испољавање тржишта, продуже започете активности на сређивању тржишта и предузимају нове ефикасне мјере — административне, које се у овој ситуацији не дају избјећи, али нарочито економске, које могу постепено дјеловати на квалитативно превазилажење овог стања.

Мислим да је анекс, који смо добили уз Анализу, документ у коме Савезно извршно вијеће предвиђа читав низ конкретних и непосредних мјера. Тај анекс је веома прихватљив, иако бих ја нагласио да он неким битним проблемима изградње и развијања тржишта и његове

стабилизације, као што су проблеми односа понуде и тражње и проблеми стимулације производње, не посвећује потребну пажњу — они су потпуно изостали.

Ја бих због тога указао на неке проблеме и потребу неких мјера у вези с тим.

Од великог значаја за сређивање јединственог југословенског тржишта јесте најдоследније спровођење закона о усклађивању с планираним нивоом инвестиционе, опште и заједничке потрошње, као и усклађивању личних доходака с кретањем чистог дохотка и продуктивности рада у овој години. Већ у наредној години треба обезбиједити даље смањивање ове потрошње у цјелини, као и адекватније захватање из дохотка који се стиче радом ван друштвеног сектора, нарочито на селу, као и захватање доходака који се остварују без рада у разним видовима, како у односу с друштвеним сектором, тако и из разних легалних и илегалних дјелатности. Потребно је предузети мјере прогресивног опорезивања имовине, валоризације кредита за изградњу станова преко просјечних друштвених норми, као и валоризацију кредита за изградњу кућа за одмор, како би се постепено захватала разлика између уложених средстава из кредита и тржишне вриједности објеката тзв. тржишне ренте, која се доста високо формирала, захваљујући високој инфлацији. Ако то није могуће спровести у оквиру система, онда би се то морало остварити у оквиру додатног опорезивања имовине.

Све те мјере имају вишеструки значај — политички, јер се неумјерена потрошња друштвених субјеката, као и неумјерена потрошња разних друштвених слојева, група, као и појединаца, политички оштро осуђује; економски, јер се смањивањем потрошње могу смањити обавезе привреде и побољшати њен материјални положај, што ће се позитивно одражавати и на производњу. Сем тога, адекватније захватање прихода од рада ван друштвеног сектора и других прихода о којима је овдје било ријечи, допринијело би такође да се терети насталих тешкоћа правилније распореде.

Потребно је предвидјети и мјере да се што прије наплате ненаплаћене станарине, електрична енергија, комуналне услуге, које у земљи

достигу више милиона динара. То су баснословна средства која, умјесто да у друштвеним каналима врше одређене функције, врше притисак на робне фондове. Та чињеница, сама по себи, одражава како нам је слаба финансијска дисциплина.

Све ове мјере, иако су претежно административне, у овој ситуацији имају стратешки значај, јер доприносе уравнотежавању понуде и тражње, што је прва претпоставка изградње уравнотеженог тржишта, претпоставка испољавања економских и тржишних законитости и услов усмјеравања привреде ка остваривању квалитативних фактора производње, продуктивности рада, економичности пословања, рационализације употребе друштвених средстава итд. Све се то не може избјећи ако желимо да истински остварујемо стабилизацију наше привреде. Уосталом, када је ријеч о рестрикцијама потрошње, ми се, у суштини, не одричемо нечега што је било радом стечено, већ потрошње која више није могућа јер не одговара резултатима нашег рада. За извјесно вријеме тих додатних средстава неће бити; напротив, дио средстава мораћемо издвајати за отплату наших зајмова, па су у том смислу мјере за сужавање потрошње све неопходније.

У напорима за сређивање тржишта, поред свођења потрошње у реалне оквире и изграђивања уравнотежених односа понуде и тражње, од највећег значаја је стабилизовање производње, стабилизовање токова репродукције, остваривање извоза у оквирима који омогућују уредну отплату иностраних кредита и камата и увоз потребних количина енергије, репродукционог материјала и сировина за остваривање предвиђене стопе раста производње и извоза. Тај сложени задатак — желио бих посебно да нагласим — може се остварити само непосредним планирањем тих задатака у оквиру репродукционих цјелина. Само у оквиру репродукционих цјелина могу се реално сагледати услови снабдијевања производње репродукционим материјалом и енергијом из домаћих извора и увоза, као и обезбјеђивање девизних и динарских средстава за остваривање предвиђених планова производње и извоза, до којих је долазило због недоста-

тка девизних средстава и због праксе везивања извоза и увоза на нивоу сваког појединачног произвођача у земљи. Та пракса јачања улоге удруженог рада у оквиру репродукционих цјелина ће бити веома значајна и за развој јединственог система удруженог рада у земљи јер само у оквиру репродукционих цјелина и њиховим узајамним повезивањем удружени рад земље моћи ће све више и шире да преузима на себе многе функције управљања цјелином друштвене репродукције — од планирања, праксе регулисања цијена, усмјеравања развоја инвестиција, као и постављања тржишта на нове основе, што је иначе наш основни друштвени циљ, а што су данас, због недовољне организованости удруженог рада, у име удруженог рада, вршили државни органи и друштвено-политичке заједнице, често и преко оквира утврђених уставима и Законом о удруженом раду.

За побољшање стања на нашем тржишту, од посебног значаја су мјере за стимулисање производње енергије, угља, електричне енергије, нафте и гаса, као и мјере за њихову штедњу. Потребно је убрзати спровођење мјера за примјену блок-тарифа за потрошњу електричне енергије, о чему смо већ утврдили опредјељења, јер је у суштини то економска мјера која може успјешније и с мање негативних посљедица остваривати регулисање потрошње према оствареној производњи него што се то може остварити рестрикцијама које сада примјењујемо, и ако ни њих не треба искључивати ако су потребне.

Предвиђене мјере за стимулисање производње угља треба што брже примијенити и убрзати доношење прописа о порезу на текућа горива, као и доношење договора о финансирању и отварању нових капацитета за производњу угља.

Од великог значаја је стимулисање и кредитна подршка напорима за замјену текућих горива угљем, односно гасом, свугдје гдје је то технолошки и економски могуће, а такође и таква подршка истраживању и производњи нафте и гаса у земљи и иностранству и изналажење начина и средстава да се то оствари у што већем могућем обиму. На тај начин брже бисмо савладавали је-

дан од најкрупнијих проблема — проблем енергије.

Велики значај за трајнију стабилизацију тржишта имају политика и мјере за побољшање укупне структуре привреде. Њих треба сагледати у оквиру промјена у Друштвеном плану развоја за период од 1981. до 1985. до краја 1982, како би се већ у 1983. години могле предузимати непосредније мјере, а нарочито мјере за развој производње енергије, хране, неких сировина и репродукционих материјала, који се у земљи могу рационално и економски производити.

Досадашње искуство у функционисању јединственог југословенског тржишта, како се то и из Анализе СИБ-а о тржишту види, упућује на нужност измјена и допуна системских и других закона, нарочито у погледу утврђивања материјалних односа и санкција за нарушавање јединственог југословенског тржишта. СИБ је то у свом анексу предвидио и томе нема шта приговорити, али бих желио да нагласим да осим системских закона, који се истичу у анексу, требало би извршити измјене и допуне и других прописа ради остваривања снажнијег испољавања економске принуде, економских законитости и тржишних критеријума, о чему су дате претпоставке у Полазним основама за стабилизацију и другим документима у којима се оне конкретизују.

На крају, желим да нагласим да тешкоће и проблеми које данас имамо у нашој привреди, суштински гледано, представљају казну за наша колебања, пропусте и грешке које смо испољили у односу према тржишту, у напорима за његово уравнотежење, нарочито послје доношења Устава и Закона о удруженом раду. Садашњим проблемима врата су била отворена онда када смо допустили да се цијене административно регулишу, без повезаности с односима понуде и тражње и веће улоге удруженог рада, доходних односа, када смо допустили да се потражња развије изнад понуде, чиме су потиснути позитивни утицаји економских и тржишних законитости и отворена широм врата инфлацији, екстензивности производње и развоја, нерационалном инвестирању, задуживању у иностранству,

деформацијама привредне структуре итд.

Мислим да цјелокупност односа понуде и тражње, њихова реализација с циљем остваривања друштвене репродукције, представљају најзначајнији комплекс у функционисању тржишта и да у свјетлу испољавања односа понуде и тражње и њихове реализације треба оцјењивати и друге елементе нашег тржишта, правну надградњу, односно системске и друге законе којима се регулише тржиште, затим, организацију трговине, њена средства, њено дјеловање на тржиште. Морам рећи да је нарочито остало нерасвијетљено питање колико су постојећа организација трговине и односи у њој у складу са степеном развоја материјалних односа, какав је њен утицај на производњу и тржиште и које мјере за њено унапређење треба предузети. Ја о томе нећу говорити опширније, само бих напоменуо да ни трговина није невина у одговорности за постојеће проблеме привреде и тржишта, као и за низак степен развоја самоуправних друштвено-економских односа између трговине и производње, што такође треба попуније сагледати.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Molio bih da se potrudimo da ovu tačku dnevnog reda završimo do 14 časova.

Reč ima drug Vasil Grivčev, sudija Ustavnog suda Jugoslavije.

ВАСИЛ ГРИВЧЕВ, судија Уставног суда Југославије:

Друже председниче, другарице и другови делегати, ценећи сугестију коју је дао председник Савезног већа др Вратуша, ја ћу се ограничити само на неке аспекте ограничавања јединства југословенског тржишта и неке ставове Уставног суда Југославије у вези с тим. Остављам на страну све остало, обавештавајући при том да постоји релативно шира документација Уставног суда, која је доступна Скупштини Југославије, тј. и Савезном већу.

На основу праћења појава нарушавања уставности и законитости на целом подручју Југославије, односно и на појединим регијама, те на основу неколико конкретних предлога и иницијатива за покретање поступка оцењивања уставности и законитости неких општих аката које су поднеле одређене организације удруженог рада, Уставни суд Југославије је током 1982. године извршио оцењивање тих аката и дошао до закључка да неке од тих треба поништити, односно покренути поступак.

Оцењујући уставност поменутих аката, Уставни суд Југославије је констатовао да постоји више узрока, на више подручја и више лица који нарушавају јединство југословенског тржишта. Имајући то у виду, Уставни суд Југославије је закључио да задужи своју Комисију за праћење појава нарушавања уставности и законитости да буде интензивнија на овом плану, а у смислу да Суду, у складу с Уставом, предложи одговарајуће мере.

Истичући да постоји више облика и основа нарушавања јединства југословенског тржишта, желим да подсетим да је материјал који сте ви добили за данашњу седницу, такође указао на неке од тих елемената, али да су одређени елементи и основи за нарушавање јединства југословенског тржишта остали недовољно разјашњени. Зато је пред надлежним органима задатак да најтемељитије елаборирају ову проблематику.

Слободан сам да скренем пажњу на један од значајних облика нарушавања јединства југословенског тржишта, који се појавио у последње време, а који има не само правне импликације, већ и значајне — а неповољне — политичке ефекте и који доводи до фрустрације становништва у неким регијама Југославије.

Због поремећених односа на тржишту у току последњих месеци 1982. године, који су настали због несташице појединих производа, дошло је у неким општинама појединих република и покрајина Југославије до ограничавања њиховог слободног промета на бази аката локалних органа, одређених органа скупштина општина, неких месних заједница, па чак и појединих организација удруженог рада.

Ови су органи на различите начине, под

различитим условима итд. почели да врше дистрибуцију одређених производа и услуга, чиме су, у суштини, створили специфичне услове промета робе на јединственом југословенском тржишту, нарушавајући тиме и равноправност грађанина Југославије и јединство југословенског тржишта.

Полазећи од тог факта и погођени таквом појавом, неки грађани и организације обратили су се Уставном суду Југославије с иницијативом или с предлогом да оцени ову праксу, односно ову појаву. Уставни суд је то учинио, јер је на то и дужан Уставом, и о свом мишљењу обавестио је и ово цењено Веће. Ви наш акт имате, зато га ја не бих препричавао, већ бих само објаснио део тог нашег акта.

Разматрајући покренуте иницијативе, Суд је констатовао да ограничавање промета неке робе, која је дефицитарна у појединим рејонима земље, није уређено савезним законом, иако се та ограничења, према члану 252. став 3. Устава СФРЈ, могу вршити само на основу савезног закона. Суд је констатовао да је до сада донет само савезни закон, који даје овлашћење Савезном извршном већу за доношење мера ограничења слободног промета производа и услуга које су од интереса за целу земљу, али не и савезни закон којим би се уредили на јединственим основама: овлашћења, случајеви и услови за ограничавање слободног промета и друге робе која је у промету на територији Социјалистичке Федеративне Републике Југославије.

Имајући ово у виду, а и садашњу праксу у неким општинама и неким организацијама удруженог рада, Суд је закључио да, поред осталог, о овој појави и писмено обавести Скупштину СФРЈ, у смислу члана 377. Устава Југославије, и предложи јој да се поступи по Уставу СФРЈ.

Предлогом Уставног суда Југославије да поменути материју правно регулише Скупштина Југославије, Суд није довео у питање, нити доводи у питање могућност ограничавања слободног промета дефицитарне робе на територији Југославије ако Уставом надлежни орган оцени да би се на тај начин обезбедило редовније и равномерније снабдевање грађана и привреде дефицитарном робом.

Уставни суд Југославије управо инсистира да сви органи и организације у Југославији морају, приликом увођења било каквих рестрикција — ограничавања тржишта и томе слично, да до краја поштују одредбе Устава Југославије, да се поштује и поступак и све оно што је у вези с ограничењем промета робе и услуга на територији Југославије утврђено Уставом. Отуда сматрамо да би требало, што пре, да надлежни орган на нивоу Федерације размотри и реши овај проблем, с обзиром да појава увођења локалних ограничења из дана у дан узима све више маха и политички ствара неповољне последице.

У извештају Одбора нашег Већа за друштвено-економске односе на страни 7. под тачком 2. став 2. изнета је констатација: „Полазећи од тога да је остваривање јединства југословенског тржишта битан елемент нашег самоуправног заједништва и услов за остваривање јединственог система друштвено-економских односа, Савезно веће истиче да је неопходна одлучна акција свих друштвених чинилаца у предузимању ефикасних мера у циљу разрешавања постојећих проблема на југословенском тржишту и доследнија реализација уставних одредаба о јединственом југословенском тржишту”.

Ово становиште поменутог Одбора се у потпуности поклапа с мишљењем и Уставног суда Југославије. Наиме, и ми сматрамо да је излажење из постојеће ситуације у којој смо се нашли, делом због објективних, а делом због субјективних разлога, могуће само ако се предузме све оно о чему је поменути Одбор указао. Сасвим је јасно да ће и Уставни суд Југославије, у оквиру уставних надлежности, и у будућности пратити појаве нарушавања јединства југословенског тржишта и да на основу тога предузима оно на што он има право и дужност.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Reč ima delegat Boro Temenugov.

БОРО ТЕМЕНУГОВ /СР Македонија/:

Другар претседател, другарки и другари делегати, во својата дискусија, имајкија пред себе

Анализата за дејствувањето на единствениот југословенски пазар, ќе се задржам на едно четири конкретни прашања.

Имено, првото прашање се однесува на нереалното планирање на ниво на целата држава. Кога се донесуваат стопанските планови, одделни барања се со мошне бомбастички цифри и се користат сите можности за да се прифатат таквите планови, но за жал нереализирањето на тие планови не повлекува никаква одговорност. Имено, кај сите интересни заедници кога се бараат девизи за некои увозни материјали или за нешто друго се оди со толку набиени цифри што не може да се согледа дали се неопходни толкави средства или не. За да се добие некоја квота, се излегува со големи цифри, а и покрај тоа никој не одговара ако не се оствари стопанскиот план.

Второто прашање што сакам да го истакнам, а кое провеа низ Анализата, е непотребниот одлив на девизни средства надвор од државата. Бидејќи, во Југославија постојат уште какви капацитети во кои увезениот евтин полуфабрикат од странство може да се преработи, а неговата преработка или доработка да се плати во динари. Ние за жал увезуваме готови производи, а полуфабрикати не увезуваме. Ова ќе го илустрирам со еден пример. Имено, во Југославија се увезуваат милион тони готови производи челик. За тоа се даваат негде од 300 до 400 долара по тона производ, додека цената на полуфабрикатот кога би се произведувал во Југославија, би била двојно пониска или 200 долари по тона. Што значи, негде од 200–300 долари се одливаат непотребно. Може некој да ја изведе сметката, па ќе види колкави се тие девизи.

Трето прашање за кое би се заложил овде е производителите еднаш за секогаш да ја ставаат цената на производите комплетно, со сите давачки спрема општеството било даноци или маржата што трговијата треба да ја собере за да ги продаде тие производи. Недопустиво е нешто — во оваа држава еден производ на Железарницата Зеница, килограм бетонски челик, во една продавница што ги здружила средствата со таа железарница, да чини 4.200, а друга продавница што не ги здружила средствата и трудот, да зема за тој производ, односно да го продава

за 6,700. Што инвестирал тој продавач? Ништо. Еден плац, заграден со жица каде што постои една обична вага, зашто за бетонското железо не му треба складиште, тој само го „убира кајмакот“. Или на тоа се ставени три-четири маржи зашто трговските патници заработуваат „дебели“ пари и плати.

На почетокот од седницата, кога зборував за одговорот, спомнав дека ќе се вратам на ова прашање. Во Анализата за дејствувањето на единствениот пазар се зборува за здружување на средствата и трудот помеѓу републиките, покраините, општините и работните организации било да се сродни или нешто, во овој момент и не е битно. Здружувањето на средствата го гледам и во заедништвото на оваа држава. Ако благодарот или природата создале такви ресурси на САП Косово, штета би било, нагласувам, да не се инвестира во изградба на електрокапацитети во овој момент кога уште како е дефицитарна струјата во оваа држава. Но, за жал, изгледа, не се работи или не сакаат да работат. Еднострано ги гледаме работите — ако се договориме за нешто, кој ќе арбитрира доколку не го спроведуваме тој договор. Нагласувам уште еднаш — или не им се работи, или не сакаат да работат, или нешто друго прават. Инсталирани се капацитети од 800 мегавата, а се добиваат 300. Тоа е штета за оваа држава. Не, јас како работник во здружениот труд сум васегнат од тоа, но сега не зборувам како Боро Теменугов од Рудници Железарница, зборувам на ниво на Југославија, зашто сегде воведовме некој степен на рестрикција. Уште како другарите од Елетро Косово, другарите од Покраината треба да се замислат. Во овој момент, ако се неспособни да работат, сметам дека оваа држава има луѓе — велиме 800 илјади невработени, уште како можеме да ги насочиме, да ги вработиме таму.

На крајот да кажам уште нешто. Ние сме подготвени како работна организација, ако треба да одвоиме стручна екипа која ќе работи на одржувањето и тој агрегат да работи „поште-но“. Ако не дава енергија за Железарницата, да дава во системот на Југославија.

Овде беше спомнато од другарот од Зеница — во првото прашање, кога реков — не пла-

нираме нешто — другари, немаме ни одговорност за тоа непланирање. Недопустливо е нешто да планираме, а за неостварувањето никој да не поднесува никакви консеквенции. Благодарам.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Reč ima Blaženka Knjaz, delegat iz SR Hrvatske.

BLAŽENKA KNJAZ (SR Hrvatska):

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi delegati, Analizom o funkcioniranju jedinstvenog jugoslavenskog tržišta, aneksom, sveobuhvatno je obrađena veoma važna problematika, jer ostvarivanje jedinstvenog jugoslavenskog tržišta je bitan element našeg samoupravnog zajedništva. Nije, međutim, moguće govoriti o realizaciji jedinstvenog jugoslavenskog tržišta dok se ne urede odnosi u oblasti materijalne proizvodnje. Ograničena ponuda, kao rezultat ograničene proizvodnje, ne omogućava funkcioniranje jedinstvenog tržišta. Za cjelovito funkcioniranje jedinstvenog jugoslavenskog tržišta treba odabrati strateške proizvode za cijelu Jugoslaviju i za takve proizvode utvrditi jedinstvene mjere ekonomske politike, kao što su cijene, carine, porez na promet, emisiona politika, itd. kad je agrokompleks u pitanju.

Jedinstveno jugoslavensko tržište treba otvarati prema svjetskom tržištu, kako bi svjetska produktivnost utjecala na domaću produktivnost, te na preorijentaciju nekih proizvodnji, jer na taj način trasiramo brži put u našem daljnjem razvoju.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Poslednji prijavljeni na spisku govornika je delegat Vančo Nikolovski.

ВАНЧО НИКОЛОВСКИ /СР Македонија/:

Друже председниче, другарице и другови делегати, нисам имао намеру да дискутирам, јер

сам говорио на заједничкој седници два одбора. Међутим, неке дискусије ипак су ме натерале да кажем неколико речи.

Слажем се са другом Рожичем да не можемо уводити јединствено тржиште законским прописом. Исто тако, мислим да не смео дозволити да се јединство тржишта разбија законским прописима.

Управо имамо такво стање. Низ системских закона, суштински, ствара услове да се тржиште ограђује. Узмите закон о плану и начин доношења плана. Устав полази од тога да је право и дужност организација удруженог рада да доноси план и да га усаглашавају на бази репродукционе зависности и заједничког интереса.

Рећи ћу — и дужност, а не само право. А републике и покрајине упавном се договарају о заједничкој економској политици. Ми ово немамо ни у системском закону разрађено, нити, пак, имамо у пракси доношење планова. Напротив, друштвени план Југославије доноси се, пре свега, договором република и покрајина. Значи, ипак смо ми створили услов за један аутархички развој, који на неки начин и разбија јединство тржишта. Узмите системски Закон о девизном пословању. Прво, јединство тржишта подразумева и неке јединствене системске законе: девизни, кредитно-монетарни, банкарски, итд. То је у Уставу јасно речено. То је основ за јединство тржишта. Међутим, тај термин — јединствен систем, често не добија своје право тумачење и значење. Сматра се да је систем јединствен ако је донет закон из те области на нивоу Федерације. Међутим, ја мислим да Устав говори о јединству система и, пре свега, мислим да треба системским законом обезбедити јединствена решења, која ће све организације удруженог рада у тој области довести у једнак, односно равноправан положај на јединственом југословенском тржишту. Таквих решења ми немамо. Узмите Девизни закон. На пример, за извоз исте робе свака организација, без обзира где се налази, добија једнаке стимулансе, и то је у реду. То је једнако решење. За увоз исте робе, без обзира која организација и где се налази, плаћа исту царину. И то је у реду. Међутим, за извоз исте робе свака организација у овој земљи не

добија иста увозна права. Она се одређују у републикама и покрајинама. То је већ основ за цепање тржишта. Стварају се платни биланси, ствара се групносвојинско располагање девизама, ствара се један основ за цепање. То је оно што је довело да ми сад имамо и несташице. Друг Мустафа Шабић добро је о томе говорио. Раније смо имали друкчије решење и добру снабдевеност, а сада то немамо зато што већ свако тражи девизе, или чека да други увезе.

Друго, као основ за јединство тржишта је јединствена национална валута. Ноторна је чињеница да је Девизни закон дао такав статус девизама да оне фигурирају као новац паралелан националној валути. То што девизе добијају такво значење код нас, није ствар неког понашања и не знам шта још, него је то ствар система и Закона. Он је створио услов да девизе буду новац у земљи. Узмите постојање девизног дохотка који се чува на посебном девизном рачуну појединих организација удруженог рада, или неке банке, и постојање динарског дохотка. Према томе, постоје два новца, један доходак изражен у динарима, а други изражен у девизама. Значи, девизе су мерило вредности за овај девизни доходак, а не динар. Устав говори да је динар јединствена национална валута. Према томе, у интересу консензуса, не можемо одступати од основних уставних одређења. Нико нам није дао мандат да то радимо, а чињеница је да смо у интересу споразума, због различитих интереса, уграђивали одређене елементе који су супротни Уставу. У том смислу поздрављам иницијативу Уставног суда који мисли, на пример, на неки начин, да се ту јаче ангажира и погледа ове системске законе, јер мислим да пуно њих одудара од уставног одређења. Мислим да је Устав ипак темељ нашег заједништва, јер је постигнут консензусом целе радничке класе Југославије и свих народа и народности. То је међаш који мора да нас раздваја — ко је запао и запливао у воде националистичке или друге, унитаристичке воде итд. Устав је прецизирао односе у овом друштву и ми се морамо држати Устава.

А сада бих желео да кажем неколико речи о овим мерама.

Мислим да је добро што је СИБ иступио с мерама. Без обзира на то да ли су мере погођене, али чињеница је да је СИБ заузео један став да стање мења. Мислим да је то најпозитивније у овим мерама. Зато не бисмо смели да спутавамо иницијативу СИБ-а да се што пре предузимају мере и одређене ствари уграђују у Резолуцију за ову годину, а оне дугорочне, да се уграђују у програм економске стабилизације. На крају, без обзира на то какве ће промене СИБ да предложи, ми ћемо се изјашњавати кад те мере дођу пред ово Веће.

Због тога не знам да ли је целисходно оно што је друг Ротер предлагао — да се одложи доношење закључака и да се формира нека група која ће сада да ради. Ја мислим да је свима нама позната пракса да ако желимо неки проблем да развучимо, онда се формира комисија и почињу расправу о овоме или ономе. Ја сам ипак за то да ми пружимо прилику да СИБ ради, а кад дођу ти системски закони код нас, ми ћемо сами да се одређујемо да ли је то добро или лоше.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li još ko od delegata želi reč u debati?
Ima reč delegat Zija Novobrdali.

ЗИЈА НОВОБРДАЛИ /САП Косово/:

Друже председниче, другарице и другови делегати, устао сам с намером да истакнем један проблем који осећам. Сматрам да би било добро да у нашим дебатама, кад дискутујемо, ипак водимо рачуна о неким стварима. Јер, ово је парламент.

Делегата из Жељезаре Скопје више пута слушах овде како критикује „Обилић“, а самокритички се не осврће и на проблеме који се јављају између Жељезаре и Електро-Косова. Они датирају прилично одавно. Нисам спреман овом приликом да изнесем спор који је присутан, о коме се расправљало на нивоу Извршног већа Скупштине САП Косова и Извршног већа СР Македоније, између Председништва Савеза ко-

муниста Косова и Централног комитета Савеза комуниста Социјалистичке Републике Македоније и других органа. Тај спор још увек није решен. Дозволите, ако неко инсистира на једном проблему који је присутан у оквиру ове наше укупне политике, мислим да би требало заиста, као комунисти, да седнемо и да те наше спорове решимо.

Не треба гледати спор једнострано, већ објективно, принципијелно, веома реално. Мислим да није ред да се овде каже, јер је ово дебата на нивоу Југославије: ако радници Косова желе да раде нека раде, а ако неће, ми ћемо ту обавезу преузети или ћемо се ангажовати да ми на Косову радимо.

Радничка класа Косова је свесна својих задатака, њој је тешко у развоју, тражи ефикасност, међу људима има и слабости, али она не успорава производњу нити такве оцене можемо давати. Она је свесна тога да мора да чини велике напоре да се заиста што брже развија, јер је Косово најзаосталија покрајина и сигурно да бржим развојем Косова можемо обезбедити развој и другом делу радничке класе Косова, где има велики број незапослених. Да се они запосле, уз пуну подршку коју имамо од свих република и Покрајине Војводине, јер је у интересу целе југословенске заједнице да се Косово брже развија. То зна радничка класа Косова.

Приликом наших дискусија овде често се дешава да говоримо једнострано и тражимо неку одговорност од људи који раде на Косову који немају одговорности. Морамо да знамо да велики број комуниста Косова, радничка класа Косова, у овој нашој југословенској заједници заиста чини велике напоре, заједно са збратимљеним свим радним људима, да се постигну резултати који су пожељни за бржи развој наше југословенске заједнице. Не би требало тако једнострано говорити. Мислим да су другови из Извршног већа три пута дали одговор на постављена питања. Одговори су ту и није тачно да се користи 30% капацитета Електране „Косово” и колико се даје Жељезари.

Ја не оспоравам проблеме, али те проблеме морамо сагледати објективно. Мислим

да је ред, у оквиру нашег Пословника, да се понашамо као људи, јер једино тако можемо да постигнемо и договарање и споразумевање и да заиста градимо политику која одговара основним принципима нашег даљег самоуправног развоја, политику која једино може да нас зближава.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Sada da se izjasnimo o tekstu predloga zaključaka, koji nam je dostavio Odbor za društveno-ekonomske odnose. Kao što ste čuli, bilo je i predloga da Odbor za društveno-ekonomske odnose još jednom pogleda ovaj tekst i da ga podnese na narednoj sednici Veća. Želeo bih da dodam da je naša diskusija mnogo svestranije osvetlila problem koji je na dnevnom redu nego što je to došlo do izražaja u predloženom tekstu. Dalje, mislim da je upravo današnja diskusija pokazala kako je nužno da upravo ovo, Savezno veće, insistira na otkrivanju uzroka pojava i kako da se oni otklanjaju. Nekoliko delegata govorilo je, takođe, o potrebi da se napravi analiza nekih sistemskih zakona. Tačno je, mi moramo sistem dalje izgrađivati, treba da ga i proveravamo, no ne bi valjalo prebacivati krivicu na sistemske zakone a zaboravljati našu praksu.

To je ključno pitanje i zbog toga bi bilo korisno da se zadržimo na njemu. Ja ne predlažem da se u tu svrhu formira posebna grupa, jer imamo radna tela. Kao što je rekao drug Rožič, nikakva tragedija nije ako se o nekom pitanju ne završi diskusija na istoj sednici veća konačnim zaključcima, odnosno drugim merama za koje Veće smatra da ih treba doneti. Što se ovih zaključaka tiče, dobro je da se podsetimo da ćemo do naredne sednice Veća raspolagati takođe drugim dokumentom, kao što je Predlog rezolucije za 1983. godinu, zatim dodatni dokumenti u vezi sa dugoročnim programom ekonomske stabilizacije. Predlog zakona o izmenama i dopunama deviznog sistema. Tako će biti moguće izgraditi sadržajnije zaključke. Što se tiče pisma i mera koje preduzima Ustavni

sud Jugoslavije, u vezi sa funkcionisanjem jedinstvenog jugoslovenskog tržišta, mislim da bi naše Veće moglo da da značajniju podršku toj akciji. Dalje, danas je bilo vrlo malo diskusije, o radu državnih organa—inspekcija, uključujući takođe i sudske organe i organe gonjenja. Zašto da posebno diskutujemo o privrednom kriminalu? Zašto ne bismo u celini raspravili stvari i zauzeli odgovarajuće stanovište?

Takođe je bilo reči o uzajamnoj povezanosti funkcionisanja jedinstvenog jugoslovenskog tržišta u Jugoslaviji i kao uslova za uspešno nastupanje na međunarodnom tržištu, a istovremeno i o uticaju odnosa i prakse na međunarodnom planu na naše otvoreno jugoslovensko tržište.

Evo, to su samo neki elementi zbog kojih sam smatrao da je potrebno da postavim pitanje — kako sada dalje.

Delegat Vančo Nikolovski ima reč.

ВАНЧО НИКОЛОВСКИ /СР Македонија/:

Ја сам већ рекао да су закључци Одбора радног карактера. Чак и предлози СИБ-а су списак задатака које треба обавити. Не видим разлог да то сада не подржимо и да неким нашим закључком развучимо, односно отупљујемо активност СИБ-а. Добро је да, ако желимо, дамо ширу платформу, смернице за даљи рад. Да то посебно обавимо. Али, ово што СИБ сматра да треба да ради, сматрам да би требало да га пустимо да ради. Немојмо ограничавати Извршно веће да делује у овом правцу, јер је стање стварно такво да не трпи никакво одлагање — оно тражи одлучније мере.

Иако су раније мере које је СИБ предузео биле непопуларне, ове су наишле на подршку због одлучности СИБ-а да се стање мења. Ми треба да афирмишемо један такав прилаз СИБ-а. Ја мислим да то треба да видимо, али ово што СИБ намерава да ради, ми не треба да стопирамо. Овим радним закључцима које је Одбор предложио ништа се друго не предлаже него то. Предлажем да подржимо ту активност СИБ-а. Нека оно ради, а ако желимо и платформу да изнесемо, у реду, то је друга ствар. Ја мислим да ће програм економске стабилизације бити добра платформа за ово, а о њој ћемо расправљати у децембру. Резолуција ће бити добар прилаз томе. Ово је само списак задатака које СИБ треба

да извршава. Не видим разлога због чега око тога да се натежемо.

PRESEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Mislim da je celokupna naša diskusija danas bila podrška merama SIV-a. Ako se još malo zadržimo na ovome što bi trebalo da odrazi i današnju diskusiju, mi nikako ne zadržavamo SIV; naprotiv, dajemo mu podršku u akciji. Naravno, Veće treba da se odluči.

Ko se javlja za reč?

Meni se čini, ne znam da li se slažete s tim, da ovo adekvatno ne odražava sve bogatstvo ideja današnje diskusije i materijala koje tu imamo. A da se ovako izgubi naša diskusija, da ne formuliramo šta ostaje za našu dalju akciju, mislim da bi bilo šteta.

ВАНЧО НИКОЛОВСКИ /СР Македонија/:

Закључке Одбора треба да прихватимо, томе се нико не супротставља, а с друге стране — да се ова расправа води и даље.

ЖАРКО КОЛЕНДА /СР Босна и Херцеговина/:

У крајњем случају, нужно је усагласити политику инаутурисану у Резолуцији и ништа нас неће коштати да те закључке касније „ојачамо“, да дамо још већу подршку мјерама СИБ-а.

PRESEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Predlažem da sada prekinemo rad i da nastavimo u 16 časova.

(Pauza u 14 časova i 15 min.)

(POSLE PAUZE)

PRESEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Drugarice i drugovi delegati, predlažem da nastavimo rad.

Druga tačka dnevnog reda:

Predlog zaključaka Saveznog veća Skupštine SFRJ o iseljavanju Srba i Crnogoraca s Kosova

Delegatima je dostavljen Predlog zaključaka i Izveštaj o stanju, aktivnostima i merama Saveznog izvršnog veća i saveznih organa uprave u vezi s otklanjanjem uzroka iseljavanja Srba i Crnogoraca iz Socijalističke Autonomne Pokrajine Kosova i stvaranju uslova za povratak u Socijalističku Autonomnu Pokrajinu Kosovo, onih koji to žele.

Takođe, u prostorijama za delegacije delegati su dobili sledeće poverljive materijale: Izveštaj o sprovođenju mera i akcija na zaustavljanju iseljavanja Srba i Crnogoraca s Kosova; Informacija o stanju, merama i aktivnostima organa unutrašnjih poslova u Socijalističkoj Autonomnoj Pokrajini Kosovu na sprečavanju iseljavanja Srba i Crnogoraca s Kosova u periodu od 1. januara do 31. avgusta 1982. godine; Informacija o stanju javne bezbednosti u periodu od 1971. do 1981. i prvih osam meseci 1981. — 1982. godine; Izveštaj o radu i aktivnostima pravosudnih organa na sprovođenju mera i akcija na zaustavljanju iseljavanja Srba i Crnogoraca s Kosova; uvodno izlaganje Ilije Vakića, predsednika Skupštine Socijalističke Autonomne Pokrajine Kosova, na zajedničkoj sednici svih veća Skupštine Socijalističke Autonomne Pokrajine Kosova 25. X 1982. godine; uvodno izlaganje Neđe Borkovića, potpredsednika Izvršnog veća Skupštine Socijalističke Autonomne Pokrajine Kosova povodom Izveštaja o sprovođenju mera i akcija na zaustavljanju iseljavanja Srba i Crnogoraca s Kosova; uvodno izlaganje Mehmeda Malićija, pokrajinskog sekretara za unutrašnje poslove o Izveštaju Izvršnog veća o merama državnih organa na realizaciji zaključaka Skupštine na sprečavanju iseljavanja Srba i Crnogoraca s Kosova i uvodno izlaganje dr Veselija Latifija o Izveštaju o aktivnostima pravosudnih organa na sprovođenju mera i akcija na zaustavljanju iseljavanja Srba i Crnogoraca s Kosova.*

* Navedeni materijali se mogu koristiti u Službi za informativno-dokumentalističke poslove u skladu sa Poslovnikom o zajedničkom radu veća Skupštine SFRJ.

Takođe ste dobili i izveštaj Zakonodavno-pravne komisije.

Predstavnici Odbora za društveno-političke odnose i Odbora za unutrašnju politiku, koji su bili matični odbori za ovu problematiku, su delegati Zvonko Špoljar i Rajko Ječmenica.

Izvestilac Zakonodavno-pravne komisije je delegat Bogdanka Mamuzić.

Otvaram pretres o Predlogu zaključaka koje su pripremili Odbor za društveno-političke odnose i Odbor za unutrašnju politiku.

Ko želi reč?

Reč ima delegat Rajko Ječmenica.

РАЈКО ЈЕЧМЕНИЦА, представник Одбора за унутрашњу политику:

Друже председниче, другарице и другови делегати, усвајајући закључке о исељавању Срба и Црногораца с Косова, ми данас приводимо крају широку и значајну активност која се у вези с овим питањем одвијала у радним телима нашег Већа, заједничким радним телима већа Скупштине СФРЈ и самом Савезном већу.

Заснована на искуствима и поукама које смо извукли из контрареволуционарног деловања албанских националиста и иредентиста усмерених ка стварању „етнички чистог Косова”, та активност представља наш допринос напорима организованих социјалистичких снага целе земље, јер је питање исељавања с Косова под притиском проблем који се тиче радних људи и грађана, народа и народности читаве наше заједнице да помогну политичку акцију која се води на заустављању исељавања с Косова.

Политичка платформа за акцију Савеза комуниста Југославије о развоју социјалистичког самоуправљања, братства и јединства и заједништва на Косову оценила је узроке који су довели до контрареволуционарних догађаја у САП Косову и, у суштини, реакционарних и контрареволуционарних захтева албанских националиста и иредентиста.

Познато је да је основна слабост субјективних снага на Косову била у потцењивању опасности од албанског национализма и ире-

дентизма, декларативном изјашњавању за развој самоуправљања и повезивање у заједништво са другим народима и народностима Југославије, у затварању Косова у економском и политичком смислу, како према Социјалистичкој Републици Србији, тако и према Југославији. Све је то, објективно, отварало широке просторе за активност непријатеља, који је, користећи национализам као идејну платформу, дугогодишњим деловањем стварао услове за контрареволуционарни напад на наш друштвено-политички систем. Раскорак између речи и дела, који се дуго година јављао у политици бившег руководства САП Косова, и кобне последице таквог понашања, чију тежину читава наша заједница данас осећа, представљају најочитији пример да се истинска опредељеност у борби за самоуправљање, за братство и јединство и заједништво наших народа и народности, не може доказивати на речима, већ на делу, у самој друштвеној бази — у радној организацији, на селу, месној заједници, школи, факултету, основним организацијама Савеза комуниста, Социјалистичког савеза, Синдиката, омладине, управо тамо где се сваки појединац јавља као основни носилац друштвене самозаштите, свих вредности наше социјалистичке самоуправне заједнице.

Југославија је данас изложена многим политичким, економским и психолошко-пропагандним притисцима, чији је циљ да се угрози њен суверенитет, интегритет и независност, социјалистички самоуправни систем на унутрашњем и несврстана политика на спољном плану, да се угрозе основне тековине наше револуције, а пре свега, братство и јединство наших народа и народности. О томе, између осталог, сведочи и садржина говора генералног секретара Партије рада Албаније Енвера Хоџе, који се у говору одржаном пре неколико дана у Тирани упустио у жестоку антијугословенску кампању, настављајући с мешањем албанског руководства у унутрашње ствари Југославије, с циљем да се продужи давање подршке иредентистичким контрареволуционарним елементима на Косову. Непријатељ процењује да су контрареволуционарни догађаји на Косову ослабили нашу унутраш-

њу стабилност и да је сада повољан тренутак за интензивирање њихових акција, за склапање различитих савеза уперених против наше социјалистичке самоуправне и несврстане заједнице. У том склопу, исељавање с Косова под притиском представља један од најтежих проблема с којим се данас сусрећемо. Када то кажемо, имам у виду да, мада је потиснут, непријатељ с Косова и даље је присутан, што се види кроз бројне активности или директан притисак за исељавање с Косова. То доприноси стварању захлађења атмосфере у међунационалним односима, што ће, са своје стране, такође проузроковати исељавање с Косова.

Другарице и другови делегати, полазећи од закључака Савезног већа донетих на седници одржаној 29. септембра 1982. године, на формулисању текста закључака о исељавању Срба и Црногораца с Косова радила је заједничка делегатска радна група: Одбора за друштвено-политичке односе и Одбора за унутрашњу политику. У саставу радне групе били су такође делегати које су одредили заинтересована радна тела Савезног већа и заједничка радна тела већа Скупштине СФРЈ. Након интензивног рада радна група је утврдила текст закључака и доставила одборима Савезног већа за друштвено-политичке односе и за унутрашњу политику. Наведени одбори су на заједничкој седници одржаној 10. новембра 1982. године утврдили предлог закључака и доставили га Савезном већу на разматрање и усвајање.

Желео бих да напоменем, пошто је у том смислу било одређених примедба на прошлој седници Већа, да се током укупног рада на тексту закључака полазило од докумената и материјала Председништва СФРЈ, Савезног извршног већа, Скупштине Социјалистичке Републике Србије и Скупштине Социјалистичке Аутономне Покрајине Косова, који су делегатима нашег Већа достављени приликом припреме седнице Савезног већа од 29. септембра 1982. године, као и материјала и докумената које је Скупштина САП Косова накнадно доставила Скупштини СФРЈ.

Приликом формулисања предлога закључака, полазило се и од уставног положаја, права и

дужности Скупштине СФРЈ у нашем друштвено-политичком систему и њене уставне позиције према скупштинама Социјалистичке Републике Србије и Социјалистичке Аутономне Покрајине Косова, односно чињенице да је ствар скупштина ових друштвено-политичких заједница и њихових органа да се комплексније, у оквиру свог Уставом утврђеног делокрута, баве миграционим кретањима на својим територијама и, с тим у вези, утврђују своје ставове и предузимају одговарајуће мере.

Приликом припреме предлога закључака учињен је такође напор да се у закључцима што потпуније изразе ставови које су делегати једнодушно изразили у својим дискусијама приликом разматрања питања исељавања Срба и Црногораца с Косова — у већу и радним телима Већа.

Основно опредељење при том је било да се контрареволуционарном активношћу албанских националиста и иредентиста на Косову непосредно угрожавају не само Уставом СФРЈ зајемчене слободе и права човека и грађанина, већ кроз покушај стварања — „етнички чистог Косова”, и слобода, интегритет и независност СФРЈ и Уставом СФРЈ утврђено друштвено уређење, братство и јединство, равноправност и заједништво наших народа и народности. Стога, исељавање под притиском представља проблем који је од непосредног животног интереса за нашу целокупну заједницу, њену радничку класу, све радне људе и грађане, народе и народности, јер се њиме очигледно жели обезвредити и угрозити све оно што смо, уз велике жртве и самоодрицања, до сада постигли и остварили као револуционарни покрет и социјалистичко самоуправно друштво. Зато се најодлучније супротстављамо свим покушајима срачунатим на оспоравање једног тково опредељења. У том смислу треба разумети онај део закључака који се односи на пуну и безрезервну подршку радним људима и грађанима, социјалистичким субјективним снагама, самоуправним организацијама и заједницама и државним органима у Социјалистичкој Аутономној Покрајини Косову, који се бори против контрареволуционарне активности, албанског национализма, шовинизма и иредентизма.

Полазећи од наведених околности, предлаже се Већу да позитивно оцени и подржи све мере и активности којима се доприноси заустављању притисака исељавања Срба и Црногораца с Косова и стварању што повољнијих услова за повратак на Косово оних који то желе.

Знамо да у том погледу посебна одговорност треба да лежи на кадровима албанске народности, који треба да понесу највећи део терета, највећи део битке за даље очување и развијање равноправности, братства и јединства и заједништва народа и народности на Косову.

С тим у вези, упућује се позив свим органима, организацијама и заједницама у Социјалистичкој Аутономној Покрајини Косову и у Социјалистичкој Републици Србији. Истовремено, обавезују се сви органи и организације у Федерацији да, у оквиру својих права, дужности и одговорности, интензивирају активност на предузимању конкретних мера ради онемогућавања свих видова притисака за исељавање. Јер, не смемо дозволити да се било ко и у било ком делу наше социјалистичке самоуправне заједнице не осећа сигурним и безбедним.

У закључцима се поставља и захтев за ефикаснији и одговорнији рад државних органа, доследно спровођење утврђене политике, извршавања закона и других прописа у вези с остваривањем и заштитом Уставом СФРЈ утврђених слобода и права човека и грађанина. Такво понашање и рад органа власти на Косову свакако ће допринети бржем враћању међунационалног поверења радних људи и грађана у САП Косову. Радни људи и грађани морају имати поверења у органе власти. То поверење се стиче у конкретној пракси, у стварним односима у животу.

Одговорност органа се такође мора заострити и учинити стварнијом. Против оних који не поступају сагласно својим овлашћењима и обавезама, а за које се утврди да је њихов неуставни рад допринео исељавању Срба и Црногораца с Косова — предузети законом и другим актима прописане мере.

Позитивне процесе на Косову треба подржати и кроз даље јачање и унапређење материјалне основе и друштвеног развоја Покрајине у целини. На том плану стоје веома значајни зада-

ци и обавезе, које треба реализовати, пре свега, ослоном на сопствене снаге, у погледу оптималног коришћења постојећих производних капацитета, повећањем продуктивности рада, веће радне дисциплине и одговорности, бржег повезивања удруженог рада у САП Косову с удруженим радом ван Покрајине, бржег решавања проблема незапослености итд. Сваки даљи успех на решавању ових питања доприносиће истовремено и бржој стабилизацији укупних прилика у САП Косову.

Да би наше Веће било што потпуније обавештено о резултатима који се постижу за онемогућавање притисака за исељавање Срба и Црногораца с Косова, Савезно извршно веће ће редовно обавештавати Савезно веће о резултатима мера које је предвидело и о мерама које су предузете и које предузимају савезни органи управе.

О информисању о догађајима на Косову доста смо говорили. За све нас тачна информација представља снажан фактор у борби против свих врста непријатеља. У том смислу у закључцима стоји и посебна одговорност средстава јавног информисања за истинито, благовремено и свестрано информисање јавности о стању на Косову и активностима у борби за укупну стабилизацију прилика у Покрајини, како би свака информација послужила мобилизацији свих субјективних снага у борби против непријатељског деловања албанских националиста и иредентиста.

Друже председниче, другарице и другови делегати, усвајањем закључака о исељавању Срба и Црногораца с Косова, Савезно веће Скупштине СФРЈ ће дати свој допринос укупној акцији за још енергичније и ефикасније предузимање хитних и неодложних мера, међу које свакако спада онемогућавање исељавања с Косова под притиском, као и дугорочних циљева стабилизације стања на Косову. Стога је од изузетног значаја да се данас оствари пуно јединство у погледу прихватања садржине документа који је пред нама, јер је то основна претпоставка за његово доследно остварење у пракси.

Имајући то у виду, предлажем, другарице и другови делегати, да прихватите закључке о исељавању Срба и Црногораца с Косова.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Ima reč delegat Jovica Lazarević.

ЈОВИЦА ЛАЗАРЕВИЋ /СР Босна и Херцеговина/:

Друже председниче, другарице и другови делегати, желио бих да истакнем да је моје увјерење да Приједлог закључака вјерно одражава расправе које смо водили на сједницама радних тијела и у Вијећу и успјешно формулише задатке наше Скупштине, посебно нашег Вијећа, који произлазе из њихове уставне позиције и улоге.

Подржавајући због тога Приједлог закључака, мислим да неће бити некорисно овом приликом указати на неке моменте, који ће сигурно бити од значаја у нашем даљем раду.

Наиме, мислим да утврђивањем закључака, наше Вијеће завршава само први и сигурно лакши дио посла. Њихова реализација биће свакако и дугорочнији, тежи и сложенији задатак, и то не само наше Скупштине и Вијећа, већ, наравно, свих друштвених снага у нашој социјалистичкој заједници, а посебно прогресивних снага у САП Косову.

Истичући ову чињеницу, имам у виду, прије свега, четврту тачку наших закључака. У тој тачки се, као што видите, с правом истиче огроман значај даљег унапређења материјалне основе привредног и друштвеног развоја за стабилизацију економских и политичких прилика на Косову. И ту, наравно, радничка класа и све прогресивне снаге на Косову имају незамјенљиву улогу у погледу бољег коришћења постојећих материјалних ресурса, бржег активирања објеката у изградњи, ефикаснијег обезбјеђивања друштвене имовине и сл., као основе бржег изласка из заостајања и укупног економског и друштвеног напретка.

Али, сада је неопходно истаћи да, паралелно с тим, ништа мањи задаци не стоје ни пред свима нама, пред радничком класом и радним људима цијеле Југославије. Ништа мањи — јер се, као што знамо, и као што показују прве расправе о Резолуцији за наредну годину, сви нала-

зимо у веома сложеној и деликатној економској ситуацији.

Ми ћемо, према томе, за извјестан период бити у значајним економским тешкоћама, које могу реално успоравати остваривање нашег опредељења да појачамо напоре на плану бржег самоуправног повезивања удруженог рада у Социјалистичкој Аутономној Покрајини Косову с удруженим радом у цијелој земљи, тј. бржег и ефикаснијег остваривања нашег опредељења у заједничком интересу свих нас за најбржи развој Косова. Биће стога неопходно у новој, деликатнијој и сложенијој економској ситуацији даље развијати свијест свих радних људи у Југославији о економској и друштвеној нужности такве оријентације, па и о потреби јачања солидарности онда када је то најтеже. Таква наша подршка биће сигурно значајно оружје у рукама свих прогресивних снага Косова. Сваки успјех на том плану сигурно ће бити значајан подстицај и објективан ослонац у борби радничке класе и прогресивних снага Косова за превазилажење економских узрока оне заостале свијести која се манифестује, између осталог, и сијањем међународне мржње и неповјерења и практичним поступцима који су довели до појаве иселјавања Срба и Црногораца, које називамо принудом — свијести за коју смо, на жалост, сматрали и живјели у увјерењу да ју је пракса наше револуције и социјалистичког самоуправљања већ претворила у историјску прошлост.

И обрнуто, сваки успјех радничке класе и прогресивних снага Социјалистичке Аутономне Покрајине Косова у повећању производње и продуктивности, бољем коришћењу капацитета, успјешнијем овладавању привредним токовима у цјелини на основама самоуправљања, што значи, и на основама братства и јединства, јачаће увјерење радничке класе и радних људи и цијелу земљу да не раде Сизифов посао, јачаће повјерење у исправност властитих напора, биће снажан стимуланс за нове заједничке подухвате, за већи степен разумјевања неопходности бржег превазилажења знатних разлика у економској развијености појединих дијелова наше заједнице и биће успјех цијеле Југославије.

Не умањујући значај других мјера и актив-

ности, које су у нашим закључцима набројани, мислим да су, дугорочно гледано, у овој сфери наши најважнији и најсложенији задаци, у првом реду због њиховог значаја за стварање објективних предуслова трајног превазилажења садашњег стања.

Према томе, ријеч је о активности која је узајамно зависна и међусобно условљена. Она и јесте за то најилустративнија потврда већ дате оцјене — и у Савезу комуниста, и у друштву — о томе да су сви проблеми Социјалистичке Аутономне Покрајине Косова, па и проблем иселјавања Срба и Црногораца под притиском, који је с разлогом постао предмет пажње нашег Вијећа, по својој друштвеној природи, проблеми и свих нас, радничке класе Југославије, свих народа и народности, свих република и покрајина, наше заједнице у цјелини.

Сигурно је да се из те чињенице могу и морају извући, а Савез комуниста је већ и извукао, далекосежнији закључци и поуке недавне праксе затварања у сопствене атаре, искључиве или доминантне бриге о парцијалним интересима, занемаривања економских законитости друштвене репродукције и слично. Међутим, са становишта наше расправе и предложених закључака, један задатак нас, делегата, је несумњив — морамо допринијети, свако у својој средини, без обзира на властите тешкоће и упркос њима, да тај дио закључака који је, по мом увјерењу, мало остао у сјени осталих, вјероватно због тога што се овдје ради о дугорочијем процесу, или пак претежној надлежности Вијећа република и покрајина, да, наиме, тај дио наших закључака брже претачемо из начелних опредељења у практичне кораке.

Тим корацима ћемо, по мом увјерењу, у првом реду најуспјешније парирати сваком национализму и шовинизму, утирати пут већем међусобном разумијевању и повјерењу и доприносити таквом јачању друштвено-економске позиције радничке класе у цјелини, па и у Социјалистичкој Аутономној Покрајини Косову, која може и мора бити реална претпоставка успјешне борбе свих прогресивних снага Косова и Југославије за излазак и из тешкоћа овакве природе.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Ko dalje želi reč?

Ima reč delegat Batrić Jovanović.

БАТРИЋ ЈОВАНОВИЋ /*СР Црна Гора*/:

Друже председниче, другарице и другови, прије него што предложим неколико измјена и допуна Предлога закључака, допустите да укратко коментаришем неке елементе у материјалима који су нам стављени на располагање за ову сједницу.

Извјесно је да материјали Скупштине САП Косова садрже мноштва чињеница из којих се може стећи реална слика садашње ситуације у вези с исељавањем Срба и Црногораца под притиском, с Косова, мада у Коментарима, у тим материјалима, има извјесних противурјечности и недоречености. Ти материјали су документа о напорима свих субјективних снага у САП Косову за сузбијање антијугословенских и контрареволуционарних активности у Покрајини.

Мада је стратегијски циљ албанских иредентиста и националиста, у овом периоду, истискивање, силом или милом, Срба и Црногораца с Косова, односно стварање „етнички чистог Косова”, ипак у закључцима Скупштине САП Косова, како овим од 25. октобра, тако и оним од 5. марта, уопште се не помиње план о „етнички чистом Косову”. Мислим да би била дужност, у првом реду, албанских комуниста на Косову да марксистички освијетле тај мрачњачки план, јер ипак не можемо сметнути с ума да план о „етнички чистом Косову” неодољиво подсећа на онај Хитлеров о етнички чистој Њемачкој, тј. Њемачкој без Јевреја, онај Анте Павелића о етнички чистој Независој Држави Хрватској, тј. Хрватској, Босни и Херцеговини и Срему, без Срба, Јевреја и Рома; и онај Драже Михајловића о етнички чистој великој Србији, тј. Србији, Црној Гори, Војводини, Косову, Македонији и Босни и Херцеговини без Муслимана, Хрвата и Албанаца.

У закључцима Скупштине Косова од 25.

октобра нема ни ријечи о повратку на Косово оних Срба и Црногораца који су оданде отишли под притиском а хтели би да се врате. У закључцима од 5. марта о томе се говори у једној уопштеној реченици.

У закључку Скупштине Косова од 25. октобра постоји и следећи став: „Скупштина САП Косова обавезује органе државне управе и правосудне органе у Покрајини да се у оквиру својих овлашћења и функција још интензивније ангажују у енергичној борби против албанског национализма и иредентизма и свих других облика непријатељске активности, као и на спречавању и елиминисању међунационалних конфликта а и притисака на припаднике српске и црногорске националности у циљу даљег побољшања политичко-безбедносне ситуације на Косову и заустављања процеса исељавања. Такође се веома оштра и бескомпромисна борба мора водити и против разних видова испољавања српског и црногорског национализма и шовинизма”.

Истина је да на Косову постоји и српски и црногорски шовинизам као екстремни облик српског и црногорског национализма, али свакако да постоји, и те како, и албански шовинизам као екстремни облик албанског национализма.

Свако од нас зна да албански националисти и иредентисти на Косову, инспирисани учењем Енвера Хоџе, проповиједају и боре се за остварење плана о „етнички чистом Косову”. Тај план се јамачно не може другачије оквалификовати него као ултрашовинистички и расистички.

Свакако да су сви видови притисака и насиља што их албански националисти и иредентисти врше над Србима и Црногорцима на Косову шовинистичког карактера.

Давно смо читали у Лењиновим дјелима да је увијек најопаснији шовинизам у редовима најбројније нације, а на Косову је то албанска народност.

Извјештај СИБ-а, другарице и другови, о предузетим мјерама за заустављање исељавања Срба и Црногораца с Косова, добили смо са закашњењем, али праведно је рећи да се ради о веома солидном документу. Комисија СИБ-а и

свих шест радних група су правилно и дјелотворно усмјеравани. Треба очекивати да Савезно извршно вијеће у најкраћем року предложи и одговарајуће измјене у савезним законима за које је утврђено да их треба мијењати, односно да што хитније утврди какве све измјене треба учинити у другим савезним законима. Такође очекујемо у кратком року ставове о квалификацији уговора о отуђивању непокретности Срба и Црногораца у САП Косову, закључених у ненормалним околностима.

Другарице и другови, предложио бих сљедеће измјене и допуне предлога закључака:

Друг Вјекослав Видјак је на сједници одбора за друштвено-политичке односе и унутрашњу политику предложио да у закључцима дамо идеолошку квалификацију плана о „етнички чистом Косову”. Збиља је тај предлог умјесан. Стога бих сугерисао да се у првом ставу преамбуле, ријечи „створи етнички чисто Косово” замијене ријечима: „реализују свој шовинистички и сепаратистички план о „етнички чистом Косову”. Мислим да није потребно много објашњавати овај предлог.

Предлажем да се ријечи: „груб напад на интегритет, слободу и независност СФРЈ...” итд. у првом ставу преамбуле замијене ријечима: „завјера против интегритета, слободе и независности СФРЈ...” итд. /Уосталом, посљедњи говор Енвера Хоџе говори о томе да је управо ријеч о једној завјери са дугорочном стратегијом/ — уз, наравно, једначење у падежу наведених ријечи. Да ли треба објашњавати да је израз „груби напад” одвећ благ кад се имају у виду све могуће импликације непријатељског плана о „етнички чистом Косову” по слободу, независност и интегритет наше земље?

Према подацима пријавно-одјавне службе Републичког секретаријата за унутрашње послове СР Србије о броју Срба и Црногораца с Косова који су пријавили свој боравак у Србији у овој години, у периоду јануар—јуни, по око 400 мјесечно, у јулу 380, у августу 433, у септембру 393 /наравно, извјестан број је отишао у Црну Гору, Војводину и друге крајеве/ — испада да је ритам исељавања Срба и Црногораца с Косова само у малој мјери ублажен. Због тога би била

адекватнија сљедећа формулација садашњег трећег пасуса преамбуле: „И поред активности и напора субјективних снага на Косову, што је у последње време имало за резултат да је један број Срба и Црногораца одлучио да одустане од сеобе и да се извјестан број одсељених вратио у САП Косово, ипак процес исељавања Срба и Црногораца с Косова под притиском и даље се наставља”.

Чини се да би било неопходно спојити текст у првом ставу тачке 2. са текстом у четвртном ставу тачке 3, на страни 3, јер није логично одвајати текст у коме се говори о борби против контрареволуционарне активности од текста у коме се говори о борби за онемогућавање притисака. Уосталом, зна се да је у овој фази главни циљ албанских националиста и иредентиста стварање „етнички чистог Косова”, па отуда и даље притисци на Србе и Црногорце, што је у овом тренутку најопаснији вид непријатељске активности у САП Косову. Стога предлажем да се уместо текста у четвртном ставу тачке 3. дода на крају првог става тачке 2. сљедећа формулација: уместо тачке дође запета, па се додаје овај текст: „и у том контексту улажу напоре да се онемогуће притисци за исељавање Срба и Црногораца с Косова и створе услови за повратак оних који то желе”.

Једна примједба редакцијског карактера. У трећем ставу тачке 3. на страни 3. ријечи: „рјешавање проблема исељавања” треба замијенити ријечима: „заустављања исељавања”. Јер, ријечи: „рјешавање проблема исељавања” имају двосмислено значење.

Даље, предлажем да се послије трећег става у тачки 3. дода нови став који би гласио: „Савезно вијеће позива Скупштину САП Косова да изради дугорочни програм повратка на Косово Срба и Црногораца који су се одселили под притиском а желе да се врате”.

Мислим да је на посљедњој сједници Скупштине САП Косова било у овом смислу предлога од стране делегата. Доношењем оваквог програма исправиле би се толике неправде, и допринијело, у одлучујућој мјери, ренесанси братства и јединства и заједништва Албанаца, Срба и Црногораца и других народа и народности Косова.

Предлажем да се иза трећег става тачке 5. дода нови став, који би гласио:

„Савезно извршно вијеће ће организовати статистичко праћење исељавања Срба и Црногораца из САП Косова, односно повратка одсељених”.

Као што знате, СР Србија је увела статистичко праћење досељавања Срба и Црногораца у Србију. Пошто се они исељавају, као што је речено, и у Црну Гору, Војводину, Македонију и друге републике, било би рационално и неопходно да се оствари цјеловит увид у тај процес, као и у обрнути процес — повратак у САП Ковово исељених Срба и Црногораца.

Чини ми се да би композицијски више одговарало да тачка 4. дође после тачке 6. или 7., како се не би кидао континуитет текста који се директно односи на материју исељавања. Ово је био предлог и друга Вратуше на заједничкој сједници двају одбора.

На крају, другарице и другови, желим да кажем следеће:

Чуо сам да је 3. октобра у Титограду извршен физички напад на ученике осмог разреда Основне школе „Хасан Приштина”, из Приштине, који су били на екскурзији. Чуо сам такође да су, опет у Титограду, малтретирани играчи Фудбалског клуба „Приштина”, који су тамо боравили ради одигравања превентивне утакмице са ОФК „Титоград”. Мада ми нису познати прецизни подаци, односно прецизни детаљи о овим случајевима, хтио бих, као комуниста и као Црногорац, да изразим своје огорчење против ових и сличних шовинистичких иживљавања и „освјетничког јуначења” над нејакима и недужнима. Овакве и сличне појаве реваншизма морамо најенергичније онемогућавати у свакој средини.

Хвала на пажњи.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Dalje, ko želi reč?

Ima reč delegat Huso Radončić.

ХУСО РАДОНЧИЋ /СР Црна Гора/:

Друже предсједнице, другарице и другови, делегати, укључујући се у расправу о проблематици исељавања Срба и Црногораца, хтио бих да истакнем да су у предложеним закључцима, у основи, добро изражени захтјеви овог Вијећа, да су они свестрани, сажети и доста конкретни, те да ће, уз предузимање неких од ставова Законодавно-правне комисије овог Вијећа, успјешно послужити циљу који се овим закључцима жели постићи.

Но, и поред овога, мишљења сам да би предложене Закључке требало допунити још неким ставовима, да бисмо их учинили још конкретнијим и обавезнијим. Стога предлажем:

Прво, цијеним да би ово Вијеће сасвим конкретно требало да изрази један став којим би се апеловало на Србе и Црногорце који намјеравају да се селе с Косова, да у садашњој измијењеној и знатно повољнијој ситуацији, одустану од те намјере и још масовније се укључе у укупну активност свих самоуправних и субјективних снага на Косову ради отклањања узрока притисака за исељавање Срба и Црногораца.

Друго, на основу Информације Савезног извршног вијећа коју смо добили непосредно пред ову сједницу, мислим да би Савезно вијеће требало у тачки 5. да нагласи да позитивно оцјењује антажованост и предузете мјере Савезног извршног вијећа и да га истовремено обавезује да у оквиру своје надлежности још интензивније настави ... /даље остаје текст како слиједи у поменутој тачки/.

Треће предлажем да се у вези с удруживањем рада и средстава република и Аутономне Покрајине Војводине с удруженим радом Косова, што прије припреми један материјал и стави на дневни ред сједнице овог Вијећа.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Ima reč delegat Zarija Martinović.

ЗАРИЈА МАРТИНОВИЋ /СР Србија/:

Другарице и другови, показало се добрим што на првој седници Већа нисмо усвојили закључке, јер смо били у позицији да чујемо и расправу у Покрајинској скупштини. Добио сам закључке и оцене комисија за међунационалне односе Покрајине Косова и могу да кажем да су те оцене добре и да, у основи, одржавају расправу у Већу у вези с нашим оценама и ставовима. Тиме хоћу да кажем да имам осећај да је дошло до једног степена веће подударности мишљења о овом значајном питању.

На самом почетку желим да кажем да у потпуности делим мишљење које је друг Јовица Лазаревић изнео. Дубоко се слажем с општим гледањем на значај тог питања, како га треба поставити и у ком правцу даље деловати. То је југословенски проблем, то је заједнички проблем, то је витално питање нашег друштва и његове укупне стабилности.

Ја безрезервно подржавам закључке нашег Одбора. Суштинских примедби на закључке Одбора немам. Покушао бих само да их допуним.

Прво, сматрам да их треба допунити предлогом закључака Законодавно-правне комисије нашег Већа, јер су у неким областима, у неким деловима, ови закључци потпунији, свеобухватнији, јаснији, дубље упућују на суштину проблема које хоћемо да решимо.

Други предлог не желим шире да образлажем, јер је довољно образложен. Ни закључцима Законодавно-правне комисије, нити закључцима нашег Одбора није потенцирано питање образовања. Желим да се вратим на закључке покрајинских органа, који су у погледу овог питања, и без закључака одређених органа СР Србије и СФРЈ, сасвим јасни и прецизни. Реч је о томе да је у процесу образовања, па и на самом универзитету дошло до снажне индоктринације и ескалације албанског иредентизма и да су ту права жаришта. То је неоспорна чињеница. Тај процес образовања је у основи дубоко индоктриниран и супротан је моралу нашег друштва, па сматрам да то питање мора наћи место као посебна област у закључцима.

Ја морам да вам кажем да никада нећу за-

боравити мог професора историје, првоборца из Врбаса. Он је увек упозоравао да наставник, дикцијом свог излагања материје, може задржати пажњу ученика и усмерити процес васпитања. Дикција — нагласак, мора бити јачи на развој социјализма, него на развој капитализма итд.

Према томе, мислим да се на овом плану много затајило. Да не образлажем, сматрам да закључак мора бити довољно прецизан и одлучан у томе да се процес образовања мора темељито претрести и преиспитати с аспекта програма, наставника и свега осталог. Један Албанац ми је рекао: нас су лепше васпитавали приучени учитељи наго писмени професори. Ја се дубоко с овим мишљењем слажем. Према томе, предлагам да се тај закључак допуни.

Други закључак који треба допунити, у вези је са жалбама грађана и радних људи Косова, свих народа и народности који тамо живе. Мислим да бисмо учинили неправду ако бисмо говорили о жалбама Црногораца и Срба. Поуздано знам да не пролази јефтино ни одређени део поштених Албанаца који се супротстављају настрјајима непријатеља, да и они „дебело“ плаћају. Према томе, захтевам да се Савезно извршно веће обрати Републичком извршном већу и његовим органима, те, на крају, Извршном већу Покрајине Косова и његовим органима да у најкраћем року узму у разматрање све жалбе и молбе грађана, радних људи и да по њима поступе. То ће бити већи допринос сигурности него стотине наших којекаких састанака и закључака. Тако би се у народу одмах стекло поверење у то да се ради, да се решава, да се на жалбе одговара, јер је то крупан фактор међусобног поверења. Сматрам да, што се тиче тог закључка, треба да се на жалбе радних људи и грађана брже одговара, брже реагује и брже дају одговори. То питање није потенцирано и сматрам да оно мора наћи место у закључцима. Ја сам прошли пут истицао да су кажњавани и поштени Албанци који су подржали ставове Партије, Председништва СФРЈ, Србије и Покрајине Косова — и те како кажњавани. Сматрам да тај проблем треба целовито обухватити и решавати га на целовит и нама својствен социјалистички, правичан начин.

Дубоко подржавам последњи предлог,

који сам нотирао — да Покрајинска скупштина, на челу са Савезом комуниста Покрајине, радним људима и субјективним снагама, сачини конкретан план и програм повратка оних који су се иселили, с условима и начином на који треба да се врате. Дакле, да се сачини конкретан програм који би се презентирао надлежним органима Покрајине, ако треба и Србије као Републике, да се у том плану направи заједнички програм Покрајине Косова и Републике Србије за повратак свих оних који су се иселили и који имају жељу и интерес да се врате.

То би било неколико мојих сугестија који смаграм да су значајне. Да нагласим: ја подржавам закључке Одбора и закључке Законодавно-правне комисије, с овим предлозима.

Слажем се с предлогом друга Батрића Јовановића. Значи, подржавам и предлоге друга Батрића Јовановића, које је он дао, да и то буде саставни део закључака.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Ko se dalje javlja za reč?

Reč ima delegat Miodrag Trifunović.

МИОДРАГ ТРИФУНОВИЋ, *председник Одбора Савезног већа за правосуђе*:

Друже председниче, другарице и другови делегати, подржавам Предлог закључака о иселјавању Срба и Црногораца с Косова и изражавам своје уверење да ће ови закључци у склопу укупних мера и активности које предузима наше друштво у целини, допринети спречавању иселјавања Срба и Црногораца с Косова и створити услови за повратак свих оних који то желе.

Поред тога, желео бих да дам и неке конкретне предлоге ради побољшања текста Предлога закључака. С обзиром да Пословник Савезног већа у члану 260. не предвиђа начин на који се може мењати предлог закључака, тј. не предвиђа подношење амандмана када је реч о предлогу закључака, то предлагем следеће:

1. У тачки 3. ставу 3. Предлога закључака, уместо речи „ефикасније”, треба ставити речи:

„да ефикасније и у складу с Уставом и законом”.

Укратко бих образложио овај предлог.

На овај начин би био истакнут принцип уставности и законитости у раду правосудних органа, што је неопходно, јер је реч о остваривању основних уставних слобода и права радних људи и грађана.

2. У тачки 6. Предлога закључака, после речи: „правосудни органи у Федерацији”, треба додати речи: „у складу са својим уставним и законским правима, дужностима и одговорности-ма”.

Ова допуна у садашњем контексту има редакцијски карактер, али мислим да је значајна, те има и начелан карактер.

3. У тачки 5. став 3. у првом реду после речи „редовно” треба ставити повлаку и додати речи: „неопходно је прецизирати рок за обавештавање Савезног већа од стране Савезног извршног већа и савезних органа управе и правосудних органа у Федерацији о постигнутим резултатима и о остваривању мера и активности о којима је реч”. Мислим да би требало да то орочимо, да се свака три месеца или бар сваких шест месеци подноси извештај. Дакле — реализација закључака и обавештавање надлежних органа.

4. У тачки 6, у претпоследњем реду, после речи „редовно” треба такође ставити повлаку и овај задатак такође орочити, као што сам већ предложио у претходној тачки 3. овог мог предлога.

Молим представника предлагача да прихвати ове моје предлоге.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li još ko želi reč?

Ima reč delegat Svetislav Jakšić.

СВЕТИСЛАВ ЈАКШИЋ */САП Косово/*:

Друже председниче, пошто сам као члан Одбора за друштвено-политичке односе учествовао у утврђивању текста Предлога закључака, могу да кажем да немам никаквих примедби.

Имао бих међутим, једну примедбу на мишљење Законодавно-правне комисије у тачки 1. на страни 3, где се каже да нам контрареволуционарне снаге нуде један други концепт, сасвим супротан нашем опредељењу.

Мислим да нема ко нама шта да нуди. Ми знамо шта су контрареволуционарне снаге и ми се против контрареволуционарних снага морамо бити свим расположивим средствима, јер оне подједнако угрожавају сваки педаљ наше социјалистичке Југославије. Према томе, контрареволуционарне снаге нису наш партнер и немају оне шта нама да „нуде“.

Друго, имајући у виду последњи говор Енвера Хоџе, сматрам да ми у Југославији морамо бити много офанзивнији у контрапропаганди. Говор Енвера Хоџе слушао је сваки чобанин на Шари на свом транзистору. Ми, наиме, морамо водити рачуна о нивоу свести људи.

Према томе, позив Енвера Хоџе упућен националистичким и иредентистичким снагама представља — узео бих себи слободу да кажем — акт агресије према братству и јединству, заједништву, према нашем самоуправном опредељењу, нашем систему, према нашем интегритету и мислим да ми морамо у свом политичком животу, користећи сва средства која нам стоје на располагању, до краја разобличити циљеве Енвера Хоџе. Ми сваком нашем грађанину морамо објаснити шта у ствари жели Енвер Хоџа. Он је ликвидирао свог најближег сарадника Мехмета Шехуа, а замислите шта онда жели нама и шта мисли о нама.

Ми морамо у нашем политичком животу, у нашој свакодневној политичкој активности, имати на уму жртве које смо дали у другом светском рату, у народноослободилачкој борби, 1,700.000 жртава. Да будемо спремни и да младу генерацију васпитавамо у том смислу да ћемо сви до једног погинути ако треба да сачувамо то за што су најбољи синови и кћери, њих 1,700.000, уложили своје кости и своју крв. А управо из Албаније, као што смо видели, до нас допиру такве пропагандне речи на које би се сваки поштен човек згражао и згрозио. Али, Енвер Хоџи од 1948. године до данас то никада није мањкало и с целокупним својим апаратом — не само из

Албаније него користећи и своја дипломатска представништва, настоји да укаља наш самоуправни развој, наше самоуправљање, наше братство и јединство, наше заједништво, недвосмислено изражавајући претензије према деловима територије Социјалистичке Федеративне Републике Југославије. Не можемо дозволити да било ко с Истока или са Запада, ближи или даљи сусед изражава своје претензије према нашој територији. Јер, сваки педаљ наше земље подједнако је важан и не може нико на њега претендовати.

Зато сматрам да у идејно-политичкој борби, у реализацији ових закључака — јер, коначно, закључци могу бити овакви или онакви, може се тражити дотеривање овакво или онакво — али битна је суштина и да, подржавајући напоре субјективних снага на Косову, али искрено подржавајући те напоре, настојимо да разобличимо код најмлађег нараштаја ту контрареволуционарну активност која се одвијала и остатке контрареволуционарних снага који су још присутни, да разобличимо ту дубину индоктринације. Јер, другови и другарице, ми морамо бити свесни да оно што је прокујало није завршено, јер је реч о индоктринацији такве дубине која такође од нас захтева да наступамо с таквом дубином наше социјалистичке, Титове индоктринације, да бисмо млади нараштај управо и разуверили. Јер, многе наше пароле које се тамо напишу — ја сам спреман да тврдим — нису последица чак организованог деловања него последица дубоке индоктринације. Вероватно, ако бисмо некога упитали — зашто је написао паролу, не би знао да објасни зашто.

Зато бих се сложио с оним мишљењима да се у процесу образовања и васпитања ми морамо толико заложити, у толикој мери, да наше наставне програме очистимо од свега онога што је туђе, да наставни кадар буде наш. Дозволите, другови, не може неко да предаје нашу идеологију ако је сам против те идеологије. Ми морамо стварати социјалистичке кадрове, оријентисане кадрове, кадрове који су прави борци за братство и јединство, за заједништво, за социјалистичко самоуправљање, за Титову Југославију. Ми још нисмо успели до краја да се ослободимо

неких кадрова.

Сигурно је да то није ни лако, ни једноставно и не треба да се заносимо заблудама да можемо једним закључком све решити. Зато је на нама још већа друштвена обавеза да тој младој генерацији не оставимо бreme, већ да младу генерацију водимо и изведемо на пут, покажемо тој младој генерацији који је прави пут, да јој није пут Енвер Хоџина линија, да јој није пут капиталистички свет, да јој није пут ни један ни други, него да је пут младој генерацији тамо где су очеви и дедови положили своје животе, пут у братству и јединству, заједништву, пут у самоуправљању, ка слободном човеку, такав пут да се човек слободно осећа под Триглавом, над Дојраном, у Ђевђелији, у Суботици, на Јадрану, Копаонику, Шар-планини итд.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li još ko želi reč?

Reč ima delegat dr Dušica Žorić.

ДУШИЦА ЖОРИЋ /САП Косово/:

Друже председниче, другарице и другови делегати, подржавам мере дате у Предлогу закључака о исељавању Срба и Црногораца с Косова. Међутим, упркос јасних и опредељених ставова свих наших државних и партијских форума, од Федерације до Покрајине, ми и данас имамо, вероватно сада усамљене, појаве усвајања правилника о систематизацији радних места у којима је један од услова познавања два језика. Овим ставом долазимо у колизију с уставним правима наших људи, па бих подсетила да је уставни основ који би могао бити повређен овим условима, садржан у члану 154. став 1. Устава Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, у коме је предвиђено да су грађани у Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији једнаки у правима и дужностима, без обзира на

расу, пол, језик и вероисповест.

Осим тога, предвиђање посебног услова за вршење послова и радних дужности могао би бити противан и начелу из члана 160. Устава Социјалистичке Федеративне Републике Југославије према коме се зајемчује слобода рада сваког грађанина на сваком радном месту, као и с начелом 252. Устава СФРЈ, према коме основу јединства југословенског тржишта чине и слободно кретање рада на територији СФРЈ. Ово тим пре што сматрамо да није неопходно познавање језика у тој мери за сва радна места.

Значи да се тиме повређују принципи равноправности језика и писама, а ти принципи о равноправности језика и писама изражени су и у Уставу Социјалистичке Аутономне Покрајине Косова у члану 217, 220. и 221. Имајући у виду значај међусобног споразумевања са суграђанима на језицима средине, сматрамо да би друштвено-политичке организације и заједнице, а не појединци, требало да у самоуправним општим актима о стручном усавршавању реде и облике и начине за изучавање језика народа и народности у једној средини, како би се обезбедила њихова равноправна примена у свакодневним контактима.

Посебно наглашавам да би усвајање обавезног услова познавања два језика ограничило могућност пријема у рад најспособнијих кадрова из свих крајева Југославије, што је битна претпоставка за подизање квалитета рада у свим областима живота. Истовремено, то би била једна од могућности да коришћењем знања и искустава радника из других крајева Југославије — подижемо и стручност наших кадрова с Косова и тако створимо услове за брже превазилажење разлика које постоје између развијених република и Социјалистичке Аутономне Покрајине Војводине и наше Покрајине.

Зато сматрамо да би требало предложити свим радним организацијама да из својих самоуправних аката изоставе као један од услова рада познавање два језика, а да се у ова акта унесу одредбе о упознавању сва три језика у нашој Покрајини, како би се кроз широко повезивање

Kosova s Jugoslavijom negovalo i naše zajedništvo i slobodna razmena rada.

Подржавам предлог да се о образовању уопште и образовању на Косову такође поведе рачуна.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Ima reč delegat Zvonko Špoljar.

ZVONKO ŠPOLJAR (SR Hrvatska):

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi delegati, moj prijedlog je da u vezi s datim primjedbama, odnosno ponuđenim amandmanima, dva odbora, kao predlagači teksta zaključaka, obave sutra, recimo u 8 časova, raspravu i da se mi kao predlagači opredelimo prema tim mišljenjima i predlozima i da sutra informišemo Veće o tome, kako bismo pružili potpunu osnovu za prihvatanje zaključaka.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Zahvaljujem drugu Špoljaru. Mislim da je to dobar predlog. Ako se Veće s tim slaže, predlažem da sutra u 8 časova bude zajednička sednica dva odbora. Sednica će se održati u sali II.

Na taj način mislim da smo obavili jedan veoma značajan posao. Ako sam dobro shvatio diskusiju, nekoliko delegata je ocenilo da smo dobro iskoristili vreme koje smo sami sebi stvorili radnim odlukama na sednici 29. septembra. Tada još nismo imali dva veoma značajna dokumenta — Izveštaj Saveznog izvršnog veća o merama koje preduzima i koje će preduzeti i izveštaje o zasedanju Skupštine SAP Kosova, koje je bilo 24. oktobra.

Mislim da su u pravu delegati koji kažu da nam sada predstoji teži deo posla, tj. ostvarivanje zaključaka. To kažem u uverenju da ćemo biti u stanju da sutra usaglasimo zaključke i da u toku ovog zasedanja donesemo definitivne zaključke. To nam je bio cilj, i u stanju smo da ga sprovedemo.

Mislim da je dobro da u predlogu zaključaka

konstatujemo da imamo jedinstveni pristup i ocenu uzroka kontrarevolucionarnih događaja, kao i u pogledu mera koje treba preduzimati ne samo u SAP Kosovu i u SR Srbiji, već i od svih radnih ljudi, svih organizovanih socijalističkih snaga širom Jugoslavije, naravno, uz veoma jasno saznanje da je to u prvom redu zadatak radničke klase, svih radnih ljudi na Kosovu. Boreći se i naslanjajući se na sopstvene snage, oni mogu računati i na solidarnost ne samo radničke klase, već svih radnih ljudi Jugoslavije. Mislim da je cilj dovoljno jasno istaknut — naime, da nam je kao prvi, najpreči i najhitniji zadatak stvoriti i situaciju u kojoj će se svako osećati sigurnim, svugde u Jugoslaviji, kao i da državni i drugi organi rade tako da se ljudima vrati poverenje koje su izgubili.

Drugo, treba da budemo svesni da je to jedan dugoročni proces, ali se mora najpre uspostaviti stanje sigurnosti da bi bilo moguće uspešno ostvarivati dugoročne zadatke. Mislim da je naša diskusija i predlog zaključaka takođe jedan doprinos usklađivanju ocena, a i ostvarivanju, odnosno formulisanju programa akcije. Smatram da delite sa mnom mišljenje da to dostignuće treba da čuvamo, da ga jačamo i dalje razvijamo. U tom smislu treba, takođe, da izbegavamo sve poteze, odnosno da se borimo protiv pojava koje bi slabile jedinstvo akcije, unosile nepoverenje u naše sopstvene redove ili izazivale nesporazume. Ako nastavimo u tom duhu, svakako ćemo biti još spremniji, kad dođe vreme za to, da još kvalitetnije diskutujemo i još konkretnije se svi zajedno uključimo, naravno u okviru nadležnosti Skupštine, u ostvarivanje političke platforme Centralnog komiteta Saveza komunista Jugoslavije, o razvoju socijalističkog samoupravljanja, bratstva, jedinstva i zajedništva na Kosovu.

Ovo pitanje ima i svoj međunarodni aspekt. Današnja diskusija je pokazala da u našim zaključcima i to treba da dođe do izražaja.

Evo, to bi bio moj lični komentar odlučnosti koja karakteriše naše opredeljenje, a isto tako i izraz zadovoljstva do sada postignutim.

Zahvaljujem na veoma konstruktivnoj diskusiji, a naročito drugovima u Radnoj grupi u dva matična odbora, koji su veoma intenzivno radili i uz visoki stepen uzajamnog poverenja, pripremili

osnovu za našu današnju raspravu.

Možemo li dalje da radimo, ili hoćete pauzu?

(Nastaviti)

Treća tačka dnevnog reda je:

Predlog zakona o Memorijalnom centru „Josip Broz Tito”

Delegatima su dostavljeni: Predlog zakona, amandman Predsedništva SFRJ i izveštaji Odbora za društveno-političke odnose, Odbora za budžet Federacije i Zakonodavno-pravne komisije.

Takođe su vam dostavljena mišljenja Saveznog izvršnog veća.

Predstavници Predsedništva SFRJ su drug Cvijetin Mijatović, član Predsedništva SFRJ; drug Vuko Dragašević, generalni sekretar Predsedništva SFRJ i drug Ljubiša Korać, savezni savetnik u Predsedništvu SFRJ.

Izvestioci radnih tela Veća su: Odbora za društveno-političke odnose delegat Danilo Radulović; Odbora za budžet Federacije delegat Rajko Gagović, a Zakonodavno-pravne Komisije Draško Jurišić.

Komisija Skupštine SFRJ za utvrđivanje istovetnosti tekstova na jezicima naroda Jugoslavije obavestila me je da je utvrdila istovetnost tekstova svih zakonskih akata koji su na dnevnom redu naše današnje sednice.

Otvaram opšti pretres o Predlogu zakona. Ko želi reč?

Ima reč delegat Danilo Radulović.

ДАНИЛО РАДУЛОВИЋ, *известилац Одбора за друштвено-политичке односе:*

Друже председниче, другарице и другови делегати, у својству известиоца Одбора за друштвено-политичке односе, који је матично радно тијело Савезног вијећа за овај законски предлог, извјештавам вас да је овај Одбор закључио да предложи Савезном вијећу да усвоји Предлог закона о Меморијалном центру „Јосип Броз Тито”, уз пет амандмана. О томе је Одбор поднио благовремено и писани извјештај, који сте добили.

Одбор се слаже и с поднијетим амандмани-

ма Законодавно-правне комисије вашег Вијећа на наведени законски предлог, с тим што констатије да између амандмана Одбора и амандмана поменуте Комисије на члан 6, члан 20. и члан 22. став 1. Предлога закона нема суштинских разлика, већ да су оне редакцијског карактера. Одбор је мишљења да те редакцијске неслагласности треба отклонити у оквиру правно-техничке редакције текста Закона прије његовог објављивања, уз консултацију редактора, односно лектора.

У међувремену, тј. по одржавању сједнице Одбора на којој је разматран Предлог овог закона, прецизније, почетком новембра ове године, Одбору је достављена иницијатива Југословенског рјечног бродарства да се брод „Крајина” уврсти у Меморијални центар „Јосип Броз Тито” или да се претвори у покретни музеј рјечног бродарства СФРЈ.

У вези с тим, сматрамо да нема услова да се наведени објект уврсти у склоп Меморијалног центра. То, међутим, не значи да тај брод не може бити претворен у покретни музеј, како то и само Југословенско рјечно бродарство предлаже, под условом да то буде у складу с постојећим прописима, односно условима и критеријумима. У прилог оваквог одређења говори и то што је прецизно договорено који објекти и предмети улазе у састав Меморијалног центра, па наведену иницијативу Југословенског рјечног бродарства и евентуално сличне иницијативе и идеје треба посматрати у контексту тог договора.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li još ko želi reč? (Niko)

Otvaram pretres o tekstu Predloga zakona.

Predsedništvo SFRJ podnelo je amandmane na član 5. stav 2. i član 24. Predloga zakona.

Odbor za društveno-političke odnose i Zakonodavno-pravna komisija su podržali ove amandmane, s tim što je Komisija dala pravno-redakcijsku ispravku amandmana na član 5. stav 2.

Odbor za društveno-političke odnose podneo je amandman na član 6, član 22. stav 1, član 16. stav 2, član 20. i član 22. stav 1. Predloga zakona.

S predloženim amandmanima Odbora za društveno-političke odnose saglasio se predstavnik predlagača, a podržala ih je i Zakonodavno-pravna komisija, s tim što je na amandman Odbora na član 6. podnela svoj amandman redakcijskog karaktera. Amandman Odbora na član 22. stav 1. Komisija je takođe podržala, s tim što je dala redakcijsku ispravku.

Zakonodavno-pravna komisija podnela je amandmane na član 6, koji predstavlja redakciju amandmana koji je na isti član podneo Odbor za društveno-političke odnose, član 10. stav 1. tačka 6, član 11. stav 1, član 20. i član 22. stav 1. S ovim amandmanima saglasio se predstavnik predlagača.

Da li ko želi reč? (Niko)

Stavljam na glasanje Predlog zakona.

Ko je za, molim da digne ruku. (Svi)

Da li je ko protiv? (Niko)

Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko)

Konstatujem da je Savezno veće usvojilo Predlog zakona o Memorijalnom centru „Josip Broz Tito”, s amandmanima Predsedništva SFRJ, Odbora za društveno-političke odnose i Zakonodavno-pravne komisije.*

Četvrta tačka dnevnog reda:

Predlog zakona o računanju vremena

Delegatima su dostavljeni Predlog zakona, amandmani Saveznog izvršnog veća, amandmani grupe delegata u Saveznom veću iz Socijalističke Republike Hrvatske, kao i izveštaj Odbora za rad, zdravlje i socijalnu politiku i Zakonodavno-pravne komisije.

Predstavnik Saveznog izvršnog veća je dr Đorđe Jakovljević, član Saveznog izvršnog veća i predsednik Saveznog komiteta za rad, zdravlje i socijalnu zaštitu.

Izvestioci radnih tela veća su: Odbora za rad, zdravlje i socijalnu politiku delegat dr Vulnet Štarova, a Zakonodavno-pravne komisije delegat Slobodanka Vesković.

Otvaram opšti pretres o Predlogu zakona.
Ko želi reč? (Niko)

Otvaram pretres o tekstu Predloga zakona.

Savezno izvršno veće podnelo je amandman na član 2. stav 1, 2 i 3. i na član 3. Predloga zakona, koje su podržali: Odbor za rad, zdravlje i socijalnu politiku i Zakonodavno-pravna komisija.

Amandmane grupe delegata iz Socijalističke Republike Hrvatske predlagač Zakona je na odgovarajući način uključio u svoje amandmane koje je podneo na predlog teksta Zakona.

Otvaram pretres o tekstu Predloga zakona.

Da li se ko javlja za reč? (Niko)

Stavljam na glasanje Predlog zakona.

Ko je za molim da digne ruku. (Svi)

Da li je ko protiv? (Niko)

Da li se ko uzdržava od glasanja (Niko)

Konstatujem da je Savezno veće usvojilo Predlog zakona o računanju vremena, s amandmanima Saveznog izvršnog veća.*

Peta tačka dnevnog reda:

Predlog za donošenje zakona o izmenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, s Predlogom zakona

Delegatima su dostavljeni Predlog zakona i izveštaji Odbora za pravosuđe i Zakonodavno-pravne komisije.

Predstavnici Saveznog izvršnog veća su: Borislav Krajina, član Saveznog izvršnog veća i Saveznog komiteta za pravosuđe i organizaciju savezne uprave i dr Gojko Prodanić, zamenik saveznog sekretara za pravosuđe i organizaciju savezne uprave.

Izvestioci radnih tela Veća su: Odbora za pravosuđe delegat Junuz Aršinović, a Zakonodavno-pravne komisije dr Momir Dragašević, član Komisije.

Otvaram opšti pretres o Predlogu zakona.

Da li ko želi reč? (Niko)

Otvaram pretres o tekstu Predloga zakona.

Odbor za pravosuđe podneo je amandman redakcijskog karaktera na član 7. stav 1. Predloga zakona, koji je podržala Zakonodavno-pravna ko-

* Zakon je objavljen u „Službenom listu SFRJ” br. 69 od 19. XI 1982. godine

* Zakon je objavljen u „Službenom listu SFRJ” br. 69 od 19. XI 1982. godine

misija, a saglasio se s njim i predstavnik predlagača.

Zakonodavno-pravna komisija podnela je amandman na naziv Predloga zakona, na član 7. i član 11. Predloga zakona, s kojima se saglasio predstavnik predlagača.

Ko se javlja za reč? (*Niko*)

Stavljam na glasanje Predlog zakona.

Ko je *za*, molim da digne ruku. (*Svi*)

Da li je ko *protiv*? (*Niko*)

Da li se ko *uzdržava* od glasanja. (*Niko*)

Konstatujem da je Savezno veće usvojilo Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, s amandmanima Odbora za pravosuđe i Zakonodavno-pravne komisije. *

Šesta tačka dnevnog reda:

Predlog odluke o utvrđivanju Programa statističkih istraživanja od interesa za celu zemlju za period od 1983. do 1985. godine

Delegatima su dostavljeni: Predlog odluke i izveštaji Odbora za društveno-ekonomske odnose, Odbora za rad, zdravlje i socijalnu politiku, Zakonodavno-pravne komisije i Komisije Skupštine SFRJ za informisanje.

Predstavnici Saveznog izvršnog veća su: Franta Komel, direktor Saveznog zavoda za statistiku i Branimir Marković, zamenik direktora Saveznog zavoda za statistiku.

Izvestioci radnih tela veća su: Odbora za društveno-ekonomske odnose delegat Vladimir Vukmirović, Odbora za rad, zdravlje i socijalnu politiku delegat Javorka Tankosić i Zakonodavno-pravne komisije delegat Ratko Bogdanović, a Komisije Skupštine SFRJ za informisanje delegat Trpe Jakovlevski.

Otvaram pretres o Predlogu odluke.

Odbor za rad, zdravlje i socijalnu politiku podneo amandman na tačku 4. Predloga odluke, koji su podržali Odbor za društveno-ekonomske odnose i Zakonodavno-pravna komisija, a saglasio se i predstavnik predlagača.

Zakonodavno-pravna komisija podnela je amandmane na preambulu Odluke i na tačku 3. i

tačku 4. Predloga odluke. Sa amandmanima Zakonodavno-pravne komisije saglasio se predstavnik predlagača.

Da li se ko javlja za reč? (*Niko*)

Prema tome, stavljam na glasanje Predlog odluke.

Ko je *za*, molim da digne ruku. (*Svi*)

Da li je neko *protiv*? (*Niko*)

Da li se neko *uzdržava* od glasanja? (*Niko*)

Konstatujem da je Savezno veće usvojilo Predlog odluke o utvrđivanju Programa statističkih istraživanja od interesa za celu zemlju za period od 1983. do 1985. godine, s amandmanima Odbora za rad, zdravlje i socijalnu politiku i Zakonodavno-pravne komisije. *

Odbor za društveno-ekonomske odnose je u svom izveštaju Veću predložio sledeći zaključak:

Savezno veće obavezuje Savezno izvršno veće da u roku od mesec dana od donošenja Rezolucije o politici ostvarivanja Društvenog plana Jugoslavije za period od 1981–1985. godine i drugoročnog programa ekonomske stabilizacije u 1983. godini, odnosno izmena i dopuna Srednjoročnog plana, podnese Skupštini SFRJ Predlog za dopunu programa statističkih istraživanja za 1983. godinu. Ove dopune treba da budu usmerene na statistička istraživanja i obezbeđenje statističkih podataka u vezi s realizacijom ovih planskih dokumenta.

Da li Veće prihvata ovaj predlog? (*Prihvata*)

Prelazimo na sedmu tačku dnevnog reda:

Predlog odluke o obrazovanju Komisije za kontrolu Službe državne bezbednosti

Delegacijama su dostavljeni: Predlog odluke, s ispravkom koju je pripremio Odbor za unutrašnju politiku i izveštaj Zakonodavno-pravne komisije.

Takođe ste dobili mišljenje Saveznog sekretarijata za unutrašnje poslove i Saveznog komiteta za zakonodavstvo, koje je Skupštini SFRJ dostavilo Savezno izvršno veće.

Predstavnik Odbora Saveznog veća za unutrašnju politiku je delegat Janko Šago, a izvestilac Zakonodavno-pravne komisije je delegat Fatima Hadžialić.

* Zakon je objavljen u „Službenom listu SFRJ” br. 69 od 19. XI 1982. godine

* Odluka je objavljena u „Službenom listu SFRJ”, br. 72 od 3. XII 1982.

Otvaram pretres o Predlogu odluke.

Odbor za unutrašnju politiku podneo je amandman na tačku 4. stav 1. Na ovaj amandman Odbora Zakonodavno-pravna komisija je podnela svoj amandman, s kojim se saglasio predstavnik predlagača.

Zakonodavno-pravna komisija podnela je amandman na preambulu Odluke, na naziv Odluke, na tačku 2. stav 2. i na tačku 8. Predloga odluke. S amandmanima Komisije saglasio se predstavnik predlagača.

Da li neko želi reč? (Niko)

Prema tome, stavljam na glasanje Predlog odluke.

Ko je za, molim da digne ruku. (Svi)

Da li je neko protiv? (Niko)

Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko)

Konstatujem da je Savezno veće usvojilo Predlog odluke o obrazovanju Komisije za kontrolu Službe državne bezbednosti, s amandmanima Odbora za unutrašnju politiku i Zakonodavno-pravne komisije.*

Predlažem da odložimo, za nastavak sednice sutra, tačke 8, 9, 10, 11, 12, 13. i 14. to su, uglavnom, sve izveštaji, odnosno informacije za koje bi bilo dobro da smo sveži, da ih isto tako savesno obradimo kao što smo danas obradili slične tačke dnevnog reda.

Da li se Veće slaže da odložimo te tačke za nastavak sednice sutra? (Slaže se)

Prema tome, nastavljamo rad s *petnaestom* tačkom dnevnog reda:

Predlog zakona o ratifikaciji Ugovora između Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i Kraljevine Holandije o izbegavanju dvostrukog oporezivanja u odnosu na poreze na dohodak i imovinu, s Protokolom

Delegatima su dostavljeni: Predlog zakona o izveštajima Odbora za spoljnu politiku i Zakonodavno-pravne komisije.

Predstavnici Saveznog izvršnog veća su: dr Dragutin Grupković, zamenik saveznog sekretara

za finansije, Momčilo Tomić, pomoćnik saveznog sekretara za finansije i Jovan Paunović, pomoćnik saveznog sekretara za finansije.

Izvestioci radnih tela Veća su: Odbora za spoljnu politiku delegat Jadranka Ferenček, a Zakonodavno-pravne komisije Petar Stoilov, član Komisije.

Obavešten sam da su skupštine republika i skupštine autonomnih pokrajina dale saglasnost za donošenje ovog Zakona. Isto važi i za naredne dve tačke našeg današnjeg dnevnog reda, u kojima je takođe reč o donošenju zakona o ratifikaciji međunarodnih ugovora.

Otvaram opšti pretres o Predlogu zakona.

Da li se ko javlja za reč? (Niko)

Otvaram pretres o tekstu Predloga zakona.

Ko se javlja za reč? (Niko)

Stavljam na glasanje Predlog zakona.

Ko je za, molim da digne ruku. (Svi)

Da li je ko protiv? (Niko)

Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko)

Konstatujem da je Savezno veće usvojilo Predlog zakona o ratifikaciji Ugovora između SFRJ i Kraljevine Holandije o izbegavanju dvostrukog oporezivanja u odnosu na poreze na dohodak i imovinu.*

Prelazimo na *šesnaestu* tačku dnevnog reda:

Predlog zakona o ratifikaciji Sporazuma između SFRJ i Čehoslovačke Socijalističke Republike o izbegavanju dvostrukog oporezivanja dohotka i imovine, s Protokolom

Delegatima su dostavljeni Predlog zakona o izveštajima Odbora za spoljnu politiku i Zakonodavno-pravne komisije.

Predstavnici Saveznog izvršnog veća su Momčilo Tomić i Jovan Paunović, pomoćnici saveznog sekretara za finansije.

Izvestioci radnih tela Veća su Odbora za spoljnu politiku delegat Jadranka Ferenček a Zakonodavno-pravne komisije Petar Stoilov, član Komisije.

Otvaram opšti pretres o Predlogu zakona.

* Zakon je objavljen u „Službenom listu SFRJ” br. 69 od 19. XI 1982. godine

* Zakon je objavljen u „Službenom listu SFRJ” („Međunarodni ugovori”), br. 12 od 19. XI 1982.

Ko se javlja za reč? *(Niko)*

Otvaram pretres o tekstu Predloga zakona.

Da li se ko javlja za reč? *(Niko)*

Stavljam na glasanje Predlog zakona.

Ko je *za*, molim da digne ruku *(Svi)*

Da li je ko *protiv*? *(Niko)*

Da li se ko *uzdržava* od glasanja? *(Niko)*

Konstatujem da je Savezno veće usvojilo Predlog zakona o ratifikaciji Sporazuma između SFRJ i Čehoslovačke Socijalističke Republike o izbegavanju dvostrukog oporezivanja dohotka i imovine, s Protokolom.*

Prelazimo na *sedamnaestu* tačku dnevnog reda:

Predlog zakona o ratifikaciji Sporazuma između SFRJ i Republike Italije o zajedničkoj protivgradnoj odbrani

Delegatima su dostavljeni Predlog zakona, s ispravkom teksta i izveštaji Odbora za spoljnu politiku i Zakonodavno-pravne komisije.

Predstavnici Saveznog izvršnog veća su dr Miodrag Stanojević, član SIV-a, i predsednik Saveznog komiteta za poljoprivredu i dr Branko Jovanović, zamenik predsednika Saveznog komiteta za poljoprivredu.

Izvestioci radnih tela Veća su: Odbora za spoljnu politiku delegat Božidar Gorjan, a Zakonodavno-pravne komisije dr Momir Dragašević, član Komisije.

Otvaram opšti pretres o Predlogu zakona.

Da li se ko javlja za reč? *(Niko)*

Otvaram pretres o tekstu Predloga zakona.

Da li se ko javlja za reč? *(Niko)*

Stavljam na glasanje Predlog zakona.

Ko je *za*, molim da digne ruku *(Svi)*

Da li je ko *protiv*? *(Niko)*

Da li se ko *uzdržava* od glasanja? *(Niko)*

Konstatujem da je Savezno veće usvojilo Predlog zakona o ratifikaciji Sporazuma između SFRJ i Republike Italije o zajedničkoj protivgradnoj odbrani.**

Prelazimo na *osamnaestu* tačku dnevnog reda:

Informacija o konvencijama i preporukama usvojenim na 66. i 67. zasedanju Generalne konferencije Međunarodne organizacije rada

Delegatima je dostavljena Informacija i izveštaji Odbora za rad, zdravlje i socijalnu politiku i Zakonodavno-pravne komisije.

Predstavnici Saveznog izvršnog veća su dr Đorđe Jakovljević, član SIV-a i predsednik Saveznog komiteta za rad, zdravstvo i socijalnu zaštitu i Mila Đorđić, zamenik predsednika Saveznog komiteta za rad, zdravstvo i socijalnu zaštitu.

Predstavnici radnih tela Veća su: Odbora za rad, zdravlje i socijalnu politiku delegat Nevenka Novaković, a Zakonodavno-pravne komisije delegat Bogdanka Mamuzić.

Otvaram pretres.

Da li se ko javlja za reč? *(Niko)*

Predlažem Veću da zaključi sledeće:

1. Savezno veće prihvata Informaciju o konvencijama i preporukama usvojenim na 66. i 67. zasedanju Generalne konferencije Međunarodne organizacije rada.

2. Veće obavezuje Savezno izvršno veće da, u skladu s odredbama Zakona o zaključivanju i izvršavanju međunarodnih ugovora, preduzme odgovarajuće mere za ratifikaciju konvencije 155. o zaštiti na radu i radnoj sredini i Konvencije 156. o jednakim mogućnostima i tretmanu za radnike i radnice s porodičnim obavezama.

Da li Veće prihvata ove zaključke? *(Prihvata)*

Prelazimo na *devetnaestu* tačku dnevnog reda:

Informacija o stanju na izradi i donošenju budžeta Federacije za 1983. godinu i osnovnim smernicama za njegovu izradu i rebalans budžeta Federacije za 1982. godinu

Dobili ste pismo Odbora za budžet Federacije i informaciju.

Predstavnik Odbora za budžet Federacije je delegat Milan Rajačić.

Otvaram pretres o Informaciji.

Ko se javlja za reč? *(Niko)*

Odbor za budžet Federacije predlaže Veću,

* Zakon je objavljen u „Službenom listu SFRJ” br. 12 od 19. XI 1982. („Međunarodni ugovori”)

** Isto

kao što ste iz teksta Informacije videli, da zaključite sledeće:

1. Savezno veće usvaja Informaciju o stanju na izradi i donošenju budžeta Federacije za 1983. godinu i osnovnim smernicama za njegovu izradu i rebalans u budžetu Federacije za 1982. godinu, koju je pripremio Odbor za budžet Federacije i nalaže svim subjektima u postupku izrade i razmatranja Nacrta, odnosno predloga budžeta Federacije za 1983. godinu, da utvrde što realniju dinamiku rada na donošenju svih dokumenata do kraja 1982. godine.

2. Veće obavezuje Savezno izvršno veće da najdalje do kraja novembra ove godine dostavi Nacrt budžeta Federacije za 1983. godinu i Predlog za donošenje zakona o izvršenju budžeta Federacije, s potrebnim aneksima.

3. Sva zainteresovana radna tela Saveznog veća razmotriće delove budžeta iz svoje nadležnosti i sama ili zajedno s delegatima Odbora za budžet izvršiti potreban uvid u problematiku obezbeđenja sredstava za izvršavanje funkcija iz nadležnosti pojedinih saveznih organa i organizacija.

Da li Veće prihvata predložene zaključke?
(Prihvata)

Prelazimo na *dvadesetu* tačku dnevnog reda:

Izveštaj o radu Titovog fonda za stipendiranje mladih radnika i radničke dece Jugoslavije u 1981. godini

Delegatima je dostavljen Izveštaj o radu Titovog fonda Jugoslavije u 1981. godini, zaključci za rad Titovog fonda za stipendiranje mladih radnika i radničke dece Jugoslavije u narednom periodu i izveštaj Odbora za društveno-političke odnose

Izvestilac Odbora za društveno-političke odnose je delegat Zdenka Vojnić-Tunić.

Otvaram pretres o Izveštaju.

Da li se ko javlja ra reč? (Niko)

Predlažem Veću da povodom ovog Izveštaja zaključite da usvaja Izveštaj o radu Titovog fonda Jugoslavije u 1981. godini.

Da li se Veće slaže s predlogom? (Da)

Prelazimo na *dvadeset prvu* tačku dnevnog reda:

Predlog Skupštine SR Srbije za odlaganje primene Zakona o osnovnim pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja

Dostavljeni su vam predlog Skupštine SR Srbije, mišljenje Savezne konferencije Saveza penzionera Jugoslavije i rezime o aktuelnim pitanjima društveno-ekonomskog položaja penzionisanih radnika i usklađivanje penzija s ekonomskim kretanjima, kao i izveštaji Odbora za rad, zdravlje i socijalnu politiku i Zakonodavno-pravne komisije.

Dobili ste i mišljenje Saveznog izvršnog veća.

Izvestioci radnih tela Veća su: Odbora za rad, zdravlje i socijalnu politiku delegat Todor Slavinski, a Zakonodavno-pravne komisije delegat Ratko Bogdanović.

U vezi s ovom tačkom dnevnog reda sednici prisustvuju predstavnici Skupštine SR Srbije, Savezne konferencije Saveza penzionera Jugoslavije i Savezne zajednice penzijskog i invalidskog osiguranja Jugoslavije.

Dozvolite, drugarice i drugovi delegati, da povodom ovog kažem sledeće:

Skupština SR Srbije podnela je Saveznom veću Skupštine SFRJ kao nadležnom veću predlog da se odloži primena Zakona o osnovnim pravima penzijskog i invalidskog osiguranja. Ovaj Zakon donela je Skupština SFRJ na sednici Saveznog veća ranijeg delegatskog saziva, 22. aprila ove godine.

Njegovim članom 108. određeno je da se Zakon primenjuje od 1. januara 1983. godine.

Skupština Socijalističke Republike Srbije predlaže da primena Zakona, umesto 1. januara, počne 1. jula 1983. godine. Reč je, dakle, o izmeni odredbe Zakona o osnovnim pravima iz penzijsko-invalidskog osiguranja, koja se odnosi na datum početka njegove primene. Ova izmena može se sprovesti samo donošenjem novog odgovarajućeg zakonskog akta.

Saglasno članu 183. Poslovnika Saveznog

veća, skupštine socijalističkih republika i socijalističkih autonomnih pokrajina mogu podneti zahtev za donošenje zakona koji se razmatra na sednici Veća. Ako Veće prihvati zahtev za donošenje zakona, ono će odrediti i način na koji će se izraditi i podneti predlog za donošenje zakona. U ovom smislu predlog Skupštine Socijalističke Republike Srbije razmatrala su i nadležna radna tela Saveznog veća.

Otvaram pretres o predlogu Skupštine Socijalističke Republike Srbije.

Ko želi reč?

Ima reč drug Dobrosław Lazarević, član Predsedništva Savezne konferencije Saveza penzionera Jugoslavije.

ДОБРОСЛАВ ЛАЗАРЕВИЋ, члан Председништва Савезне конференције Савеза пензионера Југославије:

Друже председниче, другови и другарице делегати, ово је први пут да је представник Савеза пензионера Југославије позван на седницу Савезног већа, што је још један доказ да наш делегатски систем прави нови продор у даљој демократизацији социјалистичког самоуправљања.

Овом приликом желимо да укажемо на неке аспекте проблема одлагања примене Закона о основним правима из пензијско-инвалидског осигурања, односно како овај предлог за одлагање доживљавају пензионисани радници.

Они у предлогу за одлагање Закона осећају отпор примени основног Закона, који је после седам година припрема ударио темеље новом систему пензијско-инвалидског осигурања и на принципима Устава и Закона о удруженом раду успоставио односе између радника у удруженом раду и пензионисаних радника. Стари Закон, односно досадашњи систем пензијско-инвалидског осигурања, који је требао бити замењен одмах по доношењу новог Устава СФРЈ, је где не треба давао, а где треба ускраћивао и тако довео у тежак материјални положај већину пензионисаних радника.

У 1981. години просечна пензија износила

је 56,7% од просечног личног дохотка, тако да је од укупно 1.693.959 уживаоца пензија, колико их је било крајем 1981. године, 72% примало пензију испод 6.000 динара. У јуну ове године 49% уживалаца пензије примало је и даље пензију испод 6.000 динара. Стандард пензионисаних радника последњих година опадао је два пута више него стандард радника у удруженом раду. Тако је реална вредност пензије у 1981. години опала за 10,4, а реална вредност личних доходака за 5%.

Иако смо последњих година имали високу стопу пензионисања, а релативно ниску стопу запошљавања, ми и поред тога имамо видљиво опадање учешћа средстава за пензије и у народном дохотку и у друштвеном производу. То учешће у друштвеном производу 1978. године износило је 7,76%, да би у 1981. години пало на 6,8%.

Управо када су пензионисани радници очекивали примену решења из новог Закона, покренута је иницијатива да се одложи његова примена, иако су, по договору, републичке и покрајинске комисије већ једну годину упоредо радиле на доношењу својих закона. Међутим, поводом предлога за одлагање Закона показало се, па и на последњој седници Одбора за рад, здравље и социјалну политику, да нису само правни и процедурални разлози у питању, већ се поново покрећу исти они разлози који су ометали да се овај Закон донесе још пре седам година, у року који је био одредио Уставни закон.

Сада поново свако износи своје виђење и своје аргументе. Једни сматрају да су нека законска решења нереална, други износе материјалне тешкоће, трећи су незадовољни решењима о материјалним обавезама заједница за стаж остварен на њиховом подручју итд. То све говори да је на помолу процес да се и трећи сазив Скупштине Југославије бави овим Законом, односно два сазива су га доносила а трећи би требало да га одложи. Оваква спорост у доношењу система пензијско-инвалидског осигурања и сада предлог да се одложи примена Закона, изазвали су велико узнемирење и дубоко незадовољство пензионисаних радника, тако да су нашој Савезној конференцији, Скупштини СФРЈ,

Већу заједница пензијско-инвалидског осигурања стигла бројна писма и телеграми којима пензионисани радници траже да се не одгађа примена новог Закона.

У вези с изнетим, задужен сам да у име Савеза пензионера Југославије, у који је почетком ове године било уклањено 880 хиљада 434 пензионисара радника, што чини више од 70% од броја старосних инвалидских пензионера, замолим Савезно веће да не прихвати одлагање примене Закона о основним правима из пензијско-инвалидског осигурања, већ да препоручи републикама и покрајинама, односно надлежним њиховим органима да убрзају доношење својих закона, а оне који имају правне сметње, да их отклоне својим привременим законима. Или, пак уколико су правно-процедурални разлози одлучујући да се само допуни члан 92. и 109. /услови за остваривање породичне пензије и обавезе ОУР-а у вези с инвалидношћу/, јер су, према јавно изнетим разлозима, само то сметње за непосредну примену савезног закона од 1. јануара 1983. године.

Из бројних писама Републичке конференције пензионера Словеније, организација пензионера Београда, Скопља, Загреба, Сарајева, Сплита, Пожаревца, Шибеника, Трбовља и других произлази да је неопходно претходно одмерити какве би последице одлагање Закона могло имати на правну сигурност и политичко расположење, с обзиром да од пензија живи више од 4 милиона грађана наше земље.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Zahvaljujem drugu Dobroslavu Lazareviću.
Ko dalje želi reč? (Niko)

Mislim da bi bilo pomalo čudno da smo zvali predstavnika Savezne konferencije penzionera Jugoslavije a da niko ne odgovori na njegovu tražnju. Ovde je predlog za drukčiju odluku, za drukčiji zaključak nego što se drug Lazarević zalaže.

Drug Todor Slavinski ima reč.

ТОДОР СЛАВИНСКИ, *известилац Одбора за рад, здравље и социјалну политику:*

Одбор Савезног већа за рад, здравље и социјалну политику дао је свој извештај. Не знам да ли су га делегати прочитали и изнели своја мишљења, укључујући и мишљење представника Савезне конференције пензионера.

Данас смо добили мишљење Савезног извршног већа. Чињеница је једна: друг Лазаревић има, с једне стране, право јер сем Македоније, која је највише одмакла у припреми Закона, ни једна друга република није у стању да од 1. јануара донесе свој закон. Према томе, другог излаза нема него да се примена Закона од 1. јануара 1983. године одложи.

Ми смо у нашем извештају, на крају, ценећи сва ова мишљења, све ове предлоге, рекли да подржавамо захтев Скупштине Србије, с тим да Савезно веће задужи Савезно извршно веће да евентуално до краја године предложи конкретне мере и предлоге за измену и допуну овог Закона, или за потпуно одлагање примене Закона до краја — како они кажу — идуће године, или за одлагање примене појединих одредби Закона, које евентуално не могу да се усвоје.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li još ko želi reč? (Niko)

Imajući u vidu stavove nadležnih radnih tela Veća i objašnjenje koje smo čuli upravo sada, koje je dao drug Todor Slavinski, predlažem da Veće usvoji sledeće zaključke:

1. Savezno veće prihvata predlog Socijalističke Republike Srbije za odlaganje početka primene Zakona o osnovnim pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja, tj. uzima u postupak.

2. Savezno veće nalaže Saveznom izvršnom veću da pripremi predlog za izmene, odnosno dopune Zakna o osnovnim pravima iz penzijskog i invalidskog osigurnja i ovaj predlog razmatraće se u Veću po skraćenom postupku za donošenje

zakona na jednoj od narednih sednica Veća, svakako pre kraja 1982. godine.

3. Savezno veće izražava nezadovoljstvo što se u socijalističkim republikama i socijalističkim autonomnim pokrajinama nije efikasnije radilo na pripremanju republičkih i pokrajinskih zakona i opštih akata samoupravnih interesnih zajednica penzijskog i invalidskog osiguranja, neophodnih za sprovođenje Saveznog zakona o penzijsko-invalidskom osiguranju.

Kao što znate, uporedo se radilo i u republikama i pokrajinama kada se pripremao taj Zakon, koji bi sada trebalo da se odloži zbog toga što u republikama i pokrajinama nije učinjeno to što je trebalo učiniti.

Mislim da ćete se složiti da dodamo još nešto, tj. da pozivamo odgovarajuće organe u republikama da požure s donošenjem potrebnih mera, da bi Zakon mogao da stupi na snagu. Prema tome, kako bude odlučila ova Skupština.

Može li tako? (*Da*)

Prelazimo na *dvadeset drugu* tačku dnevnog reda:

Predlog Saveznog suda o mogućoj izmeni i dopuni člana 180. Zakona o obligacionim odnosima

Delegatima su dostavljeni: elaborat Saveznog suda i izveštaji Odbora za pravosuđe i Zakonodavno-pravne komisije.

Izvestioci radnih tela Veća su: Odbora za pravosuđe delegat Eva Naglič, a Zakonodavno-pravne komisije dr Momir Dragašević, član Komisije.

Otvaram pretres o predlogu Saveznog suda, s izveštajima Odbora za pravosuđe i Zakonodavno-pravne komisije.

Ko se javlja ra reč? (*Niko*)

Predlažem da Veće zaključi da Savezno izvršno veće, odnosno nadležni organi savezne uprave razmotre, u saradnji s pravosudnim organima u Federaciji i odgovarajućim društvenim organima i društveno-političkim zajednicama, kao i stručnim i naučnim institucijama, sva pitanja značajna za eventualnu izmenu i dopunu člana 180. Zakona o obligacionim odnosima, imajući u vidu, pored ostalog, politički, ekonomski i pravni aspekt ovog pitanja, kao i mišljenja izneta u elaboratu Saveznog suda.

Savezno izvršno veće, odnosno nadležni organi uprave obavestiće Savezno veće Skupštine SFRJ do kraja ove godine o mogućim izmenama i dopunama navedenog člana.

Da li Veće prihvata ovaj zaključak? (*Prihvata*)

Prelazimo na *dvadeset treću* tačku dnevnog reda:

Predlog Odbora Saveznog veća za pravosuđe za izmenu zaključka Saveznog veća usvojenog povodom razmatranja Nacrta zakona o sudovima udruženog rada na 45. sednici Veća 22. aprila 1982. godine

Dobili ste izveštaj Odbora za pravosuđe, u kome je sadržan i predlog za izmenu zaključka.

Predstavnik Odbora za pravosuđe je delegat Miodrag Trifunović, predsednik Odbora.

Otvaram pretres o predlogu Odbora za pravosuđe.

Da li ko želi reč? (*Niko*)

Predlažem da Veće zaključi sledeće:

U zaključcima Saveznog veća usvojenim na 45. sednici 22. aprila 1982. godine, koji se odnose na utvrđivanje teksta Nacrta zakona o sudovima udruženog rada, menja se zaključak pod brojem 2, tako što će glasiti:

„S obzirom da se ovim Zakonom regulišu pitanja iz društveno-ekonomskih i društveno-političkih odnosa, koja su od posebnog značaja za radničku klasu i sve radne ljude, kao i za udruženi rad u celini, Nacrt zakona se stavlja na javnu diskusiju koja će trajati do 31. decembra 1982. godine”.

Da li Veće prihvata predloženi zaključak? (*Prihvata*)

Prelazimo na *dvadeset četvrtu* tačku dnevnog reda:

Rešenje Ustavnog suda Jugoslavije o pokretanju postupka za ocenjivanje ustavnosti člana 347. stav 4. Zakona o službi u oružanim snagama i člana 67. stav 6. Pravilnika putnih i drugih troškova u JNA

Delegatima je dostavljeno rešenje Ustavnog suda Jugoslavije i izveštaji Odbora za narodnu odbranu i Zakonodavno-pravne komisije.

Izvestioci radnih tela Veća su: Odbora za narodnu odbranu delegat Vojislav Mikić, a Zakonodavno-pravne komisije delegat dr Surja Pupovci, predsednik Komisije.

Sednici Veća u vezi s ovom tačkom dnevnog reda prisustvuje predstavnik Ustavnog suda Jugoslavije dr Vasil Grivčev, sudija Ustavnog suda.

Otvaram pretres o izveštajima.

Da li se ko javlja za reč? (Niko)

Na osnovu stavova Odbora za narodnu odbranu i Zakonodavno-pravne komisije, predlažem Veću da donese sledeće zaključke:

1. Savezno veće usvaja izveštaje Odbora za narodnu odbranu i Zakonodavno-pravne komisije. Ovi izveštaji će se dostaviti Ustavnom sudu Jugoslavije.

2. Veće ocenjuje da, sa stanovišta ustavnosti, odredba člana 347. stav 4. Zakona o službi u oružanim snagama, na koji se odnosi rešenje Ustavnog suda Jugoslavije, nema osnova za izmenu, ili dopunu Zakona, jer ona nije u neskladu s Ustavom SFRJ. Budući da je Programom rada Saveznog veća Skupštine SFRJ za 1982. godinu predviđeno da se u četvrtom tromesečju razmatra Predlog za donošenje zakona o izmenama i dopunama Zakona o službi u oružanim snagama, Savezno veće predlaže Ustavnom sudu Jugoslavije da zastane s postupkom ocenjivanja ustavnosti navedene odredbe Zakona o službi u oružanim snagama do donošenja ovog Zakona o izmenama i dopunama.

3. Određuje se delegat dr Surja Pupovci, predsednik Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća, da u postupku pred Ustavnim sudom Jugoslavije zastupa Skupštinu SFRJ.

Da li Veće prihvata predložene zaključke?
(Prihvata)

Prelazimo na *dvadeset petu* tačku dnevnog reda:

Predlog za izbor predsednika i članova Komisije za praćenje primene poslovnika Skupštine SFRJ

Dobili ste predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja.

Predstavnik Komisije je delegat Zora Tomič.
Otvaram pretres o predlogu Komisije.

Ko se javlja za reč? (Niko)

Stavljam na glasanje predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja.

Ko je *za*, molim da digne ruku. (Svi)

Da li je ko *protiv*? (Niko)

Da li se ko *uzdržava* od glasanja? (Niko)

Konstatujem da je Savezno veće usvojilo predlog za izbor predsednika i članova Komisije za praćenje primene poslovnika Skupštine SFRJ, koji je Veću podnela Komisija Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja.

Prelazimo na *dvadeset šestu* tačku dnevnog reda:

Predlog za izbor predsednika i članova Komisije Saveznog veća Skupštine SFRJ za izradu Zakona o Službi društvenog knjigovodstva

Dobili ste predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja.

Predstavnik Komisije je delegat Zora Tomič.

Otvaram pretres o predlogu Komisije.

Ko se javlja za reč? (Niko)

Stavljam na glasanje predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja.

Ko je *za*, molim da digne ruku. (Svi)

Da li je ko *protiv*? (Niko)

Da li se ko *uzdržava* od glasanja? (Niko)

Konstatujem da je Savezno veće usvojilo predlog za izbor predsednika i članova Komisije Saveznog veća Skupštine SFRJ za izradu Zakona o Službi društvenog knjigovodstva, koji je Veću podnela Komisija Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja.

Prelazimo na *dvadeset sedmu* tačku dnevnog reda:

Predlog za razrešenje i za imenovanja članova i zamenika članova Komisije za izbor i opoziv delegata u Saveznom veću Skupštine SFRJ

Dostavljen vam je predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja.

Predstavnik Komisije je delegat Zora Tomoč.

Otvaram pretres o predlogu Komisije.

Ko se javlja za reč? (Niko)

Prema tome, stavljam na glasanje predlog

Komisije.

Ko je *za*, molim da digne ruku. *(Svi)*

Da li je ko *protiv*? *(Niko)*

Da li se ko *uzdržava* od glasanja? *(Niko)*

Konstatujem da je Savezno veće usvojilo predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanje članova i zamenika članova Komisije za izbor i opoziv delegata u Savezno veće Skupštine SFRJ.*

Prelazimo na *dvadeset osmu* tačku:

Predlog za razrešenje i izbor pojedinih članova:

a) Komisije za informisanje Skupštine SFRJ

b) Komisije Skupštine SFRJ za utvrđivanje istovetnosti tekstova na jezicima naroda Jugoslavije

c) Odbora Saveznog veća za spoljnu politiku

Dobili ste predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja.

Predstavnik Komisije je delegat Zora Tomič.

Da li ko želi reč? *(Niko)*

Stavljam na glasanje predlog Komisije.

Ko je *za*, molim da digne ruku. *(Svi)*

Da li je ko *protiv*? *(Niko)*

Da li se ko *uzdržava* od glasanja? *(Niko)*

Konstatujem da je Savezno veće usvojilo predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja koji se odnosi na razrešenje i izbor poje-

dinih članova Komisije za informisanje Skupštine SFRJ, Komisije Skupštine SFRJ za utvrđivanje istovetnosti tekstova na jezicima naroda Jugoslavije i Odbora Saveznog veća za spoljnu politiku.

Prelazimo na *dvadeset devetu* tačku dnevnog reda:

Predlog za izbor sudije porotnika Saveznog suda

Dobili ste predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja.

Predstavnik Komisije je delegat Zora Tomič.

Da li se ko javlja za reč? *(Niko)*

Stavljam na glasanje predlog.

Ko je *za*, molim da digne ruku. *(Svi)*

Da li je ko *protiv*? *(Niko)*

Da li se ko *uzdržava* od glasanja *(Niko)*

Konstatujem da je Savezno veće usvojilo predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja da se za sudiju porotnika Saveznog suda izabere Bogoljub Popović.*

Čestitam drugu Popoviću na izboru za sudiju porotnika Saveznog suda.

Time smo iscrpili dnevni red današnje sednice.

Sutra sednica počinje u 9,30 časova.

Pre toga, kao što znate, u 8 časova je zajednička sednica odbora.

(Sednica je prekinuta u 18,18 časova)

* Odluka je objavljena u „Službenom listu SFRJ”, br. 69 od 19. XI 1982.

* Odluka je objavljena u „Službenom listu SFRJ”, br. 69 od 19. XI 1982.

NASTAVAK 6. SEDNICE SAVEZNOG VEĆA SKUPŠTINE SFRJ
(17.11.1982. godine – početak u 9 časova i 50 minuta)

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Nastavljamo rad.

Drugarice i drugovi delegati, pre nego što se vratimo na preostale tačke našeg dnevnog reda, zamolio bih izvestioca, druga Zvonka Špoljara, da obavesti Veće o rezultatu rada zajedničke sednice Odbora za društveno-političke odnose i Odbora za unutrašnju politiku na Predlogu zaključaka o kojima smo juče diskutovali.

Reč ima delegat Zvonko Špoljar.

ZVONKO ŠPOLJAR, *izvestilac odbora*:

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi delegati, ja bih vas molio da otvorite tekst Prijedloga zaključaka, da bih vas mogao neposredno informirati o promjenama koje predlažemo. Naime, odbori Saveznog vijeća za društveno-političke odnose i unutrašnju politiku, na sjednici 17.11. – dakle, danas – razmotrili su primjedbe i sugestije date na sjednici Vijeća, održanoj 16.11. i predlažu Saveznom vijeću Skupštine SFRJ da usvoji predložene Zaključke o iseljavanju Srba i Crnogoraca s Kosova pod pritiskom, sa sljedećim izmjenama i dopunama:

Predlažemo da u četvrtom stavu preambule, na stranici prvoj, tekst glasi:

„Polazeći od stavova i opredjeljenja u Političkoj platformi za akciju Saveza komunista Jugoslavije o razvoju socijalističkog samoupravljanja, bratstva i jedinstva i zajedništva na Kosovu, dokumenata i materijala Predsjedništva SFRJ, Saveznog izvršnog vijeća, Skupštine SR Srbije i Skupštine SAP Kosova i ocjena, stavova i prijedloga sadržanih u izvještajima radnih tijela Vijeća i zajedničkih radnih tijela vijeća Skupštine SFRJ, iznetih na sjednicama vijeća održanim 29.9. i 16.11.1982. godine, prilikom rasprave vođene u

okviru tačke dnevnog reda „Iseljavanje Srba i Crnogoraca s Kosova”.

Na drugoj stranici, prvi stav:

„Savezno vijeće Skupštine SFRJ, na osnovu člana 129. Poslovnika Saveznog vijeća Skupštine SFRJ, na sjednici 17. novembra 1982. godine.”

Predlažemo da se u tački 2. Zaključaka doda novi stav 2. a sadašnji stav 2. da postane stav 3.

Izlazeći u susret i uvažavajući prijedlog koji je dat, predlažemo da taj tekst novog stava 2. glasi:

„Savezno vijeće očekuje da će se naporima subjektivnih socijalističkih snaga i poduzetim mjerama i aktivnostima stvoriti uslovi da Srbi i Crnogorci, koji su zbog pritisaka i stanja stvorenog kontrarevolucionarnim aktivnostima ili drugog stanja, namjeravali da se isele s Kosova, odustanu od te namjere i da zajedno sa svim radnim ljudima i građanima SAP Kosova unapređuju odnose zajedničkog života i rada i doprinose daljem socijalističkom razvoju Kosova i naše socijalističke samoupravne zajednice u cjelini.”

Predlažemo da se u ovom novom 3. stavu (dosadašnjem drugom stavu) 2. tačke, iza riječi: „da odlučno” brišu riječi: „i beskompromisno”, tako da tekst glasi: „Da odlučno suzbijaju sve pojave”.

Ovo sugeriramo zbog toga da bi se uravnotežili tekstovi ocjena koje su date u prethodnim stavovima.

U tački 3. u stavu 1. poslije riječi „državne” dodaju se riječi: „i samoupravni” a poslije riječi „propisi” dodaju se riječi: „i samoupravne opće akte”.

To su bile primjedbe Zakonodavno-pravne komisije, i one su prihvaćene.

Prijedlog je da se promijeni stav 3. iste tačke i da glasi:

„Sudovi i drugi pravosudni organi i organi nadležni za rješavanje po žalbama i prijedlozima

treba da nastave da prioritetno uzimaju u rad i da efikasnije, u skladu s Ustavom i zakonom, rješavaju predmete koji su od značaja za zaustavljanje iseljavanja i rješavanje drugih problema u vezi s iseljavanjem Srba i Crnogoraca s Kosova pod pritiskom”.

U stavu 4. iste točke riječ „svi” zamjenjuje se riječima: „Skupština Socijalističke Autonomne Pokrajine Kosova i svi drugi”.

U točki 4. u stavu 1. poslije riječi: „potrebama udruženog rada” dodaju se riječi: „i za obrazovanje i vaspitanje u duhu zajedništva i jugoslavenskog socijalističkog patriotizma”.

U stavu 2. iste točke riječi: „solidarnosti naše socijalističke samoupravne zajednice” zamjenjuju se riječima: „socijalističke solidarnosti i skladnog društveno-ekonomskog razvoja zemlje”.

U točki 5. stav 1. poslije riječi: „drugih propisa” dodaju se riječi: „i općih akata”.

U stavu 3. iste točke riječ „predvidjelo” zamjenjuje se riječju „utvrdilo”.

U točki 6. poslije riječi: „u Federaciji” stavlja se zarez i dodaju riječi: „u skladu a Ustavom SFRJ i saveznim zakonima utvrđenim pravima i družnostima”.

U točki 8. u stavu 3. riječ „drugim” zamjenjuje se riječju „svim”.

Ovo bi, drugarice i drugovi delegati, bili prijedlozi odbora u smislu dopuna i promjena predloženog teksta Zaključaka. Moram reći da je time prihvaćena većina primjedaba i sugestija datih u raspravi na sjednici našeg Vijeća. Data su i redakcijska poboljšanja koja su bila neophodna.

Međutim, pojedine prijedloge i sugestije — moram reći da smo ih sve pomno razmatrali — nismo mogli prihvatiti zbog toga što su po sadržini i obuhvatu uže i nepotpunije od rješenja sadržanih u Zaključcima, ili što je njihova sadržina već izražena na jedan drukčiji način ili u drukčijoj redakciji ili, napokon, što bi njihovo unošenje u predložene Zaključke bitno remetilo osnovnu koncepciju Zaključaka ili redosljed opredjeljenja u njima.

Zbog svega toga, drugarice i drugovi delegati, predlažem, u ime Odbora za unutrašnju politiku i u ime Odbora za društveno-političke odnose, da

ovako revidirani tekst Prijedloga zaključaka prihvatite.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Zahvaljujem drugu Špoljaru i pitam da li ko od delegata želi reč? (*Niko*)

Da li Savezno veće prihvata predlog zaključaka Saveznog veća Skupštine SFRJ o iseljavanju Srba i Crnogoraca s Kosova, s izmenama i dopunama koje su utvrdili Odbor za društveno-političke odnose i Odbor za unutrašnju politiku?*(*Prihvata*)

Dozvolite da još jednom izrazim svoje zadovoljstvo i, uveren sam, zadovoljstvo sviju vas što smo uspjeli, u duhu uzajamnog razumevanja i poverenja, završiti zadatak na kome su mnogi od nas intenzivno radili, naročito u toku poslednjih deset nedelja. Dobili smo dokument koji je, kao što je jučerašnja diskusija pokazala, sveobuhvatan, suštinski, i dobra osnova za akciju, a to je upravo osnovno, što nas sve zajedno očekuje. Taj dokument — takav kakav je i u duhu u kome je donet — i naša spremnost za akciju koju on odražava, istovremeno je i najbolji odgovor svima koji su mislili da će moći, na osnovu albanskog nacionalizma i iredentizma, da pomute ili zaustave Jugoslaviju na njenom hodu izgradnje samoupravnog socijalističkog društva, bratstva i jedinstva i nesvrstane politike. Naravno, donošenjem ovih zaključaka problem nije rešen. Potrebno ih je ostvarivati, a to zahteva akciju svih, upravo u smislu kako govori dokument koji smo danas prihvatili. U njemu ima i konkretnih obaveza koje su sebi postavili ne samo ova Skupština, ovo Veće i svi delegati, već i Savezno izvršno veće, savezni organi uprave i skupštine Socijalističke Republike Srbije i Socijalističke Autonomne Pokrajine.

U ostvarivanju tog zadatka, mi ćemo sigurno znati da i nadalje ostvarujemo neophodnu saradnju sa svim organima i sa svim samoupravnim

*Zaključci su objavljeni u „Službenom listu SFRJ” br. 69 od 19. XI 1982.

институцијамa, са свим радним људима. Пратећи активности у смислу преузетих обавеза, ми ћемо истовремено и сами наставити акцију. То је, у ствари, и најбоља контрола праћења преузетих обавеза.

Мислим да ћемо за то имати прилику, већ и према одређеним роковима који су постављени, а и посебно у вези с дискусијом коју ћемо обавити на једној од наредних седница о задацима који се зацртавају и за ову Скупштину на основу политичке платформе за акцију Централног комитета Савеза комуниста Југославије о развоју социјалистичког самоуправљања, братства и јединства и заједништва на Косову.

Желео бих да zahvalim радницима у области јавног информисања за изузетно интересовање које су показали за ово питање. Мислим да би било у интересу целокупне наше јавности да, по могућности, ови Закључци нађу места у гласилима јавног информисања у интегралном тексту.

Прелазимо на *осму* тачку дневног реда:

Извештај о раду Савезног суда у 1981. години

Delegatima је достављен Извештај о раду Савезног суда у 1981. години и извештаји Одбора за правосудје, Одбора за унутрашњу политику и Законодавно-правне комисије.

У вези с овом тачком дневног реда седнице Већа присуствује друг Стојан Ђурановић, председник Савезног суда.

Известиоци радних тела Већа су: Одбора за правосудје и Одбора за унутрашњу политику делегат Јунуз Аршиновић и Законодавно-правне комисије делегат Ева Наглић.

Председник Савезног суда друг Стојан Ђурановић даје уводно излагање.

Молим друга Ђурановића да узме реч.

СТОЈАН ЂУРАНОВИЋ, председник Савезног суда:

Друже председниче, другарице и другови делегати, у Извештају о раду Савезног суда у 1981. години, у складу са захтевима и праксом ранијих година, изложени су основни правци

активности Суда, запажања о примјени савезних закона и других прописа, оцјене о стању законитости у одређеним областима судског рада и други подаци од значаја за сагледавање укупног дјеловања Савезног суда и за опредјељивање његових даљих задатака.

Намјерно је у Извештају дат осврт на рад Суда за раздобље од 1974. године, тј. од оснивања садашњег Савезног суда. Сматрамо да је то била прилика да се нова делегатска Скупштина упозна с укупним досадашњим дјеловањем Савезног суда, с искуствима и запажањима већег броја ранијих судија на крају њиховог мандата, те с остваривањем правосудне функције на нивоу Федерације и проблемима из рада редовних судова и правосудја уопште. Ако је садржина Извештаја у функцији таквог циља, а ми сматрамо да јесте, онда и могуће примједбе на његову опширност чини се да нијесу оправдане.

Остварени резултати у протеклој години и раније показују да су извршени сви редовни задаци из програма рада, као и низ других који су се јављали у процесу вршења функције суда. Постигнут је задовољавајући степен ажурности у рјешавњу предмета из надлежности Суда. Посебна пажња посвећивана је квалитету одлука. Сталним праћењем праксе, исправним тумачењем и заузимањем одговарајућих правних схватања, Суд је доприносио јединственој примјени савезних закона од стране редовних судова и других органа.

Суд је активно учествовао у иницирању и поступку доношења, односно измјене и допуне низа савезних закона и других прописа. Кроз разне облике развијала се интензивна сарадња с републичким и покрајинским врховним судовима и Врховним војним судом, нарочито на разматрању проблема који су од значаја за ефикасност вршење судске функције и за успјешније дјеловање у систему друштвене самозаштите, као и по низу других питања од заједничког интереса.

Позитивна искуства те сарадње су несумњива и сматрамо да превазилазе оквире правосудја и имају шири друштвени значај.

Полазећи од наведеног и укупне активности, сматрамо да је Савезни суд, у оквиру сво-

јих функција и овлашћења утврђених Уставом СФРЈ и другим савезним законима, значајно утицао на јачање законитости и да је, прилагођавањем садржаја и метода свог рада промјенама насталим у области правосуђа, дао свој допринос даљем успјешнијем развоју друштвених односа и политичког система.

У прилици када се разматра Извјештај о раду Савезног суда и у садашњем тренутку, неопходно је указати још и на сљедеће:

Прво, послјије доношења новог Устава СФРЈ извршене су крупне промјене у нашем правосудном систему. Добрим дијелом успостављена је примарна одговорност република и покрајина за организацију правосуђа и остваривање функције: Овлашћења Савезног суда крећу се у оквиру оних области у којима постоји заједнички интерес да се рјешавање одређених питања, због њиховог друштвено-политичког значаја, повјери суду Федерације.

Савезни суд изузетно врши инстанциону функцију у одређеним споровима. У том погледу његова претежна надлежност је да одлучује о ванредним правним средствима, у случајевима када су претходне одлуке засноване на примјени савезних закона донијели врховни судови република и покрајина, изузетно и други судови, или Савезно вијеће за прекршаје, ако је ријеч о прекршајним стварима и, такође, да одлучује у управном спору законитости коначних управних аката савезних органа.

Таква уставна концепција кроз одговарајуће процесне и друге законе досљедно је спроведена и у пракси у потпуности примјењена и њу свакако треба имати у виду када се разматра рад Савезног суда, јер још увијек има, нарочито у јавности, неразумијевање његове позиције и надлежности.

Усклађујући своје дјеловање с оваквим промјенама у правосудном систему, Савезни суд је посебну пажњу посветио раду заједничке сједнице и сарадњи с врховним судовима кад је ријеч о питањима од заједничког и ширег друштвеног интереса. Оба ова института афирмисала су се и потврдила као веома значајан чинилац новог правосудног система. Прије свега, кроз анализу судске праксе и заузимања начелних

ставова у примјени савезних закона, преко заједничке сједнице, коју иначе сачињавају делегати Савезног суда, републичких и покрајинских врховних судова и Врховног Војног суда, и кроз заједничке програме, у праћењу одређених друштвених односа и појава од интереса за цијелу земљу.

Тим путем, кроз бројне анализе и информације, на основу запажања из своје праксе, редовни судови уопште указују на димензије, узроке и носиоце неких друштвених негативних и штетних појава, као и на мјере и активности које треба предузимати у циљу њиховог сузбијања. То несумњиво позитивно утиче на већу ефикасност у раду судова и других правосудних органа, те на њихову тешњу сарадњу са скупштинама друштвено-политичких заједница.

Чињеница је, међутим, да се отклањању узрока неких негативних појава на које се указује кроз анализе редовних судова у многим друштвено-политичким заједницама не поклања одговарајућа пажња, нити се, пак, предузимају конкретне мјере, што свакако дестимулативно дјелује и умањује резултате у вршењу овог дијела судске функције.

Друго, укупан прилив предмета по којима треба донијети одлуке у Савезном суду усталио се од 3 до 3,5 хиљада предмета годишње, с тенденцијом благог, али сталног пораста. Међу њима је и знатан број оних у којима треба расправити веома сложена и разноврсна чињенична и правна питања. У одређеним случајевима одлучивање је отежано и тиме што је ријеч о примјени доста компликованих законских одредаба, на које се у сваком таквом случају посебно указивало.

Поучени искуством с тим у вези, и Савезни суд и други редовни судови указују да претјерани нормативизам, честе измјене и допуне прописа на свим нивоима, тенденција заштите скоро сваког односа казнено-правном нормом и недовољно овладавање динамиком промјена у развоју — отежавају јачање законитости и погодују порасту кршења закона и других прописа. О томе убудуће свакако треба водити више рачуна.

Треће, ефикасан и експедитиван рад редов-

них судова један је од особито значајних чинилаца за успешно вршење судске функције. И поред свих напора и предузетих мјера, те одређених позитивних тенденција, констатујемо да судски поступак доста дуго траје, прије свега у општинским, односно основним судовима, што негативно утиче на заштиту друштвених интереса и остваривање права радних људи и грађана.

Узрока за такво стање има више. Субјективне слабости у организацији рада, одговорност носилаца послова за квалитет и ажурност, радна ангажованост и слично, која због свог обима није за потпјењивање — само су једна страна и један дио узрока дугог трајања поступка. Други дио чине околности које називамо објективним разлозима, а овдје их можемо само назначити.

Законодавна рјешења у судским поступцима која максимално омогућавају заштити права субјеката у току процеса с веома разуђеном надлежношћу и системом правних лијекова не прати одговарајућа материјална и кадровска оспособљеност судова на низу подручја. Друштвени третман правосудних органа у ширем смислу често није у складу с друштвеним значајем функције коју врше. Изузетно је обимна законодавна регулатива, а за овладавање бројним рјешењима у пракси треба и одређено вријеме. Стално расте прилив нових предмета у судовима, често и по основу нових надлежности које им се дају. Бројни проблеми се јављају у срећености стања у другим областима, од којих иначе зависи брзина поступања, затим, у погледу ефикасне помоћи других органа судовима и слично.

Поред енергичнијег отклањања субјективних слабости и јачања одговорности на свим нивоима и у свим срединама, све су то проблеми које треба с више напора убудуће разрјешавати конкретним и дугорочним мјерама. Дуго трајање и одуговлачење поступка, поред осталих, једна је од повода за могућу сумњу у непристрасност судова приликом одлучивања. Говори се понекад и о притисцима, чији је циљ исходовање незаконите одлуке и о повлађивању судова томе. С тим у вези, сматрамо да сада посебно треба истаћи да су судови државни органи, који у јединственом систему власти радничке класе и самоуправљања врше судску функцију. Они су у суђе-

њу независни и самостални, суде на основу Устава, закона и самоуправних аката. Такав њихов положај увијек је потврђиван односом, политиком и идејним одређењима у друштву, што је у посљедње вријеме нарочито истакнуто и у закључцима 3. седнице ЦК СКЈ.

Стога је данас изузетно важно да се на тим основама, а ради јачања законитости, повјерења грађана и ауторитета судске одлуке, конкретним мјерама, а не паушалним оцјенама, елиминисху могући утицаји и притисци група или појединаца на суд, као и да се оштрим санкцијама према појединцима реагује у оквиру правосудних органа ако таквих случајева има или их буде.

Четврто, значајно подручје ангажовања Савезног и других судова у вези је са спровођењем мјера економске стабилизације. Сузбијање појава којима се ремети функционисање привредног система и нарушавају друштвени односи и законитост, а нарочито када је ријеч о привредном криминалитету, у центру је наших активности. У договору с врховним судовима република и покрајина и Врховним војним судом, утврђени су неки основни задаци — наиме, да се приоритетно рјешавају предмети привредног криминалитета, посебно кривична дјела и привредни пријеступи који су у вези са спровођењем прописа и мјера донијети у циљу стабилизације економских и привредних кретања; да се спроводи таква казнена политика која ће у постојећим околностима бити адекватна повећаној друштвеној опасности, као и тежини кривичних и других кажњивих дјела ове врсте; да би се обезбиједило њихово успјешније дјеловање и да се покрећу иницијативе које доприносе превенцији јачању друштвене самозаштите и активностима других друштвених субјеката на спрјечавању и сузбијању оваквих појава.

Може се констатовати да су ти ставови прихваћени и да се углавном спроводе у раду редовних судова, али не свуда једнако и једнаким интензитетом. Јављају се разлике у оцјени друштвене опасности и у казненој политици, мада треба нагласити да су за ова кривична дјела и привредне преступе казне у цјелини оштрије него што је то било прије.

Иначе, сузбијање привредног криминалитета, с обзиром за његов значај, обим и друштвену опасност, остаје и даље приоритетан задатак редовних судова и не смије се дозволити да ослаби интензитет у спровођењу договорених задатака, квалитет одлучивања и казнена политика према таквим дјелима.

О стању и активностима у вези с овим, Савезна скупштина биће обавијештена посебном информацијом почетком идуће године.

Пето, Савезни суд, мада су такви случајеви изузетно у његовој инстанцијоној надлежности, као и сви други редовни судови, редовно је пратио и проблематику кривичних дјела с политичком садржином. Ово тим прије што је ријеч о кривичним дјелима која су углавном прописана савезним Кривичним законом.

На основу података о осуђеним лицима за ова кривична дјела, могу се дати три основне констатације:

а/ пораст ових кривичних дјела у претходној и у овој години посљедица је гоњења за кривична дјела у вези с контрареволуционарним догађајима на Косову;

б/ зависно од интензитета и кретања ових кривичних дјела, судови су, углавном, уз неке могуће разлике, ефикасно реаговали у циљу заштите поретка репресивним мјерама прописаним у закону;

в/ материјално кривично законодавство и и процесне норме дају такав правни оквир који омогућава успјешно сузбијање кривичних дјела ове врсте уз пуну заштиту слобода и права човјека и грађанина. Прецизирање неких законских одредби може да допринесе јачој заштити одређених друштвених вриједности и добара.

Шира анализа о кривичним дјелима против основа социјалистичког самоуправног друштвеног уређења и безбједности СФРЈ, тј. политички криминалитет, као и о казненој политици, која се ради у сарадњи с републичким и покрајинским врховним судовима, доставиће се Скупштини почетком 1983. године.

Остало што би, евентуално, требало рећи о раду Савезног суда и вршењу судске функције уопште садржано је у Извјештају. Околност да

се тај Извјештај овдје разматра тек сада, тј. крајем године, не умањује значај запажања, оцјена и констатација које су у њему наведене.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Ко želi reč?

Ima reč delegat Zarija Martinović.

ЗАРИЈА МАТИНОВИЋ /СР Србија/:

Друже председниче, другарице и другови делегати, са дужном пажњом сам проучио наведена документа и желим да кажем неколико напомена које су битне, чини ми се, за данашњу расправу и за будући рад.

Слажем се с уводним излагањем, с датим оценама, али је већ подуже устаљена пракса, не само у овом Већу већ и шире, када извештај одређених институција, установа разматрамо, да су углавном у тим извештајима садржане све позитивне оцјене, да је урађено то и то, да се урадило ти и то, итд. Међутим, када се осврнемо на основу тих извештаја, на конкретнију, реалну праксу, одмах се уочава раскорак и видимо да у пракси то није тако.

Наша реална пракса је суочена са доста проблема и наши највиши државни и партијски органи упозоравају на недовољну мобилност одређених институција и друштвених установа. Овим не желим да се вежем управо за овај извештај. Постоје озбиљни раскораци између праксе и онога што практично у нашим извештајима дајемо. То је једна чињеница и желим да кажем да би требало са више реалности, са више смелости пред самим собом, говорити о ономе што је требало да урадимо а нисмо урадили. Тиме не кажем да овај извештај није реалан, да овај извештај у том правцу нема и таквих елемената.

Ово наглашавам из посебног разлога. Нећу рећи никакву мудрост, али истина је, свима нама добро позната, да су наши народи и народности у нашој земљи напросечно осетљиви на одређене пропусте и неправде. То није карактеристика

и осталих народа. Наша позната народна изрека је „да народ лакше подноси глад него неправду”. Отуда је за нас битан додатни мотив — да на та крупна, суштинска питања одговарамо.

Другарица Штефица Бахтијаревић је јуче поставила једно, по мом мишљењу крупно питање, када је говорила о нашем моралу. Ја сматрам да је то моторна снага и душа нашег система. Поставила је питање коме то питање упутити. Ту дилему могу ја поставити и себи, али такво питање немамо коме другом упутити до највишем органу самоуправне власти, Скупштини Југославије и нашој авангарди, Савезу комуниста Југославије. Зато сматрам да и ове институције, односно установе од посебног друштвеног значаја имају изузетну одговорност управо за заштиту морала самоуправног социјалистичког друштва. Зато им у Извештају дајемо и посебан значај.

Само још неколико напомена да кажем, сигуран да се у оваквим расправама није могуће дубље упуштати у основне мотиве и покретачке полуге друштва. Конкретније и уопште: шта је то што човека мотивише? Имао сам прилике да прочитам нека истраживања у том правцу наших истакнутих социолога. Њихова запажања су врло интересантна. Истиче се да је основни мотивациони фактор општег кретања напред и стимулације људи — осећај правичности. То је прва покретачка снага која уопште човека мотивише да даље ствара и ради. Други фактор је осећај социјалне сигурности. Трећи фактор је осећај места жалбе, а тек четврти фактор је лични доходак, иако га ми врло често истичемо, готово увек у први план, и то често као једини фактор.

Евидентно је, дакле, да код наших људи није то материјални фактор, или бар није једини. Мислим чак да је морални фактор далеко снажнији. Отуда није никаква случајност што су наш Устав и наша политика Савеза комуниста управо у први план поставили та питања, као темељне основе нашег друштва — братство и јединство, равноправност, да даље не набрајам. Зато ми се чини да у свим овим извештајима, на морална питања мора бити више указивано. Јер, нешто може бити законито, али може бити с моралног аспекта критиковано, недозвољено. С аспекта закона је све у реду кад се супруга и супруг

поделе па задрже два стана, док с аспекта нашег морала, то није у реду.

Према томе, та димензија се мора, чини ми се, у овом тренутку више него икада раније у нашем друштву потенцирати, да се о њој води рачуна.

На крају, желим да укажем на једно питање, које сматрам да је значајно. Због њега сам се највише и јавио да дискутујем. Кад сам пажљиво проучио Извештај правобраниоца самоуправљања, мислим да се доста интонације даје функцији заштите самоуправних и других интереса и права радника и грађана, радних људи. То је у реду. Али, ја лично мислим да бисмо морали мало више да кажемо о дужности заштите система у целини. А то значи да све друштвене институције и органи у будућем раду морају више пажње посветити заштити политичког и уставног система. Јер, политички и уставни систем морају бити основна граница да радник оствари своја права, а не што ће му павобранилац написати молбу или жалбу и омогућити да оствари тражено право.

Према томе, нису гаранција појединци, него наш политички систем, наш уставни систем. Он је гаранција да грађани и радни људи могу поуздано остварити своја самоуправна права. Чини ми се да је у свим извештајима доста присутна интонација како се поједине институције боре за права која су изборена нашом револуцијом, и Уставом. Дужност је свих субјективних социјалистичких снага да дисциплиновано спроводе утврђену политику.

Чини ми се да у пракси има доста проблема. Јер, ми сви, понаособ, појединачно — да будемо пошпени пред собом — увек сматрамо да имамо одређена права и да су Устав и друштво увек дужни да нам обезбеде та права, што је у реду. Али, заборављамо да имамо и ми обавеза према Уставу и према друштву и да је то у тесној вези — једно без другог не може егзистирати.

Према томе, народ који нема обавеза према Уставу и према друштву, не може очекивати да му то Устав гарантује, јер је то прва и основна претпоставка да се право може остварити. У том правцу су моја запажања и моја сугестија да у будућем раду далеко више посветимо пажње

заштити политичког система и уставног поретка, заштити друштвене имовине, јер само онда сигурно и поуздано може сваки грађанин СФРЈ своја уставна права обезбедити. То више нису питања воље појединаца, него система и друштва као целине, што је једино прихватљива и исправна гаранција.

PRESEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Ko dalje želi reč?

Reč ima delegat Savin Jogan.

SAVIN JOGAN (*SR Slovenija*):

Druže predsednče, drugarice i drugovi delegati, želim da uzmem učešće u ovoj diskusiji u vezi sa dve konstatacije u Izveštaju koji razmatramo.

Prvo, smatram da Savezni sud, u svom Izveštaju o radu, pored drugih problema, s pravom upozorava na pitanje izostalih, mada, kako se kaže u Izveštaju, očekivanih zahteva za vanredno preispitivanje pravosnažnih presuda u vezi s brojnim pravosnažno okončanim postupcima u SAP Kosovu.

Nije mi namera da ocenjujem društvenu težinu krivičnih dela za koja su ta lica odgovarala. To su dovoljno uverljivo učinili naši najviši državni i politički organi, a s pravnog aspekta, u pojedinačnim slučajevima, za konkretna krivična dela, to su učinili sudovi, koji, kao što znamo, sude samostalno, na osnovu zakona. Međutim, s obzirom na broj izrečenih presuda i visinu izrečenih sankcija, isto tako se opravdano nameće pitanje da li je u ovim slučajevima bilo učinjeno sve da bi učesnici u postupku bez prepreka i u punoj meri iskoristili sve pravne mogućnosti koje im zakon daje. Svakako je, u vezi s tim, na prvom mestu pitanje šta je učinila odbrana, odnosno advokati. Ali, mislim da je za naše Veće svakako mnogo relevantnije pitanje — kakva je, u tom slučaju, bila uloga i odgovornost nadležnih saveznih organa. Konkretno, ako se opravdano pretpostavlja da ga je Savezni sud informisao, šta je, po svojoj liniji, učinilo Savezno javno tužilaštvo da bi se,

ulaganjem zahteva za zaštitu zakonitosti, obezbedilo puno i celovito ostvarivanje prava učesnika u pojedinim postupcima? Šta je od toga bilo učinjeno u zakonski utvrđenom roku, odnosno koji su razlozi uticali na to da ovih zahteva tužilaštva uopšte nije bilo, odnosno da je bio, kao što iz Izveštaja vidimo, učinjen samo jedan ovakav zahtev, mada se ne vidi da li se on odnosi baš na postupke o kojima je reč. Pri tom treba imati u vidu i tendenciju, koja se inače ispoljila prilikom primene ovog vanrednog pravnog sredstva; naime, u pretežnoj većini slučajeva uloženi su zahtevi za zaštitu zakonitosti u korist optuženih.

Smatram da je, radi još veće afirmacije i poverenja u efikasnost i objektivnost, ne samo sudova već svih pravosudnih organa, neophodno što pre i što celovitije utvrditi kako se postupalo u vezi s ovim pitanjima, odnosno predlažem da se odgovor na ova pitanja uključi u informaciju koju je nagevestio predstavnik predlagača ovog Izveštaja.

Istovremeno, trebalo bi nastojati da se dalje razvijaju i jačaju svi oblici praćenja saradnje i međusobnog informisanja ovih organa u ostvarivanju njihove funkcije. U tom slučaju svakako zaslužuje posebnu podršku konstatacija, odnosno zahtev našeg Odbora za pravosuđe, da Savezni sud na osnovu ovakve saradnje ojača, pre svega, svoje preventivno delovanje, kao i to da još više proširi svoju aktivnost na formulisanju odgovarajućih predloga za sprečavanje štetnih društvenih pojava i za zaštitu zakonitosti.

Sve ovo, uzeto u celini, bez sumnje će obezbediti i šire mogućnosti za jačanje uloge i odgovornosti organa pravosuđa u SAP Kosovu u otkrivanju i otklanjanju napada na socijalističko samoupravno uređenje. Istovremeno, ovakva orijentacija u radu organa pravosuđa na svim nivoima ukloniće i poslednje elemente za špekulacije i propagandu neprijateljskih snaga, koje nastupaju s parolom da naši organi — koji, kao što znamo, sude na zakonskoj osnovi i u zakonski utvrđenom okviru — žele da vide u tim postupcima samo sredstvo za ideološko razračunavanje sa, kako ih oni nazivaju, „istinskim revolucionarnim snagama” na Kosovu. Prema ovim snagama i njihovom delovanju jasno su se opredelili ne samo pomenuti organi u vršenju svoje funkcije, već i svi poštteni radni ljudi i građani svih

naših naroda i narodnosti, od Albanaca, do Srba i Slovenaca.

Drugo, želim da se ukratko osvrnem i na konstataciju Odbora za pravosuđe povodom kaznene politike, odnosno njenog usmeravanja i ujedinjavanja.

Sve rečeno u vezi s prvim slučajem pokazuje da bi mnogo toga bilo potrebno učiniti i na području kaznene politike. Istovremeno se postavlja i pitanje da li efikasnom razrešavanju ovog problema prilaziti, pre svega, kroz već afirmisane oblike međusobne saradnje i međusobnog informisanja Saveznog suda i vrhovnih sudova republika i pokrajina, ili pak davati u tim nastojanjima Saveznom sudu takvu akcentiranu ulogu u usmeravanju, usaglašavanju i ujedinjavanju kaznene politike, koja bi mogla dovesti do određene hijerarhizacije odnosa, a koja se upravo želela izbeći koncipiranjem sadašnjeg ustavnog položaja pravosudnih organa i njihovog međusobnog odnosa. Želim samo da dodam da je upravo ovakva orijentacija našla veoma jasno i argumentovano mesto i u uvodnom izlaganju predstavnika predlagača ovog Izveštaja.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Reč ima delegat Štefica Bahtijarević.

ŠTEFICA BAHTIJAREVIĆ (SR Hrvatska):

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi delegati, dolazeći na ovu sjednicu, pored skupštinskih materijala, čitala sam i neku „šarenu” štampu, ali nije šarena, jer ima podataka koji mogu biti u ovom času za nas zanimljivi. U jednom časopisu koji izlazi na području Socijalističke Republike Srbije pročitala sam ovakav podatak, koji pominjem jer se odnosi na Socijalističku Republiku Srbiju, pa kako nisam pravila druge analize, niti imala mogućnosti da sakupim podatke sa drugih područja, citirala bih ga:

„Za pet godina u Srbiji, bez pokrajina, neopravdano je osuđeno ili neosnovano lišeno slobode 291 lice. Proveli su u zatvoru 34.202 dana, ili prosečno 117 dana po svakom licu. Na ime štete, nji-

ma je isplaćeno oko 638 miliona starih dinara. Zajednica je izgubila novac. A ljudi?”

Zato bih postavila pitanje i molila bih da u ovoj raspravi čujem odgovore:

Šta se čini na samoupravnom razvoju sudstva, na njegovoj unutarnjoj transformaciji?

Šta se čini na relaciji sudstvo — građani, i to ne samo što se tiče trajanja postupka, nego i načina na koji se postupak vodi? Zadržavamo li tu stare građanske forme, ili uspijevamo u nekoj samoupravnoj, demokratskoj, humanoj transformaciji?

I, konkretno, molila bih da se ovdje čuje nešto i o ovakvim neopravdanim i neosnovanim lišavanjima ljudi slobode.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li još ko od delegata želi reč?

Reč ima delegat Junuz Aršinović.

ЈУНУЗ АРШИНОВИЋ, *известилац* Одбора за правосуђе и Одбора за унутрашњу политику:

Друже председниче, другарице и другови делегати, Одбор за правосуђе и одбор за унутрашњу политику, на заједничкој сједници одржаној 15. септембра 1982. године, разматрали су и подржали Извјештај о раду Савезног суда у 1981. години. У основи је позитивно оцијењена активност Савезног суда и у расправи констатовано да је Савезни суд ажурним и квалитетним радом у великој мјери допринео јачању и учвршћивању законитости. На сједници је поклоњена посебна пажња остваривању функције праћење и проучавања друштвених односа и појава од интереса за остваривање судских функција у циљу спрјечавања друштвено штетних појава, учвршћивања законитости, друштвене одговорности и социјалистичког морала. Констатовано је да је у вршењу ове значајне функције Савезни суд подносио Скупштини Социјалистичке Федеративне Републике Југославије анализе и информације у којима је указивао на одређене друштвено негативне појаве и понашања и пред-

лагао мјере за њихово спрјечавање и сузбијање.

Одбори, су мишљења да с таквом активношћу треба наставити, али да би, поред израде обимних аналитичких материјала, требало чешће и непосредније указивати на карактеристичне појаве и тенденције из своје праксе и нудити одговарајуће приједлоге. Иначе, опште је мишљење да су судови остварили видан напредак у остваривању функције праћења и проучавања друштвених односа и појава, али да су до сада били претежно усмјерени према друштвено-политичким заједницама и да би убудуће требало да се више оријентишу и на организације удруженог рада.

Указано је и на обавезу скупштина друштвено-политичких заједница да редовније и у већој мјери него до сада поклањају већу пажњу анализама и информацијама које им достављају судови. Констатована је потреба даљег обогаћивања подруштвљавања и интензивирања свих видова сарадње Савезног суда и врховних судова, а преко њих, свих судова у земљи. Одбори су подржали досадашњу праксу да Савезни суд предлаже измјене и допуне савезних прописа, али је констатовано да би убудуће требало испољити још већу ефикасност у иницирању измјена и допуна појединих савезних прописа директним обраћањем одговарајућим захтјевом Скупштине Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, када се за тим укаже потреба.

С обзиром на изузетан значај спровођења мјера економске стабилизације, у расправи је указано на мјесто и улогу коју у томе имају правосудни органи у наредном периоду, као и на потребу студиознијег прилаза питању заштите јединства југословенског тржишта. Посебна пажња посвећена је казненој политици, односно појавама неуједначености које су се до сада у пракси испољиле. Уочено је да се Извјештај о раду Савезног суда овим питањима није бавио, мада су она у програмској оријентацији Суда била садржана и назначена. Имајући у виду мјесто и улогу Савезног суда у уједначавању судске праксе у примјени савезних закона, оцијењено је да би Савезни суд требало да посвети одговарајућу пажњу и овим питањима.

Покренуто је, истина, и питање методоло-

гије израде извјештаја о раду савезних органа и преовладало је мишљење да би извјештај савезних правосудних органа требало, прије свега, да садрже цјеловит приказ рада на остваривању Уставом и законом утврђених функција у складу с програмом рада, да укажу на проблеме који су дошли до изражаја у остваривању њихових функција, приједлозима за њихово рјешавање, да се наредни извјештаји доставе Савезном вијећу најкасније до 31. 3. 1983. године, како би се обезбиједило њихово и истовремено разматрање.

Дакле, на основу расправе која је вођена на заједничкој сједници Одбора за правосудје и Одбора за унутрашњу политику, достављени су вам приједлози у материјалима, из којих се види да одбори предлажу Савезном вијећу да прихвати Извјештај о раду Савезног суда у 1981. години, с оцјенама, мишљењима и приједлозима изнијетим на сједницама одбора.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li još ko želi reč, imajući u vidu izveštaj Odbora za pravosuđe i Odbora za unutrašnju politiku?

Ima reč delegat Štefica Bahtijarević.

ŠTEFICA BAHTIJAREVIĆ (SR Hrvatska):

Na pitanje koje sam postavila, ako bi moglo sada da se odgovori?

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Ima reč drug Gojko Prodanić.

ГОЈКО ПРОДАНИЋ, заменик савезног секретара за правосудје и организацију савезне управе:

На питање које је упутила делегат Штефица Бахтијаревић, као представник Савезног извршног већа и Савезног секретаријата за правосудје, не бих могао да дам одговор на данашњем засе-

дању, него молим да се одговор на ова питања да на следећој седници.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Predlažem Veću da povodom Izveštaja i diskusije zaključe sledeće:

1. Savezno veće usvaja Izveštaj o radu Saveznog suda u 1981. godini, s ocenama, mišljenjima i predlozima iznetim na sednicama radnih tela Veća koja su razmatrala Izveštaj.

2. Veće ocenjuje da je Savezni sud uspešno obavio zadatke i poslove utvrđene svojim Programom rada za 1981. godinu, u skladu s funkcijama Suda utvrđenim Ustavom SFRJ, Zakonom o Saveznom sudu i drugim saveznim propisima. Time je Sud doprineo jačanju i učvršćivanju ustavnosti i zakonitosti u našem socijalističkom samopravnom društvu.

3. Imajući u vidu potrebu učvršćivanja zakonitosti, društvene odgovornosti i socijalističkog morala u našem društvu, neophodno je da Savezni sud blagovremeno i kontinuirano obaveštava Skupštinu SFRJ o svim društveno opasnim i štetnim pojavama koje uočava u vršenju svojih funkcija i daje predloge za njihovo suzbijanje i sprečavanje.

4. Polazeći od potreba da se obezbedi jedinstvena primena saveznih zakona i drugih saveznih propisa, posebno u uslovima kada primena saveznih zakona, procesnih i drugih, ukazuje na veliki broj pitanja koja zahtevaju usaglašavanje sudske prakse, neophodno je još više nego do sada koristiti zajedničku sednicu u Saveznom sudu kao najznačajniji oblik delovanja u jedinstvenoj primeni saveznih propisa.

5. Polazeći od mesta i uloge Saveznog suda u pravosudnom sistemu, potrebno je da ovaj Sud pravovremeno i redovno inicira izmene i dopune odgovarajućih saveznih propisa, kada u vršenju svojih funkcija sagleda ovakvu potrebu.

6. S obzirom da se u Izveštaju o radu Saveznog suda u 1981. godini ponovo ukazuje na postojanje određenih neusklađenosti, nejasnoća pravnih praznina u pojedinim saveznim propisima od čijeg otklanjanja u znatnoj meri zavisi i njihova

pravilna primena i ostvarivanje prava radnih ljudi i građana, organizacija udruženog rada i drugih samoupravnih organizacija i zajednica. Savezno izvršno veće, odnosno nadležni savezni organi uprave i savezne organizacije, proučiće u okviru svog delokruga pitanja i probleme na koje se u Izveštaju o radu Saveznog suda ukazuje i obavešti o tome Savezno veće preduzimajući, odnosno predlažući ujedno i odgovarajuće mere.

Da li Veće prihvata predlog ovih zaključaka?

(Prihvata)

Na pitanje koje je bilo konkretno postavljeno u okviru ove diskusije, već smo čuli da će Savezno izvršno veće dati odgovor na narednoj sednici.

Prelazimo na *devetu* tačku dnevnog reda:

Izveštaj o radu Saveznog sekretarijata za pravosuđe i organizaciju savezne uprave u 1981. godini

Delegatima je dostavljen Izveštaj o radu Saveznog sekretarijata za pravosuđe i organizaciju savezne uprave.

Dostavljeni su vam izveštaji Odbora za pravosuđe, Odbora za društveno-političke odnose i Zakonodavno-pravne komisije.

Predstavnici Saveznog sekretarijata za pravosuđe i organizaciju savezne uprave su: Borislav Krajina, član Saveznog izvršnog veća i savezni sekretar za pravosuđe i organizaciju savezne uprave i dr Gojko Prodanić, zamenik saveznog sekretara za pravosuđe i organizaciju savezne uprave.

Izvestioci radnih tela Veća su: Odbora za pravosuđe delegat Metodi Zvrčinov; Odbora za društveno-političke odnose delegat Vukadin Jovanović, a Zakonodavno-pravne komisije delegat Eva Naglič.

Otvaram pretres o Izveštaju.

Ko se javlja za reč?

Reč ima delegat Ivica Lovrić.

ИВИЦА ЛОВРИЋ /СР Босна и Херцеговина/:

Друже председниче, другарице и другови делегати, годишњи извештај који један орган

савезне управе подноси Скупштини СФРЈ, у овом случају Савезни секретаријат за правосуђе и организацију савезне управе, прилика је да се оствари потпунији увид у стање у одређеној области, да се укаже на проблеме и појаве које се јављају у тој области, нарочито у спровођењу савезних закона, других прописа и општих аката, смјерница Скупштине СФРЈ итд., да се предложи и одговарајуће мјере из надлежности Скупштине, а увијек је и прилика да се у већој мјери и садржајније манифестује политичко-надзорна функција Скупштине и утврде смјернице за рад у наредном периоду или, евентуално, врши коректура у програму рада, мјера итд.

Према томе, уставна и законска обавеза савезних органа управе је да у оквиру својих права и дужности и одговорности благовремено указују на стање, проблеме и појаве које се јављају у спровођењу политике коју је утврдила Скупштина СФРЈ и благовремено предлажу одговарајуће мјере.

Савезно вијеће, данас, 17. новембра 1982. године, разматра Извјештај о раду Савезног секретаријата за правосуђе у оквиру организације савезне управе за 1981. годину. То чине делегати новог сазива, док су делегати у протеклом сазиву прихватили Извјештај Савезног извршног вијећа који је садржавао одређене податке и увид у ову област коју покрива Савезни секретаријат за правосуђе. Ми овај Извјештај разматрамо пошто је истекао мандат старјешини органа управе.

Имајући то у виду, мени су се, приликом читања Извјештаја, поставила нека питања.

Прво питање је — када ми разматрамо овај Извјештај, а и друге извјештаје.

Друго, зашто доводимо Скупштину у такву позицију?

Треће, какав извјештај разматрамо и какав би требало да разматрамо?

Четврто, шта треба да урадимо поводом разматрања Извјештаја?

Када сам покушао сам себи одговорити на ова питања, онда су моји одговори, отприлике, овако гласили.

Веома касно разматрамо ову врсту извјештаја. Мислим да не смијемо дозволити и дово-

дити Скупштину у такву позицију са становишта њене уставне позиције и одговорности, са становишта односа Скупштина — Савезно извршно вијеће — савезни органи управе. Мислим да о томе морамо више водити рачуна приликом програмирања нашег рада.

Са становишта Устава и Закона о основама система државне управе, Извјештај није припремљен на адекватан начин и није адекватан као ни методологија израде Извјештаја, која би фаворизовала увид у извршавање савезних закона, других прописа и општих аката.

Недостају анализе суштинских проблема из ове области и указивање на проблеме и појаве у области правосуђа, савезне управе итд. Бројни су носиоци овлашћења и одговорности у области правосуђа и савезне управе. Не виде се, међутим, суштински проблеми, посебно када је ријеч о стању надзора, координације, међусобних односа, ефикасности и слично.

Нема приједлога мјера, а ни анализе функционисања органа правосуђа, као стручних, специјализованих органа унутар система друштвене самозаштите итд.

Какво је стање надзора када је ријеч о извршавању савезних закона, какви се проблеми ту јављају, јер се зна да их има? Какви се проблеми јављају у функционисању савезних органа управе, а зна се да су савезну управу у протеклом периоду јавно критиковали веома одговорни људи, веома одговорне институције у овој земљи?

У садашњем тренутку веома је актуелно питање трансформације савезне управе. О томе, међутим, не би требало сигурно данас водити расправу, али залажем се да што прије отпочнемо расправу о трансформацији савезне управе. Чуо сам да је програм трансформације припремљен и зато предлажем да расправа благовремено отпочне у Савезном вијећу, што би користило и Савезном извршном вијећу да сачини у функцији Скупштине боље приједлоге.

Када сам о свему томе размишљао, јавило ми се неколико дилема. Да ли усвојити Извјештај, или не усвојити? Рекао сам — нити сам за усвајање, нити сам за одбијање, и онда сам дошао до приједлога који ћу вам изнијети.

Подржавам ставове Одбора за друштвено-политичке односе и других одбора. Најлогичније ми је да Савезно вијеће констатује да су се делегати новог сазива упознали с Извјештајем Савезног секретаријата за правосуђе и организацију управе у 1981. години. Додао бих да смо тим поводом упозорили на потребу досједније методологије у изради извјештаја, да извјештаји морају бити у функцији политичко-надзорне функције Скупштине, да морају бити благовремени и да их Скупштина усваја најкасније до краја првог квартала текуће године, ако не може и раније.

Посебно се залажем да имамо више проблемских информација о стању, спровођења савезних прописа и стању надзора. Мислим да вријеме у коме живимо, проблеми које имамо, о којима смо јуче, на проштој сједници разговарали, и разговараћемо — траже више кратких, садржајних упозорења, сигнала. Ријеч је о веома озбиљном времену и веома озбиљним проблемима с којима се сукобљавамо. Нисам за то да се изради извјештаја приступа рутински; нисам ни за то да се рутински разматрају поједина питања. Залажем се за адекватнију методологију, која ће обезбиједити стално праћење спровођења утврђене политике. То значи, Уставом и законом утврђену садржину извјештаја и одговорнији приступ свих нас њиховом разматрању, и то не само нас у Скупштини, јер проблеми које третира овај Извјештај побуђују интересовање многих друштвено-политичких структура, па и Социјалистичког савеза.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Dalje, ko želi reč?

Čuli ste i određeni predlog. Mislim da bi predstavnik matičnog radnog tela trebalo da zauzme stav, odnosno da obavesti Veće da li se slaže s tim predlogom, a verovatno bi i predstavnik Saveznog izvršnog veća želeo nešto da kaže.

Reč ima dr Gojko Prodanić.

ГОЈКО ПРОДАНИЋ, заменик савезног секретара за правосуђе и организацију савезне управе:

Друже председниче, другови и другарице делегати, већ на сједници одбора, приликом разматрања Извјештаја Савезног секретаријата за правосуђе и организацију савезне управе, поставила су се два питања: да ли је ово извјештај о раду органа, или је то извјештај о проблемима и другим питањима из рада овога органа /слична се питања постављају и кад је ријеч о извјештајима других органа/. Морам да кажем да сам и тада, а и данас био мишљења да је овај Извјештај рађен по до тада постојећој и важећој методологији о подношењу извјештаја савезних органа управе Савезном извршном вијећу. Прихватили смо, наиме, и на сједници и обавијестили Савезно извршно вијеће — да Савезно извршно вијеће, заједно с одговарајућим тијелима Скупштине СФРЈ, приђе изради нове методологије, која ће одговарати захтјевима скупштинских тијела и Скупштине у цјелини.

Хтио бих нешто да кажем у вези с питањем методологије — у ком би правцу управо био писан извјештај, да ли би то био извјештај о раду, или о проблемима. Како је до сада било ријешено, на основу досадашње методологије, мислим да су приједлози које је изнио делегат Ловрић а, осим тога, и сутестије које су дате у Одбору за друштвено-политичке односе, прихватљиви. Савезно извршно вијеће ће нас упознати с приједлогом методологије. Како приликом те заједничке консултације буде постигнут одговарајући договор, односно став, у том правцу ће овај Секретаријат сачинити извјештај. Секретаријат за правосуђе је иначе матични у погледу организације и рада органа управе.

Друже председниче, другарице и другови делегати, то би био одговор на питање које је овдје постављено. Не бих говорио о неким питањима која су садржана овдје у Извјештају. Не бих говорио о сарадњи коју је имао Секретаријат, иако инокосан, практично у вези са свим питањима, путем савјетовања и договора — с

надлежним републичким и покрајинским органима /то питање је садржано у Извјештају и на тај дио се не бих осврнуо/.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Reč ima delegat Vukadin Jovanović.

ВУКАДИН ЈОВАНОВИЋ, *известилац Одбора за друштвено-политичке односе:*

Друже председниче, другарице и другови делегати, на сједници Одбора 16. септембра 1982. године разматран је овај Извјештај, коме је дата подршка — предлог да га Вијеће усвоји.

Делегати су правовремено добили текст који садржи оцјене, ставове, предлоге, мишљења и сугестије учесника у расправи на сједници Одбора. Мислим да нема разлога да текст читам на овој сједници, с обзиром да је сваки делегат имао прилику да се упозна с њим.

Желим да нагласим да је највећи дио предлога, мишљења и сугестија, које је поводом Извјештаја дао претходни дискусант, делегат Ловрић, садржан и у оцјенама, ставовима и приједлозима, односно мишљењима Одбора и да су у много чему идентични. Али, Одбор се определио да предложи Савезном вијећу, независно од времена у коме радимо овај посао, да Извјештај прихвати, с приједлогом сједећих закључака:

1. Савезно вијеће прихвата Извјештај о раду Савезног секретаријата за правосуђе и организацију савезне управе у 1981. години.

2. Савезно вијеће оцјењује да су његови Закључци, донијети поводом разматрања Извјештаја о раду, појавама и проблемима у вези с трансформацијом савезне управе на основу Закона о основама система државне управе и о Савезном извршном вијећу и савезним органима управе од фебруара 1982. године, и даље актуелни и да представљају програмску основу, односно смјернице за активност савезних органа управе и савезних организација у погледу њихове трансформације, а у том склопу и за Са-

везни секретаријат за правосуђе и организацију савезне управе, у чији дјелокрут спадају та организациона и друга питања.

3. Савезно вијеће обавезује Савезно извршно вијеће и надлежне савезне органе управе да што прије припреме и доставе на разматрање Скупштини СФРЈ методолошки материјал о концепцији, садржини, облику, начину и динамици припремања и разматрања извјештаја које Савезно извршно вијеће, савезни органи управе и савезне организације подносе Скупштини СФРЈ.

У име Одбора, молим да се овај Извјештај прихвати, с приједлогом закључака.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Ima reč delegat Miodrag Trifunović.

МИОДРАГ ТРИФУНОВИЋ, *председник Одбора за правосуђе:*

Друже председниче, другарице и другови делегати, матично тело за разматрање овог Извештаја је Одбор за друштвено-политичке односе, са становишта функционисања савезне управе. Известилац је дао предлог. Пошто Савезни секретаријат за правосуђе и организацију савезне управе покрива две области — у свом делокруту, поред организације савезне управе, има и правосуђе, Одбор за правосуђе разматрао је овај Извештај само у оном делу који се односи на област правосуђа.

Придружујем се предлогу који је дао друг Вукадин Јовановић — да нема никаквих разлога да се Извештај Савезног секретаријата за правосуђе и организацију савезне управе не прихвати. Истовремено предлажем, у име Одбора за правосуђе, да се тај Извештај прихвати с предлозима закључака које су дали два одбора — Одбор за друштвено-политичке односе и Одбор за правосуђе.

Примедба коју је друг Ловрић данас дао на седници Савезног већа сасвим је умесна, али то је, у ствари, била и примедба Одбора за друштвено-политичке односе и Одбора за правосуђе.

Већ у другом ставу на првој страни Одбор за правосуђе је у свом извештају од 21. септембра 1982. године, рекао да се овај Извештај разматра са знатним закашњењем, а посебно што је Одбор констатовао — разматра се одвојено од извештаја савезних правосудних органа: Савезног суда, Савезног јавног тужилаштва и Савезног јавног правобранилаштва. У вези с тим, Одбор је учинио одговарајуће критичке примедбе и на кашњење са слањем овог Извештаја и других извештаја савезних правосудних органа, па је поводом тога закључио да се у наредном периоду, тј. за наредну годину, извештаји благовремено доставе Савезном већу, тј. најкасније до 31. марта следеће године, како би се могли благовремено разматрати.

Значи, та примедба је основана, њу су ставили и одбори. Ми смо заиста били доведени у такву ситуацију да смо били у дилеми шта у таквој ситуацији учинити. Међутим, пошто су извештаји већ стигли, мислим да нема никаквог разлога да се не разматрају, тим пре што пружају увид у стање и проблеме. Они су, по мојој оцени, веома темељно разматрани на седницама ова два одбора: дате су сугестије, критичке примедбе и дат је предлог закључака. Са своје стране, предлагем да се Извештај прихвати, с предлогом закључака, и да данас Савезно веће, поводом разматрања ових извештаја, усвоји један радни закључак, који би обавезивао све савезне органе — да се извештаји о раду у претходној години доставе Савезном већу најкасније до 31. марта 1983. године. Онда би заиста Савезно веће било у стању да их благовремено разматра.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li još neko želi reč?

Ima reč delegat Milan Rajačić.

МИЛАН РАЈАЧИЋ /СР Србија/:

Друже председниче, другарице и другови делегати, придружио бих се предлозима двају извештача одбора. Поводом тога бих учинио само неке констатације, за које мислим да бисмо их морали имати у виду када расправљамо баш о из-

вештају једног оваквог секретаријата.

По мом сазнању, овај Секретаријат има одређене специфичности у односу на укупну организацију Савезног извршног већа, односно органа савезне управе, зато што, као што се из наслова види, у његов делокруг рада спадају два дела: правосуђе и, друго, организација савезне управе. Међутим, по методу рада, по устаљеној пракси у самом СИБ-у, тај Секретаријат није надлежан, није „АОР“ другим секретаријатима. Подела рада је тако извршена да рад овог Секретаријата чини често неефикасним. Знам да је потрошено доста времена да се утврди ког домета су његове надлежности, рецимо, у неким виталним питањима. На пример, све непривредне инвестиције су у надлежности овог Секретаријата. Али, у исто време самостално раде Савезни секретаријат за иностране послове, Секретаријат за унутрашње послове, бројни савезни органи и сл.

Ми смо и раније настојали да се расчисти да ли то треба тако да остане, или можда то треба везати за Секретаријат за финансије или неку заједничку службу, али то није решено. Слично је са стамбеном изградњом у Федерацији.

Има и других примера, о којима сада не бих говорио. У ранијим анализама рада СИБ-а, па и овог Секретаријата, има бројних закључака који су произвели један материјал. Знам да тај материјал постоји и сада, али је депонован. Он је стигао на измаку претходног сазива СИБ-а и Скупштине Југославије, па је замољено да се помери у нови сазив, а нови сазив је тражио да се сачека док се упозна са стањем.

Било би упутно закључити, поред овога што је речено, да се вратимо тим и таквим питањима и да се, у складу с општим настојањима за рационализацију савезне управе, за рационализацију средстава која трошимо за њено функционисање, вратимо тим питањима и у складу с расправом о раду СИБ-а за ову годину и појединих секретаријата и служби, расправимо и покушамо доћи до бољих решења.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li još ko želi reč?

Ima reč delegat Eva Naglič.

EVA NAGLIČ, *izvestilac Zakonodavno-pravne komisije:*

Druže predsedniče, drugarice i drugovi delegati, kao izvestilac Zakonodavno-pravne komisije, dužna sam da potvrdim predlog koji su već dali izvestioci drugih odbora — Odbora za društveno-političke odnose i Odbora za pravosuđe — predlažem, dakle, da Veće usvoji Izveštaj o radu Saveznog sekretarijata za pravosuđe i organizaciju savezne uprave.

Moram, međutim, posebno da podvučem da je u Zakonodavno-pravnoj komisiji bilo prilično prisutno pitanje, o kome su neki drugovi danas raspravljali i skrenuli nam pažnju, da je upravo Savezni sekretarijat za pravosuđe, kao Sekretarijat i za organizaciju savezne uprave, veoma odgovoran da se što pre postignu malo veći rezultati u pogledu transformacije državne uprave, saglasno Ustavu. Mislim da bi to trebalo da mi u našim zaključcima posebno podvučemo.

U Zakonodavno-pravnoj komisiji je posebno bilo istaknuto da je, s obzirom na takvu obavezu, Savezni sekretarijat bio dužan da nas mnogo češće obaveštava o situaciji na tom području i da zbog toga ne treba čekati na one rutinske jednogodišnje izveštaje o radu. To je bilo jedno pitanje. Pitanje je veoma krupno i slažem se s predlogom delegata Milana Rajačića da mi što pre, možda u roku kraćem od šest meseci, ipak dobijemo informaciju Saveznog sekretarijata o tome kakva je situacija u pogledu ustavne transformacije državne uprave — da li je to još uvek onaj odnos vlade i parlamenta, ili je to odnos jednog organa državne uprave koji treba da prati stanje, da nas čitavo vreme upozorava, inicira rešavanje problema, da nekako privuče našu pažnju na određene probleme, kako bismo i mi mogli da mu pomognemo prilikom izvršavanja njegovih obaveza. Da vidimo kakvi su problemi ovog Sekretarijata, da li su oni kadrovske prirode i sl.

Drugarice i drugovi, moramo se podsetiti da smo s vremena na vreme uvek našli nekog „grešnika” u toj državnoj upravi. Državna uprava je bila kao nužno zlo, pa smo počeli nekim akcijama da se ona smanji, obično linearno — 10%, 15%. Mi znamo šta to znači. Nije tako teško u jednoj državnoj upravi da se za 10% smanji broj

zaposlenih, ali obično, na žalost, odu oni ljudi koji na drugim mestima mogu lako da dobiju posao, koji bi trebalo, s obzirom na stručna iskustva i znanje, da ostanu u upravi. Oni će moći na drugim mestima da dobiju posao, u drugim organizacijama, i to veoma brzo, a onaj drugi deo, koji bi možda bilo dobro da ode, neće otići, jer neće dobiti posao u drugim organizacijama. To je jedno veoma značajno pitanje, koje nam se uvek ponavlja u svim izveštajima.

Drugarice i drugovi, vi koji ste radili u državnoj upravi znate šta to znači i kako su ponekad veoma teške posledice za rad skupština društveno-političkih zajednica ako se produže takve tendencije u odnosu na državnu upravu. Htela bih posebno da podvučem da je potrebno da što brže razmatramo ta problemska pitanja. Da posebno naglasimo u našim zaključcima da je Sekretarijat dužan da nas obaveštava o svim problemima u vezi s radom drugih organa savezne uprave, sa stnovišta koliko se ta savezna uprava, koja bi svojim radom trebalo da bude uzor državnim organima uprave u užim društveno-političkim zajednicama — kako se angažovala i kakve je imala uspehe. Sekretarijat za pravosuđe i organizaciju savezne uprave je bio kontinuirano u veoma uskoj saradnji sa Saveznim društvenim savetom za pitanja društveno-političkog uređenja, gde su se baš pripremala najosnovnija, najbitnija pitanja koja su sadržana u saveznom Zakonu o osnovama sistema državne uprave.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li još ko želi reč? (*Niko*)

Drago mi je što smo uspeali svestranije da razmotrimo problem koji je bio postavljen. Mislim da je u ovoj fazi, radi zaključivanja o ovoj tački dnevnog reda, to jedan doprinos našem daljem radu.

Inače, želeo bih da podsetim da smo mi već jednom bili odlučili da stručne službe Skupštine pripreme građu za jednu odluku našeg Veća o tome kako koja građa treba da bude pripremljena za razmatranje u Skupštini. To ćemo uskoro imati.

To jeste malo „sporohodno”, ali se nadam da

ćemo za iduću sednicu imati, ako ne predlog, onda izveštaj o tome dokle su stigli. To će biti najverovatnije početkom decembra. To je jedno.

Drugo, što se tiče sadržaja, barem ja tako shvatam, ti izveštaji treba da budu i o organu, o njegovoj organizovanosti, o njegovom radu, stanju na području za koje odgovara i o problemima s kojima se susreće. Ne treba mnogo razmišljati, ali je druga stvar da li su u svakom izveštaju ovi aspekti adekvatno zastupljeni.

Treće što bih želeo reći, upravo na osnovu toga što su sada rekli izvestioci naša tri radna tela koja su raspravljala o Izveštaju, mislim da možemo konstatovati da su ona ozbiljno i odgovorno obavila svoj posao, dajući nam mogućnost za zaključke. Nema potrebe da ih čitam, drugovi su izneli ono što je sadržano u njima.

Da li Veće prihvata predlog zaključaka kako su ga formulisali izvestioci i kao što je u materijalu rečeno — predlog koji je pripremljen za sednicu? (*Prihvata*)

Prelazimo na *desetu* tačku dnevnog reda:

Izveštaj o sprovođenju Društvenog dogovora o organizovanju vaspitanja i obrazovanja građana SFRJ na privremenom radu i boravku u inostranstvu u 1981. godini

Delegatima su dostavljeni Izveštaj, brojevi i drugi podaci o jugoslovenskoj deci, omladini i odraslima u vaspitno-obrazovnoj delatnosti u inostranstvu na kraju 1981. godine; beleška sa sastanka predsednika komisija za vaspitanje i obrazovanje građana SFRJ u inostranstvu i sekretara SIZ-ova osnovnog obrazovanja republika i pokrajina; dnevni red sednica komisija za vaspitanje i obrazovanje građana SFRJ u inostranstvu, kao i izveštaji Odbora za spoljnu politiku i Odbora za rad, zdravlje i socijalnu politiku, koji su razmatrali te materijale.

Izvestioci radnih tela Veća su: Odbora za spoljnu politiku delegat Batrić Jovanović, Odbora za rad, zdravlje i socijalnu politiku delegat Zija Novobrdali.

Otvaram opšti pretres o Izveštaju.

Ko želi reč?

Reč ima drug Boro Petkovski, delegat

Skupštine SFRJ u Komisiji za vaspitanje i obrazovanje građana SFRJ u inostranstvu.

ДР БОРО ПЕТКОВСКИ, делегат Скупштине СФРЈ у Комисији за васпитање и образовање грађана СФРЈ у иностранству:

Комисија и радна тела, о којима је сада друг председник говорио, оценили су да је потребно да Веће буде упознато и с неким озбиљним проблемима који долазе до изражаја, нарочито у последње време, у области позиције наших грађана, њихове деце и омладине на привременом раду у иностранству. У том смислу ја сам добио задатак, не улазећи у коментар свега онога што је назначено у материјалима, да ставим акценат на та најновија кретања.

Одмах почињем констатацијом да је отежања и да се све више отежава делатност васпитања и образовања југословенских грађана и њихове деце у земљама имиграције Западне Европе. То није условљено само садашњим добропознатим економским кретањима у овим земљама. Узроци су дубљи и они имају и економске, али и све значајније политичке садржине и мотиве.

Већ неколико година сукцесивно, а од 1980. године посебно наглашено и промишљено, реализује се стратешко опредељење земаља имиграције Западне Европе па се путем интеграције страних радника, у првом реду њихове деце и омладине, отворе процеси за њихову асимилацију у друштвено биће тих земаља. Питање асимилације, путем наглашене интеграције, данас је постало једно од врло значајних питања у оквиру миграционих и имиграционих кретања у Западној Европи. У већини земаља Западне Европе, нарочито у Савезној Републици Немачкој и Шведској, донети су законски прописи којима се убрзавају процеси интеграције, односно асимилације деце и омладине страних радника, укључујући чак служење војске.

Полазна основа свих тих прописа је економско и политичко опредељење које се заснива на потребама тржишта рада у Западној Европи, али не само то. Овим питањима сада се све интензивније баве и више регионалних и међународ-

них организација у Западној Европи које су у вези овог питања постале центри координације делатности земаља имиграције Западне Европе.

Желим посебно да нагласим да васпитно-образовна делатност међу нашим грађанима на раду и боравку у иностранству је под сталним интересом и непријатељске емигранције и клера. Они наступају врло често организовано и заједнички, желе да привуку нашу децу и омладину, имају материјалну основу за то и употребљавају врло рафиниране методе. Постављају захтеве пред органима земаља где наши грађани раде, и то наводно у име родитеља, у вези с проблемом наставног језика, наставне религије, питања позиције и одакле регрутовати наставнике за југословенску децу /у последње време врло ангажовано отварају деčја обданишта итд./.

Земље имиграције Западне Европе настоје да целокупну васпитно-образовну делатност, која се изводи као допунска настава на матерњим језицима наших народа и народности, пребаце у надлежност њихових образовних организација. У суштини, жели се да се наш рад у овом погледу у потпуности онемогући. Морам да кажем да у последње време у томе веома успевају.

У земљама имиграције Западне Европе имамо око 250 хиљада наше деце и омладине. Око 60 хиљада деце основног школског узраста обухваћено је нашом допунском наставом на свим језицима народа и народности Југославије. Једном речју, развијене земље Западне Европе појачаним прираштајем деце и омладине наших радника, а и других страних радника, добили су младу резервну радну снагу која ће заменити, а када је реч о првој генерацији — већ замењује њихове очеве и мајке.

Врло су озбиљно нападнута, у смислу асимилације, у првом реду деца предшколског, а затим основног школског узраста и омладина. Чини се све што је могуће и немогуће да се убрзају процеси асимилације. Пре неколико година наше гесло овде у земљи било је: „Ако изгубимо битку у вези с асимилацијом, онда ћемо је изгубити ако испустимо децу предшколског узраста”. Та битка је у великој мери — морамо да будемо начисто с

тим — изгубљена. Више десетина хиљада ове деце обухваћено је у предшколским установама земаља где њихови родитељи раде. У институцијама које су створене сарадњом клубова и других облика друштвеног самоорганизовања наших грађана и директним укључивањем самоуправних интересних заједница предшколског васпитања и социјалног старања из свих наших република и покрајина обухваћено је само око две хиљаде наше деце предшколског узраста.

Све оно што се изгуби с предшколском децом и што се изгубило, вишеструко се повећава као губитак код основног школског узраста и омладине. И овде су проблеми доста очевидни. Деца предшколског узраста: углавном су изгубила свој матерњи језик. У иностранству стасала је већ друга и трећа генерација наше омладине. Прва генерација омладине је већ одрасла. Чињеница је да је прва, друга и трећа генерација ван нашег озбиљнијег организованог утицаја и обухвата. Од више десетина хиљада омладине нашом допунском или редовном наставом усмереног образовања обухваћено је само око хиљаду омладинаца. Други део прве генерације, и нешто друге, прекинуо је образовање у страним школама. Одређени број завршио је основну школу на језику земље домаћина. Већина од њих остали су потпуно неквалификовани и незапослени, а мањи је број успео да се укључи у рад, али претежно на тзв. „прљавим пословима”, на којима се омладина страних земаља иначе не укључује.

Данас у земљама Западне Европе у допунској настави с нашом децом укључено је око хиљаду наставника, од којих су 350 послати из земље, док су други део ангажовали органи страних земаља. У том броју, од 350 до 1.000, један део су ангажовале наше републике и покрајине из редова наших грађана који привремено раде у иностранству, значи, нису послати из земље.

Опредељење је, а то већ конкретно раде готово све земље Западне Европе, да наставнике за рад с децом страних радника, укључујући и нашу децу, они одређују, и то из својих средина, или од наших грађана који стално живе у тим земљама. У Савезној Републици Немачкој наставнике за рад с децом страних радника већ су почели да образују у својим вишим педагошким школама.

ма или филозофским факултетима. У Шведској то у целини раде шведске власти, а примером Шведске у одређивању наставника пошли су органи Холандије и Данске.

За илустрацију овог стања навешћу само један пример: једним одељењем деце македонских радника — грађана у Шведској, на пример, за допунску наставу на мекедонском језику био је ангажован један Турчин, иначе држављанин Турске, и један Бугарин. Из свега овога може се јасно видети да је нападнута основна снага нашег васпитно-образовног и друштвеног рада — наставници. Ако се и то узме из наших руку, а кретања су таква да нам се одузима, бићемо доведени у безизлазну ситуацију у вези с организованијим нашим утицајем на овом плану.

На крају, дозволите да дам неколико закључних напомена:

У досадашњем раду постигли смо заиста значајне успехе у допунској настави основног школског узраста на свим језицима народа и народности Југославије. Обухваћено је, као што сам рекао, преко 60.000 деце основног школског узраста. Наша земља улаже преко 20 милијарди старих динара годишње за образовање и васпитање деце наших грађана на привременом раду у иностранству.

Последњих година рад је проширен на васпитање предшколског узраста наше деце у Аустралији, САД и у неким земљама где наше организације дуруженог рада изводе радове. Међутим, у земљи имамо доста нерешених проблема и ти проблеми лимитирајуће делују на ову нашу делатност и за њено унапређивање. Проблем је и то што наша активност у иностранству увек иде иза мера које доносе органи страних земаља. Никада наша активност није била офанзивна и увек се крећемо иза догађаја и мера које предузимају стране земље и увек се прилагођавамо акцијама које други организују, далеко смо мање самоиницијативни. Морамо имати у виду и оправдање за ово, између осталог, јер се рад одвија у страниј земљи, јер се ради о раду пуном идејно-политичких садржина, што је увек у тим земљама наилазило и наилази на извесно подозрење, а Југославија је једина земља, у односу на друге миграционе земље, која је социјалистичка и подозрење

страних земаља на овај рад је далеко наглашеније.

Финансирање васпитно-образовног рада републике и аутономне покрајине још увек нису, на жалост, решиле у духу Друштвеног договора.

Има не мало примера да југословенски наставници имају личне дохотке у неким случајевима далеко ниже од других наших радника запослених у Западној Европи, а некада се дешава да се уручивање личних доходака остварује и са по неколико месеци закашњења.

Већ годинама се републике и аутономне покрајине договарају да се припреми заједнички уџбеник за нашу децу „Моја домовина СФРЈ“, а када кажем годинама, то значи да је већ седма година. Тај уџбеник још није готов. Пошто је добар део текстова завршен, предвиђа се да крајем идуче године уџбеник изађе. Међутим, с обзиром на све оно што се десило и дешава, када уџбеник стигне, стићиће добрим делом под пост фестум.

Такође морам да кажем да је изузетак само Социјалистичка Република Словенија, која је пре неколико година, не чекајући оволико дуго, сама припремила уџбеник на словеначком језику, који је прихваћен од органа и организација земаља где се деца налазе.

И још нешто, ради искуства, ради позитивних примера, што је битно утицало на општа наша кретања и понашања, желим рећи и ово — одређени органи у СР Словенији, који воде бригу о овим проблемима поставили су готово директне везе са сваким дететом, са сваком породицом у иностранству, чак су за 1985. годину већ одредили наставнике и они се већ припремају за тај посао.

Због штедње, укидамо и иначе мали број саветника за школство при нашим дипломатско-конзуларним представништвима у Западној Европи. Супротно овоме, Италија, Грчка, Турска и друге земље повећавају број својих саветника, проширују своју делатност и организационо обогаћују разним облицима. Неке од ових земаља, као што је Италија, на пример, отвориле су у више градова књижаре за италијанску омладину, децу итд.

Као што је познато, Скупштина СФРЈ је потписник Друштвеног договора о васпитању и образовању југословенских грађана и њихове

деце и омладине на раду у иностранству, па отуда и њена обавеза да размотри ову проблематику, а према Друштвеном договору да види и своје место у свему томе.

Међутим, такође је познато да је образовање и васпитање уставна функција социјалистичких република и аутономних покрајина.

Због тога Комисија, а то су чинила, ви сте видели у извештају, и матична радна тела Савезног већа, предлаже да Савезно веће Скупштине СФРЈ позове социјалистичке републике и аутономне покрајине да се више ангажују у овој сфери, јер то дубоко задире у укупни друштвени и политички положај наших грађана у земљама у којима привремено раде и бораве, а исто тако, утицаће и на њихов друштвено-политички положај приликом њиховог повратка.

Тakoђе предлажемо да Савезно веће позове социјалистичке републике и аутономне покрајине да што пре приступе изналажењу трајних решења у обезбеђивању материјалних средстава, односно средстава за финансирање ове делатности, делатности васпитања и образовања југословенских грађана и њихове деце у иностранству.

У овом смислу, молим да прихватите материјал и предлоге које су дала наша радна тела.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li još ko želi reč?

Ima reč delegat Irina Ussodi.

IRINA USSODI (SR Hrvatska):

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi delegati, meni, u stvari, nije puno ostalo da kažem, jer je drug Petkovski rekao mnogo toga što sam ja mislila reći. S obzirom da radim u odgoju i obrazovanju, smatram da je izdavanje udžbenika „Moja domovina” preko potrebno i da se to što pre uradi, jer udžbenik je osnovna, polazna tačka, pa tek onda može da se ide dalje.

Smatram da bi bilo interesantno proveriti kako su naši nastavnici opremljeni i drugim nasta-

vnim sredstvima i pomagalima, a tu prije svega mislim na filmove, dijaпozitive, zvučne filmove itd., jer u nastavi povjesti, zemljopisa i maternjeg jezika to je neophodno.

Osim toga, vjerojatno da postoji čvrsta veza između nastavnika i naših konzularnih predstavništava, jer to smatram takođe preko potrebnim, pošto nastavnici u inozemstvu moraju s nekim da se konsultuju u vezi programa, udžbenika itd.

Imala sam priliku da posjetim njemačku pokrajinu Baden—Vitenberg. Iz čiste znatiželje sam posjetila dvije škole gdje se uči maternji jezik i mogu vam reći da sam bila pomalo i razočarana. Škola je, nemojte zamjeriti na izrazu, mizerno opremljena što se tiče nastavnih pomagala i sredstava — čak nije imala ni jednu kartu Jugoslavije. Sada se pitam — kako nastavnik pliva u obrazovnom procesu? Prepušten je potpuno sam sebi.

Druga ključna točka je, maloprije smo čuli iz izlaganja druga Petkovskog, da Švedska i neke druge zemlje u svojim pedagoškim akademijama školuju kadrove za djecu migranata. Vjerujem da se u taj obrazovni proces uključuju i naša djeca. Sada se stvara problem da se u odgojno-obrazovni proces i rad s našom djecom mogu ubaciti ljudi koji su najmanje podobni da vrše taj zadatak. Mogu biti nastavnici drugog idejno-političkog shvaćanja, koji bi zanemarili važne momente odgoja i obrazovanja, a tu mislim, prije svega na patriotizam i odgoj u duhu socijalističkog samoupravnog zajedništva.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Ima reč delegat Nevenka Neralić—Milivojević.

NEVENKA NERALIĆ—MILIVOJEVIĆ (SR Hrvatska):

Drugarice i drugovi, druže predsjedniče, danas kada u Saveznom vijeću Skupštine Jugoslavije raspravljamo o Izvještaju o sprovođenju Društvenog dogovora o organiziranju odgoja i obrazovanja građana SFRJ i njihove djece na privreme-

nom radu i boravku u inostranstvu, osobno smatram da je nužno podvući u raspravi, našim stavovima i opredjeljenjima, ozbiljnost problema i razmatrati ga i sa političkog stanovišta. Zašto? Upravo zato što je posljednjih godina porasla aktivnost u vidu pritiska nadležnih organa i obrazovnih institucija u svim evropskim zemljama imigracije, za asimilaciju naših građana, a posebno naše djece. Interes tih zemalja počinje i završava na zadovoljavanju tržišta rada.

Svi putevi i načini djelovanja da se takav cilj zemalja prihvati i ostvari, uz imperativni zadatak njihovim organizacijama i institucijama, idu za tim da se, bez obzira na državljanstvo i status, jednako tretiraju naša djeca i građani u obrazovnom sistemu, sa djecom i odraslima zemlje domaćina.

Činjenice potvrđuju da je, i pored svih recesija koje su bile, u ekonomskim teškoćama koje jesu i uz nezaposlenost u tim zemljama, ipak naša migracija najviše pogođena. Sužava se prostor za uključivanje u odgojno-obrazovni sistem, kako za predškolsku djecu, osnovno školstvo, izuzetno za srednje školstvo i dokvalifikaciju naših građana. U zemljama imigracije, de facto nastaju programi koji vode jačanju i integriranju omladine i odraslih u sistem, na takav način da ih učine svojim podanicima. Zato kada analiziramo koliko smo bili budni kao društvo, da u periodu radne migracije učinimo više od onog što smo uradili, onda moramo konstatirati da ozbiljno kasnimo i da ubuduće moramo učiniti daleko više.

U nekim zemljama učinili smo mnogo. Imali smo entuzijasta na tom zadatku, bilo među prosvjetnim radnicima ili u klubovima Jugoslavena, koji su učinili ogroman napor da sačuvaju nacionalni integritet, da sačuvaju kulturnu baštinu naše zemlje, ali u tome nisu bili dovoljno organizirani, ili na dovoljno organizirani način podržavani. Uz njih, imali smo i one koji su postali podanici zemalja imigracije.

U 1980. godini donijeli smo Zakon o zaštiti građana SFRJ na privremenom radu i boravku u inozemstvu. Potpisali smo Društveni dogovor o organiziranju i obrazovanju građana. Formirali smo komisiju, kao koordinatora svih potpisnika, koja je zato što je Skupština SFRJ potpisnik,

odgovorna za svoj rad ovoj Skupštini ili bi to trebala biti. Prema Dogovoru, bila je obaveza republika i pokrajina da formiraju koordinacione odbore, kao mjesto utvrđivanja, dogovaranja i preuzimanja određenih obaveza. Takva tijela su, međutim, formirana za sada u Hrvatskoj i Sloveniji. Ne znam za sada dali su takva tijela formirana i u drugim republikama i pokrajinama.

Očito je da ni organizaciono nismo bili dovoljno efikasni da se na nivou republika i pokrajina, u okviru ustavnih prava i obaveza, dogovorimo kako ćemo rješavati neka sistemski pitanja. Ako znamo da su nerješeni financiranje, odgoj i obrazovanje u metodu, stručno-pedagoški rad, način organiziranja predškolskog odgoja itd. onda je uključivanje SIZ i pedagoške službe u republici i pokrajini bilo više nego nužno, da učinimo više.

Isto tako, trebalo je po potpisivanju istog Dogovora, zaključiti tri SAS samoupravna sporazuma, ali do danas do toga nije došlo. Ima vjerovatno opravdanja da u ovakvim ekonomskim teškoćama ne nalazimo svuda mogućnosti da rješavamo ove probleme, posebno u nekim republikama i pokrajinama. Ali, u ovakvim ekonomskim teškoćama, manji su to problemi nego posljedice koje ćemo kasnije, ili već sada dijelom osjećati, imati kao društvo, uslijed pojačane asimilacije i potiskivanjem socijalističkog integriteta jednog dijela naše djece ili građana.

Zato, podstičući ovo pitanje, smatram da je neminovno:

— prvo, da po hitnom postupku dođe do izmjena i dopuna postojećeg Dogovora u onom dijelu gdje to traže republike i pokrajine, a da nosilac bude Komsija;

— drugo, da se intenzivira potpisivanje samoupravnih sporazuma i posebnih dogovora, čije zaključivanje je predviđeno po Dogovoru;

— treće, da se diplomatsko-konzularna predstavništva postave u akciju koordinatora ukupne aktivnosti na planu odgoja i obrazovanja u zemljama imigracije i iseljeništa. Poznato nam je da su DKP ostala bez savjetnika za kulturu i prosvjetu, što nije dobro. Trebalo bi na selektivan način, uz podjelu posla u postojećoj organizaciji DKP, obezbijediti uspješnost ove koordinacije;

— četvrto, da se kod izmjena i dopuna Dogovora, obavezno ugradi obaveza republika i pokrajina prilikom utvrđivanja kriterija za izbor nastavnika za rad u inozemstvu, pri čemu bismo SIZ u republikama i pokrajinama obavezali na suglasnost, uz prethodnu konzultaciju koordinacionih odbora za kadrove republičkih i pokrajinskih konferencija SSRN. Jer, imamo pojava da se po isteku četiri godine neki neće da vrate, a isto tako, pojačan je pritisak zemalja imigracije da što više kadrova sami odrede, što se ni u kom slučaju ne podudara s našom kadrovskom politikom;

— peto, da se Dogovorom regulira obavezno organiziranje ljetnih škola u zemlji za vrijeme praznika i odrede nosioci u republikama i pokrajinama, koji će biti ne samo organizatori, već i koji će financirati, vršiti nadzor i dati stručno-pedagošku podlogu;

— šesto, Dogovorom bi trebalo postići i određenu podjelu rada i organizirano djelovanje prema svakoj zemlji imigracije, radi osiguranja jedinstvenog nastupa, da se ubuduće ne bi dešavalo da Centri ili pojedine republike ili pokrajine rješavaju pitanja za sebe ili posao komercijaliziraju;

— sedmo, neophodno je da nadležni organi razrade model za uvođenje maternjeg jezika u predškolske ustanove, kao i za širenje obuhvata učenika osnovnog školstva dopunskom nastavom. Posebno treba razraditi odgojno-obrazovne oblike sa jugoslavenskom omladinom, koja poslije osnovne škole nije ušla u srednje školstvo, ili je ušla bez obzira na opredjeljenje i interes. Pri tom trebalo bi dugoročnije razraditi program postepenog povratka te djece u zemlju i obuhvatom kroz smještaj u đачке domove ili na drugi način uključiti ih da završe školovanje po našem školskom sistemu.

Na svim pitanjima o kojima sam govorila trebalo bi pored koordinacionih odbora u republikama i pokrajinama uključiti samoupravne interesne zajednice odgoja i obrazovanja, posebno usmjerenog, i zapošljavanja. Dio sredstava kojima ove zajednice raspolažu treba ubuduće usmjeriti na rješavanje ovih pitanja.

Na kraju svoje diskusije, druže predsjedniče, drugarice i drugovi, smatram da bi Skupština trebalo uputiti kritiku svim subjektima koji ne izvrša-

vaju svoje zadatke po Dogovoru i koji svojim nedovoljnim aktivnostima usporavaju donošenje samoupravnih sporazuma. Isto tako, podržavam prijedlog da se uputi upozorenje republikama i pokrajinama, koje do sada nisu izvršile obaveze, da to učine u što kraćem roku.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li još ko želi reč?

Ima reč delegat Savin Jogan.

SAVIN JOGAN (*SR Slovenija*):

Druže predsedniče, drugarice i drugovi delegati, mislio sam šire govoriti o Izveštaju, ali pošto je već dosta rečeno, upozoriću samo na jedan problem.

Mislim da u Izveštaju koji smo dobili na razmatranje padaju u oči neki akcenti koji inače nisu prihvaćeni kao stav nadležnih radnih tela naše Skupštine, ali se ipak pominju u izveštajima kao mogući vid razrešavanja pojedinih nerešenih pitanja. To su pitanja organizacione, kadrovske, materijalne i programsko-vaspitne, odnosno obrazovne prirode.

Tako se, u izveštaju Odbora za spoljnu politiku, zahteva da se provere i postojeće mogućnosti da republike i pokrajine prenesu operativno rukovodstvo poslova u vezi sa školovanjem naših građana u inostranstvu na određeni savezni organ, da bi, na taj način, obezbedili sveobuhvatan pristup, u kome će doći do izražaja sve brojne, značajne komponente i vidovi ove problematike.

U Izveštaju Odbora za rad, zdravstvo i socijalnu politiku govori se o predlogu da se na nivou Federacije formira posebno telo, kao telo našeg Veća, koje bi se bavilo ovim pitanjima. Pored toga, u izveštaju se pominje i predlog da se na nivou Federacije formira jedinstveni fond za finansiranje ove delatnosti, pri čemu bi trebalo da socijalističke republike i autonomne pokrajine obezbede potrebna sredstva na osnovu dogovorenih merila.

Mislim da ne treba detaljnije ulaziti u istoriju

obezbeđivanja organizovane društvene brige o školovanju naših građana na privremenom radu u inostranstvu. Ipak, treba pomenuti da je tek posle dugogodišnjih priprema usvojen Društveni dogovor koji je stupio na snagu početkom 1980. godine, a kojim su svi zadaci u ovom okviru preneti na republike i autonomne pokrajine.

Smatram — pri tom polazim i od konsultacija s nadležnim organima u Socijalističkoj Republici Sloveniji — da bi se uvažavanjem pomenutih predloga i sugestija menjala sadržina važećeg Društvenog dogovora o školovanju naših građana u inostranstvu, koji se zasniva na Ustavom utvrđenim pravima, odgovornostima i obavezama republika i pokrajina. Istovremeno, iz praktičnih razloga, umesto koncentracije briga i sredstava potrebno je u brigu za razvoj naše obrazovne i vaspitne delatnosti u inostranstvu što neposrednije uključiti prave nosioce društvene politike obrazovanja u republikama i pokrajinama, od škola i vrtića do samoupravnih interesnih zajednica i što neposrednije ih povezati s učiteljima u tim školama u inostranstvu, s klubovima, odnosno udruženjima naših građana itd.

Sve to, naravno, treba raditi na bazi jedinstvenih okvira i programa, koji treba i dalje da se usklađuju u postojećoj Komisiji za vaspitanje i obrazovanje građana SFRJ u inostranstvu.

Svako koncentrisanje odnosno centralizacija sredstava za te namene, kao i odlučivanje moglo bi nas verovatno brzo dovesti do situacije koju najbolje ilustruje podatak za koji smo čuli i čitali na nedavnom Kongresu Saveza sindikata Jugoslavije. Naime, u Komisiji koja je razmatrala položaj naših radnika na privremenom radu u inostranstvu rečeno je da se u mnogim našim konzulatima, informativnim centrima naše zemlje u inostranstvu gomilaju neraspakovani udžbenici i knjige namenjeni za školovanje i vaspitanje dece naših građana u inostranstvu, a za koje je naše društvo sigurno odvojilo ne mala sredstva. Ako bismo stvarno u operativnom smislu centralizovali ovu brigu, ja mislim da do ovakvih i sličnih slučajeva ne bi dolazilo.

Smatram da bi, umesto traženja odgovora o pomenutim pravcima, trebalo učiniti sve da se afirmiše uloga i odgovornost svih učesnika u ostva-

rivanju Dogovora, da se obezbedi što skorije sklapanje samoupravnih sporazuma i obezbede trajniji izvori finansiranja ove delatnosti, kao i da se obezbedi sve što je potrebno da bismo zajednički došli do neophodne koordinacije programa i napora u tom pravcu. Pri tom mislim da je potrebno afirmisati i obezbediti uslove za efikasniji rad Komisije za vaspitanje i školovanje naših građana u inostranstvu, a ne razmišljati o formiranju novog tela na saveznom nivou.

Problematika koju razmatramo dovoljno je kompleksna. Stanje o kome smo čitali, o kome smo čuli u današnjoj diskusiji, toliko je ozbiljno, a u nekim aspektima čak, može se reći, dramatično — da sve to traži zbijanje naših napora u realizaciji dogovorenog, a ne traženje novih modela organizovanja, pri čemu, naravno, ne mislim na neke neophodne praktične dopune dogovora, koje smo dobili u materijalu.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li još ko želi reč?

Ima reč delegat Boro Petkovski.

ДР БОРО ПЕТКОВСКИ /СР Макегонија/:

Пошто ћемо ићи на закључивање, чини ми се да би било добро да као основу узмемо оно што је рекао друг Савин. И ја сам покушао у уводном излагању у том смислу да предложим да припремимо резиме у коме би се дала синтеза свих указивања, оцена итд., које су овде дошле до изражаја, и да све то буде упућено и другим потписницима Друштвеног договора.

Значи, нисам за закључке у класичном смислу, јер је то функција република и покрајина.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li još ko želi reč?

Izgleda da je diskusija o ovoj veoma važnoj tački iscrpena i da je možemo zaključiti.

Ja mislim da bismo na osnovu izveštaja Odbora za spoljnu politiku i Odbora za rad, zdravlje i socijalnu politiku, mogli da zaključimo:

1. Savezno veće usvaja Izveštaj o sprovođenju Društvenog dogovora o organizovanju vaspitanja i obrazovanja građana SFRJ na privremenom radu i boravku u inostranstvu u 1981. godini i odobrava rad Komisije za vaspitanje i obrazovanje građana SFRJ u inostranstvu, kao i aktivnost delegata Skupštine SFRJ u toj Komisiji.

2. Veće traži da Komisija za vaspitanje i obrazovanje građana SFRJ u inostranstvu u svom daljem radu ima u vidu mišljenja, primedbe i predloge koji su izneti u izveštajima radnih tela Saveznog veća — Odbora za spoljnu politiku i Odbora za rad, zdravlje i socijalnu politiku, kao i danas na sednici Veća.

Na osnovu diskusije i veoma hitnih zadataka, s obzirom na nedopustivo zakašnjavanje, naročito u nekim republikama, trebalo bi da dodamo da Veće nalaže delegatima Skupštine da, na osnovu današnje diskusije i predloga koji su prihvaćeni, pripreme odgovarajuću inicijativu u okviru Komisije.

Savezno veće poziva Savezni sekretarijat za inostrane poslove i druge organe u Federaciji da nastave sve aktivnosti potrebne za ostvarivanje prava u oblasti vaspitanja i obrazovanja građana SFRJ na privremenom radu i boravku u inostranstvu.

Posebno mislim da bi trebalo, kako je formulisao drug Petkovski, a kasnije drugarica Milivojević, pozvati odgovarajuće organe u republikama i pokrajinama da s puno inicijative nastave intenzivnu aktivnost na sprovođenju Društvenog dogovora o organizovanju vaspitanja i obrazovanja građana SFRJ na privremenom radu i boravku u inostranstvu, odnosno, tamo gde nisu ustanovljeni takvi organi, da se to što hitnije učini.

Mislim da bismo, takođe, mogli reći da će Savezno veće nastaviti praćenje aktivnosti svih odgovornih organa na tom planu i da će najkasnije do kraja aprila iduće godine ponovo razmotriti šta je u međuvremenu učinjeno. Zašto to kažem? Zbog toga što se i u inostranstvu, što je i danas diskusija pokazala, veoma intenzivno radi na asimilaciji naraštaja. To je prosto — opredeljenje, i mi ne smemo dozvoliti da kaskamo za drugima. Moramo s puno inicijative, ako stvarno to mislimo i želimo, braniti naše stanovište, jer je reč o sastavnom delu naše radničke klase, naših radnih ljudi. Žaloso je

kada slušate na radiju kako ta deca govore, kakvim slomljenim jezikom. Mogu pretpostaviti kako se osećaju sa svojim vršnjacima kada dođu kući. Mi ne smemo dozvoliti da oni počnu računati da je ono njihova domovina, a ne ovo ovde. To je naša dužnost. Moramo naći sredstva i odgovarajuće forme. Mislim da tu ne bi trebalo ponovo da se otvaraju pitanja da li to pripada Federaciji, ili republikama. Republike su za to odgovorne, a ova Skupština treba da se bavi praćenjem i iniciranjem određenih aktivnosti u okviru svoje nadležnosti.

Ako se slažete s tim zaključcima, da zaključimo ovu tačku dnevnog reda. (*Slažu se*)

Dajem pauzu 15 minuta.

(*Pauza u 12 časova*)

(*POSLE PAUZE – U 12 ČASOVA I 37 MIN.*)

PRESEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Drugarice i drugovi delegati, predlažem da nastavimo rad.

Bilo bi dobro ako bismo mogli da smognemo snage da ne radimo posle 14 časova, tj. da završimo do 14 časova, ako je moguće. Nekim drugovima idu vozovi, a drugi imaju još i druge zadatke.

Jedanaesta tačka dnevnog reda:

Izveštaj o drugom specijalnom zasjedanju Generalne skupštine Organizacije ujedinjenih nacija o razoružanju

Dostavljeni su vam: Izveštaj o drugom specijalnom zasjedanju Generalne skupštine Organizacije ujedinjenih nacija o razoružanju, pismo Saveznog izvršnog veća u kome su sadržani zaključci povodom razmatranja ovog Izveštaja i izveštaja Odbora za spoljnu politiku.

Predstavnik Saveznog izvršnog veća je Aleksandar Božović, ambasador u Saveznom sekretarijatu za inostrane poslove, a izvestilac Odbora za spoljnu politiku je delegat dr Ljiljana Todorova.

Otvaram pretres o Izveštaju.

Ko se javlja za reč?

Reč ima drugarica Ljiljana Todorova.

ЉИЉАНА ТОДОРОВА, *извештач Одбора за спољну политику:*

Друже председниче, другарице и другови делегати, дозволите да, у име Одбора за спољну политику, дам образложење Предлога закључака о даљим правцима активностима Социјалистичке Федеративне Републике Југославије на плану разоружања.

Одбор за спољну политику разматрао је Извештај о другом специјалном заседању Генералне скупштине Организације уједињених нација о разоружању. Констатовано је да је ово заседање изневерило очекивања прогресивних и мирољубивих снага у свету.

Имајући у виду циљеве који су пред њега били постављени и резултате који су на њему остварени, ово заседање може да се оцени као неуспело. С друге стране, човечанство никада у својој историји није било изложено таквој опасности какву данас представља трка у наоружању. Арсенали нуклеарног оружја, мимо свих препорука и предузетих међународних обавеза се и даље увећавају. Опасност од употребе ове врсте оружја се повећава и због ширења разних теорија о могућностима вођења ограниченог нуклеарног рата. Истовремено се у широким размерама развија и трка у конвенционалном наоружању. Мир у свету и независност многих земаља су угрожени управо због ширине употребе ове врсте оружја. Због тога је нужно предузимати упоредне напоре, не само за смањење наоружања у свету, већ и за отварање процеса попуног и свеобухватног разоружања у свету.

Југославија, као несврстана земља, полазећи од основних циљева и принципа несврстане политике, мора у центру својих активности да има учвршћење међународног мира и међународне безбедности и сарадње. Одбор за спољну политику, имајући у виду постојећу ситуацију у свету, несврстану позицију наше земље и њен положај европске и медитеранске земље, предлаже Већу да усвоји ове закључке, како би се ојачале и интензивирале активности Југославије у свим међународним форумима, а пре свега у Комитету за разоружање, Комисији Уједињених нација за разоружање и у оквиру припрема за

седми самит несврстаних земаља и на самом самиту, усмерене на стварање услова за отпочињање процеса општег и свеобухватног разоружања и обезбеђења мира и стабилнијих односа у међународној заједници.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Ko želi dalje reč? (*Niko*)

Nadam se da ste uspeli pročitati zaključke o daljim pravcima aktivnosti Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije na planu razoružanja, koje je pripremio Odbor za spoljnu politiku i o kojima je govorila drugarica Todorova.

Ako niko ne želi dalje reč, da li Veće prihvata predložene zaljučke? (*Prihvata*)

Konstatujem da je Savezno veće usvojilo Predlog zaključaka o daljim pravcima aktivnosti SFRJ na planu razoružanja, koje je podneo Odbor za spoljnu politiku.

Dvanaesta tačka dnevnog reda:

Izveštaj o ostvarivanju društvene zaštite samoupravnih prava radnih ljudi i društvene svojine kroz funkciju saveznog društvenog pravobranioca samoupravljanja u 1981. godini

Delegatima je dostavljen Izveštaj i sumaran prikaz aktivnosti društvenih pravobranilaca samoupravljanja u 1981. godini. Informacija o aktivnosti, organizovanosti i nekim aktuelnim problemima i zadacima društvenih pravobranilaca samoupravljanja u zaštiti samoupravnih prava i društvene svojine stavljena vam je na korišćenje u prostorijama za delegacije i delegate u Skupštini SFRJ.

Dobili ste izveštaje Odbora za društveno-političke odnose i Zakonodavno-pravne komisije.

U vezi s ovom tačkom dnevnog reda sednici Veća prisustvuje drug Ivica Čačić, savezni društveni pravobranilac samoupravljanja.

Izvestioci radnih tela Veća su: Odbora za društveno-političke odnose delegat dr Boro Petkovski, Odbora za pravosuđe delegat Čemajl Sahatčija, a Zakonodavno-pravne komisije dr Momir Dragašević, član Komisije.

Otvaram pretres o Izveštaju.

Ima reč drug Ivica Čačić, savezni društveni pravobranilac samoupravljanja.

IVICA ČAČIĆ, savezni društveni pravobranilac samoupravljanja:

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi delegati, pred Saveznim vijećem Skupštine SFRJ nalaze se dva materijala, koje je pripremio savezni društveni pravobranilac samoupravljanja — izvještaj o ostvarivanju zaštite samoupravnih prava radnih ljudi i društvene svojine kroz funkciju saveznog društvenog pravobranioca samoupravljanja u 1982. godini i sumiran prikaz aktivnosti društvenih pravobranilaca samoupravljanja u 1981. godini. Prvi je izvještaj o radu saveznog društvenog pravobranilaca samoupravljanja u okviru njegove zakonske nadležnosti, dok se drugi odnosi na kratak prikaz nekih aktivnosti svih ostalih društvenih pravobranilaca samoupravljanja u zemlji. Sačinjen je na osnovu podataka i ocjena iz odgovarajućih izvještaja republičkih i pokrajinskih društvenih pravobranilaca samoupravljanja o aktivnostima društvenih pravobranilaca samoupravljanja u republikama i pokrajinama, koje su razmatrale i ocijenile skupštine republika i pokrajina.

Oba ova materijala razmatrana su u Odboru ovog Vijeća za društveno-političke odnose, kao matičnom Odboru, kao i Odboru za pravosuđe i na sjednici Zakonodavno-pravne komisije. Tom prilikom delegati ovih odbora i Komisije iznijeli su određena kritička zapažanja o aktivnosti društvenih pravobranilaca samoupravljanja i dali sugestije za usmjeravanje djelatnosti društvenih pravobranilaca samoupravljanja na zaštitu osnovnog produkcionog odnosa samoupravljanja, društvene svojine i dohotka i podršku daljem organizovanju i kadrovskom osposobljavanju društvenih pravobranilaca samoupravljanja.

Posebno je naglašeno da je Savezno vijeće, svojim zaključkom od januara i jula 1980. godine, dalo smjernice i podstrek za takvu djelatnost društvenih pravobranilaca samoupravljanja.

Pored toga, s razlogom je izražena kritička ocjena da se izvještaj o radu saveznog društvenog pravobranilaca samoupravljanja za 1981. godinu

razmatra suviše kasno, kao i da je pripremljen na uobičajen rutinski način i s nedovoljno kritičnosti, što sužava mogućnost produbljeno, a time i konkretnog zaključivanja o ovoj složenoj, značajnoj djelatnosti.

Tačne su konstatacije iz izvještaja Odbora za društveno-političke odnose da je aktivnost društvenih pravobranilaca samoupravljanja pretežno bila usmjerena na zaštitu individualnih samoupravnih prava radnika iz radnih, stambenih odnosa, ličnih dohodaka i sl.; da je to u određenom smislu ograničavalo njihovu djelatnost u zaštiti osnovnog produkcionog odnosa, društvene svojine i dohotka, posebno za ranije periode rada, djelovanja društvenih pravobranilaca samoupravljanja. To je bilo izazvano velikim pritiskom zahtjeva za zaštitu individualnih prava koji su na neki način morali biti riješeni, kao i činjenicom da je proces konstituisanja i organizovanja rada društvenih pravobranilaca trajao gotovo do 1980. godine. U takvoj situaciji ostajalo je malo prostora za njihovo angažovanje na razrješavanju širih i značajnijih problema zaštite samoupravljanja i društvene svojine.

Znatniji naponi za promjenu orijentacije počeli su se činiti od 1980. godine, nakon održanog prvog jugoslovenskog savjetovanja društvenih pravobranilaca samoupravljanja. Na prvom skupu društvenih pravobranilaca samoupravljanja iz cijele zemlje preovladavala su opredjeljenja da se mora ići na značajniju orijentaciju u zahvatanju šire zaštite društveno-ekonomskih odnosa. U tom smislu, smjernice i podstrek bili su zaključci ovog Vijeća od 30. januara i 25. i 26. jula 1980. godine, donijeti povodom razmatranja Izvještaja o aktivnosti društvenih pravobranilaca samoupravljanja za period 1974. do 1978. godine i Izvještaja o aktivnostima saveznog društvenog pravobranilaca samoupravljanja u 1979. godini. Da je ova orijentacija prihvaćena i da je sve izraženija aktivnost društvenih pravobranilaca samoupravljanja može se vidjeti iz oba materijala koji su pred vama, ali i da je ona još uvijek nedovoljna. Takva aktivnost pravobranilaca samoupravljanja nastavljena je i u 1982. godini, s posebnim naglaskom na sprovođenje zadataka koji proizlaze iz programa ekonomske stabilizacije. Tu se može pomenuti njihova aktivnost u sprovođenju društveno dogovorene politi-

ke u oblasti raspodjele dohotka i ličnih dohoda-
ka, kao i na otklanjanju deformacija kod dohodov-
nog povezivanja.

Svojim zaključkom od 29. 9. 1982. godine
ovo Vijeće je dalo u zadatak saveznom društvenom
pravobraniocu samoupravljanja da u saradnji s re-
publičkim i pokrajinskim društvenim pravobranio-
cima samoupravljanja za kraj ove godine pripremi
izvještaj o rezultatima akcije na usklađivanje odnosa
u raspodjeli ličnih dohoda i mjerama koje su u
tom cilju preduzete, što će biti prilika da se ocije-
ni njihova aktivnost na tom planu.

Ocjena nadležnih skupština društveno-poli-
tičkih zajednica je, kada je riječ o aktivnostima
opštinskih, međuopštinskih, regionalnih, republi-
čkih i pokrajinskih društvenih pravobranioca sa-
moupravljanja, da su oni znatno više nego ranije u
1981. godini bili orijentisani na globalne pravce
zaštite samoupravljanja i društvene svojine. To se
donekle može vidjeti iz sumarnog prikaza. Pored
još dosta velikog pritiska individualnih predstavi-
ki, dobar dio aktivnosti društvenih pravobranilaca
samoupravljanja bio je usmjeren na sprječavanje i
suzbijanje uzroka pojava i deformacija u oblasti
raspoređivanja dohotka i raspodjele ličnih dohoda-
ka, dohodovnog povezivanja i samoupravnog pla-
niranja, opšte i zajedničke potrošnje, cijena, sa-
moupravnog organizovanja i dr.

Povećao se broj zahtjeva po vlastitoj inici-
jativi — sa 11.700 na 14 hiljada, te intervencija radi
zaštite društvene svojine — sa 12.500 na 16 hiljada.
Nije izostala, iako nije bila dovoljna, ni preventiv-
na aktivnost u pravcu identifikovanja i otklanjanja
pojava grubog kršenja samoupravnih prava, grup-
nosvojinskog ponašanja, tehnobirokratske i druge
grupne uzurpacije odlučivanja, nepotizma i drugih
sličnih pojava koje dovode do slabljenja društve-
no-ekonomskog položaja radnika i njihove pozicije
prilikom odlučivanja.

Polazeći od pomenutih opredjeljenja i zak-
ljučaka Saveznog vijeća, savezni društveni pravo-
branilac samoupravljanja je nastojao da se sve više
angažuje na bitnim pitanjima zaštite društvenosvo-
jinskih odnosa i sistema samoupravljanja, te je veću
pažnju posvećivao praćenju pojava i odnosa od
šireg interesa za vršenje funkcije zaštite samoup-
ravnih prava radnih ljudi i društvene svojine, o če-

mu je obavještavao Skupštinu SFRJ i druge nad-
ležne organe. Navešćemo samo neke od njih.

Skupštini SFRJ je dostavljena Informacija o
zapažanjima saveznog društvenog pravobranioca
samoupravljanja u vezi s uređivanjem pojedinačnih
društveno-ekonomskih prava funkcionera i rukovo-
dećih radnika u samoupravnim organizacijama i
radnim zajednicama na nivou Federacije, kao što
su: savezi samoupravnih interesnih zajednica,
neki oblici poslovnih zajednica, savezi sportskih
organizacija i tome slično.

Stavovi iz informacija dobili su punu
podršku Predsjedništva, Vijeća Saveza sindikata
Jugoslavije, koje je u tom smislu uputilo prepo-
ruku svim republičkim i pokrajinskim organizaci-
jama Sindikata da pvedu akciju da se ovi stavovi
sprovedu kroz samoupravne opšte akte u svim
srodnim samoupravnim organizacijama i zajedni-
cama na republičkom, odnosno pokrajinskom i
opštinskom nivou.

Od skupštinskih odbora Informaciju je raz-
motrio Odbor za rad i dao joj podršku.

Analiza, koju je sačinio društveni pravobra-
nilac samoupravljanja Socijalističke Autonomne
Pokrajine Vojvodine, kao i podaci iz izvještaja
društvenog pravobranioca samoupravljanja Soci-
jalističke Republike Bosne i Hercegovine, ukazuje
da je navedena praksa uzela dosta širokog maha po
republikama i po opštinama.

U Ustavnom sudu Jugoslavije u pripremi je
jedna šira rasprava podstaknuta zapažanjima iz
ove Informacije.

Saveznoj konferenciji Socijalističkog saveza
radnog naroda Jugoslavije dostavljena je informa-
cija o uočenim pojavama u praksi imenovanja pos-
lovnih organa novinsko-izdavačkih organizacija
čiji su osnivači organi i organizacije na nivou Fe-
deracije, koja je bila predmet raspravljanja na dvije
sjednice Sekcije za informisanje u okviru rasprava
o Nacrtu zakona o osnovama sistema javnog infor-
misanja. Predsjedništvu Savezne konferencije Soci-
jalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije dos-
tavljena je detaljna informacija o narušenim sa-
moupravnim odnosima u jednoj novinskoj organi-
zaciji čiji je osnivač Savezna konferencija Soci-
jalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije i o
potrebi mjera za otklanjanje uzroka poremećaja.

Pored ostalog, predloženo je smenjivanje glavnog i odgovornog urednika, jer ga imenuje i razrješava osnivač, koji je ujedno i poslovodni organ organizacije.

Za Predsjedništvo Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije pripremljena je Informacija o aktivnosti i organizovanosti institucije društvenog pravobranioca samoupravljanja, iza koje je uslijedio razgovor s tadašnjim predsjednikom Predsjedništva drugom Sergejom Kraigerom. Informacija povodom razgovora koju je Predsjedništvo dostavilo mnogim organima i organizacijama na nivou Federacije i republika, veoma je podsticajno djelovala na dalji rad institucije.

Po sebi se razumije da je sprovođenje politike ekonomske stabilizacije bila polazna osnova za većinu akcija saveznog društvenog pravobranioca samoupravljanja. Doprinos sprovođenju te politike bio je jedan od kriterija prilikom određivanja prioriteta zadatka o načinu i metodama djelovanja društvenih pravobranilaca samoupravljanja na sprovođenju politike ekonomske stabilizacije, posebno na sektoru cijena i njihovog proboja putem kvazisamoupravnih sporazuma. Bila je organizovana posebna rasprava na sastanku saveznog sa republičkim i pokrajinskim društvenim pravobraniocima samoupravljanja, uz prisustvo predstavnika saveznih inspekcijских organa.

Poklonjena je veća pažnja zaštiti društvenih sredstava koje koristi organ Federacije. Davane su određene sugestije i mišljenja u odnosu na provedbene propise u Zakonu o pravima i dužnostima saveznih organa u pogledu sredstava koje oni koriste; bilo je intervencija i u vezi s nekim oblicima ličnih primanja koja terete materijalne troškove, naknade za odvojeni život i slično. Zatim, u vezi s raspolaganjem stanovima, evidencijom stanova, kao i intervencija u vezi s raspolaganjem društvenim sredstvima u samoupravnim fondovima u nekim novinskim organizacijama i slično.

Inicijativa za koju se zalagao savezni društveni pravobranilac samoupravljanja, da se u odnosu na savezne funkcionere i radnike uprave saveznih organa pređe na ispatu ličnih dohodaka unazad, konačno je nedavno prihvaćena, te je ovaj društveni anahronizam konačno skinut s dnevnog reda.

Aktivnost saveznog društvenog pravobranioca samoupravljanja ispoljava se kroz održavanje tzv. zajedničkih sastanaka saveznog s republičkim i pokrajinskim društvenim pravobraniocima samoupravljanja, koji su bili u funkciji uspješnog ostvarivanja zadataka institucije kao cjeline i doprinosili jedinstvu akcija.

Prisutan problem organizovanosti i kadrovske popune društvenih pravobranilaca samoupravljanja u nekim dijelovima naše zemlje, nije uvijek omogućavalo angažovanje društvenih pravobranilaca samoupravljanja na širim i značajnijim problemima zaštite samoupravljanja i društvene svojine i na način kako to društvo od njih traži. Još uvijek je veliki broj društvenih pravobranilaca samoupravljanja koji vrše funkciju za dvije-tri i više opština. Preporuke najviših organa vlasti i društveno-političkih organizacija republika i pokrajina date su u skupštinama opština u procesu konstituisanja funkcije o potrebi sagledavanja kadrovske, materijalne i drugih uslova neophodnih za rad društvenih pravobranilaca samoupravljanja, ali se dosta sporo izvršavaju.

Ocjena je većine republičkih i pokrajinskih društvenih pravobranilaca samoupravljanja da sadašnja organizovanost institucije ne omogućuje u potpunosti odgovarajuće angažovanje društvenih pravobranioaca samoupravljanja na zaštiti samoupravnih prava radnih ljudi i društvene svojine, a posebno na pravcima globalne zaštite.

Dosadašnja praksa i iskustvo upućuju na zaključak da zaštita samoupravnih prava radnih ljudi i društvene svojine u opštinama koje imaju zajedničkog društvenog pravobranioca samoupravljanja, nije na istom nivou na kome je u opštini gdje je sedište društvenog pravobranioca samoupravljanja.

Treba istaći da su društveni pravobranioци samoupravljanja republika i pokrajina pri predlaganju proširenja mreže društvenih pravobranioaca samoupravljanja i rješenja u pogledu njihove bolje kadrovske djelatnosti i opremljenosti neophodnim sredstvima za rad i smještajnim uslovima, uvijek polazili od realnih potreba i materijalnih mogućnosti sredine, uz uvažavanje prihvaćenih društvenih stavova u pogledu povećanja broja

zaposlenih u državnim službama.

Republičke i pokrajinske skupštine redovno su obavještavane o problemima organizovanosti i kadrovske osposobljenosti društvenih pravobranioca samoupravljanja i u pravilu su dale podršku nastojanjima republičkih i pokrajinskih pravobranioca da se učini dalji korak na tom planu. Inače, u cijeloj zemlji na neposrednom izvršenju zadataka i poslova funkcija radi 597 radnika, od čega 350 društvenih pravobranioca samoupravljanja, 183 zamjenika i pomoćnika i 63 stručna saradnika. U institucijama je ukupno zaposleno 986 radnika. Dakle, manje od dva radnika u društveno-političkoj zajednici, što se mora imati u vidu prilikom ocjene obima i kvaliteta rada društvenih pravobranilaca samoupravljanja, posebno u današnjim veoma složenim uslovima i u situaciji kada se njihova nadležnost proširuje.

Da još napomenemo da u ovoj i u 1983. godini ističe rok za koji je imenovan veliki broj društvenih pravobranilaca samoupravljanja, što će dati mogućnost u svim društveno-političkim zajednicama gdje dolazi do smjene, da se to iskorišti u pravcu poboljšanja organizacije i njenog kadrovskog jačanja, ali i obaveze da se s potrebnom pažnjom pristupi razmještanju dosadašnjih pravobranilaca samoupravljanja generaciji koja je izvršila svoj pionirski dio posla.

Rezolucija XII kongresa SKJ, zaključci sa III sjednice CK SKJ, dokumenti Kongresa Saveza sindikata Jugoslavije, Dugoročni program ekonomske stabilizacije, Zaključci Saveznog vijeća Skupštine SFRJ u 1980. godini i zaključke koje će Savezno vijeće donijeti na današnjoj sjednici i drugi dokumenti — određuju u sadašnjem trenutku zadatke društvenih pravobranilaca samoupravljanja. U prvom redu, u vršenju svoje funkcije — društvene zaštite samoupravnih prava radnih ljudi i društvene svojine — postupiće još energičnije i beskompromisno i dosljedno, boriće se za striktno ostvarivanje ustavnosti, zakonitosti i dogovorene politike, za brži razvoj socijalističkih samoupravnih društveno-ekonomskih odnosa i opredjeljenja XII kongresa SKJ, za jačanje odgovornosti u cijelom društvu, ali i u vlastitim redovima.

Drugo, u izvršavanju svojih Ustavom i zakonom određenih funkcija društveni pravobranio-

ci samoupravljanja će svoje aktivnosti posebno orijentisati na zadatke koji proizlaze iz Programa ekonomske stabilizacije, tj. na one zadatke koji treba da doprinesu bržoj i potpunijoj realizaciji politike ekonomske stabilizacije u socijalističkoj samoupravnoj praksi i jačanju vladajuće pozicije udruženih radnika u proizvodnji i društvu u cjelini. U tom smislu, djelovanje društvenih pravobranioca samoupravljanja mora biti snažnije i izraženije na onim sektorima ukupne društvene aktivnosti kroz koje se razrješavaju ključni problemi ekonomske i društvene stabilizacije.

Treće, sadašnji trenutak karakterišu rastuće teškoće nagomilanih ekonomskih problema, što zahtijeva hitne intervencije mjerama tekuće ekonomske politike i dovodi do koncentracije administrativne regulative. Time se nužno i objektivno ograničavaju prava radnih ljudi. Društveni pravobranioци samoupravljanja moraju biti aktivni, kako u pripremanju i donošenju ovih mjera, tako i u njihovom sprovođenju, kako bi svojom djelatnošću doprinijeli da se što prije smanji potreba za njihovom primjenom i donošenjem i time stvore uslovi cjelovitog djelovanja socijalističkog sistema samoupravljanja.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Zahvaljujem drugu Ivici Čačiću na uvodnom izlaganju.

Ko se javlja za reč? (*Niko*)

Imajući u vidu izveštaje Odbora za društveno-političke odnose i Zakonodavno-pravne komisije i izlaganje druga Ivice Čačića, saveznog društvenog pravobranioca socijalističkog samoupravljanja, predlažem Veću sledeće zaključke:

1. Savezno veće usvaja Izveštaj o ostvarivanju društvene zaštite samoupravnih prava radnih ljudi i društvene svojine kroz funkciju saveznog društvenog pravobranioca samoupravljanja u 1981. godini, u kome je konkretno i relativno celovito ukazano na neke probleme, pojave i tendencije koje su od šireg društvenog značaja.

2. Savezno veće smatra da su njegovi zaključci o ostvarivanju samoupravnih prava radnih ljudi i društvene svojine, doneti na sednicama

Veća septembra 1977. godine, januara i juna 1980. i novembra 1981. godine, i nadalje aktuelni i da predstavljaju programsku i praktičnu osnovu za delovanje svih samoupravnih, državnih i drugih društvenih subjekata, a naročito društvenih pravobranilaca samoupravljanja, odnosno saveznog društvenog pravobranioca samoupravljanja.

3. Veće ukazuje na potrebu pune angažovanosti saveznog društvenog pravobranioca samoupravljanja u radu Skupštine SFRJ. Ovo će se ostvariti ne samo podnošenjem iscrpnih i celovitih godišnjih izveštaja o radu, već naročito putem dostavljanja informacija i analiza o pojedinim zapaženim pojavama i problemima u vršenju ove društvene funkcije.

Radi toga, Veće nalaže saveznom društvenom pravobraniocu samoupravljanja da u toku 1983. godine podnese Skupštini SFRJ informaciju o ostvarivanju, odnosno sprovođenju Zakona o društvenom pravobraniocu samoupravljanja i Zakona o saveznom društvenom pravobraniocu samoupravljanja.

4. Veće takođe smatra da u Izveštaju saveznog društvenog pravobranioca samoupravljanja o ostvarivanju društvene zaštite samoupravnih prava radnih ljudi i društvene svojine, kroz funkciju saveznog društvenog pravobranioca samoupravljanja za 1982. godinu, koji će on podneti, treba posvetiti što veću pažnju analizi sprovođenja zaključaka Saveznog veća.

Da li Veće prihvata predložene zaključke?
(Prihvata)

Prelazimo na *trinaestu* tačku dnevnog rada:

Izveštaj o nekim zapažanjima Komisije Skupštine SFRJ za praćenje sprovođenja Zakona o udruženom radu u ostvarivanju Zakona o udruženom radu za protekle dve godine

Delegatima su dostavljeni Izveštaj o nekim zapažanjima Komisije Skupštine SFRJ za praćenje sprovođenja Zakona o udruženom radu u ostvarivanju Zakona o udruženom radu za protekle dve godine i izveštaji Odbora za društveno-ekonomske odnose, Odbora za društveno-političke odnose, Odbora za rad, zdravlje i socijalnu politiku, Zakonodavno-pravne komisije, kao i Ko-

misije Skupštine SFRJ za praćenje sprovođenja Zakona o udruženom radu.

Izvestioci radnih tela Veća su: Odbora za društveno-ekonomske odnose delegat Boro Temenugov, Odbora za društveno-političke odnose delegat Zvonko Špoljar, Odbora za rad, zdravlje i socijalnu politiku delegat Heroi Sedat, Zakonodavno-pravne komisije delegat Ratko Bogdanović, a Komisije Skupštine SFRJ za praćenje sprovođenja Zakona o udruženom radu delegat Jože Pacek.

Otvaram pretres o Izveštaju.

Ko se javlja za reč?

Reč ima delegat Vjekoslav Vidjak.

VJEKOSLAV VIDJAK (SR Hrvatska):

Druže predsjedniče, drugovi delegati, u podnesenom Izveštaju prisutne su dosta teške generalne ocjene o stanju u realizaciji Zakona o udruženom radu. Te ocjene nisu, bar u ovom materijalu, dovoljno argumentirane, što ipak ne znači da one nisu osnovane i da ne odgovaraju činjeničnom stanju. Ipak, kad se ovako iznose, bez argumentacije, izgledaju paušalne, nisu dovoljno uvjerljive i bez rezerve se ne bi mogle prihvatiti.

Problemi realizacije Zakona o udruženom radu se opisuju kao statično stanje, a da se istovremeno ne nude putevi izlaza iz takvog stanja. Zato bi bilo nužno da se pojedini problemi, dublje analiziraju, rastvaraju i za njihovo rješenje nudi jedno ili više alternativnih rješenja.

Pri tom ne bi trebalo bježati ni od toga da se analizirajući praksu i odnose koji su prisutni na terenu, kritički sagledaju određena rješenja u Zakonu o udruženom radu i, po potrebi, izvrše odgovarajuće dopune ili korekcije Zakona, u cilju traženja boljih, suvremenijih rješenja.

Dalje, svako od ovih 11 poglavlja iz ovog Izveštaja su takove naravi da zahtijevaju, svaki od njih, posebnu kompleksnu, kvalitetnu raspravu. Zato odustajem od rasprave o sadržaju Izveštaja, te predlažem da u narednom radu i programu rada Saveznog vijeća te pojedinačne teme odvojeno nađu svoje mjesto.

Činjenica je da se u provođenju Zakona o udruženom radu nalazimo ispod nivoa stanja kojim

bismo mogli biti zadovoljni. Ostalo se na izvršnim formalnim zakonskim obavezama, zavladao je određeno samozadovoljstvo učinjenim, opadaju aktivnosti gotovo kod svih učesnika u ovom zadatku. U organizacijama udruženog rada skoro je u potpunosti prestat rad komisija za praćenje provedbe ZUR-a. Općinske komisije rutinski, povremeno, raspravljaju o izvještajima o formalnom stanju usklađenosti organizacije i samoupravnih općih akata sa ZUR-om, i to, opet rutinski, prosleđuju općinskim skupštinama. Sindikat i Savez komunista nemaju dovoljno kontinuiteta, aktivnosti i agresivnosti za brže i kvalitetnije promjene odnosa u organizacijama udruženog rada. Kod svih subjekata, i ono što rade, uglavnom se odnosi na pitanje ostvarivanja nadzora nad zakonitošću rada, a i tu preventivnog rada gotovo da i nema.

Uzroci ovakvog stanja nalaze se, uglavnom, u visokom stupnju pasivnosti, pa ponegdje i nemoći, subjektivnih snaga, pa se akcija više-manje, osim onih zakonskih obaveza, vodi stihijski, bez mobilizacije radnika. Dalje, nema traženja svežijih, novih, svojih rješenja. Ne traže se i ne ističu specifičnosti date organizacije, primjenjuju se odnekud izvučeni recepti. Ne ukazuje se na konkretne sredine, kako po dobrim, tako i po lošim rješenjima. Nema pozivanja na odgovornost onih koji bi trebali stvarati uvjete za jednu osmišljenu akciju.

Na stranama 52. i 53. Izvještaja govori se o potrebnim aktivnostima skupština društveno-političkih zajednica. Tu bi znatno više trebalo potencirati odgovornost vijeća udruženog rada i društveno-političkih vijeća općinskih skupština. Ako analiziramo njihove dnevne redove, uglavnom su ispunjeni normativizmom i aktima nadzora i nema dovoljno rasprava o stanju, problemima, odnosima u datim konkretnim sredinama, kao što su razvoj dohodovnih odnosa, kvalitet slobodne razmjene rada, funkcioniranje i odnosi uspostavljeni u interesnim zajednicama, nagrađivanje prema radu, ostvarivanje samoupravljanja, informiranost radnika, itd.

Ako je sprovođenje Zakona o udruženom radu jedno od centralnih političkih pitanja daljeg jačanja i razvoja socijalističkih samoupravnih odnosa, onda dajmo da se sistematski, kad je riječ

o konkretnim sredinama i radnim organizacijama, pomenuta i slična pitanja stave na dnevni red najviših organa samoupravljanja u općini, u Vijeću udruženog rada. To će biti motiv i poziv za kvalitetnije i brže mijenjanje odnosa i u drugim sredinama, jer će i one doći kad-tad na tapet rasprava u Vijeću udruženog rada, bez obzira na kvalitet uspostavljenih odnosa kod njih. Zamijenimo time rutinske izvještaje, koji uopće ne potiču i ne usmjeravaju akciju.

U ovom smislu predlažem, kao drugi zaključak, da Savezno vijeće uputi apel skupštinama društveno-političkih zajednica, naročito općinskim, za njihovu veću, kvalitetniju i poticajnu aktivnost u praćenju realiziranja Zakona o udruženom radu.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Dajem reč delegatu Sonji Krašovec.

SONJA KRAŠOVEC (*SR Slovenija*):

Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši delegati!

Verjetno izražam mnenje večine delegatov, da analiza, ki je predmet današnje razprave, zelo kompleksno in vsebinsko poglobljeno razčlenjuje vsa najpomembnejša poglavja zakona o združenom delu, s posebnim poudarkom na uresničevanju družbenoekonomskih odnosov, oblikah samoupravnega organiziranja in uresničevanja samoupravnih odgovornosti. Žal pa je analiza predvsem posnetek stanja, premalo pa je v njej ugotovitev in možnih rešitev, ki so danes še kako pomembne in potrebne, da se izkopljemo iz težke situacije, v kateri smo se znašli. Poleg tega je treba reči, da je od obdobja, ko je bila analiza izdelana, to je bilo aprila 1982. leta, do danes, prišlo v naši družbi do poglobljanja gospodarskih težav, do situacije, ko ekonomske zakonitosti praktično nimajo vpliva in moči, in ko z mehanizmi družbenoekonomske politike nismo uspeli uskladiti tokov družbene reprodukcije. Zato so bili sprejeti intevencijski ukrepi, s katerimi naj bi zajezili in

omejili vse oblike porabe v okviru materialnih možnosti. S temi ukrepi, v katere smo šli zavestno, in za katere trdimo, da imajo in morajo imeti le začasen značaj, smo naredili korak nazaj v razvoju družbenoekonomskih odnosov in odnosov na področju samoupravnega sporazumevanja in družbenega dogovarjanja. Vendar mislim, da razmišljam pravilno, če rečem, da smo pripravljeni storiti korak nazaj le, če vemo, da bomo v prihodnosti lahko storili dva koraka naprej. To pa bo možno doseči samo v primeru, če bomo zastavljene naloge dosledno uresničevali, odgovornost za delo in nedelo pa postavili na prvo mesto. Verjetno nisem povedala ničesar novega, vendar dokler bodo besede ostale le besede, in dokler prav na najbolj odgovornih mestih ne preidejo od besed k dejanjem, toliko časa ni pričakovati, da se bo v naši družbi spremenilo in premaknilo na bolje.

Večina delavskega razreda je dojela vso resno situacijo v naši družbi, saj jo krepko čuti tako v delovni sredini, kjer dela, kot tudi v okolju, kjer živi kot občan in potrošnik.

Pripravljen se je delavec odpovedati še marsičemu, vendar le, če bo vedel, da bremena stabilizacije ne bo nosil le on sam na svojih plečih, ampak jo bodo nosili predvsem tisti, ki so v dobrošni meri odgovorni za politiko in razvoj naše družbe.

Zakaj to govorim? Predvsem zato, ker menim, da smo od sprejetja zakona o združenem delu do danes premalo storili za to, da bi delavec resnično postal osnovni nosilec tako planiranja kot tudi uresničevanja procesa družbene reprodukcije. Premalo smo storili tako pri vsebinski pripravi sistemskih zakonov in njihovih spremljajočih aktov, kot tudi pri doslednejšem izvajanju le-teh. Premalo pa smo storili tudi na področju samoupravnega sporazumevanja in družbenega dogovarjanja.

In kdo je kriv za to? Menim, da je bilo pri izdelavi sistemskih zakonov premalo proučeno, katere so posledice, oziroma kakšne posledice prinašajo ti zakoni v praksi in, ali bo namen, zaradi katerih je bil zakon sprejet, dosežen ali ne. Posledico občutimo danes, ko ugotavljamo, da gre praksa svojo pot čestokrat mimo sistemskih rešitev, in ko z intervencijskimi ukrepi gasimo po-

žare. To trditev potrjujem s tem, ko ugotavljamo, da se čela vrsta sistemskih zakonov ne izvaja v praksi, in da bi morali nekateri zakon pokazati svoje učinke že v letih 1980, 1981 in 1982, teh učinkov pa ni. Zato se pripravljajo nove verzije zakonov ali pa njihovo izvajanje prelagamo iz leta v leto. Na primer, če naštejemo samo nekatere od teh zakonov: zakon o sistemu in politiki cen, zakon o obveznem združevanju dela in sredstev med proizvodnimi in trgovskimi organizacijami združenega dela, tudi zakon o amortizaciji in revalorizaciji osnovnih sredstev, zakon o celotnem prihodku in dohodku, zakon o sistemu družbenega planiranja, zakon o sanaciji in prenehanju organizacij združenega dela, in še nekateri drugi.

Mnenja sem, da smo prav v obdobju od leta 1976 do leta 1980. ko smo ustvarili pomembne organizacijske in institucionalno-pravne in samoupravne pogoje za izvajanje zakona o združenem delu, premalo analizirali vsebino teh odnosov in ekonomske posledice zakonskih rešitev teh različnih oblik samoupravne organiziranosti.

Tudi različne inštitucije, zavodi in druge asociacije združenega dela so premalo prispevali k izdelavi predvsem metodoloških rešitev za izpeljavo zakonov v prakso, posebno kar zadeva izdelavo metodologij, variantnih rešitev in modelov, ki bi morali biti spremljajoči dokumenti tih zakonov. Po drugi strani pa je treba tudi priznati, da smo v organizacijah združenega dela premalo storili za to, da bi ti zakoni, ki jih imamo, kljub določenim pomanjkljivostim le zaživel.

V praksi često prej najdemo „luknjo“ v zakonu, kot pa da bi iskali metode in poti z doslednejšo izpeljavo zakona v praksi.

Ker vemo, da lahko naš obstoj in razvoj gradimo le na programu dolgoročne politike ekonomske stabilizacije, ki pravzaprav lahko izhaja iz stališč ustave SFRJ in zakona o združenem delu, se ne morem strinjati z ugotovitvijo komisije skupščine, ki je to gradivo pripravljala, da je glavni namen tega poročila, da se delegati novega, to je tretjega sklica Skupščine SFRJ na začetku svojega dela le seznanijo z določenimi uspehi in problemi pri izvajanju zakona o združenem delu.

To je po mojem mnenju očitno premalo. Prav naša Skupščina bi moral sprejeti določene

sklepe, ugotovitve in obvezo, s katero bi postalo to gradivo, morebiti dopolnjeno in korigirano, osnova in izhodišče za nadaljnje razprave v vseh okoljih o tem, kaj storiti, da bomo prek sistemskih rešitev, predvsem pa prek samoupravnega sporazumevanja in družbenega dogovarjanja razvijali naš sistem in da bo šel naš sistem v smeri, kakršno načrtuje program dolgoročne politike ekonomske stabilizacije. Čutiti je tudi premalo odločnih stališč in pobud, ki bi mobilizirale delavce in jim kazale pot v boljši jutri.

V praksi se često, posebno v zadnjem času, kaže težnja, da postajamo neobčutljivi, in z določeno resignacijo sprejemamo administrativne ukrepe. Menim, da gredo takšne težnje ki sicer niso še množične, so pa žal že pogoste, v nepravo, nevarno smer, in da morata vendarle samoupravno sporazumevanje in družbeno dogovarjanje postati prevladujoči obliki uresničevanja politike ekonomske stabilizacije. To pa bo možno le takrat, ko bomo tokove družbene reprodukcije postavili na stabilnejše, trdnjše temelje in ko se gospodarska situacija ne bo spreminjala iz dneva v dan, ter ko bo sprejemanje intervencijskih ukrepov postalo resnično le izjema in ne pravilo, kot se dogaja v zadnjem času. Za oblikovanje takšne politike, pa ni več veliko časa, nasprotno, nujna je takojšnja akcija in mobilizacija vseh subjektivnih sil, da usmerimo naše gospodarstvo v mirnejše, stabilnejše tokove. Šele v tako stabilnem gospodarstvu, v tako organizirani družbi, bodo ustvarjene možnosti, da tudi dohodkovni odnosi postanejo prevladujoča oblika združevanja dela in sredstev.

Vsekakor pa podpiram tudi sklep, oziroma predloge, ki jih je navedel delegat, ki je govoril pred mano.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Ko želi dalje reč?

Reč ima delegat Boro Temenugov.

БОРО ТЕМЕНУГОВ: *известилац Одбора за друштвено-економске односе:*

Друже председниче, другарице и другови делегати, подносим извештај Одбора за друштве-

но-економске односе о разматрању Извештаја о неким запажањима Комисије Скупштине СФРЈ за праћење и спровођење Закона о удруженом раду о остваривању Закона о удруженом раду за протекле две године /април 1980. — април 1982/.

Одбор за друштвено-економске односе, на седници одржаној 9. новембра 1982. године, разматрао је Извештај о неким запажањима Комисије Скупштине за праћење и спровођење Закона о удруженом раду и остваривању Закона о удруженом раду за протекле две године и предлаже Савезном већу да га усвоји.

Одбор је констатовао да Извештај кроз проблемску обраду појединих тематских целина да је аналитички садржајан и прегледан приказ постигнутих резултата и проблема у спровођењу Закона о удруженом раду. Извештај пружа могућност за сагледавање проблематике постављених начела и одредаба овог закона, а посебно указује на питања која отежавају или спречавају спровођење његових суштинских опредељења која се пре свега односе на подручје успостављања и развоја доходовних друштвено-економских односа у удруженом раду по основу удруживања рада и средстава и на тој основи овладавање радника целином друштвене репродукције.

У расправи је позитивно оцењено и опредељење да се новоизабрани делегати у већу скупштине СФРЈ упознају с досадашњим радом на праћењу спровођења Закона о удруженом раду, постигнутим резултатима, али и са проблемима спровођења суштине овог закона.

У расправи је било и мишљења према којима Извештај не назначује у потребној мери правце решавања неких питања. Посебно је истакнуто да односи у ситуацији дохотка, а посебно односи приликом заједничког остваривања дохотка на основу удруженог рада и средстава треба да се оснивају на економској самосталности радних организација, што је, према мишљењима, предуслов за суштинско доходовно повезивање.

Истакнута је и потреба преиспитивања решења у појединим системским законима у којима су ближе разрађена начела Закона о удруженом раду, као и потреба доношења позитивних прописа који треба да допринесу последњијем спро-

вођењу суштинских решења овог закона.

Исто тако, указано је на потребу активније улоге Синдиката у остваривању неопуђивих права радника у удруженом раду.

Након расправе, Одбор је констатовао да оцене, ставови и сазнања до којих је Комисија дошла у праћењу и спровођењу Закона о удруженом раду, као и предлози за решавање одређених проблема значе доследно спровођење начела и одредаба овог Закона. Због тога Одбор сматра неопходним да сазнања, ставова и предлози Комисије буду присутни у даљој анализи остваривања и деловања системских решења на појединим сегментима друштвено-економских односа, као и приликом конципирања предлога за њихову измену и допуну ради доградње и усавршавања система. У том смислу Одбор предлаже Савезном већу да закључи обавезу Савезно извршно веће и савезне органе управе, као и друге чиниоце да проанализирају извршавање системских и других закона, у предлагању њихових измена и допуна и да имају у виду ставове и предлоге до којих је Комисија дошла у досадашњем праћењу спровођења Закона о удруженом раду.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li još ko želi reč?

Ima reč delegat Jusuf Kelmendi.

ЈУСУФ КЕЛМЕНДИ /САП Косово/:

Друже председниче, другарице и другови делегати, ја ћу врло кратко нешто да кажем о овој теми.

По мом мишљењу, Закон о удруженом раду није само закон који регулише организациону конструкцију организација удруженог рада и пословодних организација удруженог рада, као што није ни само закон који даје права радницима, односно радним људима у удруженом раду да

регулишу своје међусобне односе. Он је и такав. Али, ја га схватам као да је то превасходно закон који треба да обезбеди развој стварних самоуправних друштвено-економских односа, који ће обезбедити развој основног продукционог односа самоуправљања у нас. Није срећа радничке класе што ће се она, а и ми с њом заједно, келти тим законом, а удварања том Закону у пракси није мало.

Даље, његово доследно остваривање. Две озбиљне препреке које морамо савладати, али их вероватно на други начин морамо сагледати, су: прво, наслеђене навике из минулих времена и свести људи и, друго, технобироократизам у нас, о коме јасно, или полустидљиво, често говоримо, а који често покривамо плаштом ефикасности и не знам којим још другим терминима у том смислу који се наводе уз то. Не желим изнети своје шире схватање о овоме, али предлажем да нам се сачине анализе: прво, шта је показала досадашња пракса рада пословодних одбора, односно органа у ОУР-има, а нарочито у СОУР-има.

Друго, шта је показала досадашња пракса наших СИЗ-ова које смо основали. Ту још могу што-шта да додам — од лепих папира о функцији и раду СИЗ-ова, њиховом деловању, па до тешких критика које се на разним местима чују. Била би нам потребна једна таква анализа. Није ништа дато једном заувек. Према томе, да видимо докле смо стигли.

И треће, шта је показала досадашња пракса рада већа удруженог рада у општинама. Ту не мислим на републике и покрајине, него у општини — да ли је то уопште у функцији, јер чини ми се, ако се затворимо у термине закона и законских параграфа, ЗУР-а, у једном другом смислу, не знам каквом, ту ће нам бити тесно, мораћемо шире то схватити. Према томе, предлажем да се то припреми онда када је могуће да се припреми, како би дошло на дневни ред седнице нашег Већа, да бисмо расправили о тим питањима. Мислим да једном оваквом дебатом не можемо исцрпети питање, а још мање оценити остваривање Закона о удруженом раду. Нико то није од

нас, то никоме не приписујем, па ни ауторима текста. Неки другови су говорили овде о материјалу. Ја се с њима слажем.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li još ko želi reč?

Reč ima delegat Boro Petkovski.

БОРО ПЕТКОВСКИ /CP Макегонија/:

Ја имам две-три сугестије.

Чини ми се да је овај Извештај, овако како је дат, еклатантан пример како не смемо да радимо.

Нама је сада доста лако да говоримо зато што је ово наслеђен материјал. Он носи наслов: Извештај о неким запажањима Комисије итд. о спровођењу Закона о удруженом раду, а у суштини, то је извештај о актуелној економској проблематици, а не о спровођењу ЗУР-а. То значи да наслов не одговара тексту.

Даље, Извештај је далеко сиромашнији у односу на оно што је Комисија радила. Чини ми се да изостаје праћење спровођења Закона о удруженом раду.

Предлажем да кроз извесно време нови састав Комисије, на бази континуитета рада и сазнања из рада старе Комисије, отвори једну озбиљнију расправу у Савезном већу о овом питању.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Ima reč delegat Jože Pacek.

JOŽE PACEK, *izvestilac Komisije za praćenje sprovođenja ZUR-a:*

Druže predsedniče, drugarice i drugovi delegati, ja sam tek sada saznao da sam izvestilac Komisije za ovu tačku dnevnog reda, pa zato smatram svojom dužnošću da se javim za reč.

Moram, naime, da kažem da ova Komisija, u ovom sastavu, uopšte nije imala suštinsku raspravu o ovom materijalu, jer je taj materijal pripremljen u Komisiji dosadašnjeg mandata, a na sednicu Veća je tek sada došao.

Zato, neke diskusije koje su danas bile na sednici Veća možda mogu predstavljati kucanje na otvorena vrata. Naime, sadašnja Komisija je sačinila i pripremila svoj program rada, odlučila o njegovim prioritetima, pa je zato sasvim izvesno da su sugestije koje su bile date u raspravi obuhvaćene u tom programu. Međutim, tu je još jedno pitanje koje bih hteo da pomenem.

Naime, više puta, pa i danas, a to se govorilo i u radnim telima, postavilo se pitanje da li ova Komisija, koja je Zakonom o udruženom radu postavljena, i ne postoji samo odredbom Poslovnika, iako je inače Poslovnikom razrađena, prema zadacima koje ima kao skupštinsko radno telo — da li se ona brine samo o pitanjima koja se neposredno odnose na sprovođenje Zakona o udruženom radu. Ostvarivanje pojedinih odredbi Zakona o udruženom radu, po mom mišljenju, predstavlja krupno pitanje u našim društveno-ekonomskim odnosima, koje sigurno ima i političke implikacije, pa zato Komisija smatra, ako je reč o takvim stvarima koje prouzrokuju i šire političke implikacije, koje se inače pominju u raspravi u različitim društvenim subjektima našeg političkog sistema — da mora i o njima, jer je to njena dužnost — kako piše i u Poslovniku — zauzeti stavove koje će izložiti Skupštini.

Što se tiče izveštaja veću, to je takođe zakonski određeno, odnosno u Skupštini SFRJ, zavisno od toga koja je nadležnost pojedinog veća. Mislim da se tu ne treba bojati da neće doći do realizacije sugestija koje su bile date u diskusiji povodom ove Informacije.

Na kraju krajeva, treba ipak dati neko vreme. Jer, svi znamo, bili smo prisutni kad se o tome odlučivalo i u Skupštini, zaoštavanje društveno-ekonomskih odnosa — da samo globalno pomenem — kasnije se manifestovalo, preko različitih mera i Zakona koje smo usvojili i u ovoj dvorani. Ono predstavlja, naime, ipak jednu druckiju situaciju i mislim da Komisija mora (takav je bio njen stav kada se raspravljalo o njenom pro-

gramu) da o tome posebno vodi računa. Inače smo gluvi za situaciju koja nastaje u društvu povodom tih mera i ne bi odgovaralo tom stanju da idemo samo na direktno ostvarivanje odredbi Zakona o udruženom radu, da ne vidimo politiku, da u odnosu na nju stavljamo, kao noj, glavu u pesak. Treba da s pozicija ostvarivanja odredbi Zakona o udruženom radu, delujemo i kroz stvarnu politiku, tj. kroz našu društvenu praksu, pa zato kao Komisija treba da dajemo izveštaje ovom Veću i zauzimamo svoje stavove integralno. Jer, poznato vam je da Komisija zauzima stavove i o pojedinim pitanjima iz sprovođenja ZUR-a organizacija udruženog rada i drugih samoupravnih organizacija i zajednica. Takvih primera bilo je nekoliko desetina u razdoblju, mislim, ne više nego deset meseci.

Zato, druže predsedniče, prihvatajući sve ove sugestije na način koji sam izložio, mislim da bi bilo najbolje prihvatiti sugestiju, odnosno predlog Zakonodavno-pravne komisije našeg Veća, da se u načelu ovaj Izveštaj prihvata, iako u njemu ima nekih pitanja, naročito u početku, koja su više-manje prevaziđena i raščišćena, a i nekih na kojima treba još vrlo ozbiljno raditi. Da se naloži Komisiji za praćenje ostvarivanja Zakona o udruženom radu da, uzimajući u obzir rasprave, izveštaje iz rasprava radnih tela ovog Veća, kao i raspravu u ovom Veću, pripremi zaključke. Obuhvatajući suštinu stvari i možda još neka razmišljanja Komisije, koja poznaje to područje društvenog života, Komisija može predložiti Veću odgovarajuće zaključke za jednu od narednih, ako ne već za narednu sednicu.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li još ko želi reč? (*Niko*)

Ako više niko ne želi reč, možemo da priđemo zaključivanju ove diskusije.

Imajući u vidu ocene, mišljenja i sugestije sadržane u izveštajima radnih tela Veća koja su razmatrala ovaj materijal Komisije Skupštine SFRJ za praćenje sprovođenja Zakona o udruženom radu i diskusije u Veću, predlažem da Veće zaključí:

1. Savezno veće u načelu prihvata Izveštaj

o nekim zapažanjima Komisije Skupštine SFRJ za praćenje sprovođenja Zakona o udruženom radu za protekle dve godine, tj. za period od aprila 1980. do aprila 1982. godine.

2. Radi utvrđivanja potrebnih mera i aktivnosti za prevladavanje uočenih slabosti i nedoslednosti u ostvarivanju programskih opredeljenja i rešenja sadržanih u Zakonu o udruženom radu, Savezno veće nalaže Komisiji Skupštine SFRJ za praćenje sprovođenja Zakona o udruženom radu da intenzivira svoj rad na analizi sprovođenja Zakona o udruženom radu i da o tome periodično obaveštava Veće.

Takođe, kao što je sada drug Pacek predložio, ako nema suprotnog mišljenja, da Komisija pripremi opširnije zaključke, predlog zaključaka za jednu od narednih sednica Veća.

Ja mislim da ovde treba dodati, što nije obuhvaćeno ovim što su stručne službe pripremile, ono što se kaže u izveštaju Odbora za društveno-ekonomske odnose — da se predlaže Saveznom veću da naloži Saveznom izvršnom veću i savezним organima uprave, kao i drugim činiocima, da prilikom analiziranja izvršavanja sistemskih i drugih zakona i predlaganja njihovih izmena i dopuna imaju u vidu stavove i predloge do kojih je Komisija došla u dosadašnjem praćenju sprovođenja Zakona o udruženom radu. Ja bih bio još konkretniji i rekao bih da dopune i izmene predlažu pre svega tako da one doprinose daljem učvršćenju sistema samoupravljanja, kakve god bile mere koje se predlažu.

Mislim da imamo još jedan predlog, koji je dao drug Vidjak, u vidu upozorenja da se često suviše rutinski pristupa sprovođenju te zakonske odredbe praćenja. Mislim da bi bilo dobro da u naše zaključke uključimo i to upozorenje, kako su ga predložili drug Vidjak i podržala drugarica Sonja Krašovec. Treba ukazati na posebnu ulogu koju u vezi s tim imaju veća udruženog rada.

U našem radu, u radu Skupštine SFRJ, imam osećaj da se ponekad probije na površinu jedno shvatanje u našem ponašanju kao da možemo biti sasvim mirni, pošto imamo Komisiju za praćenje Zakona o udruženom radu i da druga radna tela ne treba toliko da brinu o tome. Ja mislim da ni jedno pitanje koje dođe na dnevni red ovog Veća ne bi smelo da bude takvo da osnovna polazna

tačka ne bude taj problem. Onda ćemo mnogo brže moći napredovati u tom pravcu. Ako se Veće slaže, ja bih naknadno napravio odgovarajuću formulaciju u tom pogledu.

Mislim, pošto imamo posebnu Komisiju za Poslovnik, da i odnos Komisije i njenog rada, naročito prema zajedničkim komisijama Skupštine, treba da bude takav da oba veća treba da tretiraju njihove izveštaje i vode računa o njihovom radu. Obavešten sam da Veće republika i pokrajina nema to u programu. Smatram da treba predložiti drugovima da to urade, ako se prihvata stav da svi zajedno u svemu što radimo treba da imamo kao polaznu osnovu Zakon o udruženom radu, kao što treba da imamo u vidu Ustav i druge zakone.

Nije samo odgovornost ovog Veća prema Komisiji za praćenje sprovođenja Zakona o udruženom radu, nego oba veća, odnosno tamo gde su tri veća, uključujući i četvrto veće, kad je reč o skupštinama samoupravnih interesnih zajednica, kao ravnopravno veće.

Da li se prihvata ovo kao zaključak i istovremeno kao osnova za naš dalji rad? (*Prihvata se*)

Prelazimo na *četnaestu* tačku dnevnog reda:

Informacija o osnivanju i poslovanju ugovornih organizacija udruženog rada

Dobili ste Informaciju i izveštaj Odbora za društveno-ekonomske odnose.

Predstavnik Saveznog izvršnog veća je drug Luka Reljić, član Saveznog izvršnog veća i savezni sekretar za tržište i opšte privredne poslove.

Izvestilac Odbora za društveno-ekonomske odnose je delegat Čeda Stojisavljević.

Otvaram pretres.

Ko se javlja za reč?

Reč ima delegat Stevo Stanivuković.

STEVO STANIVUKOVIĆ (SR Hrvatska):

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi, podržavam prijedlog zaključaka Odbora i molim da Izvršno vijeće u ovom tekstu Rezolucije o politici ostvarivanja Društvenog plana Jugoslavije da još određenije mesto mogućnosti zapošljavanja i

oživljavanja privrede kroz ovaj i druge vidove organiziranja, povezivanjem ličnog s udruženim radom i angažiranjem sredstava. Ugovorne organizacije ne samo da mogu pridonijeti oživljavanju privrede i zaposlenosti, već su one nov kvalitet u oblasti ličnog rada, da bi se zaposlili uključiti u samoupravne odnose i u raspodeli dohotka, a dio dohotka postaje društveno vlasništvo, s tim da i ugovorne organizacije kroz nekoliko godina pre rastaju u udruženi rad.

Posebno je značajno da se ovim zaključcima usmjeri aktivnost sa socijalističkim republikama i autonomnim pokrajinama na unifikaciji propisa koji regulišu ovu materiju, te da se javnost, a naročito radnici na privremenom radu u inostranstvu, informira o ovim mogućnostima, naročito sada kada dođu za zimske praznike, kako bi devizna i dinarska štednja bila u većoj mjeri usmjerena u proizvodne aktivnosti, u zaposlenost, a ne u potrošnu sferu.

Važna je elastičnost u pogledu stručne spreme poslovođa, jer su oštri kriteriji u traženju kvalifikacije iz oblasti za koji se registrira ugovorna organizacija, a ovdje je bitna poslovna inicijativa, organizatorske sposobnosti, plus sredstva, a konačno, i za direktore organizacija udruženog rada ne traži se stručnost baš iz konkretne oblasti.

Od 17 ugovornih organizacija u Socijalističkoj Republici Hrvatskoj, pet je u Puli, zahvaljujući Privrednoj komori, Privrednom sudu Rijeka, koji ne samo da obavlja brzo registraciju, već daje i sadržajnu instruktažu zainteresiranim.

Za ove organizacije karakteristično je da su za sada racionalne. Tako, na primjer, „Elektrometal” u Puli ima 108 zaposlenih, kooperant je Brodogradilišta i Industrije za preradu ribe, a od 108 zaposlenih svega je šest u režiji – 2% imaju bologvanja. Rešenje je u tome što imaju oštre kriterije, da je zaposlenost prije svega na bazi rada, a ne samo da se izvrši zaposlenost. Isto, tako imaju razvijeno nagrađivanje prema rezultatima rada.

Ima problema i u različitom ponašanju SDK u tumačenju propisa, naročito kad je riječ o tome da li se u periodičnom obračunu ili završnom računu vrši obračun sredstava za povrat, te kako da ta sredstva ponovo angažiraju.

S obzirom da ima i otpora, šire, prema ličnom radu, (sektaštva, uopćavanja, negativnih

pojave), ovi zaključci treba da podstaknu društvenu akciju i zakonodavnu aktivnost da se na širim osnovama postavi lična inicijativa i angažiraju sredstva za zaposlenost u maloj privredi, u skladu s polaznim osnovama dugoročnog programa ekonomske stabilizacije. Ugovorne organizacije, kao i zajednice u poljoprivredi su podesne da se razvijaju u seoskim urbanim središtima, da se tamo vrši zaposlenost, jer su podignuti stambeni i komunalni objekti. Time bi pridonosili ravnomjernijem razvoju svake sredine u jednoj općini.

Ako osnivanje i rad ugovornih organizacija postane šira društvena akcija, manje je bojazni od eventualnih negativnih pojava kakvih smo imali sa GG-poduzećima. Ove će organizacije pridonositi ne samo angažiranju sredstava pojedinaca, već i njihovoj transformaciji u društveni sektor i vlasništvo, što je naročito značajno sada, kada nemamo dovoljno sredstava za zaposlenost u novim, a realnim programima privređivanja, naročito u supstituciji uvoza, posebno u uslužnom zatstvu.

PREDSIEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li još ko želi reč?

Reč ima delegat Čedomir Staničić.

ČEDOMIR STANIČIĆ (SR Hrvatska):

Kada govorimo o ovoj temi, mislim da svi vodimo računa o tome da mala privreda daje velike mogućnosti dopunskog zapošljavanja, u jednom značajnom postotku raspoložive radne snage, da otvara znatne vidove i mogućnosti ulaganja u osnovna sredstva u onim dijelovima i područjima gdje društveni sektor više nema snage i da je posebno vrlo fleksibilna i elastična u izvoru proizvodnih programa i u ovom trenutku posebno u nadomještanju niza proizvoda i elemenata koji su za nas uvoznog porijekla.

Također, vjerujem da je korisno imati na umu nekoliko podataka. Molim, uzmite u obzir da su oni okvirni ne insistiram baš na preciznosti, ali, grubo uzevši, su tačni:

U razvijenim zemljama Zapadne Evrope zaposleno je, od ukupnog stanovništva, oko 50–60%, a u sektoru koji mi nazivamo malom privredom od toga je zaposlena polovica. Znači, 50% od ukupnog broja zaposleno je u ovom sektoru. U Jugoslaviji je zaposleno do 30% stanovništva, a prema informacijama kroz Privrednu komoru, na sektoru male privrede zaposleno je oko 3–4%. U kraju gdje ja živim, a to je Pula (pomeno je drug Stanivuković kakvo je stanje) zaposleno je oko 40% stanovnika, a na sektoru male privrede 13–14%. Ako ne griješim, u Sloveniji je zaposleno oko 50% stanovnika, a na području male privrede zaposleno je preko 20%.

Također treba voditi računa o činjenici da stručnjaci govore da je intenzivni razvoj male privrede moguć onda kada nacionalni dohodak po stanovniku dostigne oko 2,5 tisuće dolara. Mislim da smo mi tu negdje, da smo taj uvjet ostvarili.

Treba isto, tako voditi, računa o jednom ekonomskom postulatu ili postavci, da sve ono što može organizaciono-tehnološki raditi struktura male privrede, u pravilu ne bi smjela raditi velika organizaciona ili privredna cjelina, jer, logično, ona je relativno spora, neekonomična itd.

O svemu ovome kada sam vodio računa, došao sam do stava da treba podržati zaključke koje je predložio Odbor za društveno-ekonomske odnose, ali sugeriram dvije nadopune ako je moguće da se uvrste:

— U Zaključku broj 1, stav 3. glasi: „Poseban problem predstavljaju izraženi otpori prema ovom vidu udruživanja uopće”. Ja mislim da je potrebno naglasiti, jer u krajnjem slučaju sve ovo se realizira na terenu, u komuni, da je poseban vid otpora izražen na općinskom nivou, jer se tamo stvari i realiziraju. Iz nekog razloga ja bih to podijelio u dva dijela. Jedan je strah, trenutni strah u stručnim službama društveno-političkih zajednica od toga da budu elastičnije ili aktivnije u realizaciji ovih aktivnosti male privrede, strah da će se ogriješiti o „nešto”, a to „nešto” je sada još uvijek nedefinirano, ali vjerovatno je to naš stav u Jugoslaviji desetljećima prema toj privredi, pa je on prisutan i sada. Neovisno od deklaracija partijske razvojne, „Krajgerove” komisije, još uvijek je na terenu tako. S druge strane, očito je da su struk-

ture na terenu u općinskim skupštinama organizaciono i kadrovski nedorasle da budu nosioci razvojnih programa i objedinjavanja razvojnih programa velike privrede na koordiniranju aktivnosti male privrede kao satelita i stalnih kooperanata te velike privrede. A prisutan je i jedan element, tzv. „zaštitnički” element struktura društveno-političkih organizacija, koje u trenucima nedostatne zaposlenosti, vrše pritisak na investitore da poslove povjeravaju isključivo društvenom sektoru, čak i one poslove koje može u svakom elementu raditi mala privreda. Na taj način mislim da činimo neadekvatnu podlogu da bismo se razvijali upravo na ovom sektoru za koji u programima razvoja kažemo da predstavlja značajan izvor za posluživanja i investiranja.

Također bih sugerirao da se gdje god je moguće u tekstu zaključaka ukomponira, uz termin „ugovorna organizacija”, i „rad u individualnom angažmanu”, jer je on često lakše sprovedljiv, elastičniji je, a mislim da po mentalitetu našim ljudima više odgovara.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li još ko želi reč?

Dobili ste tekst predloga zaključaka Veća, koji je pripremio Odbor za društveno-ekonomske odnose.

Da li ko želi reč u vezi s predloženim zaključcima?

U stvari, drug Staničić je već dao neke konkretne sugestije.

Ovo što ću sada reći molim da razumete kao mišljenje delegata, a ne kao stav predsednika Veća. Ja nisam nikada oduševljen preopširnim zaključcima. A ovi su takvi. Mislim da bi naši zaključci trebalo da budu akcijski, kratki, jer, prvi deo ovih zaključaka su konstatacije. Neka se kaže da su to konstatacije, jer je to izveštaj, to je ocena. Zaključci neka budu akcioni, a to znači, akcija za nas, za druge mere koje treba preduzimati.

Inače, da li Veće prihvata ove zaključke? (Da)

ŠTEFICA BAHTIJAREVIĆ (SR Hrvatska):

I prijedloge u diskusiji.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Naravno.

Sada je na redu davanje odgovora predstavniku Saveznog izvršnog veća na delegatska pitanja postavljena juče na sednici Veća.

Savezno izvršno veće zamolilo je da se odgovori na pitanja, delegata Rade Roter, Jolande Slokar, Marjana Rožiča, Batrića Jovanovića, Steve Stanivukovića i Mustafe Šabića daju na prvoj narednoj sednici Saveznog veća.

Da li durgarica Slokar i durgovi Roter, Jovanović, Stanivuković i Šabić prihvataju ovu molbu Saveznog izvršnog veća? (Prihvataju)

Molim predstavnika Saveznog izvršnog veća da odgovori na pitanje delegata Rade Roter, postavljeno juče, koje se odnosi na štednju nafte i naftinih derivata.

Reč ima drug Istvan Berdal, zamenik saveznog sekretara za tržište i opšte privredne poslove.

ИШТВАН БЕРДАЛ, заменик савезног секретара за тржиште и опште привредне послове:

Друже председниче, другарице и другови делегати, на седници Савезног већа Скупштине СФРЈ, одржаној 16. новембра 1982. године, члан Делегације СР Словеније делегат Радо Ротер, поставио је следеће делегатско питање:

„Шта ће се покренути поводом ова два последња интервентна закона који се односе на штедњу енергије, пре свега, нафтиних деривата, не у целој, већ у делу где су дата решења за приватне превознике камионима, односно власнике великих грађевинских стројева?

Наиме, у решењима која су дата у том Закону, они могу, на основу одобрених количина, 100, или 300 литара, да раде од 5 до 10 дана, па се поставља питање њихове активности у току читавог месеца и у току читаве године.

То везујем за проблем опредељења о нашој економској политици. Ми смо рекли да ћемо малу привреду и занатску производњу развијати у смислу комплементарности с нашим друштвеним привређивањима. Међу-

тим, оваква ситуација поставља два питања: или смо се одлучили да мењамо основни курс у политици према малој привреди, односно занатству, или треба наћи одговарајућа решења?"

На постављено делегатско питање даје се следећи одговор:

У енергетском билансу за 1982. годину, због ограничених платнобилансних могућности, планиран је увоз сирове нафте у износу од 10,1 милиона тона. За период јануар-октобар 1982. године увезено је и прерађено мање сирове нафте за око 1,600.000 тона.

Прерада нафте у мањем обиму није обезбедила довољне количине деривата нафте за подмирење потрошње на тржишту. Поремећаји између понуде и тражње у снабдевању дериватима нафте су досигли такав степен да је снабдевање нафтним дериватима постало критично.

Да би се недовољне количине моторног бензина и дизел-горива равноправно распоредиле на потрошаче, Савезно извршно веће је донело Уредбу о ограничењу промета моторног бензина и дизел-горива.

Приликом утврђивања нормативне потрошње горива за поједине категорије возила, водило се рачуна о расположивим количинама деривата нафте, као и о потребама појединих категорија потрошача.

Конкретно, за категорију теретних возила на којима постоји право својине, норматив потрошње је утврђен према просечном броју прегђених километара у току године. Процењено је да то износи 50% од броја пређених километара исте категорије возила у друштвеном сектору. У том смислу је утврђен норматив потрошње у количини од 500 лит. горива месечно за теретна возила регистрована за лични рад, којима се врше услуге превоза трећим лицима.

Ако би се пошло од претпоставке да је ова количина горива довољна за само 5—10 дана рада месечно, као што је истакнуто у делегатском питању, то би значило да је за ову категорију возила потребно утврдити норматив од око 1.500—2.000 литара горива месечно, што је нереално и не би се могло уклопити у билансне количине и под условом да се енергетски биланс

са 1982. годину у потпуности реализује.

Извршно веће Скупштине СР Словеније је, на бази наведене Уредбе Савезног извршног већа, донело своју Уредбу којом диференцира ову категорију возила према носивости у тонама, утврђујући нормативне потрошње од 300—500 литара месечно по возилу.

Када је реч о нормативу потрошње грађевинских машина, члан 4. Уредбе о ограничењу промета моторног бензина и дизел горива предвиђа да се бонови за ове деривате за пољопривредне, шумарске, занатске и грађевинске машине, на којима постоји право својине, издају у количини коју одреди надлежни орган у републици, односно аутономној покрајини.

Пратећи спровођење Уредбе о ограничењу промета моторног бензина и дизел горива у току једномесечне примене, у Савезном секретаријату за тржиште и опште привредне послове су припремљене измене и допуне Уредбе које ће се ускоро разматрати на седници Савезног извршног већа. Измене су припремљене на основу стављених примедаба и сугестија.

У вези с постављеним делегатским питањем, измене би се односиле на члан 2. став 2. и члан 4. Уредбе. Према предложеним изменама извршена је другачија прерасподела количина моторног бензина и дизел горива за теретна возила, и то тако што је предвиђено да на бонове за количине од 500 литара горива за једномесечну потрошњу имају право власници теретних возила регистрованих за лични рад преко 5 тона носивости, аутобуса, радних и специјалних возила, а за остала теретна возила која су регистрована за лични рад 300 лит. горива. За теретна возила која нису регистрована за лични рад и комбисте предвиђено је 100 литара горива месечно.

Такође, у члану 4. Уредбе, измена се предлаже у томе што се предвиђа за лица која обављају делатност личним радом, средствима рада у својини грађана, а делатност је везана за коришћење моторног бензина и дизел-горива, издају се бонови у количини коју одреде надлежни органи у републици, односно аутономној покрајини, зависно од врсте делатности, оствареног промета и сл.

Приликом одређивања норматива потрошње у Уредби, посебно се водило рачуна да се према билансним могућностима одреде што већи нормативи потрошње за рад мале привреде. Међутим, нужност рационараног снабдевања дериватима нафте, услед познате платно-девизне ситуације земље и немогућности обезбеђења потребних девизних средстава за увоз сирове нафте, одразила се на целу привреду, те у том смислу и на малу привреду.

Према томе, није реч о промени основног курса у политици развоја мале привреде, односно занатства, већ о нужним мерама штедње, које у оквиру расположивих количина за потрошњу равномерно и подједнако обухватају све субјекте привређивања, па и грађане који обављају делатност средствима у својини грађана.

PRESEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Zahvaljujem drugu Berdalу na odgovoru.

Da li delegat Rado Roter želi da postavi dopunsko pitanje? (Ne)

Na pitanje delegata Blažeta Delovskog odgovoriće drug Kadir Alijagić, zamenik saveznog sekretara za spoljnu trgovinu.

КАДИР АЛИЈАГИЋ, *заменик савезног секретара за спољну трговину*:

Друже председниче, другарице и другови делегати, друг Блаже Деловски је на јучерашњој сједници поставио питање Савезном извршном вијећу, које се састоји из два дијела.*

Други дио питања се односи на то „да је Савезно извршно вијеће до 1975. године непосредно прописивало откупне цијене сировог дувана, не само по видовима, већ и по класама. Од те године, на захтјев Фонда за дуван и асистенцију Савезног завода за цијене, Савезно

извршно вијеће прописује само статистички просјек цијена за дуван. Познато је да Савезно извршно вијеће прописује цијене за пшеницу, пиринач, памук, месо итд. и то по класама. Оваква пракса иде на штету ситнолиснатих оријенталних сорти дувана који се производе у Македонији, јер су направљени велики диспаритети између свјетских цијена и домаћих и откупних цијена.

Да ли је могуће да Савезно извршно вијеће у 1983. години пропише цијене по сортама дукана? Ако не може, који су разлози за то? У овом случају, како ће се компензирати разлика између домаће откупне цијене и свјетске цијене код ситнолиснатих сорти дукана?”

С обзиром на природу овог питања, одговор смо припремили у сарадњи са Савезном заједницом за послове цијена.

Одговор гласи:

Од 1968. до 1978. године цијене сировог дукана по сортама и класама утврђиване су у Фонду за дукан. Од 1975. године откупне цијене сировог дукана по сортама и класама прописивало је Савезно извршно вијеће. Од 1978. године, на захтјев организација удруженог рада дуканске привреде Југославије, Савезно извршно вијеће утврђује откупну цијену сировог дукана у просјеку, док по сортама и класама утврђују организације удруженог рада у оквиру Општег удружења дуканске привреде Југославије, путем самоуправног споразума.

До ступања на снагу Закона о основама система цијена и друштвеној контроли цијена, на овај Самоуправни споразум Завод за цијене дао је своју сагласност, а након ступања на снагу наведеног Закона овај споразум се верификује у Општем удружењу дуканске привреде Југославије и објављује у Гласнику Привредне коморе Југославије.

У поступку разматрања и усаглашавања произвођачко-продајних цијена за 1983. годину био је присутан и предлог Општег удружења дуканске привреде Југославије да Савезно извршно вијеће произвођачко-продајне цијене сировог дукана за 1983. годину утврди по сортама, док би се по класама и даље цијене утврђивале од стране удруженог рада, у оквиру Општег удружења дуканске привреде Југославије.

* Odgovor na prvi deo pitanja može se koristiti u Službi za informativno-dokumentalističke poslove, u skladu s Poslovnikom o Zajedničkom radu veća Skupštine SFRJ.

Како ће се произвођачко-продајне цијене за 1983. годину примјењивати крајем 1983. године, то ће Савезна заједница за послове цијена уступити Савезном комитету за пољопривреду као надлежном савезном органу да утврди односе цијена сировог духана по сортама, док ће се цијене по класама и даље утврђивати од стране удруженог рада у оквиру Општег удружења духанске привреде Југославије.

Имајући у виду да је овакав начин утврђивања откупних цијена сировог духана по сортама и класама проистекао од стране удруженог рада и да је у складу, како са Законом о удруженом раду и Законом о основама система цијена и друштвеној контроли цијена, оцјењује се да овакав начин утврђивања откупних цијена сировог духана, гдје удружени рад регулише односе у цијенама, не би требало мијењати, односно не би требало регулисати административним путем и мјерама Савезног извршног вијећа.

У вези с питањем које се односи на компензирање разлика између домаће откупне цијене и свјетске цијене, напомиње се следеће:

Приликом утврђивања произвођачко-продајних цијена сировог духана, један од критеријума за образовање цијена, сходно Закону о основама система цијена и друштвеној контроли цијена је критеријум свјетске цијене. Код утврђивања нивоа цијена сировог духана ранијих година, као и за 1983. годину, уграђен је и критеријум свјетске цијене.

Законом о компензацији предвиђено је да компензација буде обезбијеђена истовремено са доношењем акта којим се нарушава равноправност организација удруженог рада у стицању дохотка и располагању резултатима рада. С обзиром да приликом утврђивања произвођачко-продајне цијене сировог духана рода 1983. године није оцјењено да треба произвођачима ситнолиснатих духана обезбиједити компензације, то према наведеном Закону о компензацијама, нису испуњени услови за давање компензација произвођачима ситнолиснатих духана.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Zahvaljujem drugu Alijagiću na datom odgovoru.

Da li delegat Blaže Delovski želi da postavi dopunsko pitanje?

БЛАЖЕ ДЕЛОВСКИ /CP Македонија/:

Со одговорот сум задоволен само во првиот дел, разликата е во тоа што во Одлуката стои „до извезен долар“, а не како што е во Интересната заедница за економски односи со странство. Би требало, што се однесува до цифрата, малку да се разработи тоа прашање.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Izgleda da drug Alijagić nije pratio Vaše pitanje.

Molim ponovite.

БЛАЖЕ ДЕЛОВСКИ /CP Македонија/:

Разликата е само во одговорот на првиот дел, за што во Одлуката стои дека исплатувањето се врши по извезен долар.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Reč ima drug Kadir Alijagić.

КАДИР АЛИЈАГИЋ, заменик савезног секретара за спољну трговину:

Ја сам рекал да је одлуком Савезног извршног вијећа тачно регулисано да се по извезеном долару признаје дополнска стимулација од

21,68%; али, исто тако, регулисано је и да се расподела тих средстава врши у Фонду, на основу правила Фонда, односно закљученог самоуправног споразума. Иначе, да није тако, да се та средства не распоређују на тај начин, поставило би се питање шта ће нам онда ови фондови. Наиме, познато је да ови фондови располажу додатним средствима за подстицај извоза, која се распоређују на основу утврђених правила; иначе би се могла исплаћивати преко Интересне заједнице Југославије за економске односе с иностранством, по стопама по којима се тај подстицај даје за извршени извоз.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Imamo još samo jedno pitanje — delegatsko pitanje koje je postavila drugarica Štefica Baktijarević.

Savezno izvršno veće me je zamolilo da, u smislu člana 327. i 328. stav 3. Poslovnika Saveznog veća, ocenim da li je ovo pitanje upućeno Saveznom izvršnom veću.

Članom 327., naime, predviđeno je da se delegatska pitanja koja se postavljaju Saveznom izvršnom veću i funkcionerima koji rukovode saveznim organima uprave ili saveznim organizacijama, mogu odnositi na njihov rad, ili na poslove

iz njihove nadležnosti u okviru delokruga Veća. Sigurno se sećate postavljenog pitanja: „Šta je socijalistički moral“?

Verovatno nije na Saveznom izvršnom veću da odgovori na ovo pitanje. Juče je već bilo reči o tome da to pitanje treba uputiti Savezu komunista. Po mom mišljenju, ako bi bilo pitanje ovako postavljeno: da li se Savezno izvršno veće susreće s problemom ostvarivanja ovog principa, jednim od osnovnih principa samoupravnog socijalističkog društva, i šta preduzima za otklanjanje njegovog narušavanja, onda bi bilo sasvim jasno da je pitanje postavljeno Saveznom izvršnom veću.

Ali, ja mislim da delegati ove Skupštine, pa i skupština republika i pokrajina imaju mogućnost da ovako postavljeno pitanje iznesu i u okviru Saveza komunista i Socijalističkog saveza.

Da li se Veće slaže? Drugarica Bahtijarević nije tu da bih je pitao da li insistira na svom pitanju.

Ona je i sama rekla da ne zna kome da ga uputi. Ja bih rekao da bi trebalo da ga uputimo, pre svega, svako sam sebi, a onda i na mestima gde radimo.

Zahvaljujem na saradnji. Time smo iscrpli dnevni red ove sednice Veća.

Želim drugaricama i drugovima delegatima sretan Dan Republike — 29. novembar.

(Sednica je završena u 14 časova i 12 minuta)

*Sekretariat Skupštine SRS
dokumentacija*

S A D R Ź A J

I. Pre dnevnog reda:

1. Odavanje pošte preminulom revolucionaru, članu Saveta Federacije i narodnom heroju drugu Pašku Romcu
2. Overavanje zapisnika 4. i 5. sednice Saveznog veća (29.9. i 14.10.1982)
3. Utvrđivanje dnevnog reda
4. Pitanja delegata i odgovori

Govorili:

Rade Pavlović, član SIV-a i predsednik Saveznog komiteta za energetiku i industriju
Boro Temenugov (SR Makedonija)
Milan Rajačić (SR Srbija)
Rado Roter (SR Slovenija)
Jolanda Slokar (SR Slovenija)
Blaže Delovski (SR Makedonija)
Marjan Rožič (SR Slovenija)
Batrić Jovanović (SR Crna Gora)
Štefica Bahtijarević (SR Hrvatska)
Stevo Stanivuković (SR Hrvatska)
Mustafa Šabić (SR Bosna i Hercegovina)
Mijat Šuković, potpredsednik Saveznog izvršnog veća
Ištvan Berdal, zamenik saveznog sekretara za tržište i opšte privredne poslove
Kadir Alijagić, zamenik saveznog sekretara za spoljnu trgovinu

II. Dnevni red:

1. Analiza o funkcionisanju jedinstvenog jugoslovenskog tržišta 14

Prilozi:

- Analiza o funkcionisanju jedinstvenog jugoslovenskog tržišta
- Izveštaj organa tržišne inspekcije o primenjivanju propisa u oblasti prometa robe, cena i kvaliteta u 1981. godini
- Informacija o krivičnom i privredno-kaznenom gonjenju zbog narušavanja jedinstva jugoslovenskog tržišta
- Aneks uz Analizu o funkcionisanju jedinstvenog jugoslovenskog tržišta
- Pismo Ustavnog suda Jugoslavije od 8.9.1982. godine koje se odnosi na pojave ograničavanja slobodnog prometa proizvoda i usluga
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za društveno-ekonomske odnose o analizi o funkcionisanju jedinstvenog jugoslovenskog tržišta
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za pravosuđe o analizi o funkcionisanju jedinstvenog jugoslovenskog tržišta
- Izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća o analizi o funkcionisanju jedinstvenog jugoslovenskog tržišta

Govorili:

Rado Roter (SR Slovenija)
Bogdana Levakov—Glumac (SAP Vojvodina)
Luka Reljić, član SIV-a i savezni sekretar za tržište i opšte privredne poslove
Dr Boro Petkovski (SR Makedonija)
Sonja Krašovec (SR Hrvatska)
Dragutin Sokal, izvestilac Odbora za društveno-ekonomske odnose
Žarko Kolenda (SR Bosna i Hercegovina)
Vasil Grivčev, sudija Ustavnog suda Jugoslavije
Blaženka Knjaz (SR Hrvatska)
Vančo Nikolovski (SR Makedonija)
Zija Novobrdali (SAP Kosovo)

2. Predlog zaključaka Saveznog veća Skupštine SFRJ o iseljavanju Srba i Crnogoraca s Kosova39

Prilozi:

- Predlog zaključaka Saveznog veća Skupštine SFRJ o iseljavanju Srba i Crnogoraca s Kosova
- Izveštaj o stanju, aktivnostima i merama SIV-a i saveznih organa uprave u vezi s otklanjanjem uzroka iseljavanja Srba i Crnogoraca iz SAP Kosova i stvaranju uslova za povratak u SAP Kosovo, onih koji to žele
- Izveštaj o sprovođenju mera i akcija na zaustavljanju Srba i Crnogoraca s Kosova
- Informacija o stanju, merama i aktivnostima organa unutrašnjih poslova u SAP Kosovu na sprečavanju iseljavanja Srba i Crnogoraca s Kosova u periodu od 1. januara do 31. avgusta 1982. godine
- Informacija o stanju javne bezbednosti u periodu od 1971. do 1981. i prvih osam meseci 1981—1982. godine
- Izveštaj o radu i aktivnostima pravosudnih organa na sprovođenju mera i akcija na zaustavljanju iseljavanja Srba i Crnogoraca s Kosova
- Uvodno izlaganje Ilije Vakića, predsednika Skupštine SAP Kosova na zajedničkoj sednici svih veća Skupštine SAP Kosova 25.10.1982. godine
- Uvodno izlaganje Neđe Borkovića, potpredsednika Izvršnog veća Skupštine SAP Kosova povodom Izveštaja o sprovođenju mera i akcija na zaustavljanju iseljavanja Srba i Crnogoraca s Kosova
- Uvodno izlaganje Mehmeda Malićija, pokrajinskog sekretara za unutrašnje poslove o Izveštaju Izvršnog veća o merama državnih organa na realizaciji zaključaka Skupštine na sprečavanju iseljavanja Srba i Crnogoraca s Kosova
- Uvodno izlaganje dr Veselija Latifija o Izveštaju o aktivnostima pravosudnih organa na sprovođenju mera i akcija na zaustavljanju iseljavanja Srba i Crnogoraca s Kosova
- Izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća o Predlogu zaključaka Saveznog veća Skupštine SFRJ o iseljavanju Srba i Crnogoraca s Kosova

Govorili:

Rajko Ječmenica, predstavnik Odbora Saveznog veća za unutrašnju politiku
Jovica Lazarević (SR Bosna i Hercegovina)
Batrić Jovanović (SR Crna Gora)
Huso Radončić (SR Crna Gora)
Zarija Martinović (SR Srbija)
Miodrag Trifunović, predsednik Odbora Saveznog veća za pravosuđe
Svetislav Jakšić (SAP Kosovo)

Dušica Zorić (SAP Kosovo)
Zvonko Špoljar (SR Hrvatska)
Dr Anton Vratuša, predsjednik Saveznog veća

3. Predlog zakona o Memorijalnom centru „Josip Broz Tito” 52

Prilozi:

- Tekst Predloga zakona o Memorijalnom centru „Josip Broz Tito”
- Amandman Predsedništva SFRJ na Predlog zakona o Memorijalnom centru „Josip Broz Tito”
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za društveno-političke odnose o Predlogu zakona o Memorijalnom centru „Josip Broz Tito”
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za budžet Federacije o Predlogu zakona o Memorijalnom centru „Josip Broz Tito”
- Izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća o Predlogu zakona o Memorijalnom centru „Josip Broz Tito”
- Mišljenje Saveznog izvršnog veća o Predlogu zakona o Memorijalnom centru „Josip Broz Tito”
- Izveštaj Komisije Skupštine SFRJ za utvrđivanje istovetnosti tekstova na jezicima naroda Jugoslavije o utvrđivanju istovetnosti tekstova svih zakonskih akata koji su razmatrani na ovoj sednici

Govorio:

Danilo Radulović, izvestilac Odbora za društveno-političke odnose

4. Predlog zakona o računanju vremena 53

Prilozi:

- Tekst Predloga zakona o računanju vremena
- Amandmani Saveznog izvršnog veća na Predlog zakona o računanju vremena
- Amandmani grupe delegata u Saveznom veću iz SR Hrvatske, na Predlog zakona o računanju vremena
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za rad, zdravlje i socijalnu politiku o Predlogu zakona o računanju vremena
- Izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća o Predlogu zakona o računanju vremena

5. Predlog za donošenje zakona o izmenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, s Predlogom zakona 53

Prilozi:

- Tekst Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o parničnom postupku
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za pravosuđe o Predlogu zakona o izmenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, s amandmanom
- Izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća o Predlogu zakona o izmenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, s amandmanom

6. Predlog odluke o utvrđivanju Programa statističkih istraživanja od interesa za celu zemlju za period od 1983. do 1985. godine 54

Prilozi:

- Tekst Predloga odluke o utvrđivanju Programa statističkih istraživanja od interesa za celu zemlju za period od 1983. do 1985. godine
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za društveno-ekonomske odnose o Predlogu odluke o utvrđivanju Programa statističkih istraživanja od interesa za celu zemlju za period od 1983. do 1985. godine
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za rad, zdravlje i socijalnu politiku o Predlogu odluke o utvrđivanju Programa statističkih istraživanja od interesa za celu zemlju za period od 1983. do 1985. godine, s amandmanom
- Izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća o Predlogu odluke o utvrđivanju Programa statističkih istraživanja od interesa za celu zemlju za period od 1983. do 1985. godine, s amandmanima
- Izveštaj Komisije Skupštine SFRJ za informisanje o Predlogu odluke o utvrđivanju Programa statističkih istraživanja od interesa za celu zemlju za period od 1983. do 1985. godine

7. Predlog odluke o obrazovanju Komisije za kontrolu Službe državne bezbednosti.54

Prilozi:

- Tekst Predloga odluke o obrazovanju Komisije za kontrolu Službe državne bezbednosti, s ispravkom
- Izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća o Predlogu odluke o obrazovanju Komisije za kontrolu Službe državne bezbednosti, s amandmanom
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za unutrašnju politiku o Predlogu odluke o obrazovanju Komisije za kontrolu Službe državne bezbednosti, s amandmanom
- Mišljenje Saveznog sekretarijata za unutrašnje poslove o Predlogu odluke o obrazovanju Komisije za kontrolu Službe državne bezbednosti
- Mišljenje Saveznog komiteta za zakonodavstvo o Predlogu odluke o obrazovanju Komisije za kontrolu Službe državne bezbednosti

8. Izveštaj o radu Saveznog suda u 1981. godini.65

Prilozi:

- Izveštaj o radu Saveznog suda u 1981. godini
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za pravosuđe o izveštaju o radu Saveznog suda u 1981. godini
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za unutrašnju politiku o Izveštaju o radu Saveznog suda u 1981. godini
- Izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća o Izveštaju o radu Saveznog suda u 1981. godini

Govorili:

Stojan Đuranović, predsednik Saveznog suda
Zarija Martinović (SR Srbija)
Savin Jogan (SR Slovenija)
Štefica Bahtijarević (SR Hrvatska)
Junuz Aršinović, izvestilac Odbora za pravosuđe i Odbora za unutrašnju politiku
Gojko Prodanić, zamenik saveznog sekretara za pravosuđe i organizaciju Savezne uprave

9. Izveštaj o radu Saveznog sekretarijata za pravosuđe i organizaciju savezne uprave u 1981. godini.73

Prilozi:

- Izveštaj o radu Saveznog sekretarijata za pravosuđe i organizaciju savezne uprave u 1981. godini
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za pravosuđe o radu Saveznog sekretarijata za pravosuđe i organizaciju savezne uprave u 1981. godini
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za društveno-političke odnose o radu Saveznog sekretarijata za pravosuđe i organizaciju savezne uprave u 1981. godini
- Izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća o radu Saveznog sekretarijata za pravosuđe i organizaciju savezne uprave u 1981. godini

Govorili:

Ivica Lovrić (SR Bosna i Hercegovina)

Gojko Prodanić, zamenik saveznog sekretara za pravosuđe i organizaciju savezne uprave

Vukadin Jovanović, izvestilac Odbora za društveno-političke odnose

Miodrag Trifunović, predsednik Odbora za pravosuđe

Milan Rajačić (SR Srbija)

Eva Naglič, izvestilac Zakonodavno-pravne komisije

10. Izveštaj o sprovođenju Društvenog dogovora o organizovanju vaspitanja i obrazovanja građana SFRJ na privremenom radu i boravku u inostranstvu u 1981. godini 79

Prilozi:

- Izveštaj o sprovođenju Društvenog dogovora o organizovanju vaspitanja i obrazovanja građana SFRJ na privremenom radu i boravku u inostranstvu u 1981. godini
- Brojčani i drugi podaci o jugoslovenskoj deci, omladini i odraslima u vaspitno-obrazovnoj delatnosti u inostranstvu na kraju 1981. godine
- Beleška sa sastanka predsednika komisija za vaspitanje i obrazovanje građana SFRJ u inostranstvu i sekretara SIZ-ova osnovnog obrazovanja republika i pokrajina
- Dnevni red sednica komisija za vaspitanje i obrazovanje građana SFRJ u inostranstvu
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za spoljnu politiku o sprovođenju Društvenog dogovora o organizovanju vaspitanja i obrazovanja građana SFRJ na privremenom radu i boravku u inostranstvu u 1981. godini
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za rad, zdravlje i socijalnu politiku o razmatranju materijala o sprovođenju Društvenog dogovora o organizovanju vaspitanja i obrazovanja građana SFRJ na privremenom radu i boravku u inostranstvu u 1981. godini

Govorili:

Dr Boro Petkovski, delegat Skupštine SFRJ u Komisiji za vaspitanje i obrazovanje građana SFRJ u inostranstvu

Irina Ussodi (SR Hrvatska)

Nevenka Neralić–Milivojević (SR Hrvatska)

Savin Jogan (SR Slovenija)

11. Izveštaj o drugom specijalnom zasedanju Generalne skupštine Organizacije ujedinjenih nacija o razoružanju 86

Prilozi:

- Izveštaj o drugom specijalnom zasedanju Generalne skupštine Organizacije ujedinjenih nacija o razoružanju
- Pismo SIV-a sa zaključcima povodom razmatranja ovog Izveštaja

– Izveštaj Odbora Saveznog veća za spoljnu politiku o razmatranju materijala o drugom specijalnom zasjedanju Generalne skupštine OUN o razoružanju

Govorili:

Ljiljana Todorova, izvestilac Odbora za spoljnu politiku

12. Izveštaj o ostvarivanju društvene zaštite samoupravnih prava radnih ljudi i društvene svojine kroz funkciju saveznog društvenog pravobranioca samoupravljanja u 1981. godini 87

Prilozi:

- Izveštaj o ostvarivanju društvene zaštite samoupravnih prava radnih ljudi i društvene svojine kroz funkciju saveznog društvenog pravobranioca samoupravljanja u 1981. godini
- Sumaran prikaz aktivnosti društvenih pravobranilaca samoupravljanja u 1981. godini
- Informacija o aktivnosti, organizovanosti i nekim aktuelnim problemima i zadacima društvenih pravobranilaca samoupravljanja u zaštiti samoupravnih prava i društvene svojine
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za društveno-političke odnose o razmatranju navedenih materijala
- Izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća o razmatranju navedenih materijala

Govorili:

Ivica Čačić, savezni društveni pravobranilac samoupravljanja

13. Izveštaj o nekim zapažanjima Komisije Skupštine SFRJ za praćenje sprovođenja Zakona o udruženom radu u ostvarivanju Zakona o udruženom radu za protekle dve godine 92

Prilozi:

- Izveštaj o nekim zapažanjima Komisije Skupštine SFRJ za praćenje sprovođenja Zakona o udruženom radu u ostvarivanju Zakona o udruženom radu za protekle dve godine
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za društveno-ekonomske odnose o navedenom Izveštaju
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za društveno-političke odnose o navedenom Izveštaju
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za rad, zdravlje i socijalnu politiku o navedenom Izveštaju
- Izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća o navedenom Izveštaju
- Izveštaj Komisije Skupštine SFRJ za praćenje sprovođenja ZUR-a o Izveštaju o nekim zapažanjima Komisije Skupštine SFRJ za praćenje sprovođenja Zakona o udruženom radu u ostvarivanju Zakona o udruženom radu za protekle dve godine

Govorili:

Vjekoslav Vidjak (SR Hrvatska)

Sonja Krašovec (SR Slovenija)

Boro Temenugov, izvestilac Odbora za društveno-ekonomske odnose

Jusuf Kelmendi (SAP Kosovo)

Dr Boro Petkovski (SR Makedonija)

14. Informacija o osnivanju i poslovanju ugovornih organizacija udruženog rada99

Prilozi:

- Informacija o osnivanju i poslovanju ugovornih organizacija udruženog rada
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za društveno-ekonomske odnose o Informaciji o osnivanju i poslovanju ugovornih organizacija udruženog rada

Govorili:

Stevo Stanivuković (SR Hrvatska)
Čedomir Stanić (SR Hrvatska)
Štefica Bahtijarević (SR Hrvatska)

15. Predlog zakona o ratifikaciji Ugovora između SFRJ i Kraljevine Holandije o izbegavanju dvostrukog oporezivanja u odnosu na poreze na dohodak i imovinu, s Protokolom.55

Prilozi:

- Tekst Predloga navedenog zakona
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za spoljnu politiku o Predlogu navedenog zakona
- Izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća o Predlogu navedenog zakona

16. Predlog zakona o ratifikaciji Sporazuma između SFRJ i Čehoslovačke Socijalističke Republike o izbegavanju dvostrukog oporezivanja dohotka i imovine, s Protokolom.55

Prilozi:

- Tekst Predloga navedenog zakona
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za spoljnu politiku o Predlogu navedenog zakona
- Izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća o Predlogu navedenog zakona

17. Predlog zakona o ratifikaciji Sporazuma između SFRJ i Republike Italije o zajedničkoj protivgradnoj odbrani56

Prilozi:

- Tekst Predloga navedenog zakona, s ispravkom teksta
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za spoljnu politiku o Predlogu navedenog zakona
- Izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća o Predlogu navedenog zakona

18. Informacija o konvencijama i preporukama usvojenim na 66. i 67. zasedanju Generalne konferencije Međunarodne organizacije rada56

Prilozi:

- Informacija o konvencijama i preporukama usvojenim na 66. i 67. zasedanju Generalne konferencije Međunarodne organizacije rada
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za rad, zdravlje i socijalnu politiku o navedenoj Informaciji
- Izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća o navedenoj Informaciji

19. Informacija o stanju na izradi i donošenju budžeta Federacije za 1983. godinu i osnovnim smernicama za njegovu izradu i rebalans budžeta Federacije za 1982. godinu . . .56

Prilozi:

- Pismo Odbora Saveznog veća za budžet Federacije u vezi s navedenom Informacijom
- Informacija o stanju na izradi i donošenju budžeta Federacije za 1983. godinu i osnovnim smernicama za njegovu izradu i rebalans budžeta Federacije za 1982. godinu

20. Izveštaj o radu Titovog fonda za stipendiranje mladih radnika i radničke dece Jugoslavije u 1981. godini57

Prilozi:

- Izveštaj o radu Titovog fonda za stipendiranje mladih radnika i radničke dece Jugoslavije u 1981. godini
- Zaključci za rad Titovog fonda za stipendiranje mladih radnika i radničke dece Jugoslavije u narednom periodu
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za društveno-političke odnose o razmatranju navedenog materijala

21. Predlog Skupštine SR Srbije za odlaganje primene Zakona o osnovnim pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja57

Prilozi:

- Navedeni Predlog Skupštine SR Srbije
- Mišljenje Savezne konferencije Saveza penzionera Jugoslavije i rezime o aktuelnim pitanjima društveno-ekonomskog položaja penzionisanih radnika i usklađivanje penzija s ekonomskim kretanjima
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za rad, zdravlje i socijalnu politiku o razmatranju navedenih materijala
- Izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća o razmatranju navedenih materijala

Govorili:

Dobroslav Lazarević, član Predsedništva Savezne konferencije Saveza penzionera Jugoslavije
Todor Slavinski, izvestilac Odbora za rad, zdravlje i socijalnu politiku

22. Predlog Saveznog suda o mogućoj izmeni i dopuni člana 180 Zakona o obligacionim odnosima60

Prilozi:

- Elaborat Saveznog suda o naznačenoj materiji
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za pravosuđe o navedenom zakonu
- Izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća o Predlogu Saveznog suda o mogućoj izmeni i dopuni člana 180 Zakona o obligacionim odnosima

23. Predlog Odbora Saveznog veća za pravosuđe za izmenu zaključaka Saveznog veća usvojenog povodom razmatranja Nacrta zakona o sudovima udruženog rada na 45. sednici Veća 22. aprila 1982. godine60

Prilozi:

- Izveštaj Odbora Saveznog veća za pravosuđe u kome je sadržan i Predlog za izmenu navedenog zaključka

24. Rešenje Ustavnog suda Jugoslavije o pokretanju postupka za ocenjivanje ustavnosti člana 347. stav 4. Zakona o službi u oružanim snagama i člana 67. stav 6 Pravilnika putnih i drugih troškova u JNA.60

Prilozi:

- Rešenje Ustavnog suda Jugoslavije
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za narodnu odbranu o razmatranju rešenja Ustavnog suda Jugoslavije
- Izveštaj Zakonodavno-pravne komisije Saveznog veća o razmatranju navedenog Rešenja Ustavnog suda Jugoslavije

25. Predlog za izbor predsednika i članova Komisije za praćenje primene poslovnika Skupštine SFRJ61

Prilozi:

- Predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja za izbor predsednika i članova Komisije za praćenje primene poslovnika Skupštine SFRJ

26. Predlog za izbor predsednika i članova Komisije Saveznog veća Skupštine SFRJ za izradu zakona o Službi društvenog knjigovodstva61

Prilozi:

- Predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja za izbor predsednika i članova Komisije Saveznog veća Skupštine SFRJ za izradu Zakona o Službi društvenog knjigovodstva

27. Predlog za razrešenje i za imenovanje članova i zamenika članova Komisije za izbor i opoziv delegata u Saveznom veću Skupštine SFRJ61

Prilozi:

- Predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja za razrešenje i za imenovanje članova i zamenika članova Komisije za izbor i opoziv delegata u Saveznom veću Skupštine SFRJ

28. Predlog za razrešenje i izbor pojedinih članova:

- a) Komisije za informisanje Skupštine SFRJ
- b) Komisije Skupštine SFRJ za utvrđivanje istovetnosti tekstova na jezicima naroda Jugoslavije
- c) Odbora Saveznog veća za spoljnu politiku62

Prilozi:

- Predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja za razrešenje i izbor pojedinih članova navedenih komisija i odbora

29. Predlog za izbor sudije porotnika Saveznog suda.62

Prilozi:

- Predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja za izbor sudije porotnika Saveznog suda

